

**Lukion
opetussuunnitelman
perusteet
1985**

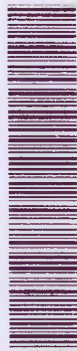
**KOULUHALLITUS
VALTION PAINATUSKESKUS**

Schulministerium Helsinki Finnland

Grundlagen des Lehrplanes für
das Gymnasium 1985

Staatliche Druckerei Helsinki 1985

Georg-Eckert-Institut BS78

1 235 382 5

Lukion opetussuunnitelman perusteet 1985

1 Opetussuunnitelman perusteet ja opetussuunnitelman rakenne	7
1.1 Opetussuunnitelman osat ja niiden sisältö	7
1.2 Opetussuunnitelman sisältö	7
1.3 Opetussuunnitelman sisältö ja sen muuttaminen	7
1.4 Opetussuunnitelman sisältö ja sen muuttaminen	7
2 Opetussuunnitelman ja opettajan	10
2.1 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
2.2 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
2.3 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
3 Opetussuunnitelman ja opettajan	10
3.1 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
3.2 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
3.3 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
4 Opetussuunnitelman ja opettajan	10
4.1 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
4.2 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
4.3 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
5 Opetussuunnitelman ja opettajan	10
5.1 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
5.2 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
5.3 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
6 Opetussuunnitelman ja opettajan	10
6.1 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
6.2 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
6.3 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
7 Opetussuunnitelman ja opettajan	10
7.1 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
7.2 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
7.3 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
8 Opetussuunnitelman ja opettajan	10
8.1 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
8.2 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
8.3 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
9 Opetussuunnitelman ja opettajan	10
9.1 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
9.2 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
9.3 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
10 Opetussuunnitelman ja opettajan	10
10.1 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
10.2 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10
10.3 Opetussuunnitelman ja opettajan yhteistyö	10

Georg Meier Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek

87/255

KOULUHALLITUS
VALTION PAINATUSKESKUS

21.11.85

Lukion
opetusmenetelmien
perusteet
1982

ISBN 951-860-001-7
Valtion painatuskeskus
Helsinki 1985

ISBN 951-860-001-7
Valtion painatuskeskus
Helsinki 1985

SF
Z-11(1,85)

Sisällys

Johdanto

	Sivu
1 Opetussuunnitelman perusteet ohjausjärjestelmän osana	7
2 Opetussuunnitelman sisältöön vaikuttavat keskeiset koulutuspoliittiset ratkaisut	9
3 Lukion tehtävä ja tavoitteet	11
3.1 Lukion asema ja tehtävä koulutusjärjestelmässä	11
3.2 Lukion tavoitteet	12
3.3 Ylioppilastutkinto lukion työtä ohjaavana tekijänä	14
4 Lukion tavoitteet ja opetussuunnitelma	16
5 Opetussuunnitelma ja opettaja	17
5.1 Opettaja opetussuunnitelman toteuttajana	17
5.2 Oppimateriaalin asema opetuksessa	18
5.3 Työtavat ja toimintamuodot	19
6 Lukion oppilas ja toteutuva opetussuunnitelma	20
7 Lukion opetussuunnitelma ohjausjärjestelmän osana	21
7.1 Kunnan tehtävät ja toimivaltuudet opetussuunnitelman laadinnassa	21
7.2 Lukion opetussuunnitelman laatiminen	24
7.3 Lukion opetussuunnitelman sisältö	25
8 Opetussuunnitelman laatimista koskevat ohjeet	27
8.1 Tuntijako	27
8.2 Koulutyön yleinen järjestely	30
8.2.1 Jaksojärjestelmä	30
8.2.2 Tukiopetus	30
8.2.3 Oppilasarvostelu luokallisessa lukiossa	31
8.2.4 Koulun ulkopuolella annettava opetus	38
8.3 Koulun muu toiminta	39
8.3.1 Yhteissuunnittelu	39
8.3.2 Luokanvalvoja	41
8.3.3 Lukion oppilaskuntatoiminta	42
8.3.4 Kodin ja koulun yhteistyö	43
8.3.5 Kerhotoiminta	44

9 Oppiaineiden oppimäärät

46

9.1 Kunnan toimivalta oppimäärissä	46
9.2 Opetuksen eheyttäminen	47
9.3 Oppimääräpäätöksen suhde nykyisiin oppimääriin	48
9.4 Oppiaineiden valtakunnalliset oppimäärät	49
9.4.1 Äidinkieli	50
9.4.2 Englannin kieli	61
9.4.2.1 A-oppimäärä	61
9.4.2.2 B-oppimäärä	83
9.4.2.3 C-oppimäärä	100
9.4.3 Ruotsin kieli	111
9.4.3.1 A-oppimäärä	111
9.4.3.2 B-oppimäärä	125
9.4.4 Saksan kieli	136
9.4.4.1 A-oppimäärä	136
9.4.4.2 C-oppimäärä	148
9.4.4.3 D-oppimäärä	158
9.4.5 Ranskan kieli	168
9.4.5.1 A-oppimäärä	168
9.4.5.2 C-oppimäärä	181
9.4.5.3 D-oppimäärä	195
9.4.6 Venäjän kieli	210
9.4.6.1 A-oppimäärä	210
9.4.6.2 C-oppimäärä	221
9.4.6.3 D-oppimäärä	230
9.4.7 Latinan kieli	239
9.4.7.1 C-oppimäärä	239
9.4.7.2 D-oppimäärä	244
9.4.8 Kreikan kieli	249
9.4.9 Espanjan kieli	253
9.4.10 Italiankieli	267
9.4.11 Matematiikka	283
9.4.12 Kemia	296
9.4.13 Fysiikka	300
9.4.14 Maantieto	321
9.4.15 Biologia	325
9.4.16 Historia ja yhteiskuntaoppi	330
9.4.17 Evankelis-luterilainen uskonto	348
9.4.18 Ortodoksinen uskonto	356
9.4.19 Elämäkatsomustieto	364
9.4.20 Liikunta	370
9.4.21 Terveystieto	372
9.4.22 Kuvaamataito	379
9.4.23 Musiikki	384
9.4.24 Psykologia	392
9.4.25 Tietotekniikka	397
9.4.26 Filosofia	400
9.4.27 Ilmaisutaito	404

10 Oppilaanohjauksen ohjeet

408

Liitteet

Johdanto

Lukiolaki (477/1983) muuttaa lukion opetussuunnitelman laatimismenettelyä ja sisältöä huomattavasti. Aina tähän saakka on lukiota säädelty keskushallinnon varsin yksityiskohtaisin määräyksin. Valtion oppikoulujen lukusuunnitelma on annettu asetuksella, ja opetusministeriö taikka kouluhallitus on myöntänyt siihen mahdolliset poikkeukset. Yksityiset oppikoulut ovat noudattaneet kaikessa olennaisessa valtion oppikoulujen säännöksiä ja kouluhallitus on vahvistanut niiden lukusuunnitelmat. Eri oppiaineiden sisällöt (oppiennätykset, oppimäärät) määräsi 1960-luvun loppuun saakka opetusministeriö ja kouluhallitus antoi metodiset ohjeet. Sittemmin nämä molemmat ovat olleet kouluhallituksen päätösvallassa.

Lukuunottamatta vuosina 1941 ja 1981 tehtyjä päätöksiä lukion kehittäminen on tapahtunut lukusuunnitelman ja yksittäisen oppiaineen sisältöjen avulla. Yhteiskunnan tarpeet ja kulloinenkin tieteenalan tai opetusmenetelmien kehittyminen ovat aiheuttaneet muutostarvetta ja siihen on vastattu uusimalla aineen opetussisällöt ja metodisia ohjeita.

Vuonna 1941 annettiin valtion oppikouluille uudet oppiennätykset, jolloin uusittiin samanaikaisesti kaikkien oppiaineiden sisällöt ja metodiset ohjeet. Tällöin kiinnitettiin johdantotekstissä huomiota siihen, että ”oppikoululla on tärkeämpänä tehtävänä kuin opettaminen, mikäli sillä ymmärretään pelkkää tiedonantamista, kasvattaminen, kykyjen, tunteiden, luonteen kehittäminen. Nämä tehtävät eivät ole ristiriidassa keskenään.” Kasvatuksesta todetaan edelleen, että ”ei ole kysymys vain oppilaan älyllisestä kasvattamisesta, vaan myös voimakkaan yksilösiveellisen, yhteiskunnallisen ja isänmaallisen tuntemistavan luomisesta.”

Opetuksen yleisistä periaatteista todetaan v. 1941, että ”opetusaineoksen välttämätön karsinta jää viime kädessä riippuvaksi opettajasta. Hänen on kiinteästi seurattava periaatetta: on opetettava suhteellisen harvoja asioita, mutta ne kunnollisesti. Vaatimukset olkoot kvantitatiivisessa suhteessa lievät, kvalitatiivisessa ankarat”.

Muita lukion kasvatustointia yhdistäviä tekijöitä taikka tavoitteita ei v. 1941 juuri esitetä lukuun ottamatta yleisiä periaatteita opetuksen liittämistä elävään elämään ja oppilaiden ikäkauden huomioon ottamista sekä oppilaan omatoimisuutta korostavaa kannanottoa. Lukion toiminta esitetään eri oppiaineiden opetuksena.

Kouluhallitus antoi v. 1981 kurssimuotoista lukiota varten samanaikaisesti kaikkiin oppiaineisiin uudet oppimäärät. Niiden yhteydessä kouluhallitus antoi myös lukio-opintojen yleistavoitteet, joissa mm. korostettiin oppilaan kokonaispersoonallisuuden kehittämistä ja sekä tiedollisen, emotionaalisen että toiminnallisen kasvatusalueen huomioon ottamista.

Tähänastisen lukion kehittämisen taustaa vasten uusi lukiolaki merkitsee olennaista ajattelutavan muutosta. Nyt ovat kehittämisen perustana eduskunnan säätämät lukiokasvatuksen kaikkea lukion opetus- ja kasvatustyötä ohjaavat tavoitteet. Lukio käsitetään nyt selkeästi kokonaisuudeksi, ei pelkästään eri oppiaineita samanaikaisesti opettavaksi laitokseksi.

Lukiolaki muutti myös opetussuunnitelman laatimismenettelyä huomattavasti: valtiovallan säätämässä yleisissä rajoissa lukion opetussuunnitelman laatii koulun ylläpitäjä. Näin voidaan lukiota kehittää nykyistä joustavammin myös kokonaisuutena, jossa voidaan paikallisista tarpeista lähtien ottaa huomioon kaikki ne toimet ja menettelyt, joiden avulla lukio pyrkii ohjaamaan oppilaitaan edistymään tavoitteiden suunnassa.

Lukion opetussuunnitelman perusteet on asiakirja, jonka tehtävänä on auttaa lukion ylläpitäjiä opetussuunnitelman laadinnassa välittämällä lukiota koskevat valtakunnalliset ohjeet ja osoittamalla niihin liittyvän paikallisen päätösvallan rajat.

Lukion ylläpitäjän laatima lukion opetussuunnitelma on keskeinen opetustyötä ohjaava asiakirja. Se yhdistää koulutuspoliittiset kannanotot, pedagogiset tavoitteet ja opetustyön. Opetussuunnitelman avulla lukio ja sen yksittäinen opettaja pyrkivät asetettuihin tavoitteisiin. Sen perusteella tehdään koulutyötä koskevat ratkaisut vuoden työsuunnitelmasta tuntisuunnitelmaan, tuntikeyhksen käytöstä oppimateriaalin valintaan.

1 Opetussuunnitelman perusteet ohjausjärjestelmän osana

Uudessa koululainsäädännössä on vahvistettu ja selkiinnytetty opetussuunnitelman asemaa koulun toiminnassa. Eri hallinnontasojen tehtäviä ja toimivaltuuksia on tarkistettu. Kunnalle on annettu paitsi entistä suuremmat mahdollisuudet tehdä omia opetussuunnitelmaa koskevia ratkaisuja myös entistä selkeämpi velvollisuus laatia ja kehittää lukiossa opetussuunnitelmaa. Toisaalta on määritelty ne rajat, joissa kunnan opetussuunnitelma voidaan laatia.

Koulutuspoliittisesti ja taloudellisesti keskeisimmistä asioista on määrätty lainsäädännössä sekä valtioneuvoston ja opetusministeriön päätöksissä.

Kouluhallituksen tehtävänä on lukiolain (477/83) 20 §:n mukaan antaa kunnan opetussuunnitelman laadintaa ja oppiaineiden opetusta koskevat yleiset ohjeet ja päättää valtakunnallisista oppimääristä. Lukioasetuksen (719/84) 26 §:n mukaisesti opetussuunnitelman perusteet sisältävät koulutyön yleistä järjestelyä, oppiaineita, niiden oppimäärää ja kurssimäärää, opetuksen jakotusta, arvostelua, tukiopetuksen antamista, oppilaanohjausta ja koulun ulkopuolella annettavaa opetusta koskevat ohjeet.

Kouluhallitus on koonnut opetussuunnitelman perusteisiin kaikki kunnan opetussuunnitelman laadintaan vaikuttavat ohjeet ja ryhmitellyt ne seuraavien asiakokonaisuuksien mukaan:

Eduskunta, valtioneuvosto ja opetusministeriö ovat tehneet uuden koululainsäädännön yhteydessä merkittäviä koulutuspoliittisia päätöksiä ja antaneet opetuksen järjestämisessä noudatettavia periaatteita, jotka on toteutettava uuden opetussuunnitelmajärjestelmän toimeenpanon yhteydessä. Nämä opetuksen kannalta koulutuspoliittisesti merkittävät tavoitteet ovat opetussuunnitelman laadinnan lähtökohta. Tämän johdosta ne on sisällytetty opetussuunnitelman perusteisiin, ja niiden pohjalta on annettu kunnan opetussuunnitelman laadintaa ohjaavia pedagogisia periaatteita. Tämä on perusteltua sen vuoksi, että hallinnollisen ohjauksen luonteessa tapahtuu oleellinen muutos. Säännösten toteutumista valvosta ohjauksesta siirrytään tavoitteiden toteutumista ohjaavaan toimintaan. Tämä edellyttää tavoitteiden selkeää esittämistä opetussuunnitelman perusteissa ja kunnan opetussuunnitelmassa.

Lukiolain 20 §:n perusteella kouluhallitus antaa kunnan opetussuunnitelman laadintaa koskevat yleiset ohjeet. Kouluhallitus on pitänyt tarkoituksenmukaisena sijoittaa nämä

ohjeet opetussuunnitelman perusteiden yhteyteen. Tässä määritellään kunnan opetussuunnitelman tehtävä ja asema opetussuunnitelmajärjestelmässä sekä annetaan ohje sen sisällöstä. Opetussuunnitelmajärjestelmän kannalta on erittäin tärkeää, että kunnat saavat riittävästi tietoa opetussuunnitelman laadintaan liittyvistä velvollisuuksistaan ja toimivaltansa rajoista.

Kouluhallituksen on säännösten mukaan annettava ohjeet useista muista opetuksen järjestämisen kannalta keskeisistä asioista. Koska ne liittyvät oleellisesti kunnan opetussuunnitelman laadintaan, kouluhallitus on sisällyttänyt ne sekä muut tarpeelliseksi katsomansa ohjeet opetussuunnitelman perusteisiin.

Opetussuunnitelman toteuttamisen avainhenkilö on opettaja. Koska tähän asti on ollut epäselvyyttä niistä opettajan oikeuksista, velvollisuuksista ja toimivallan rajoista, jotka koskevat häntä opetussuunnitelman toteuttajana, kouluhallitus on sisällyttänyt näitä koskevia yleisiä periaatteita opetussuunnitelman perusteisiin.

Kouluhallitus on pitänyt tarkoituksenmukaisena tässä yhteydessä tehdä myös eräitä vähäisiä tarkistuksia eri oppiaineiden syyslukukauden 1982 alusta noudatettuihin oppimääriin. Tähän ovat vaikuttaneet nykyisen opetussuunnitelman toteutumisesta saatu palaute sekä opetussuunnitelman laadintaa koskevien periaatteiden muuttuminen. Tehdyt muutokset ovat lähinnä muodollisia, eivätkä ne vaikuta valtakunnallisiin oppimateriaaleihin.

Opetussuunnitelman perusteet on siis valtion kouluhallinnon ohjausväline varsinaisten opetussuunnitelmien laatimista ja edelleen kehittämistä varten. Sitä ei ole tarkoitettu malliopetussuunnitelmaksi, vaikka kunta voikin opetussuunnitelmaa laatiessaan siirtää siitä eräitä osia omaan opetussuunnitelmaansa. Kouluhallitus antaa tässä yhteydessä yhtenäisyyden vuoksi ohjeet myös merkittävien koulutuspoliittisten päätösten ja tavoitteiden toimeenpanosta. Opetussuunnitelman perusteet niveltävät toisaalta eduskunnan, valtioneuvoston ja opetusministeriön määrittelemän koulutuspolitiikan ja toisaalta pedagogiikan toisiinsa. Opetussuunnitelman perusteet on pääosin kunnan opetussuunnitelman laadinnan prosessia ohjaava hallinnollinen asiakirja.

Opetussuunnitelman perusteita muutetaan kulloisenkin kehittämistarpeen ja koulutuspoliittisen tavoitteenasettelun perusteella. Myös kunnan opetussuunnitelman tulisi joustavasti mukautua kunnan lukioissa ilmenevään kehittämistarpeeseen. Koska valtakunnallisesti merkittävät koulutuspoliittiset ratkaisut heijastuvat aina laajalle, kuntien opetussuunnitelmien lisäksi oppimateriaaleihin ja opettajakoulutukseen saakka, opetussuunnitelman perusteet on tarkoitettu olemaan voimassa useita vuosia.

2 Opetussuunnitelman sisältöön vaikuttavat keskeiset koulutuspoliittiset ratkaisut

Uuteen lainsäädäntöön liittyy joukko koulutuspoliittisesti keskeisiä ratkaisuja. Nämä lukion kehittämisen kannalta merkittävät ratkaisut on otettu huomioon opetussuunnitelman perusteita laadittaessa, ja ne tulee ottaa huomioon myös kuntien opetussuunnitelmia valmistettaessa.

Koululainsäädännöstä johtuvia merkittävimpiä muutoksia ovat seuraavat:

— Lukion toimintaa ja opetuksen sisältöä kehitetään lukiolaissa täsmennettyjen tavoitteiden mukaisesti. Tämä merkitsee lukion opetussuunnitelmassa muutosta. Sen avulla lukiota kehitetään ottaen huomioon oppilaan ikäkauden mukaisesti aikuistuvan nuoren tarpeet ja autetaan häntä kypsyään. Opetussuunnitelmassa tulee ottaa huomioon lukio kokonaisuutena ja intergratiivinen ajattelu.

— Kaikki peruskoulun hyväksytysti suorittaneet oppilaat ovat lukiokelpoisia v. 1988. Tämä saattaa merkitä lukion oppilasjoukon lisääntyvää heterogeenisyyttä.

— Kunnan ja valtion välistä tehtävänjakoa on tarkistettu ja hallinnollisia menettelytapoja yksinkertaistettu. Erikoisesti lukiossa tämä merkitsee huomattavaa muutosta aikaisemmin varsin keskusjohtoiseen opetussuunnitelmatyöhön. Merkittävä osavastuu opetussuunnitelman kehittämisestä siirtyy nyt lukion ylläpitäjän vastuulle. Tämä puolestaan lisää mahdollisuutta saattaa opetussuunnitelma nykyistä paremmin koulussa ja luokassa toimivaksi. Opetussuunnitelma yhdistää lukion tavoitteet ja opetuksen.

— Kielenopetusta ja uskonnonopetusta koskevat uudet järjestelyt toteutetaan.

Valtioneuvosto on 19. 12. 1984 hyväksynyt kielenopetuksen yleissuunnitelman, jonka avulla on tarkoitus monipuolistaa lukiossa opiskeltavaa kieliohjelmaa. Tätä varten kunnille on annettu aikaisempaa suurempia velvoitteita kielenopetuksen järjestämisestä. Kunnan tulee laatia kunnassa noudatettava kieliohjelma, jossa määrätään kunnan kouluissa opiskeltavat vieraat kielet ja tavoitteet kunkin kielen opiskelijoiden määrästä. Kunnan lukioiden kesken tulee pyrkiä työnjakoon eri kielten opetuksessa.

Lukiolaissa on tarkistettu myös eri uskontokuntiin kuuluvien oppilaiden oikeutta saada tunnustuksensa mukaista uskonnonopetusta ja kunnan velvollisuutta opetuksen järjestämiseen. Vastavasti myös uskontokuntiin kuulumattomia varten on opetussuunnitelmaan sisällytetty uutena oppiaineena elämäkatsomustieto.

Peruskoulua ja lukiota koskeva lainsäädäntö on useissa kohdin yhdensuuntaistettu ja jopa samansisältöistä. Lukio ja peruskoulu poikkeavat toisistaan eräiltä oleellisilta osiltaan, joten kummallekin on tarpeen laatia erikseen opetussuunnitelman perusteet ja kunnan opetussuunnitelma.

Lukio on keskiasteen oppilaitos, joka
— on tarkoitettu vain osalle ikäluokasta

— jatkaa peruskoulun kasvatustehtävää

— antaa sellaisen yleissivistävän opetuksen, joka on tarpeen korkeakouluopintojen ja muiden ammatillisesti eriytyvään koulutukseen kuuluvien opintojen aloittamiseksi (lukiolaki 1 §).

Lukiossa toimeenpannaan vuosittain ylioppilastutkinto.

Lukion työ organisoidaan jaksotetun työjärjestyksen mukaisesti, ja sen eri oppiaineiden oppimäärät on jäsennetty 38 oppitunnin kursseiksi (lukioasetus 25 §).

Lukion aikana lähes kaikki oppilaat saavuttavat täysi-ikäisyyden.

3 Lukion tehtävä ja tavoitteet

3.1 Lukion asema ja tehtävä koulutusjärjestelmässä

Lukion tehtävä koulutusjärjestelmässä on antaa osalle ikäluokasta täydentävä yleissivistävä koulutus jatkona peruskoulun opetus- ja kasvatustyölle. Lukio antaa yleissivistävän opetuksen, joka on tarpeen korkeakouluopintojen ja muiden lukiopohjaiseen ammatillisesti eriytyvään koulutukseen kuuluvien opintojen aloittamiseksi. Lukio on siis väylä oppivelvollisuuskoulusta korkeakouluun tai muihin ammatillisesti eriyttäviin opintoihin. Sen vuoksi lukio-opintojen aikana tulisi oppilaissa kehittää niitä valmiuksia, joita he tarvitsevat jatko-opinnoissaan ja jotka auttavat heidät kasvamaan aikuisiksi. Lukion tulisi olla nuorten aikuisten opiskelupaikka.

Lukio perustaa opetuksensa peruskoulun antamille valmiuksille, pyrkii viemään oppilaansa kolmessa vuodessa lukion päättötasolle ja tarjoaa erilaisille elämänurille suuntautuville nuorille asianmukaisen pohjakoulutuksen.

Lukioon hakeutuu noin puolet ikäluokasta (lukuvuonna 1984—85 51,1 %). Lukiolaisten määrän arvioidaan säilyvän puolena ikäluokasta myös 1990-luvun alussa, mutta aloittavien oppilaiden kokonaismäärä alenee ikäluokkien pienenemisen johdosta 35 800:sta noin 30 800:aan.

Näin huomattava osuus ikäluokasta merkitsee oppilaiden suoritustasossa ja opintosuuntautumisessa eroavuuksia. Melko suurella osalla lukion aloittajista ei ole selvää käsitystä siitä, mille uralle he haluavat. Samalla kun huolehditaan riittävien perusvalmiuksien saavuttamisesta yhteisissä oppiaineissa, on myös rohkaistava oppilaita mahdollisimman korkeatasoisiin suorituksiin oman lahjakkuusrakenteensa vahvoilla alueilla.

Lukion tulee auttaa oppilaita uratoiveiden selkiinnyttämisessä ja tarjolla olevien mahdollisuuksien kartoittamisessa sekä vahvistaa heidän päätöksentekokykyään, mikä merkitsee muun muassa monipuolisen oppilaanohjauksen toteuttamista.

Tällä hetkellä arvioidaan lukiolaisten opiskelumotivaation olevan korkea. Kunnan opetussuunnitelmaa laadittaessa ja sitä toteutettaessa tulee pyrkiä ratkaisuihin, jotka ylläpitävät lukiota virikkeisenä työpaikkana. Kyse ei silloin ole vain tehokkaasta eri oppiaineiden opetuksesta vaan myös lukion tarjoamista virikkeistä sekä oppitunneilla että oppilaiden harrastustoiminnassa. Tämä merkitsee opetussuunnitelmassa kullekin lukiolle sopivan oppiainetarjonnan toteuttamista. Työsuunnitelmassa se merkitsee paneutumista vuoden koulutyön mielekkääseen toteuttamiseen ja sen

tukemiseen mm. työtapoja kehittämällä, luokan ulkopuolista työskentelyä tehostamalla ja kerhotoimintaa toteuttamalla.

Vuonna 1985 valmistui ylioppilaita yhteensä 31 560. Ikäluokan pienetessä myös valmistuvien ylioppilaiden määrä vähenee, ja sen arvioidaan olevan 1990-luvun alussa n. 26 400.

Ylioppilastutkinto antaa yleisen korkeakoulukelpoisuuden. Vain kolmannes ylioppilaita kuitenkin jatkaa opintojaan tällä tasolla, koska korkeakoulupaikkoja on huomattavasti vähemmän kuin valmistuvia ylioppilaita.

Vain n. 30 % uusista ylioppilaita jatkaa opintojaan suoraan koulun jälkeen. Uusista ylioppilaita aloittaa samana vuonna korkeakouluissa joka seitsemäs ja ammatillisissa oppilaitoksissa joka kuudes. Muilla ylioppilailta on jatko-opintoihin hakeutumisessa viivettä, joka johtuu mm. asevelvollisuuden suorittamisesta, halutun opiskelupaikan saamatta jäämisestä, työhön menosta taikka siirtymisestä ulkomaille. Korkeakouluihin ja muuhun ammatillisesti eriytyvään koulutukseen hakee samanaikaisesti useiden eri ikäluokkien ylioppilaita. Kolmen vuoden kuluttua ylioppilaaksi valmistumisesta jatko-opinnot on aloittanut kolme viidestä ja opintojen ulkopuolelle on tietoisesti jättäytynyt n. 10 %. Kaikkiaan kuitenkin ammatilliseen koulutukseen hakeutuu suurempi osa ylioppilaita kuin korkeakouluihin.

Lukion opetuksen järjestämisessä tulee siis ottaa huomioon, että vaikka se tähtää yleiseen korkeakoulukelpoisuuteen, se on samalla myös ammatillisen keskiasteen pohjakoulu. Sen vuoksi keskiasteen ammatillinen ylioppilas pohjainen koulutus laajenee voimakkaasti. Kun lukio kehittää oppilaisissa yleistä koulutettavuutta, se samalla huolehtii osuudestaan jatkuvan koulutuksen periaatteen toteutuksessa. Yleinen koulutettavuus merkitsee lukion työn kannalta sitä, että lukion päättäneillä oppilailta on riittävät pohjatiedot jatko-opintoja varten, mutta se merkitsee myös sitä, että oppilaalla on myönteinen asenne opiskeluun yleensä ja valmius jatkuvaan itsensä kehittämiseen.

3.2 Lukion tavoitteet

Lukiolain mukaan lukio antaa yleissivistävän opetuksen ja sen tulee pyrkiä kasvattamaan oppilaansa tasapainoisiksi, hyväkuntoisiksi, vastuuntuntoisiksi, itsenäisiksi, luoviksi, yhteistyökykyisiksi ja rauhantahtoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi.

Lukion opetus ja muu toiminta tulee järjestää siten, että se antaa oppilaalle persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen, yhteiskunnan ja työelämän, ammatinvalinnan ja jatko-opintojen, elinympäristön ja luonnon suojelemisen, kansallisen kulttuurin ja kansallisten arvojen sekä kansainvälisen yhteistyön ja rauhan edistämisen kannalta tarpeellisia valmiuksia sekä edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Lukion työn tuloksia arvioidaan muun ohessa ylioppilastutkinolla, joka toimeenpannaan vuosittain ja jonka tarkoituksena on saada selville, ovatko oppilaat saavuttaneet riittävän kypsyysden ja lukion oppimäärän edellyttämät tiedot.

Lukion läpäissyt oppilas on osallistunut yleissivistävään opetukseen vähintään kahdentoista vuoden ajan, ja päättäessään lukion hän on täysi-ikäinen. Tällöin hänellä edellytetään olevan kypsyystä, jonka kehittymiseen koulu — viimeiset kolme vuotta lukio — on ollut vaikuttamassa.

Kypsyydelle voidaan asettaa muun muassa seuraavia kriteerejä: — Oppilaalla on edellytyksiä monipuoliseen ja täysipainoiseen elämään ihmisenä olemisen eri rooleissa sekä valmiutta yhteistyöhön.

— Oppilaalla on kykyä jäsentää ympäröivää todellisuutta ja hahmottaa sen ulottuvuuksia sekä horisontaalisesti että vertikaalisesti sekä erottaa oleellinen tieto runsaasta tietoaineksestä. Ympäröivän todellisuuden jäsentämisen perusta on asiallinen ja terve tietoisuus omasta ja kansallisesta identiteetistä ja asemasta kokonaisuuden osana.

— Oppilaalla on kykyä ja motivaatiota etsiä ja löytää tietoa käyttämällä erilaisia sekä kirjallisia että elektronisia tiedostoja. Tähän liittyy olennaisesti taito yhdistää eri lähteistä saatuja tietoja, vertailla eri tiedon lähteistä saatua tietoa ja tehdä johtopäätöksiä luotettavan tiedon pohjalta. Samoin tähän liittyy eri muodoissa tarjotun informaation kriittinen ja vertaileva vastaanottaminen.

— Oppilaalla on välineitä kommunikoida, opiskella ja selviytyä erilaisista työhön ja vapaa-aikaan liittyvistä tilanteista.

Tietojen oppiminen ja kypsyminen kohtaavat toisensa oppimisprosessissa. Vankat perustiedot ovat edellytys taidolle käsitellä tietoja hallitusti, koska niistä käsin voidaan tietojen kenttää laajentaa ja tajuta tietojen yhteys. Samaa edellyttää myös perustellun kannanoton muodostaminen. Tietoaikaisen laajuus, muuttuvuus ja nopea lisääntyminen asettaa kuitenkin lukio-opetuksen painopisteen entistä enemmän tietojen käsittelyvalmiuksien ja yhdistelykyvyn suuntaan. Sen vuoksi jo opetussuunnitelmassa tulee tätä näkökohtaa pitää keskeisenä.

Tätäkin merkittävämmän aseman taitotavoitteet saavat opetussuunnitelmaa kouluissa toteutettaessa. Silloin ei kyse voi olla vain tietojen jakamisesta ja muistiin painamisesta, vaan käsillä olevan tietoaikaisen käyttämisestä myös oivaltamisen ja analysoinnin välineenä. Tämän taidon oppiminen on kypsyymistä korkeakouluopintoihin, keskiasteen ammatillisiin opintoihin ja aikuisopintoihin, ja se mahdollistaa jatkuvan koulutuksen periaatteen toteuttamisen lukion jälkeen. Tämä kypsyys on myös oppilasarvostelun keinoin mitattavissa.

Arvosteltavissa olevan kypsyysden lisäksi on lukiossa pidettävä kaikkea työskentelyä ohjaavana periaatteena lukiolain edellyttämiä

lukiokasvatuksen yleisiä tavoitteita, jotka tähtäävät ihmisenä kypsymiseen. Vaikka näiden tavoitteiden saavuttamista ei voida arvostelun keinoin mitata, niiden merkitys korostuu lukion yleisenä kasvatusvastuuna auttaa oppilasta aikuistumaan.

Pyrittäessä kasvattamaan lukiolainen tasapainoiseksi, hyväkuntoiseksi, vastuuntuntoiseksi, itsenäiseksi, luovaksi, yhteistyökykyiseksi ja rauhantahtoiseksi taikka antamaan hänelle persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia valmiuksia, tulee ottaa huomioon oppilaan ikäkausi. Lukiolainen on normaalisti murrosiän jälkeisessä seestymisvaiheessa, 16—18 vuotias. Lukioaika on tärkeä osa oppilaan persoonallisuuden kypsymistä. Maailmankuva laajenee, tunne-elämä on voimakasta ja elämykset koetaan syvästi.

Oppilaan ikäkausi on sopiva oppilaan oman arvomaailman selkiinnyttämiseen ja eettisten ongelmien ja vivahteiden tajuamiseen. Kullakin tiedonalalla on omat arvokysymyksensä, joita tässä vaiheessa voidaan käsitellä aikuisten tapaan ongelmia lähestyen. Erityistä huomiota kiinnitetään ihmisen arvoon ja oikeuksiin ja yksilön vuorovaikutukseen toisten ihmisten, luonnon ja kulttuurin kanssa. Korostetaan ihmisen tekemien ratkaisujen vaikutusta muihin ihmisiin, yhteiskuntaan ja luontoon ja siitä aiheutuvaa vastuuta.

Kulttuuriperinnön välittäminen ei merkitse vain tietoa aikaisempien sukupolvien kulttuurista, vaan myös kulttuurin omakohtaista kokemista sen eri alueilla, mistä kehittyy myös valmius kulttuurin vaalimiseen ja kehittämiseen oman työ- ja harrastusalan piirissä. Laajan kulttuuripohjan kehittämällä koulu valmistaa yksilöitä paitsi työelämän vaatimusten kohtaamiseen, myös rikkaan ja monipuolisen vapaa-ajan toteuttamiseen.

3.3 Ylioppilastutkinto lukion työtä ohjaavana tekijänä

Lukiolain edellyttämä ylioppilastutkinto on merkittävä sekä lukion työn tuloksellisuuden yleisessä arvioinnissa että yksittäisen oppilaan työskentelyn päämääränä. Sen vuoksi siinä menestymiseen kiinnitetään lukioissa ymmärrettävästi suurta huomiota.

Tutkinto vaikuttaa siten, että sen pakolliset oppiaineet saavat opiskelussa muita oppiaineita keskeisemmän aseman. Samoin tutkinnossa kysytyt aiheet toistuessaan saavat lisää painoa myös sisältöjä kouluissa valittaessa. Tehtävänasettelu vaikuttaa myös työtapojen valintaan: mekaanista muistamista edellyttävät tehtävät suuntaavat opetusta opettajakeskeiseen asioiden jäsentelyyn; yhdistelyä, analyysia ja johtopäätösten tekoa edellyttävät tehtävät puolestaan edellyttävät oppilaalta omakohtaista tiedon kehittelyä ja muokkaamista ja siirtävät opetustapahtumaa oppilaskeskeiseen suuntaan.

Asetus ylioppilastutkinnosta edellyttää, että kokeiden tehtävien tulee olla kouluille vahvistettujen oppimäärien alalta ja läheisesti

liittyä niihin. Siten tutkinnon tehtävänasettelu noudattaa opetussuunnitelmia. Opetussuunnitelmien kehittyessä myös tutkinto on kehittynyt ja kehitty edelleen. Sen avulla on mahdollista jopa jouduttaa lukion opetussuunnitelman muutoksen toteutumista, kuten on tapahtunut mm. kielten opetuksessa.

Vaikka ylioppilastutkinto vaikuttaa lukiossa palautejärjestelmänä ja siitä selviytyminen työskentelyn tavoitteena, sen merkitystä lukion työskentelyssä ei tule korostaa.

Varsinkin opintojen alkuvaiheessa on mahdollista toteuttaa opetus ja opiskelu opetussuunnitelman yleistavoitteista ja oppimäärien taitotavoitteista lähtien tutkinnosta välittämättä ja sen mahdollisia tehtäviä ajattelematta. Näin voidaan saada aikaa sellaisten työtapojen käyttämiseen, jotka toteuttavat taitotavoitteita. Ne parantavat oppilaan oppimisedellytyksiä ja jouduttavat hänen kypsymistään. Samalla ne myös lisäävät tutkinnossa menestymisen edellytyksiä, vaikka tiedollisten tavoitteiden osuus väheneekin, koska tutkinto mittaa myös kypsytyttä.

4 Lukion tavoitteet ja opetussuunnitelma

Uudessa lainsäädännössä on muutettu lukion opetussuunnitelman valmistamisen ja kehittämisen työnjakoa ja luonnetta. Siinä on pidetty tärkeänä, että vastuuta lukion opetuksen kehittämisestä voidaan siirtää tietyssä määrin paikalliselle tasolle: kunnille ja kouluille.

Lainsäädäntö korostaa kuntien ja koulujen oikeutta ja vastuuta opetussuunnitelman ja koulun toiminnan kehittämisessä sekä antaa lisää mahdollisuuksia tähän toimintaan. Lukiolle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ja esille tulevien puutteiden korjaaminen edellyttävät, että valtakunnallisen kehittämistyön rinnalla erityisesti kunnat ja koulut tekevät oma-aloitteisesti kehittämistyötä.

Opetussuunnitelman paikallinen kehittäminen edellyttää, että omaa toimintaa ja saavutettuja tuloksia arvioidaan suhteessa asetettuihin tavoitteisiin entistä enemmän.

Lukion opetussuunnitelman kehittämisessä on siirrytty uuteen ajattelumalliin. Aikaisemman oppiaineittaisen kehittämistyön ohella korostuvat nyt myös kaikki ne muut toimenpiteet, joilla lukion opetus- ja kasvatustyön tavoitteisiin pyritään.

Säädetyt tavoitteet ovat varsin vaativat. Niiden toteuttamista varten on osoitettu keinoja. Näitä ovat mm. paikallisen tason päätösvalta tuntijaossa ja oppimäärissä, opetuksen jaksottaminen ja tuntikehysjärjestelmä. Keinojen tarkoituksenmukainen käyttäminen edellyttää, että toiminta suunnitellaan asetetuista tavoitteista lähtien. Tämä puolestaan on mahdollista, kun tavoitteet analysoidaan ja ne mielletään käytännön koulutyön keskeiseksi ohjeeksi.

Tiedolliset tavoitteet toteutuvat opetuksen sisältöjen välityksellä, kypsyydelle asetetut kriteerit, joiden osana ovat taidolliset tavoitteet, määräävät opetustapaa. Laaja-alaiset asennetavoitteet puolestaan osana kypsymistä vaikuttavat kaikkea opetusta ohjaavana sävyajatteluna.

Taitotavoitteisiin pääseminen vaatii toteutuksen keinojen perusteellista pohdintaa. Sen tuloksena on ilmeisesti mm. oppiaineiden välisen yhteistyön korostaminen, opiskelun kohteeksi valittujen asiasisältöjen ongelmakeskeinen lähestymistapa sekä opetussuunnitelmaan valittavien aihekokonaisuuksien merkityksen korostaminen. Samalla tällä lähestymistavalla voidaan opetussuunnitelmassa toteuttaa myös paikallinen ja lukiokohtainen omaleimaisuus samalla kun oppisisältöjen keskeinen aines on valtakunnallisesti yhtenäinen.

5 Opetussuunnitelma ja opettaja

5.1 Opettaja opetussuunnitelman toteuttajana

Lukioasetuksen 89 §:n mukaan opettajan tulee noudattaa vahvistettua opetussuunnitelmaa ja käsitellä vahvistetut oppimäärät. Hänen tulee pyrkiä saavuttamaan lukiolle asetetut tavoitteet yhteistyössä oppilaiden ja heidän kotiensa kanssa.

Tehtävässä onnistuminen edellyttää, että opettaja on sisäistänyt lukion tavoitteet sekä yleisesti että oppiainekohtaisesti. Tämä toteutuu parhaiten, jos opettajalla on mahdollisuus osallistua aktiivisesti lukion opetussuunnitelman laadintaan ja vaikuttaa siihen taikka hän muutoin paneutuu sen sisältöön huolellisesti.

Kunnan opetussuunnitelma on asiakirja, jota opettajan on säädösten ohella opetuksessaan noudatettava. Tilanne on tähän asti lukiossa ollut muodollisestikin erilainen, koska opetussuunnitelmat ovat olleet valtakunnallisia. Ne ovat jääneet useassa tapauksessa opettajalle etäisiksi, ja oppimateriaalit ja erilaiset oppaat ovat olleet opettajan toimivallan rajojen epäselvyyden takia ensisijaisina opetuksen lähtökohtina.

Uudessa lainsäädännössä on kunnan opetussuunnitelmalle annettu lukion opetuksen ja kasvatuksen tavoitteiden toteutumisen kannalta varsin keskeinen asema. Vaikka lukion opetus on sisällöltään enimmäkseen osaltaan valtakunnallisesti yhtenäinen, asetettuja tavoitteita ei voi kokonaan saavuttaa, mikäli opetus ja kasvatustapa perustuu vain valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan. Tämän johdosta opettajan tulee noudattaa toimipaikkakuntansa opetussuunnitelmaa. Hän on myös velvollinen perehtymään tähän opetussuunnitelmaan ja sen toteuttamisen edellyttämässä laajuudessa paikkakunnan elinkeinoelämään, kulttuuriin ja perinteisiin.

Eri oppiaineiden oppimäärissä opetettavat sisällöt on ilmaistu sisältöalueittain, ja eräissä oppiaineissa näitä on vielä täsmennetty osa-alueilla. Kuhunkin osa-alueeseen kuuluva tiedon määrä on periaatteessa rajaton. Käsiteltävän tiedon määrää tai siihen varattavaa aikaa ei ole tarkoituksenmukaista rajata valtakunnallisessa oppimäärässä eikä kunnan opetussuunnitelmassakaan.

Tämän johdosta opettajan tekemä tai opettajien yhteissuunnittelun avulla tapahtuva oppiaineiden valinta on varsin tärkeä oppimäärän toteutuksen kannalta. Lopullinen tavoitteiden tulkinta tapahtuu aina koulussa, ja yhteys opetussuunnitelmasta opetustyöhön tapahtuu opettajan välityksellä. Opettajan oikeus ja velvollisuus on suorittaa tällaista valintaa. Vasta se mahdollistaa keskittymisen olennaisimpiin tietoihin ja takaa rauhallisen työrytmin sekä

luo edellytyksiä koulukasvatuksen kaikkien osa-alueiden huomioon ottamiseen.

Suunnitellessaan opetusta ja valitessaan oppiainesta opettajan tulisi noudattaa seuraavia periaatteita:

1. Oppiaineen sisällön valinta lähtee oppimäärässä määritellyistä tiedollisista ja taidollisista tavoitteista ja sisällön valinnan perusteista.

2. Lukion tavoitteet asettavat tiedot ja taidot tasavertaiseen asemaan. Taidot ilmenevät olennaisesti tiedon hankkimisen ja sen analysoinnin sekä soveltamisen taitona. Näin ollen sisältöä valittaessa ja sen käsittelytapaa ja laajuutta arvioitaessa tulisi keskeisenä kriteerinä pitää sen merkitystä edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Koulun opetuksessa esillä olevan tiedon tulisi ensisijaisesti olla väline edellä mainittujen valmiuksien saavuttamisessa.

3. Oppiaineen sisällön valintaa koskevissa ratkaisuisissa tulee kiinnittää huomiota tiedon keskeisyyteen ja sen mahdollisuuksiin avata uusia näkökulmia sekä yhdistää eri oppiaineiden tietoja (integratiivisuus).

4. Opetussisällön valinnan perusteena voidaan pitää myös opettavan asian ajankohtaisuutta ja merkitystä nuorille tämän päivän yhteiskunnassa sekä merkitystä jatko-opintojen kannalta.

Opetusta suunnitellessaan opettaja ei ole sidottu opetussuunnitelmassa esitettyyn asioiden käsittelyjärjestykseen, vaan hän voi käsitellä kunkin kurssin asioita kuhunkin tilanteeseen parhaiten sopivassa järjestyksessä. Kurssi tulee kuitenkin aina suunnitella siten, että se voidaan kokonaisuudessaan toteuttaa 38 oppitunnin aikana.

5.2 Oppimateriaalin asema opetuksessa

Oppimateriaalit ja niihin liittyvät oppaat laaditaan pääasiassa valtakunnallisen oppimäärän pohjalta. Niihin pyritään sisällyttämään runsaasti tietoja ja virikkeitä, jotta niistä olisi hyötyä opetukselle erilaisissa olosuhteissa. Toisaalta ne eivät kuitenkaan kata koko tiedonalaakaan eivätkä useinkaan sisällä kunnan opetussuunnitelmassa määrättyä kuntakohtaista osuutta. Opettaja voi itse ratkaista, miten paljon ja millä tavoin hän käyttää oppimateriaalia opetuksessa.

Oppimateriaalin käytössä ei pidä rajoittua pelkästään tiedollisiin ja taidollisiin tavoitteisiin pyrkimiseen. Opetuksessa tulee ottaa huomioon myös muut tavoitteet ja oppilaan arvomaailman kehittyminen. Tämän johdosta opettaja joutuu jatkuvasti valikoimaan oppimateriaalia tavoitteista ja sisällöistä lähtien.

5.3 Työtavat ja toimintamuodot

Opettajalla on opetussuunnitelmaa toteuttaessaan menetelmällinen vapaus. Se ei kuitenkaan merkitse sitä, että opettaja voisi jättää jotkin tavoitteet huomioon ottamatta. Menetelmällinen vapaus merkitsee siis ensisijaisesti opetustilanteeseen parhaiten sopivien keinojen valinnan vapautta. Viranomaisten ohjeissa ja koulutuksessa tästä voidaan antaa vain menetelmällisiä vihjeitä.

Uusi koululaki luo edellytykset eräiden uusien tähän mennessä vain kokeilussa käytettyjen työtapojen ja koulun toimintamuotojen toteuttamiseen kaikissa kouluissa. Koulun ulkopuolella annettavan opetuksen ja työelämään tutustuttamisen jaksojen järjestäminen tulisi ottaa huomioon kunnan opetussuunnitelmaa laadittaessa. Myös oppilaskuntatoiminta ja kerhot tukevat koulun kasvatus-työtä.

Lukiosäädökset sallivat entistä monipuolisempien toimintamuotojen ja työtapojen käytön. Koulun ulkopuolella tapahtuvan opetuksen mahdollisuuksien hyväksikäyttöä tulisi tehostaa. Tuntikehyksen sallimaa vapaata, opetusmenetelmästä käsin harkittua oppilaiden ryhmitystä tulisi käyttää hyväksi esim. jakamalla opetusryhmä osalla jonkin kurssin tunteista.

Lukioasetuksen 22 §:n nojalla saadaan opetukseen käytettävä aika järjestää asetuksen edellyttämästä oppitunnin pituudesta poikkeavastikin. Tällöin ei kuitenkaan saa vaarantaa minkään oppiaineen tavoitteiden saavuttamista.

6 Lukion oppilas ja toteutuva opetussuunnitelma

Opiskelu on vuorovaikutusta oppilaan ja opettajan välillä ja oppilaiden kesken. Sen tuloksellisuus ilmenee oppilaan kasvuna ja kehityksenä lukiolle asetettujen tavoitteiden suunnassa.

Oppilailla on lukion aikana kasvava mahdollisuus vaikuttaa opetussuunnitelman kehittämiseen ja sen toteutumiseen omalla kohdallaan. Kun lukiokasvatuksen tavoitteena on mm. oppilaan kasvattaminen itsenäiseksi ja yhteistyökykyiseksi, tulee lukion työn järjestelyissä käyttää hyväksi kaikkia niitä mahdollisuuksia, joita koulussa tarjoutuu oppilaiden osallistumiselle työnsä suunnitteluun ja järjestämiseen.

Säädökset antavat oppilaalle lukuisia mahdollisuuksia vaikuttaa opiskeluunsa:

- oppilas voi valita määrättyissä rajoissa opinto-ohjelmansa
- oppilaskunnan jäsenenä hänellä on oikeus tehdä aloitteita mm. lukion toiminnan kehittämiseksi, esimerkiksi opetussuunnitelmasta, oppikirjoista sekä opetusväline- ja kirjastohankinnoista
- perusopetusryhmän kokouksessa hän voi vaikuttaa ryhmän toimintaan
- hän voi osallistua kurssin työskentelyn suunnitteluun kurssin alkaessa.

Parhaat mahdollisuudet toteutuvan opetussuunnitelman rakentamiseen on kurssia suunniteltaessa, kun pohditaan mm. käytettäviä työtapoja ja sovitaan arvioinnin menettelyistä. Aikuistuvalla nuorella on tähän kasvavassa määrin myös edellytyksiä.

Oppilaista eniten mahdollisuuksia vaikuttaa kouluyhteisön toimintaan on johtokunnan oppilasjäsenillä, oppilaskunnan puheenjohtajalla ja sihteerillä sekä perusopetusryhmän luottamusoppilaila.

Jokaisella oppilaalla on vastuu omista opinnoistaan ja hänen tulisi pyrkiä sellaisiin ratkaisuihin, jotka parhaiten auttavat häntä päämääriensä toteuttamisessa. Taktikoinnilla ei kuitenkaan parasta tulosta saavuteta, vaikka se lyhyellä tähtäyksellä saattaakin näyttää tuloksekkaalta.

Lukiossa on tavoitteisen opiskelun lisäksi tarjolla mahdollisuuksia oppilaiden omien taipumusten ja harrastusten toteuttamiseen myös oppituntien ulkopuolella oppilaskunnassa ja kerhoissa. Niiden toimintaan osallistuminen rikastaa elämää ja antaa mahdollisuuksia kehittää mm. vapaa-ajan käyttötaitoa. Niiden tarjoamat mahdollisuudet ovat kuitenkin olennaisesti riippuvia oppilaiden aktiivisuudesta.

7 Lukion opetussuunnitelma ohjausjärjestelmän osana

7.1 Kunnan toimivaltuudet opetussuunnitelman laadinnassa

Kuntien opetussuunnitelman laadinnassa ja koulujen opetuksen suunnittelussa tulee lähtökohdana olla valtakunnalliset tavoitteet. Kunnan opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee lähteä seuraavista periaatteista:

1. Opetussuunnitelman tulee antaa riittävän selkeät perusteet opetukselle, mutta se ei saa kuitenkaan rajoittaa opetuksen monipuolista toteuttamista.

2. Opetussuunnitelman tulee olla opetuksen kehittämisen väline. Kunnan opetussuunnitelma ei ole tarkoitettu jatkuvasti samanlaisena pysyväksi, vaan kouluissa ilmeneviin tarpeisiin sekä ajan ja ympäröivän yhteiskunnan haasteisiin joustavasti reagoivaksi suunnitelmaksi.

3. Koulu voidaan nykyistä joustavammin saattaa läheiseen vuorovaikutukseen ympäröivän yhteiskunnan, erityisesti sen kulttuurin, elinkeinoelämän ja luonnon kanssa. Koulun tulee myös ottaa osaltaan aktiivisesti vastuuta kotiseutunsa kehittämisestä ja sen kulttuurielämän toiminnasta. Tämän mahdollistaa mm. tuntijaon painottaminen kunnan haluamalla tavalla.

4. Opetus voidaan sitoa nykyistä paremmin oppilaan kokemuspiiriin. Ensisijaisesti tämä voidaan toteuttaa opetuksen sisältöä ja opetusmenetelmiä valittaessa.

5. Kunnan opetussuunnitelman avulla voidaan oppilaat kasvat-
taa arvostamaan yhteisöään ja sen kulttuuria sekä valmentaa sen kehittämiseen.

6. Kunnan opetussuunnitelman tulee mahdollistaa koulukohtainen kehittämissyö, jossa opettajien, oppilaiden ja vanhempien toiveet omaleimaisesta koulusta otetaan huomioon. Koulut ovat ja ne saavat olla erilaisia: niihin vaikuttaa koulun oma traditio, lähiympäristö, kodit jne.

Kunnan opetussuunnitelma muodostaa kokonaisuuden, jossa eri osa-alueet tukevat yhteisesti sovittujen tavoitteiden saavuttamista. Seuraavassa esitetään eräitä keskeisiä opetussuunnitelmaan kuuluvia asioita, joissa kunnan tulee tehdä omia ratkaisujaan opetussuunnitelmaansa valmistaessaan.

Tuntijako

Valtioneuvosto on lukiolain 20 §:n perusteella päättänyt lukion tuntijaosta yleisperusteluineen. Valtioneuvoston osoittamissa ra-

joissa kunta tekee itsenäisesti päätöksen kunnan lukioissa noudattavasta tuntijaosta. Kunkin lukion omaleimaisuutta voidaan kehittää käyttämällä valtioneuvoston tuntijakopäätöksen sallimia painotusmahdollisuuksia. (ks. luku 8.1.)

Oppiaineiden oppimäärät

Opetuksen sisällöstä päättävät kouluhallitus ja kunnat siten, että kouluhallitus päättää valtakunnallisista oppimääristä ja kunta siltä osin, kuin oppimäärissä on osoitettu kunnan päätettäviä osia. Eri oppiaineiden oppimääristä päätettäessä kouluhallitus on arvioinut valtakunnallisen yhtenäisyyden tarpeellisuuden. (ks. luku 9.) Tavoitteiden saavuttamisen kannalta on olennaista, että opetus voidaan nykyistä enemmän sitoa paikalliseen kulttuuriperinteeseen, historiaan, luontoon ja elinkeinoelämään.

Aih kokonaisuudet

Eduskunta on edellyttänyt, että lukion opetussuunnitelmaan kuuluu useassa oppiaineessa opetettavia aihekokonaisuuksia.

Aih kokonaisuudella tarkoitetaan sellaista rajattua opetuskokonaisuutta, jota voidaan lähestyä usean eri oppiaineen näkökulmasta ja josta voidaan laatia oma suunnitelma.

Kunnan opetussuunnitelmaan voidaan sisällyttää kunnan päättämiä aihekokonaisuuksia siten kuin lukion opetussuunnitelman perusteiden luvussa 9.2 osoitetaan.

Koulutyön yleinen järjestely

Kouluhallitus on antanut koulutyön yleisestä järjestämisestä tarpeelliseksi katsomansa hallinnolliset ohjeet ja keskeiset periaatteet. Koska opetussuunnitelma muodostaa kokonaisuuden, jonka avulla eri tavoin pyritään saavuttamaan koulukasvatuksen tavoitteita, on tärkeää, että kunnan opetussuunnitelmassa yritetään löytää ne muodot, joilla paikalliset olosuhteet huomioon ottaen parhaiten päästään asetettuihin tavoitteisiin. Esim. koulun ulkopuolinen toiminta, kouluyhteistyö, tukiopetus ja kerhotoiminta sekä erilaiset painotukset saattavat vaihdella huomattavasti paikkakunnan mukaan. Olennaista on, että kunnan opetussuunnitelmassa kunkin kunnan paikalliset mahdollisuudet hyödynnetään mahdollisimman hyvin.

Jaksojärjestelmä

Kunta päättää, mitä jaksotusta sen lukiossa toteutetaan kouluhallituksen ohjeen mukaisesti. (ks. luku 8.2.1.)

Työsuunnitelma

Koulun vuotuisesta työstä päätetään työsuunnitelmassa, jonka laatii rehtori yhdessä opettajien kanssa. Koulun johtokunta hyväksyy ja alistaa sen koululautakunnan vahvistettavaksi. Työsuunnitelmassa päätetään vuosittain opetuksen jaksotuksesta opetussuun-

nitelmassa vahvistetun jaksojärjestelmän rajoissa, tuntikehyksen käytöstä, opettajien työmäärästä, rehtorin opetustunneista, koulun ulkopuolella annettavasta opetuksesta ja kerhoista. Samassa yhteydessä koulu voi esittää myös suunnitelman koulukasvatuksen tavoitteiden painotuksesta kunakin lukuvuonna.

Työsuunnitelma on siis tärkeä vuosittaisen työn suunnittelun, seurannan ja hallinnollinen ohjauksen väline. Työsuunnitelman toteutumisen seuranta varten voidaan koulussa ja kunnassa kehittää lukuvuosittain palautejärjestelmä, jonka perusteella havaitut epäkohdat voidaan korjata seuraavan lukuvuoden työtä suunniteltaessa ja kuntakohtaista tuntikehystä jaettaessa. Kouluhallitus on toukokuun 2 päivänä 1985 antanut ohjeet työsuunnitelman laatimisesta (liite).

Tuntikehysjärjestelmä

Tuntikehysjärjestelmän tarkoituksena on hallinnollisten menettelytapojen yksinkertaistaminen siten, että koulut voivat itse suunnata opetukseensa tarkoitetut voimavarat ja ottaa tähänastista paremmin huomioon erityistä tukea tarvitsevat opetustilanteet.

Eri kunnissa, kouluissa ja oppiaineissa voidaan päätyä erilaisiin ratkaisuihin tuntikehyksen käytössä, koska paikalliset erityisolot voidaan nyt entistä paremmin ottaa huomioon. Tuntikehyksen käyttö ei kuitenkaan saa muodostua siinä määrin epätasaiseksi, että se vaarantaisi tavoitteiden saavuttamisen minkään oppiaineen opetuksessa.

Tuntikehyksen käyttö tulee suunnitella oppilaan näkökulmasta siten, että opetuksen organisaatiolla kokonaisuudessaan voidaan mahdollisimman hyvin tukea oppilaan tasapainoista kehitystä ja edistymistä opiskelussa. Suunnittelussa tulee erityisesti ottaa huomioon pitkäaikaisesti sairaiden ja vammaisten oppilaiden erityistarpeet.

Lukiolain 20 § säätelee lukion käytettävissä olevat voimavarat, tuntikehyksen, ja lukioasetuksen 39 § täsmentää käytettävissä olevan tuntikehyksen eräät rajat: tukiopetukseen käytettävän vähimmäismäärän, koululautakunnan käytössä olevan osan ja mahdollisen A-kielen lisäresurssin.

Mainittujen säädösten rajoissa kehyksen käytöstä päätetään kunnassa. Mitkään ryhmäjakosäännökset eivät ole voimassa. Vuosittaisesta kehyksen jakamisesta eri oppiaineiden opetukseen päätetään työsuunnitelmassa, jonka laatiminen on lukion, hyväksymisen lukion johtokunnan ja vahvistaminen koululautakunnan toimivaltaa.

Kehyksen antamalla tuntimäärällä tulee aina toteuttaa kaikkien yhteisten oppiaineiden opetus. Sen lisäksi oppilaiden valittaviksi on tarjottava opetussuunnitelman tuntijaossa olevat valinnaiset oppimäärät. Näiden opetuksen aloittaminen riippuu valitsijoiden määrästä. Siitä voidaan päättää työsuunnitelmassa, ellei koululautakunta ole antanut siitä pysyvää määrääksiä. Myös C- ja D-kielen

opetuksen aloittamiseen vaadittava oppilasmäärä voidaan päättää kunnassa. Valtioneuvoston tuntijaon perusteluissa edellytetään, että lukioden keskinäisen työnjaon avulla on pyrittävä kielenopetuksen monipuolistamiseen. Näin voidaan saada kunkin kielen opiskeluryhmään riittävän suuri oppilasmäärä.

Aloitettun oppimäärän opetuksesta tulee huolehtia loppuun saakka.

Tuntikehityksen käytössä tulee pitää silmällä pedagogisia näkökohtia. Opetusryhmien muodostamiseen pedagogisin perustein on kiinnitettävä erityistä huomiota. Kokeilu on osoittanut, ettei kasvatuksen ja opetuksen tavoitteita voida saavuttaa vain yhdentyypisillä ratkaisulla, vaan ryhmitystä tulee voida myös muuttaa. Työsuunnitelmassa tulisivatkin osa tunneista varata myöhemmin käytettäväksi. Koulujen työjärjestykset tulee suunnitella siten, että opetusryhmien joustava muodostaminen on mahdollista lukuvuoden aikana. Oppilaiden uudelleen ryhmittely on tarkoitettu monipuolistamaan koulujen mahdollisuuksia käyttää erilaisia pedagogisia ratkaisuja. Sen vuoksi oppilaiden ryhmittelyssä ei tule noudattaa mitään pysyviä malleja. Jokin ryhmä voidaan jakaa opetusmenetelmällisistä syistä esim. osalla jonkin kurssin tunneista.

7.2 Lukion opetussuunnitelman laatiminen

Lukion opetussuunnitelman laatimista varten koululautakunta asettaa opetussuunnitelmatoimikunnan. Kaksikielisessä kunnassa toimikunta asetetaan erikseen molempia kieliryhmiä varten. Toimikunnan jäsenten lukumäärää ei ole määrätty. Kuitenkin toimikunnassa on oltava ainakin yksi opettaja tai rehtori lukioasteelta. Opetussuunnitelman hyväksyy koululautakunta sen jälkeen kun lukioden rehtorit ovat antaneet siitä lautakunnan koolle kutsumassa kokouksessa lausuntonsa. Opetussuunnitelman vahvistaa lääninhallitus.

Koska opetussuunnitelman perusteet sisältävät kunnan opetussuunnitelman laatimisen kannalta keskeiset ohjeet, on koululautakunnan ja opetussuunnitelmatoimikunnan jäsenten perehdyttävä niihin huolellisesti. Ennen opetussuunnitelman valmistelun aloittamista koululautakunta voi antaa puitteet ja lähtökohdat kunnan opetussuunnitelman laatimista varten. Tällaisia saattavat olla tietyt erityispiirteet, jotka tulisi juuri sen kunnan opetussuunnitelmassa toteuttaa. Nämä saattavat heijastua mm. tuntijakoon ja eri oppiainneiden sisältöön. Samoin saattaa työn edistyessä olla tarpeen saada koululautakunnan kanta jostakin keskeisestä asiasta.

Lukioasetuksen 3 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella voi johtokunta ja 7 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella opettajakunta sekä 10 §:n 2 momentin mukaan oppilaskunta tehdä ehdotuksia opetussuunnitelmasta. Sellaiset ehdotukset saattavat koskea vain yhtä koulua, kuten esim. erilaiset painotukset tuntijaossa, tai ne voivat olla ideoita, jotka on syytä ottaa huomioon kunnan opetussuunnitelmassa.

Kunnan opetussuunnitelman laatimisessa on kuntien välinen yhteistoiminta suositeltavaa. Kunnat saattavat olla niin samanlaisia luonnoltaan, kulttuuriltaan ja elinkeinoiltaan, että käytettävissä olevat voimavarat voidaan hyvin yhdistää ja valmistaa kunnan opetussuunnitelma ainakin osittain yhdessä.

Kunta voi ottaa valtakunnalliset oppimäärät sellaisenaankin käyttöön. Kouluhallitus pitää kuitenkin tärkeänä, että kunnat käyttäisivät hyväkseen opetussuunnitelman kehittämisen mahdollisuutta. Kunnan opetussuunnitelmassakaan ei ole syytä pyrkiä sisältöjen yksityiskohtaiseen kuvaukseen. Lopullinen täsmentäminen jää kouluille opettajien yhteisesti suunniteltavaksi.

Oppimäärien sisältöjä ei saisi tyytyä pelkästään kirjaamaan kunnan opetussuunnitelmaan, vaan samalla pitäisi suunnitella sisältöihin mahdollisesti liittyvä materiaali ja opettajien perehdyttäminen. Kunnan osuutta laadittaessa voidaan edetä vaikkapa oppiaineittain tai — useammassa oppiaineessa — johonkin tiettyyn kuntaan olennaisesti liittyvään aihepiiriin keskittyen.

Koska kunnan opetussuunnitelma tulisi voida ottaa käyttöön mahdollisimman pian, voidaan sen valmistamisessa edetä myös vaiheittain siten, että sen laatiminen muodostaa useammalle vuodelle ajoittuvan prosessin. Aluksi hyväksytään kunnan tekemät ratkaisut kunnan tärkeimmiksi katsomissa asioissa, ja muilta osin noudatetaan valtakunnallisia suosituksia. Vähitellen kuntakohtaista osuutta laajennetaan niin, että se kattaa kaikki opetussuunnitelman alueet. Kouluhallitus korostaa kuitenkin kunnan opetussuunnitelman huolellista laadintaa ja pitää tärkeänä, että kunnat pyrkisivät aktiivisesti löytämään omaperäisiä ratkaisuja opetussuunnitelmaansa.

Säännökset edellyttävät opettajien edustusta opetussuunnitelma-toimikunnassa. Opettajien asiantuntemusta pitäisi käyttää muutenkin kaikin tavoin hyväksi. Opetussuunnitelman laadintaan kuuluvien asioiden käsittelyssä voidaan opettajien täydennyskoulutukseen varattua aikaa käyttää hyödyksi kunnan opetussuunnitelman perusteita ja ideoita luotaessa sekä yksityiskohtia ratkaistaessa. Samoin sen avulla voidaan varmistua siitä, että opetussuunnitelma tunnetaan ja että se todella on opetuksen perusta. Mikäli opettajat perehdytetään ja alusta alkaen aktivoidaan kunnan opetussuunnitelman laadintaan, voidaan opetussuunnitelman omaksuminen ja toimivuus varmistaa.

Peruskoulua korvaavasta koulusta ja yksityisestä lukiosta annetun asetuksen 6 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla johtokunta hyväksyy yksityislukion opetussuunnitelman ja alistaa sen lääninhallituksen vahvistettavaksi.

7.3 Lukion opetussuunnitelman sisältö

Lukion opetussuunnitelman laadinnan lähtökohtana tulee olla avara näkemys opetussuunnitelmasta. Se ei siis ole pelkästään tuntijaon ja oppilassisällöt sisältävä asiakirja, vaan sen tulee antaa

riittävästi toimintamalleja ja virikkeitä opettajien työn suunnittelulle, mm. opetuksen integroinnille. Opetussuunnitelman tulee olla nykyistä paremmin oppilaiden tasolla toteutuva, ja sen lähtökohtana ovat lukio-opintojen yleistavoitteet sekä eri oppiaineiden ja niiden kurssien tavoitteet.

Lukion opetussuunnitelmassa ei ole tarpeen eikä edes mahdollista kuvata tarkasti luokassa tapahtuvaa opetus- ja oppimistapahtumaa eikä esittää tavoitteiden saavuttamista varten yhtenäistä kaikkia sitovaa mallia.

Jotta lukioissa turvattaisiin toisaalta riittävä valtakunnallinen yhtenäisyys sekä toisaalta pedagoginen kasvatuksellinen monipuolisuus, tulee kunnan opetussuunnitelman sisältää seuraavan opetuksen järjestämistä koskevat perusasiat:

1. Lukion opetussuunnitelman tehtävä
  - opetussuunnitelman kehittäminen kunnassa
  - opetussuunnitelma ja opettaja
2. Lukiokasvatuksen tavoitteet
3. Oppiaineet ja niiden tuntijako
4. Koulutyön yleinen järjestely
  - opetuksen jaksotus
  - tukiopetus
  - oppilasarvostelu
  - koulun ulkopuolella annettava opetus
  - vuosiluokkiin sitomaton opetus
5. Oppiaineiden oppimäärät ja aihekokonaisuudet
6. Oppilaanohjaus

Kunnan opetussuunnitelmaan voidaan lisäksi sisällyttää ohjeita opetuksen yleissuunnittelusta, kouluyhteistyöstä, tuntikehyksen käyttämistä koskevia periaatteita, aihekokonaisuuksien opetuksen järjestelyjä koskevia ohjeita, kerhotoimintaa ja oppilashuoltoa koskevia yleisiä ohjeita sekä muita koulukasvatuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta kunnan tärkeiksi katsomia ohjeita ja määräyksiä.

Saamelaisten kotiseutualueen kunnan opetussuunnitelmaan tulee sisällyttää myös ohjeet ja määräykset saamenkielen ja saamenkielisen opetuksen järjestämisestä.

8 Opetussuunnitelman laadintaa koskevat ohjeet

8.1 Tuntijako

Lukiolaki 20 §

Lukioasetus 26 §

Valtioneuvosto on päättänyt lukiolain 20 §:n nojalla lukion tuntijaosta. Kunnan opetussuunnitelmassa päätetään tämän valtioneuvoston päätöksen asettamissa rajoissa tuntijako kunnan lukioita varten. Tuntijako voi erilaisten painotusten vuoksi olla erilainen kunnan eri lukioissa.

Lukion tuntijaon yleisperustelut edellyttävät, että opetussuunnitelmat kaikissa lukioissa ovat ydinsisällöltään yhtenäiset. Lukion opetussuunnitelmassa on kuitenkin mahdollista painottaa tuntijakoa ryhmässä IV. Sen alaviite ³⁾ mahdollistaa runsaasti — 6 — 8 kurssia samaa oppiainetta — painotettaessa puuttumisen myös yhteisten aineiden kurssimääriin.

Kunta voi siis painottaa opetussuunnitelmassa mitä tahansa lukion oppiainetta 1 — 8 kurssia. 6 — 8 kurssin painottaminen antaa oikeuden enintään vastaavan suuruiseen vähennykseen muiden yhteisten aineiden kurssimäärissä. Päätös tästä tehdään lukion opetussuunnitelmassa. Jos yhteisten oppiaineiden kurssimäärää vähennetään, tulee kyseisen oppiaineen oppimäärä kunnassa soveltaa päätetyn kurssimäärän mukaisesti. Se voidaan tehdä joko karsimalla oppisisältöjä eri kursseista ja yhdistämällä opetettavaksi valitut sisällöt vähennetyn kurssimäärän sisällöiksi tai poistamalla kokonaisia kursseja ja säilyttämällä jäljelle jäävien kurssien sisältö koskemattomana.

Ratkaisua tehtäessä tulee pitää silmällä lukiolle asetettuja tavoitteita sekä yleisesti että oppiainekohtaisesti.

Ryhmään IV sijoitettavat oppiaineiden oppimäärät ja työkurssit sekä tietotekniikan ja filosofian kurssimäärä ja sijoittaminen vuosiluokkaan päätetään opetussuunnitelmassa valtioneuvoston päätöksen osoittamissa rajoissa.

Kemian, kuvaamataidon, musiikin ja psykologian jatko-oppimäärän laajuus voidaan päättää opetussuunnitelmassa taikka jättää koulussa vuosittaisen työsuunnitelman yhteydessä päätettäväksi oppilaiden valintojen perusteella.

Tuntijaosta päätettäessä on tarkoituksenmukaista toteuttaa kunnan eri lukioiden välillä työnjakoa sekä kieliohjelmassa että ryhmään IV sijoitettavissa valinnaisissa oppimäärissä ja työkurseissa.

Niillä oppilailla, jotka ovat yläasteella opiskelleet B-kieltä A-oppimäärän mukaan, on lukiossa kaksi A-kieltä eikä lainkaan B-kieltä.

VALTIONEUVOSTON PÄÄTÖS
lukion tuntijaosta

Annettu Helsingissä 8 päivänä helmikuuta 1985

Valtioneuvosto on tänään opetusministeriön esittelystä lukiolain (477/83) 20 §:n 1 momentin nojalla päättänyt seuraavaa:

1. Tuntijako (kurssien määrä)

	Luokka-aste			III luo- kalla erikseen valittava jatko- oppimää- rä	Yhteensä
	I	II	III		
I Yhteiset oppiaineet					
Äidinkieli	3	2	3		8
A-kieli ^x)	3	3	2		8
B-kieli ^x)	2	3	2		7
Matematiikka: yleinen oppimäärä tai laaja oppimäärä	3 4	2 4	1 3	1	6/7 11
Toinen vieras kieli matematiikan yleisen oppimäärän valinneille:					
C-kieli ^x) ¹⁾	3	2	2		7
tai D-kieli ^x)	3	3	2		8
Kemia	1	1		1-2	2-4
Maantieto	1	1		1	2/3
Biologia	1	2		1	3/4
Historia ja yhteiskuntaoppi	2	3	2	1	7/8
Uskonto tai elämäkatsomustieto	2	2	1		5
Liikunta	2	2	1		5
Terveystieto	1	-	-		1
Kuvaamataito tai musiikki	2	2		1-2	4-6
II <i>Oppilaanohjaus</i>	1	1	0,5		2,5
III Valinnaiset oppiaineet					
Toinen vieras kieli matematiikan laajan oppimäärän valinneille:					
C-kieli ^x)	3	2		2	5/7
tai D-kieli ^x)	3	3		2	6/8
Kolmas vieras kieli: D-kieli ^x)	3	3	2		8
Fysiikka: yleinen oppimäärä tai laaja oppimäärä	1 3	1 2	- 3		2 8
Psykologia	1	2		1-2	3-5
Tietotekniikka ²⁾	0-2	0-2	0-2		1-2
Filosofia ²⁾	0-2	0-2	0-2		1-2
IV Lukioasetuksen (719/1984) 32 §:n 4 momentin mukaisia oppi- määriä tai työkursseja ^{2) 3)}					
KURSSIMÄÄRÄ YHTEENSÄ	28- 32	28- 32	19- 21,5	75- 85,5	

- ×) A-kieli on peruskoulun yläasteella A-oppimäärän mukaan opiskeltu kieli.
B-kieli on peruskoulun 7. luokalla aloitettu englannin kieli tai toinen kotimainen kieli.
C-kieli on peruskoulun yläasteella aloitettu valinnainen vieras kieli.
D-kieli on lukiossa aloitettava vieras kieli.
- 1) Latinan kielen C-oppimäärän kurssimäärä 3+3+3.
- 2) Oppilaat voivat osallistua kursseille luokka-asteesta riippumatta.
- 3) Jos opetussuunnitelmassa on ryhmään IV kuuluvaa samaa oppiainetta 6—8 kurssia, voidaan ryhmään I kuuluvien oppiaineiden kursseja vähentää vastavalla määrällä. Saman aineen koko oppimäärä ei saa kuitenkaan vähentää.

2. Lukion tuntijaon yleisperustelut

- 1) Lukiolain nojalla laadittavien opetussuunnitelmien tulee pääosin perustua voimassa olevaan lukion lukusuunnitelmaan.
- 2) Lukion asema koulujärjestelmässä ja lukiolaissa lukiolle säädetty tehtävä edellyttävät, että opetussuunnitelmat kaikissa lukioissa ovat ydinsisällöltään yhtenäiset.
- 3) Oppilaiden taipumusten ja harrastusten samoin kuin paikallisten erityisolojen huomioon ottamiseksi sekä lukion tehtävään kuuluvan erityisen koulutustarpeen vaatiessa opetussuunnitelmia voidaan painottaa tämän päätöksen mukaisesti. Kurssimäärien vaihtelun ja työkurssien erilaisen tarjonnan lisäksi opetussuunnitelmia voidaan erilaistaa oppimäärien avulla.
- 4) Lukioasetuksen 32 §:n 1 momentin mukaan lukion yhteisen aineen oppimäärä voi olla osittain valinnainen. Koska lukion tulee tuottaa yleinen korkeakoulukelpoisuus, on tässä tarkoitettu kurssi-valinta sijoitettu lukion päättövaiheeseen. Samalla on otettu huomioon, että oppilaille tulee mahdollisuus syventyä joihinkin erikoistuvaa jatko-opintokelpoisuutta edistäviin oppiaineisiin.
- 5) Lukiodien keskinäisen työnjaon avulla on pyrittävä kielenopetuksen monipuolistamiseen.
- 6) Valtioneuvoston määräämää erityistehtävää hoitavan lukion tuntijaosta päätetään erikseen.
- 7) Lukiolain 18 §:n tarkoittamista useassa oppiaineessa opetettavista aihekokonaisuuksista antaa kouluhallitus ohjeet.
- 8) Historian ja yhteiskuntaopin keskinäisestä tuntijaosta antaa kouluhallitus ohjeet oppimääräpäätöksen yhteydessä. Taloustiedon oppimäärät sisältyvät näiden aineiden oppimääriin.

Kunta päättää lukion tuntijaosta. Tuntijako voi olla sama kaikissa kunnan lukioissa taikka se voi olla erilainen eri lukioissa ja jopa saman lukion sisällä, milloin kyseessä on osalle oppilaista tarkoitettu voimakas painotus.

8.2 Koulutyön yleinen järjestely

8.2.1 Jaksojärjestelmä

Kurssimuotoisen lukion toiminnan keskeisiä edellytyksiä on mahdollisuus keskittää opetusta. Tällöin oppilas opiskelee samanaikaisesti vain muutamaa oppiainetta. Teknisesti tämä järjestetään jaksottamalla lukuvuoden työskentely. Tähänastinen kokemus on puoltanut sekä 5- että 6-jaksojärjestelmän käyttöä. Kokeilussa on ollut myöskin eri järjestelmien yhdistelmiä.

Jotkut oppiaineet on ollut tarkoituksenmukaista hajauttaa tasaisesti koko lukuvuodeksi. Sen sijaan kokonaan hajautetusta työjärjestyksestä kokemus on osoittanut, että se ei anna kurssimuotoiselle opiskelulle riittävää tukea.

Kunnan opetussuunnitelmassa määrätään mitä jaksojärjestelmää sen lukioissa noudatetaan.

Vuoden työsuunnitelmassa päätetään kurssijärjestyksestä, ja vähintään puolet kunkin luokka-asteen oppiaineista tulee yleensä keskittää noudatettavan järjestelmän mukaisesti.

8.2.2 Tukiopetus

Lukiolaki 21 §

Lukioasetus 39 §

Lukion tuntikehyksestä on vähintään 0.5 tuntia viikossa perusopetusryhmää kohti varattava käytettäväksi tukiopetukseen. Määrä voi olla suurempikin, mutta silloin on muuhun opetukseen käytettävissä oleva tuntimäärä vastaavasti pienempi. Asetuksen edellyttämää varausta ei sen mahdollisesti säästyessä saa käyttää muuhun opetukseen.

Tukiopetustunnit on tarkoitettu käytettäväksi minkä tahansa oppiaineen opetukseen tarpeen vaatiessa. Tukiopetuskiintiötä tulee varata koko vuodelle yllättävien tilanteiden varalle.

Tukiopetuksen tarkoituksena on auttaa koulun toimenpitein oppilasta, jolla on vaikeuksia edetä opinnoissaan. Syy vaikeuksiin voi olla tilapäinen, esim. sairauden vuoksi poissaolon aiheuttama tai vähitellen pitkän ajan kuluessa kehittynyt jälkeensä jääneisyys jossakin oppiaineessa. Tukiopetuksen tarkoituksenmukainen käyttö edellyttää, että se järjestetään ottamalla huomioon tukiopetustarpeen syy.

Osa tukiopetuksesta voidaan järjestää kurssimaisesti esim. 10—20 tunnin laajuisina kursseina sellaisissa oppiaineissa, joiden tukiopetustarve arvioidaan suureksi. Näitä saattaa olla esim. A-kieli, B-kieli ja matematiikka.

Tukiopetusta ei lasketa oppilaan kokonaiskurssimäärään silloinkaan kun se on järjestetty kurssimaisesti.

Opetuksen järjestämisessä voivat sekä oppilas että opettaja olla aloitteellisia. Koulun tulee pyrkiä järjestämään tarvittava opetus oppilaan sitä pyytäessä ottaen kuitenkin huomioon varatun tunti-kiintiön riittävyys.

Tukiopetuksen ohjeet sisällytetään opetussuunnitelmaan. Opetussuunnitelmassa voidaan niin haluttaessa antaa tarkempia ohjeita tukiopetuksen järjestämisestä.

8.2.3 Oppilasarvostelu luokallisessa lukiossa

Lukioasetus 40 — 45 §

1. Yleisiä arvosteluperiaatteita

Oppilasarvostelun tulee osaltaan tukea lukion tavoitteiden saavuttamista ja edistää niiden mukaista työskentelyä. Arvostelun avulla saatava palaute on välttämätöntä sekä oppilaan että opettajan työlle, mutta sen osuus tulee pitää kohtuullisena. Arvostelun tulee olla niin luotettavaa ja oikeudenmukaista kuin mahdollista. Lisäksi arvostelumenettelyssä tulee pyrkiä kannustavuuteen ja oppilasmyönteisyyteen. Arvostelun tulee riittävän monipuolisesti pohjautua eri tavoin annettuun näyttöön. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota tiedon laatuun määrän ohella.

Arvostelujärjestelmä on osa opetussuunnitelman kurssimuotoisuutta. Tästä syystä arvostelun kohteena on ensi sijassa kunkin kurssin suoritus.

Vaativustason tulee lukion alussa niveltä oppilaiden suorituksen todelliseen lähtötasoon ja sopeutua asteittain valtakunnallisen päättötason normistoon. Päästötodistusten tulee olla vertailukelpoisia edellisinä vuosina annettujen päästötodistusten kanssa.

2. Kurssin arvostelu

Lukion kurssit arvostellaan kaikki toisistaan riippumatta ja samaa asteikkoa käyttäen kukin yhdellä arvosanalla. Arvostelun kriteerit tulee johtaa kurssille asetetuista tavoitteista ja oppilaan ikäkauden mukaisista mahdollisuuksista siten, että vaatimustaso on ensimmäisellä luokalla vähäisempi kuin kolmannella luokalla.

Oppilaan tiedot ja taidot arvostelee asianomainen opettaja kunkin kurssin päättyessä. Arvosana merkitään numeroilla 4 — 10, joista arvosana 4 merkitsee hylättyä kurssin suoritusta.

Kurssille asetettujen tavoitteiden saavuttamista voidaan arvioida kokeiden ja opiskelun yhteydessä osoitetun jatkuvan näytön avulla. Kokeet voivat olla kurssin tavoitteet laajasti kattavia summatiivisia kokeita tai pienempään osaan tavoitteistosta kohdistuvia formatiivisia tehtäviä.

Summatiivisten kokeiden arvostelussa käytetään asteikkoa 4 — 10. Formatiiviset tehtävät voidaan arvostella muutoinkin.

Jatkuva näyttö voi olla sekä suullista että kirjallista, esimerkiksi kotitehtävien suoritusta, taulutyöskentelyä, tuntija ryhmytyöskentelyä.

Kurssi voidaan arvostella myös ilman summatiivisia kokeita. Milloin summatiivisia kokeita on käytetty, jatkuva näyttö voi yleensä vaikuttaa yhden numeroyksikön verran korottavasti tai alentavasti kokeiden perusteella muodostettuun arvosanaan.

Arvostelukriteerit tulee antaa mahdollisimman selkeästi oppilaille tiedoksi kurssin alkaessa.

Jatkuvan näytön arvioinnin kriteereihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Yleensäkin kurssin arvioinnin kriteereiden määrittäminen ja sopivien arvostelumenetelmien käyttö ja kehittäminen on tärkeää oppilasarvostelun toteuttamisessa.

Oppilaille annetut kirjalliset koetehtävät on luovutettava säilytettäväksi koulun arkistossa, ja koesuoritukset on palautettava korjausmerkinnöin varustettuina oppilaille.

Hyväksyttävästä syystä poissa ollut oppilas voidaan jättää kurssin päättyessä arvostelematta, mikäli opettaja pitää saatua näyttöä liian kapea-alaisena oikeudenmukaisen arvostelun toteuttamiseksi. Tällöin oppilaalla on oikeus antaa näyttö uusintakuulustelussa. Tässä tapauksessa kurssiarvosanaa määrättäessä voidaan ottaa huomioon jatkuva näyttö, mikäli siihen on edellytykset. Kaikissa muissa tapauksissa oppilas on arvosteltava.

Numeroin arvostellaan kaikki muut kurssit paitsi ilmaisutaito sekä oppilaanohjaus ja luokantunti sekä tukiopetus, vaikka se olisi järjestetty kurssimaisesti rytmitetynä. D-kielen ensimmäinen kurssi voidaan jättää numeroin arvostelematta, jolloin siitä annetaan osallistumismerkintä. Historia ja yhteiskuntaoppi arvostellaan yhdellä arvosanalla.

3. Uusintakuulustelut

Oppilaalla, joka on saanut heikon kurssiarvosanan tai joka on ollut hyväksyttävästä syystä poissa niin, ettei hänen tietojaan ja taitojaan ole voitu arvostella, on oikeus osallistua kerran kurssin uusintakuulusteluun ennen lukuvuoden koulutyön päättymistä taikka kesäkuun toisena maanantaina.

Hyväksytyä kurssisuoritusta ei saa uusia.

Oppilaalla on oikeus valita, osallistuuko hän uusintakuulusteluun koulun ilmoittamana aikana lukuvuoden työn kuluessa vai vasta kesäkuun toisena maanantaina. Oppilaille tulisi kuitenkin suosittaa kurssin suorittamista jo lukuvuoden koulutyön aikana, koska kurssin hallinta on yleensä uuden oppiaineksen omaksumisen edellytyksenä ja koska lukioasetuksen 41 §:n 3 momentin mukaan vuosiluokalle siirtämisestä tai jättämisestä sekä ehdoista tehdään merkintä oppilaan opintokirjaan lukuvuoden koulutyön päättyessä kunkin oppilaan senhetkisten suoritusten perusteella. Vain siinä tapauk-

*nessa, että oppilaan lukuvuoden koulutyön päättyessä loppu-
neiden (viimeinen jakso) kurssien arvosanat vaikuttavat vuo-
siluokalle jäämiseen, todetaan vuosiluokalta siirtäminen tai
vuosiluokalle jääminen kesäkuun uusintakuulustelun jälkeen.*

Uusintakuulustelujärjestelmästä sekä kuulustelupäivistä tulee antaa oppilaille tieto lukuvuoden koulutyön alkaessa. Uusintakuulustelusta saatu arvosana merkitään kurssin uudeksi arvosanaksi, silloin kun arvosana on hyväksytty.

4. Vuosiluokalta siirto

Oppilas, joka on hyväksytysti suorittanut vähintään puolet vuosiluokan kunkin oppiaineen kursseista, on suorittanut luokan oppimäärän, ei kuitenkaan siinä tapauksessa, että hän on saanut heikon arvosanan kahdella saman aineen perättäisellä kurssilla. Vuosiluokan oppimäärän suorittanut oppilas siirretään lukuvuoden päättyessä seuraavalle luokalle. Luokalta siirtoon vaikuttavat kaikkien numeroin arvosteltujen pakollisten ja valinnaisten oppiaineiden, myös taito- ja taideaineiden suoritukset.

Oppilas voi perustellusta syystä kurssin päättyessä jättää opinto-ohjelmastaan pois valinnaisen oppimäärän rehtorin luvalla, jos hänen kurssimääränsä muutoin on riittävä. Pois jätetty oppimäärä ei vaikuta vuosiluokalta siirtoon eikä siitä tehdä merkintää päästötodistukseen.

Hylätty vuosiluokan suoritus yhdessä tai kahdessa oppiaineessa merkitsee ehtojen saamista ja kolmessa tai useammassa oppiaineessa luokalle jäämistä.

Jos oppilas on vapautettu jonkin oppiaineen opetuksesta kokonaan tai osaksi lukuvuotta (esim. liikunta), ei tätä oppiainetta oteta huomioon vapautuksen osalta luokalta siirrettäessä. Tässä tapauksessa voi oppilaan lukuvuoden kokonaiskurssimäärä jäädä alle minimin.

Lukuvuoden koulutyön päättyessä luokanvalvoja tekee merkinnän oppilaan opintokirjaan vuosiluokalta siirtämisestä, vuosiluokalle jäämisestä tai ehtojen saamisesta. Jos lukuvuoden koulutyön päättyessä loppuvien kurssien arvosanat vaikuttavat vuosiluokalle jäämiseen taikka ehtojen saamiseen, todetaan vuosiluokalta siirtäminen tai vuosiluokalle jääminen tai ehdot kesäkuun toisena maanantaina pidetyn uusintakuulustelun jälkeen.

Oppilas voidaan jättää luokalle myös huoltajan ennen lukuvuoden koulutyön päättymistä esittämästä pyynnöstä, jos luokallejäämistä on oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi pidettävä tarkoituksenmukaisena. Lukion kolmannen vuosiluokan oppilaalle ei tällöin anneta päästötodistusta.

Milloin oppilas on jo täysi-ikäinen, hän tekee pyynnön luokalle jäämisestä itse. Milloin oppilas on alle 18-vuotias, häntä on kuultava ennen ratkaisun tekemistä.

Oppilaan luokalta siirtämisestä päättävät rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä. Tämä päätös tehdään lukuvuoden koulutyön päättyessä.

5. Ehtojen suoritus

Oppilas, joka yhdessä tai kahdessa oppiaineessa ei ole suorittanut vuosiluokan oppimäärää, saa ehdot ja voi päästä seuraavalle luokalle suoritettuaan näissä aineissa hyväksytyt tutkinnon.

Ehtojen suoritusta voi oppilas yrittää vain kerran kesäkuun viimeisenä arkipäivänä tai mikäli se on lauantai, sitä edeltävänä perjantaina. Painavasta syytä rehtori voi yksittäistapauksissa huoltajan pyynnöstä antaa tilaisuuden ehtojen suorittamiseen muunakin ajankohtana.

Oppilas suorittaa ehdot valintansa mukaan vain oppiaineen niissä kurssissa, joissa suoritus on hylätty. Ehdot katsotaan suoritetuiksi, kun luokaltasiirron edellytykset täyttyvät.

Ehtojen suorittamisen vähimmäisvaatimus siis edellyttää, että suorituksen jälkeen oppilaalla on hyväksytysti suoritettuna vähintään puolet oppiaineen kurseista eikä hänellä ole missään oppiaineessa kahta perättäistä hylättyä kurssia.

Ehtojen suorittamisen hyväksymisestä päättää rehtori yhteistoimin asianomaisen opettajan kanssa. Hyväksytyt arvosana merkitään uudeksi kurssiarvosanaksi.

Ehtokuulustelutehtävät tulisi pyrkiä antamaan kurseittain. Jos oppilas on ilmoittautunut suorittamaan useampaa saman oppiaineen kurssia, voidaan koetehtävä asettaa myös kurssi-rajat ylittävänä yhtenä kokeena. Tällöin hyväksytyt suoritus merkitään kaikkien kokeen alueeseen kuuluneiden kurssien uudeksi arvosanaksi.

6. Oppimäärän arvostelu

Oppimäärä arvostellaan, kun kaikki siihen kuuluvat kurssit on opiskeltu.

Arvosana annetaan kurssien arvosanojen aritmeettisena keskiarvona. Se ilmoitetaan kokonaislukuna siten, että 0,50 pyöristetään ylöspäin.

Oppimäärän arvostelu annetaan oppilaalle oppilaskortin oikeaksi todistetulla jäljennöksellä lukion kolmannen vuosiluokan koulutyön päättyessä. Tällöin otetaan kurssiarvosanojen keskiarvoa laskettaessa huomioon myös kaikki kolmannella vuosiluokalla opiskellut jatko-oppimäärien kurssit, vaikka koko jatko-oppimäärää ei olisi opiskeltu. Muutoin ei keskeytettyä oppimäärää oteta arvostelussa huomioon.

Uskonnon tai elämäkatsomustiedon arvosana annetaan siinä oppiaineessa, jota oppilas on viimeksi opiskellut. Arvosana voidaan näissä aineissa antaa, vaikka oppilas ei olisi

opiskellut koko oppimäärää. Laillinen peruste tähän on silloin, kun oppilas tekee lukion aikana uskonnonvapauslain perusteella muutoksia tältä osin opinto-ohjelmaansa tai kun uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetusta ei voida järjestää oppilasmäärän vähyyden takia joka lukuvuosi.

Oppilaalle, joka on lukion aikana vapautettu koulun uskonnon opetuksesta, ei anneta päättöarvosanaa vapautusta ennen opiskelluista uskonnon kursseista. Vastaavasti elämäkatsomustiedossa ei anneta arvosanaa sellaiselle oppilaalle, jonka elämäkatsomustiedon opiskelu jää kesken lukiossa johonkin uskontokuntaan liittymisen takia.

Oppimäärän vaihto matematiikassa laajasta yleiseen tulee tehdä viimeistään toisen vuosiluokan alussa ennen laajan matematiikan viidennen kurssin alkua. Oppimäärän arvosana määräytyy opiskeltujen yleisen matematiikan kurssisuorituksen perusteella.

Laajasta yleiseen vaihdettu fysiikan oppimäärä arvostellaan opiskeltujen yleisen fysiikan kurssisuoritusten perusteella.

Liikunnan päättöarvosana annetaan opiskeltujen kurssien mukaan.

Jos aineessa on sekä yhteisiä että valinnaisia oppimääriä, aineesta annetaan yksi yhteinen arvosana, jossa otetaan huomioon kaikki oppiaineen opiskellut kurssit.

Kurssiarvosanojen keskiarvon perusteella määräytyvää arvosanaa voi opettaja harkintansa mukaan korottaa kolmannen vuosiluokan koulutyön päättyessä annettavassa oppimäärän arvostelussa, mikäli oppilaan tiedot ja taidot on opintojen päättövaiheessa arvioitavissa keskiarvon perusteella määräytyvää arvosanaa paremmiksi.

Korottamisen tarvetta on esimerkiksi, mikäli oppilaan III vuosiluokan suoritukset ovat selvästi aikaisempia suorituksia paremmat, mikäli kurssiarvosanojen keskiarvoa alentaa tilapäinen suoritustason aleneminen, mikäli oppilas on laatinut ansiokkaan tutkielman, jossa hän on osoittanut oppiaineen hallintaa tai mikäli oppilas muutoin on osoittanut poikkeavaa näyttöä oppiaineessa.

Vuosiluokalle jäänyt oppilas yleensä mitätöi luokallejäätivuonna saamansa arvosanat. Kuitenkin päätynyt oppimäärä, jonka oppilas on hyväksytysti suorittanut luokallejäätivuonna, voidaan sellaisenaan ottaa huomioon oppimäärän arvostelussa ja päästötodistuksessa, ellei oppilas ole opiskellut sitä uudelleen seuraavana vuonna. Oppilaan tulee kuitenkin opiskella kumpanakin lukuvuonna vähintään opetussuunnitelman edellyttämä vähimmäismäärä kursseja.

Mikäli oppilas vuosiluokkaa uusiessaan opiskelee kurssit uudelleen, hänen arvosanansa määräytyvät jälkimmäisen

vuoden tulosten perusteella myös siinä tapauksessa, että aikaisemmat suoritukset ovat parempia.

7. Suulliset kuulustelut

Lukiossa toimeenpannaan ylimmällä vuosiluokalla kevätlukukauden kuluessa suulliset kuulustelut lukioasetuksen 42 §:n 1 momentissa mainituissa oppiaineissa.

Kuulustelu saa kestää yleensä enintään kolme tuntia ja siihen voi sisältyä myös kirjallinen osa. Yhdessä kuulusteluryhmässä ei tule olla yleensä enempää kuin kymmenen oppilasta. Kuulustelu koskee lukion koko oppimäärää, mutta sitä voidaan tarpeen mukaan myös painottaa siten, että joidenkin kurssien osuus on kuulustelussa muita laajempi. Jos kuulustelua tällä tavoin painotetaan, tulee oppilaille tehdä etukäteen selväksi, millainen painotus kuulustelussa on.

Oppilaan tulee suorittaa suullinen kuulustelu hyväksytysti neljässä valitsemassaan oppiaineessa, joihin hän on ilmoittautunut ylioppilastutkinnossa.

Kuulustelu arvostellaan lukion yleisiä arvosteluperusteita noudattaen. Hyväksytty suoritus siis edellyttää vähintään arvosanaa viisi.

Pakollisten suullisten kuulustelujen lisäksi oppilas voi osallistua ennen ylioppilastutkinnon kokeita kahteen ja niiden jälkeen haluamaansa määrään kuulusteluja valitsemisissaan lukion oppiaineissa.

Näiden suullisten kuulustelujen ensisijainen tarkoitus on antaa oppilaalle mahdollisuus korottaa koulutyön päättyessä saatua oppimäärän arvosanaa. Pakollinen suullinen kuulustelu on samalla myös korotuskuulustelu. Hyväksyttyä pakollista kuulustelua taikka vapaaehtoista kuulustelua ei yleensä saa uusia.

8. Päästötodistus

Oppilaalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän, annetaan päästötodistus. Sen antamisesta päättävät lukion rehtori ja oppilasta ylimmällä vuosiluokalla opettaneet opettajat yhdessä.

Päästötodistusta ei anneta oppilaalle, joka ei ole suorittanut hyväksytysti lukion kolmannen vuosiluokan oppimäärää taikka joka ei ole hyväksytysti suorittanut neljää pakollista suullista kuulustelua tai jonka anomuksen lukion kolmannelle vuosiluokalle jäämisestä rehtori ja oppilaan viimeisen luokan opettajat ovat hyväksyneet.

Päästötodistukseen arvosanaksi merkitään joko helmikuun arvostelussa tai suullisissa kuulusteluissa annetuista arvosanoista parempi.

Kolmannen vuosiluokan koulutyön päättyessä annettu arvosana voi siis muuttua vain, mikäli oppilas suullisessa kuulustelussa — joko pakollisessa taikka vapaaehtoisessa — on

osoittanut parempaa osaamista. Ylioppilastutkintosuoritus ei muuta annettua arvostelua.

Arvosana merkitään päästötodistukseen sekä kirjaimin (esim. kahdeksan) että numeroin (8).

Päästötodistukseen merkitään oppimäärän laajuus kunkin oppilaan opiskelemien kurssien määrän mukaisesti.

9. Yksityisoppilaan arvostelu

Lukioasetus 45 § ja 120 §

Mikäli muu kuin lukion oppilas haluaa suorittaa yksityisoppilaana erityisessä tutkinnossa lukion koko oppimäärän, hänen tulee kolmen vuoden kuluessa suoritusten aloittamisesta saada hyväksytty suoritus samoissa oppiaineissa kuin iltalukiossa edellytetään, ellei lukion rehtori erityisestä syystä myönnä suoritusaikaa pidennystä.

Eri oppiaineet voidaan suorittaa asianomaiselle opettajalle joko lukion koko oppimääränä taikka vuosiluokittain. Suorituksen arvosana merkitään kaikkien siihen kuuluvien kurssien arvosanaksi. Lukion koko oppimäärän suorittamisen edellytyksenä on myös, että oppilas suorittaa hyväksytysti neljä pakollista suullista kuulustelua.

Muu kuin lukion oppilas voi suorittaa myös osan lukion oppimäärästä, esimerkiksi yhden oppiaineen oppimäärän. Tällainen oppilas voi olla myös lukion päästötodistuksen jo saanut oppilas. Rehtorin pätevistä syistä salliessa myös lukion varsinainen oppilas voi yksityisoppilaana suorittaa opiskelemaansa aineen laajemman oppimäärän taikka sellaisen lukion opetussuunnitelmaan kuuluvan aineen oppimäärän, jonka opetukseen hän ei ole osallistunut.

Yksityisoppilaan suorituksesta annetaan erillinen todistus, jonka kaava on liitteenä.

Yksityisoppilaan suoritus arvostellaan samoin perustein kuin varsinaisten oppilaiden suoritukset. Kuulustelu on yleensä kirjallinen, mutta se voi olla opettajan harkinnan mukaan myös joko osittain tai kokonaan suullinen.

10. Vammaisen oppilaan arvostelu

Pitkäaikaisesti sairaat ja vammaiset oppilaat suorittavat enenevässä määrin lukion oppimäärän. Heidän arvostelussaan tulee ensisijaisesti kiinnittää huomiota niihin tavoitteiden osa-alueisiin, joista oppilaalla on näyttöä.

Vajaaliikkeisten, aivovaurioisten sekä kuulo- ja näkövammaisten arvostelussa tulee puhtaasti vammasta johtuvat tekniset puutteellisuudet jättää huomioon ottamatta ainakin vuosiluokalta siirtämisestä ja päästötodistuksen antamisesta päätettäessä. Oppilaan erityiset lukemis-, kirjoittamis- ja puhevaikeudet tulee arvosanoja annettaessa ottaa huomioon siten, ettei häiriö vaaranna oppilaan säännönmukaisen opiskelun jatkuvuutta.

Arvosteluohjeet sisällytetään kunnan opetussuunnitelmaan ja päätetään D-kielen ensimmäisen kurssin arvostelutavasta.

8.2.4 Koulun ulkopuolella annettava opetus

Lukiolaki 18 § 2 mom.

Lukioasetus 20 § 3 mom.

Lukiolain 18 §:n 2 momentin mukaan lukion opetusta voidaan antaa myös koulun ulkopuolella. Opettajan tulee lukioasetuksen 89 §:n mukaan käyttää ja kehittää erilaisia opetusmenetelmiä ja työtapoja. Koulun ulkopuolella annettava opetus tarjoaa mahdollisuuden monipuolisiin toimintamuotoihin. Samalla voidaan auttaa oppilasta laajojen tietosisältöjen jäsentämisessä, edistää opetuksen eheyttämistä ja tarjota oppilaille toiminnallisia ja elämyksellisiä opetustapahtumia. Näillä toimintamuodoilla voidaan lähentää koulua työelämään ja ympäröivään yhteiskuntaan, kehittää oppilaissa vastuuntuntoa, itsenäisyyttä ja yhteistyökykyä sekä parantaa opiskelumotivaatiota. Edelleen on mahdollista näitä menetelmiä käyttäen toteuttaa aineiden välistä yhteistyötä vaativia projekteja. Koulun ulkopuolella annettavan opetuksen tulee olla sopusoinnussa koulun ja kodin kasvatustavoitteiden kanssa.

Koulun ulkopuolella annettavan opetuksen toimintamuodot ja ajan käyttö

Koulun ulkopuolella annettavassa opetuksessa voidaan käyttää ainakin seuraavia toimintamuuotoja: eri aineiden oppitunnit koulun ulkopuolella, opintokäynnit, opintoretket, leirikoulut ja työelämään tutustuttaminen.

Koulun ulkopuolella annettavaan opetukseen käytettävä aika luetaan koulun työajaksi, jolloin sitä voidaan pitää valtion osuuteen kuuluvana koulun toimintana. Työelämään tutustuttamiseen voidaan II luokalla käyttää lukuvuodessa oppilaanohjauksessa osoitettu aika (ks. oppilaanohjauksen ohjeet). Tämän lisäksi edellä mainittuun muuhun koulun ulkopuolella annettavaan opetukseen voidaan käyttää yleensä enintään kymmentä (10) työpäivää vastaava aika kullakin vuosiluokalla.

Koulun ulkopuolella annettavassa opetuksessa on mahdollista lukioasetuksen 20 §:n 3 momentin nojalla poiketa samassa pykälässä säädetyistä oppilaan viikottaista ja päivittäistä työaikaa rajoittavista määräyksistä sen mukaan kuin työsuunnitelmassa päätetään.

Koulun ulkopuolella annettavaa opetusta järjestettäessä on noudatettava turvallisuus- ja vastuukysymyksiä koskevia säännöksiä, määräyksiä ja ohjeita.

Opintoretkestä ja leirikouluista laaditaan toimintasuunnitelma koululautakunnan ohjeiden mukaan vuoden työsuunnitelman yhteydessä.

Työelämään tutustuttamisen jaksot toteutetaan kunnassa laaditun työelämään tutustuttamissuunnitelman mukaan (ks. oppilaanohjaus).

Kaikkien oppiaineiden oppitunteja voidaan tarvittaessa pitää koulun ulkopuolella, jolloin noudatetaan mahdollisuuksien mukaan normaalia työjärjestystä oppituntien pituudessa ja oppituntien määrässä.

Opintokäynti on yhden tai useamman oppiaineen opiskeluun liittyvä muutaman tunnin kestävä tutustuminen määrättyyn kohteeseen kuten museoon, tuotantolaitokseen tai näyttelyyn. Tällainen voi olla myös käynti konsertissa tai teatterissa.

Opintoretki on yhden tai useamman oppiaineen opiskeluun liittyvä, koulun työsuunnitelmassa vahvistettu tutustumismatka ja samalla opintotapahtuma. Retki kestää yleensä yhden tai kaksi päivää.

Leirikoululla tarkoitetaan koulun järjestämää toimintaa, jonka ohjelmaan kuuluva eri oppiaineiden opetus, vapaa-ajan vietto, majoitus ja ruokailu järjestetään koulun ulkopuolella. Leirikoulun järjestämisestä ja sen yleisistä puitteista päätetään koulun työsuunnitelmassa.

Muuhun koulun ulkopuolella annettavaan opetukseen, johon kuuluvat taidetilaisuudet, teemapäivät ja päivätyökeräykset, sovelletaan edellä koulun ulkopuolella pidettävistä oppitunneista annettuja ohjeita.

Opintoretket ja leirikoulut on järjestettävä ensisijaisesti kotimaassa. Valtionosuuden piiriin voivat kuulua myös sellaiset opintoretket ja leirikoulut, joiden kohdealueena ovat Euroopan maat.

Kunnan opetussuunnitelmassa voidaan määrätä koulun ulkopuolella annettavan opetuksen perusteista ja opintoretkien ja leirikoulujen toimintasuunnitelman käsittelystä. Koulujen työsuunnitelmista vuosittain päätettäessä ratkaistaan toimintojen yksityiskohtainen toteuttaminen työelämään tutustuttamisen, leirikoulujen ja opintoretkien osalta.

8.3 Koulun muu toiminta

8.3.1 Yhteissuunnittelu

Koulu on toiminnallinen kokonaisuus, jossa samaan kohteeseen, oppilaaseen, suunnataan useilta eri suunnilta odotuksia ja vaatimuksia. Ellei niitä järjestelmällisesti suunnitellen yhdensuuntaisteta ja koordinoita, ne saattavat olla ristiriitaisia ja aiheuttaa oppilaassa ylläsurutusta.

Yhteissuunnittelun tavoitteena on koko kouluyksikön kehittäminen siten, että opettajan kaikinpuolinen vastuu koulutyöstä korostuu ja ahtaasti ainekohtainen ajattelu lievenee.

Yhteissuunnittelun tulee olla tavoitteellista ja jatkuvaa. Onnistuessaan yhteissuunnittelu on luovaa ja sidonnaisuuksista vapaata toimintaa, joka voi tasoittaa mahdollisia koulun sisäisiä ristiriitoja, parantaa koulun me-henkeä, luoda rauhallisen ja viihtyisän työympäristön ja parantaa mahdollisuuksia tuloksia tuottavaan työhön.

Yhteissuunnittelu-aikaa voidaan käyttää

- oppiainekohtaiseen suunnitteluun
- asiakohlaiseen suunnitteluun
- koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön sekä
- muuhun opetuksen suunnitteluun ja koulun toiminnan kehittämiseen liittyviin tehtäviin.

Suunnitteluun käytetty aika saadaan takaisin koulun työilmaston paranemisena, koulutyön sujuvuutena ja oppimisen tehostumisena.

Oppiainekohtaisella tai aineryhmäkohtaisella yhteissuunnittelulla on erityisesti lukiossa merkittävä asema yhteissuunnitteluajan käytössä, ja se on sitä merkittävämpi, mitä suuremmasta kouluyksiköstä on kysymys. Oppiainekohtaiset neuvottelut voivat käsitellä integraatiokysymyksiä, yhteisiä kokeita, ajoituskysymyksiä, oppiaineksen ryhmitystä ja käsittelytapaa, oppimateriaalikysymyksiä, uusia opetusmenetelmiä ja erilaisia työtapoja. Oppiainekohtainen ja oppiaineiden välinen yhteissuunnittelu on erikoisen tärkeätä kurssimuotoisessa jaksotettua työjärjestystä toteuttavassa lukiossa.

Asiakohteisissa työryhmissä suunnittelun kohteena voivat olla erilaiset koulun toimintaan liittyvät asiakokonaisuudet: koulun yhteiset projektit, teemat ja koulun tiedotustoiminta. Asiakohtaista yhteissuunnittelua voidaan käyttää myös luokanvalvojen yhteiskokouksiin sekä oppilashuoltotyöryhmän ja työnhajausryhmän kokousten järjestämiseen.

Viikottaista suunnittelu-aikaa voidaan käyttää myös kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Tähän kuuluvat esim. tiedotteet, luokkatoimikuntatyöskentely, avointen ovien päivät ja neuvottelu huoltajan kanssa.

Muita opetuksen suunnitteluun ja koulun toiminnan kehittämiseen liittyviä tehtäviä voivat olla yhteydenpito muitten koulujen opettajiin sekä yhteydenpito koulun oppilashuoltohenkilökuntaan ja muihin viranomaisiin.

Myös työpaikkademokratiakokousten voidaan katsoa olevan yhteissuunnittelua. Koulun rehtorin velvollisuuteen kuuluu seurata ja valvoa yhteissuunnittelua ja sen tuloksellisuutta.

Lukiossa ratkaistaan mitä yhteissuunnittelun aluetta kulloinkin painotetaan.

Lukiossa oppilaan edellytetään osallistuvan oman työnsä suunnitteluun. Tätä varten on lukioasetuksessa edellytetty, että johtokunta antaa ohjeet opetusryhmän kokousten ja muiden vastaavien

kokousten järjestämisestä sekä perusopetusryhmän ja sen luottamusoppilaan tehtävistä. (Lukioasetus 3 §, 1 mom. kohta 9).

Kunta voi sisällyttää yhteissuunnittelua koskevia ohjeita ja periaatteita opetussuunnitelmaan.

8.3.2 Luokanvalvoja

Lukioasetus 59 §

Lukion johtokunta määrää luokanvalvojat. Ensisijaisesti tähän tehtävään on valittava sellainen opettaja, joka huomattavassa määrin opettaa asianomaisen luokan oppilaita. Tuntiopettaja voidaan myös määrätä luokanvalvojaksi. Luokanvalvoja nimitettäessä on pyrittävä siihen, että luokanvalvoja voisi jatkaa saman oppilasjoukon valvojana seuraavillakin vuosiluokilla.

Luokanvalvojaksi määrääminen tapahtuu käytännössä koulun työsuunnitelmaa hyväksyessä, samalla kun opettajan kokonaistyömäärä vahvistetaan. Tätä ennen asiaa on valmisteltava opettajainkokouksessa, ja sitä voidaan käsitellä myös lukioasetuksen 58 §:n tarkoittamassa kouluyhteistyökokouksessa, kun suunnitellaan seuraavan lukuvuoden työtä.

Luokanvalvojan tehtävistä suoritetaan lukiossa korvaus kutakin laskennallista perusopetusryhmää kohti. Mikäli luokanvalvoja on määrätty enemmän kuin laskennallinen perusopetusryhmien määrä edellyttää, jaetaan edellä mainitulla tavalla laskettu korvaus tehtävistä vastaavasti useamman opettajan kesken.

Luokanvalvojan on pyrittävä luomaan myönteinen kasvatus- ja työskentelyilmapiiri sekä yhteishenki luokkaansa ja liittämään luokkansa kiinteästi kouluyhteisöön. Luokanvalvojan on erityisesti tuettava oppilaidensa kehittymistä koulun kasvatuspäämäärän suuntaisesti.

Tavoitteisiin päästäkseen luokanvalvoja

- tutustuu hyvin luokkansa oppilaisiin, kohtelee heitä ystävällisesti, tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti, käsittelee luottamuksellisesti ja tahdikkaasti oppilaiden yksityisasiota sekä noudattaa lukiolain 55 §:n mukaista salassapitovelvollisuutta
- seuraa ja tukee oman luokkansa oppilaiden opintoja, tekee lukioasetuksen 41 §:n mukaiset merkinnät oppilaan opintokirjaan sekä toteaa, että opintokirja on näytetty huoltajalle lukioasetuksen 56 §:n mukaisesti
- ohjaa oppilaitaan osallistumaan aktiivisesti luokan omaan toimintaan, luokan järjestäytymiseen, perusopetusryhmän luottamusoppilaan ja hänen sijaisensa valitsemiseen (vrt. lukioasetus 60 §) sekä kannustaa oppilaita osallistumaan oppilaskuntatoimintaan, kerhoihin ja muihin harrastuksiin
- järjestää huoltajille tilaisuuksia neuvotella kasvatusta koskevista kysymyksistä vähintään kerran lukuvuodessa (vrt. lukioasetus 62 §) ja muutoinkin aina, kun huoltaja sitä pyytää tai siihen on

aihetta, sekä aktivoi vanhempia osallistumaan koulun muuhun toimintaan

— valvoo luokkansa oppilaiden säännöllistä koulunkäyntiä sekä antaa lukioasetuksen 89 §:n mukaisesti hyväksyttävästä syystä luvan enintään kahden päivän poissaoloon koulusta

— kiinnittää huomiota oppilaidensa käyttäytymiseen ja ohjaa heitä hyviin tapoihin sekä osallistuu luokkansa järjestyshäiriöitten ja oppilaidensa rikkomusten käsittelyyn; mikäli koulussa toimii oppilashuollon työryhmä, kuullaan luokanvalvojaa hänen luokkaansa tai oppilaitaan koskevista kysymyksistä työryhmän kokouksissa

— antaa valvonnassaan olevan luokan oppilaista tarvittavat luettelot ja tiedot johtajalle

— suunnittelee ja toteuttaa oppilaanohjauskursseihin kuuluvan luokanvalvojan osuuden yhteistyönä lukion opinto-ohjaajan kanssa

— toimii hyvässä yhteistyössä koulun rehtorin, opettajien ja muun henkilökunnan kanssa ja suorittaa muutkin tehtävät, jotka asian laadun ja oppilaiden edun mukaan katsotaan luokanvalvojalle kuuluviksi.

Luokanvalvoja hoitaa tehtävänsä

— pitämällä ensimmäisellä ja toisella luokalla vähintään 12 ja kolmannella luokalla vähintään 6 tuntia oppilaanohjauskurssista luokanvalvojantunteja

— järjestämällä vastaanottoja ja vanhempainiltoja oppilaiden huoltajille

— osallistumalla luokan toimintaan, esimerkiksi retkiin ja juhliin, sekä

— osallistumalla luokkaansa ja oppilaitansa koskevaan tiedottamiseen ja yhteydenpitoon muihin kasvattajatahoihin.

Kunnan opetussuunnitelmaan voidaan sisällyttää luokanvalvojan tehtävien hoitamisen yleiset periaatteet.

8.3.3 Lukion oppilaskuntatoiminta

Lukiolaki 9 §

Lukioasetus 10—11 §

Oppilaalla on mahdollisuus vaikuttaa koulun toimintaan johtokunnan ohjeiden mukaan perusopetusryhmien kokouksissa, perusopetusryhmän luottamusoppilaana tai hänen välityksellään sekä oppilaskunnassa ja johtokunnan oppilasjäsenten välityksellä. Lisäksi oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa osallistumalla kodin ja koulun yhteistyöhön.

Jokaisessa lukiossa on oppilaskunta, johon kuuluvat kaikki lukion oppilaat ja jolla on oma puheenjohtaja, sihteeri ja hallitus. Oppilaskunnan tehtävänä on suunnitella ja edistää oppilaiden yhteistoimintaa ja koulutyötä. Oppilaskuntatoimintaan sisältyy koulun hallintoa, kouluyhteistyötä ja oppilashuoltoa. Oppilaskuntatoiminnan avulla edistetään myös lukion kasvatustehtävän

saavuttamista, opetussuunnitelman toteuttamista ja edelleen kehittämistä.

Oppilaskuntatoiminnan tavoitteena on oppilaiden motivoiminen ja aktivoiminen omavastuulliseen itsensä kehittämiseen ja osallistumiseen yhteistoimintaan toisten oppilaiden, opettajien, koulun muun henkilöstön, huoltajien, rehtorin ja johtokunnan kanssa. Yhteistoimintaa voi olla myös muiden koulujen oppilaskuntien ja kunnan nuoriso- sekä kulttuuritoimen edustajien kanssa. Oppilaskuntatoimintaan osallistumalla oppilaat voivat tutustua lukion toimintaan kuuluvien yhteisten asioiden hoitamiseen, kokea vastuuta ja hankkia yhteiskunnan jäsenenä tarpeellisia toimintavalmiuksia. Kouluhallitus on yleiskirjeellään Y 23/1985 antanut oppilaskuntatoimintaa koskevat hallinnolliset ohjeet.

Oppilaskunnan keskeiset tehtävät ovat

- oppilaskunnan sääntöjen laatiminen
- henkilövaalien järjestäminen
- oppilaiden yhteistoiminnan ja vapaan harrastustoiminnan järjestäminen
- ehdotuksen tekeminen tai lausunnon antaminen lukion järjestyssäännöistä sekä muistakin lukion toimintaa koskevista asioista
- ehdotusten tekeminen lukion opetuksen ja kasvatuksen kehittämiseksi
- lausuntojen antaminen opetussuunnitelmasta ja sen työsuunnitelmasta, oppikirjoista sekä opetusväline- ja kirjastohankinnoista
- osallistuminen kouluyhteistyöhön, oppilashuoltoon sekä kodin ja koulun yhteistyöhön
- yhteydenpito vapaan harrastustoiminnan osalta mm. kunnan nuoriso- ja kulttuuritoimintaan
- tapahtumien, juhlien, teemapäivien ja -viikkojen, retkien, leirikoulutoiminnan, päivätyökeräysten, oppilaiden, vanhempien, opettajien ja koulun muun henkilöstön yhteistilaisuuksien suunnittelu ja järjestely omalta osaltaan.

Lukion johtokunta vahvistaa oppilaskunnan säännöt. Niissä voidaan määrätä, että oppilaskunta laatii vuosittaisen toimintasuunnitelman, joka voisi sisältää suunnitelman keskeisistä tehtävistä ja niiden toimeenpanosta. Tehtävät ja vastuu tulisi jakaa jäsenille siten, että mahdollisimman moni oppilaista voisi osallistua oppilaskunnan toimintaan.

8.3.4 Kodin ja koulun yhteistyö

Lukiolaki 2 § 3 mom., 55 §

Lukioasetus 23 §, 62 §

Lukiolain 2 §:n 3 momentin mukaan koulun on pyrittävä tehtävää hoitaessaan läheiseen yhteisymmärrykseen ja yhteistyöhön kodin kanssa tukemalla kotia sen kasvatustehtävässä.

Lukioikäisen nuoren kasvamiseen ja kehittymiseen vaikuttavat kodin ohella monet ympäristötekijät kuten toveripiiri, joukkotiedotus ja työelämä.

Kodin ja koulun yhteistyön onnistuminen edellyttää molemminpuolista tuntemusta ja ennakkoluulotonta yhteydenottoa tarvittaessa sekä sitä, että oppilas itse on yleensä mukana häntä koskevissa kodin ja koulun neuvotteluissa.

Lukioasetuksen 62 §:n mukaan kodin ja koulun yhteistyötä järjestettäessä on huolehdittava siitä, että oppilaiden huoltajilla on vähintään kerran lukuvuodessa tilaisuus keskustella koulun rehtorin ja oppilaan opettajien kanssa koulun opetus- ja kasvatustyöstä. Perinteisesti keskustelumahdollisuuksia on ollut ainakin luokkatäi koulukohtaisissa vanhempainkokouksissa. On erittäin tärkeää, että huoltajille annetaan tilaisuus myös yksityiseen keskusteluun rehtorin, luokanvalvojan tai opettajan kanssa.

Molemminpuolisen tuntemuksen lisäämiseksi tulisi lukioasetuksen 23 § saattaa laajemmin tiedoksi. Sen mukaan opetus lukiossa on julkista. Vanhempien ja huoltajien vierailut koululla voisivat olla nykyistä paljon enemmän normaaliin koulun työhön liittyvää toimintaa, jonka avulla molemminpuolista tuntemusta voitaisiin tehokkaasti lisätä.

Ensisijainen vastuu oppilasta koskevasta kodin ja koulun yhteyksien hoitamisesta on luokanvalvojalla. Kodilla ja koululla on osittain myös erilaiset tehtävät nuoren kehittymisen ohjaamisessa. Kummallakin on kuitenkin oltava yhteinen pyrkimys nuoren koko persoonallisuuden tasapainoiseen kehittymiseen ja opinnoissa edistymiseen sekä terveyden säilyttämiseen.

Kodin ja koulun luottamuksellisten suhteiden kehittymisen kannalta on merkittävä lukiolain 55 §:n säännös, jonka perusteella myös opettajaa sitoo vaitiolovelvollisuus niissä asioissa, jotka hän on opettajana saanut tietoonsa oppilasta ja mahdollisesti myös hänen kotiolojaan koskevista asioista, jos asia sen luonteen vuoksi on pidettävä salassa.

Kodin ja koulun yhteistyön kannalta on välttämätöntä, että kodit ovat riittävästi selvillä koulun pyrkimyksistä ja toimintatavoista. Nimenomaan koulun tehtävänä ja vastuulla on aktiivisesti etsiä kuhunkin koulu yhteistyöhön parhaiten soveltuvat kodin ja koulun yhteistyömuodot.

Kodin ja koulun yhteistyön eräs tavoite lukiossa on ohjata nuoret lisääntyvässä määrin ottamaan vastuuta omasta elämästään ja toiminnastaan.

8.3.5 Kerhotoiminta

Lukiolaki 18 § 2 mom.

Lukioasetus 119 §

Lukioasetuksen 119 §:n mukaan lukion oppilaille, joiden päivittäinen työaika on päättynyt tai joilla ei ole työjärjestyksen mukaista

työskentelyä, voidaan opetusministeriön määräämin perustein järjestää vapaaehtoisia lukion työtä edistäviä kerhoja, joihin voi osallistua muunkin kuin asianomaisen lukion oppilaita sekä peruskoulun oppilaita.

Opetusministeriön opettajien erityistehtäviä koskevassa päätöksessä on määrätty perusteet, joiden mukaan oppilaskerhotyöhön tarkoitettu tuntikehyt määrätty.

Lukiolain 2 §:n mukaan lukion opetus ja muu toiminta tulee järjestää siten, että se antaa oppilaille valmiuksia laissa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseen. Oppilaskerhotyön avulla lukiossa voidaan

- kehittää vapaa-ajan käyttötaitoa tarjoamalla ohjattuja harrastusmahdollisuuksia
- edistää osaltaan lukioyhteisön sosiaalista kiinteyttä ja yhteisvastuullisuutta
- pitää yllä koulun omaleimaisuutta, perinteitä ja juhla-kulttuuria
- tarjota syventäviä mahdollisuuksia lukiolaisen identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankuvan kehittymiseen
- tarjota mahdollisuuksia sellaisten tietojen ja taitojen kehittymiseen, jotka eivät kuulu oppiaineiden oppimääriin.

Oppilaskerhotoimintaa ei saa käyttää oppimääriin kuuluvien kurssien opettamiseen eikä niistä anneta arvosanaa.

Oppilaskerhotoimintaa suunniteltaessa otetaan yhdessä muiden harrastustoimintaa järjestävien yhteisöjen ja järjestöjen kanssa huomioon erityisesti ne nuoret, joille eivät muut tahot tarjoa virikkeitä eivätkä toimintaa. Kerhojen harrastusaloja valittaessa kiinnitetään erityishuomio sellaisiin aloihin, joiden voidaan katsoa liittyvän erityisen hyvin lukion tavoitteisiin, mutta joiden järjestämisestä muut yhteisöt eivät ole kiinnostuneita.

Oppilaskerhoja perustettaessa pyritään takaamaan kunnassa sekä alueellinen että oppilasikäluokittainen ja harrastusaloittainen tasapuolisuus.

Lukioasetuksen 29 §:n mukaan oppilaskerhotyöstä päätetään vuosittain koulun työsuunnitelmaa laadittaessa. Mikäli kunnassa on useampia lukioita, koululautakunnan on syytä erityisesti kiinnittää huomiota kerhotyöhön saatavan tuntikiintiön tasapuoliseen jakamiseen edellä mainittujen periaatteiden mukaisesti. Kun lukion koulu-yhteistyökokous lukioasetuksen 58 §:n 1 momentin mukaisesti kokoontuu kevätlukukauden lopulla käsittelemään seuraavan lukuvuoden työsuunnitelman laadinnan perusteita, on aiheellista tutkia myös oppilaskerhotyöstä saatuja kokemuksia ja laatia niidenkin pohjalta seuraavan lukuvuoden kerhotyöperusteita.

9 Oppiaineiden oppimäärät

9.1 Kunnan toimivalta oppimäärissä

Oppiaineittain oppimäärät muodostuvat tavoitteista, oppiaineksesta ja joissakin oppiaineissa sisällön valinnan perusteista. Kunkin aineen oppimäärää on tarkasteltava näiden muodostamana kokonaisuutena, jolloin oppimäärän kullakin osalla on vaikutusta opetuksen sisältöön ja työtapojen valitsemiseen.

Oppiaine on kuvattu oppimäärissä laajempia kokonaisuuksia tarkoittavina sisältöalueina ja niihin liittyvinä osa-alueina. Joidenkin oppimäärien yhteydessä on osoitettu, miten kunta voi soveltaa oppimäärää omaa opetussuunnitelmaa laatiessaan. Sen estämättä, mitä soveltamisesta oppiaineittain on oppimäärässä todettu, kunnalla on yleinen valtuus täsmentää oppiainesta, mikäli kunta haluaa tuoda esim. paikallisen näkökulman sisällön käsittelyyn.

Kunnan opetussuunnitelmaan oppimäärän tavoitteet ja sisällön valinnan perusteet tulee sisällyttää sellaisenaan. Sisällön valinnan perusteisiin kunta voi tehdä kuitenkin lisäyksiä. Kunta voi myös lisätä ohjeita opetuksen järjestämisestä.

Oppimäärien sisällöt on ilmoitettu kurseittain ja ne muodostavat sisäisen rakenteensa perusteella johdonmukaisen kokonaisuuden. Kunnan opetussuunnitelmassa voidaan kuitenkin esim. opetuksen eheyttämisen tai aihekokonaisuuksien opetuksen järjestämisen takia taikka muusta pedagogisesti perustellusta syystä järjestää sisällöt kurssin sisällä tai kurssista toiseen vaihtamalla toisinkin. Kurssi on kuitenkin aina jakson päättyessä loppuun opiskeltu kokonaisuus, eikä minkään oppiaineen opettamiselle asetettuja tavoitteita saa tällaisella menettelyllä vaarantaa.

Kurssit opiskellaan yleensä esitetyssä järjestyksessä. Siitä voidaan kuitenkin erityisestä syystä opetussuunnitelman päätöksellä poiketa.

Mikäli lukion opetussuunnitelman tuntijaossa sijoitetaan ryhmään IV oppimääriä tai työkursseja, laaditaan niiden tavoitteet ja sisällöt noudattaen kyseisen oppiaineen valtakunnallisia oppimäärän tavoitteita. Nämä oppimäärät tai työkurssit hyväksytään opetussuunnitelmassa ja lääninhallitus vahvistaa ne opetussuunnitelman vahvistamisen yhteydessä.

Mikäli kunta tuntijakopäätöksessä toteuttaa ns. voimakasta painotusta ja sen perusteella vähentää kaikille yhteisten aineiden kursseja, sen tulee samalla ratkaista, miten vähennetyllä kurssimäärällä opetetaan vähennyksen kohteena oleva oppimäärä. Se voi tapahtua joko karsimalla oppisisältöjä eri kurseista ja yhdistämällä opetettavaksi valitut sisällöt asetettujen tavoitteiden mukaisesti

vähennetyllä kurssimäärällä toteutettaviksi taikka poistamalla kokonaisia kursseja ja säilyttämällä jäljellä jäävien kurssien sisältö koskemattomana. Ratkaisua tehtäessä tulee pitää silmällä lukiolle asetettuja tavoitteita sekä yleisesti että oppiainekohtaisesti.

9.2 Opetuksen eheyttäminen

Lukion oppiainejakoisuus perustuu eri tieteenalojen eriytyneisyyteen ja traditioon. Tähän pohjautuu myös opettajien oppiainejakoinen koulutus. Ainejakoisuus mahdollistaa kunkin tieteenalan perusteiden käsittelemisen opetuksessa tieteen sisäistä logiikkaa noudattaen. Se ei kuitenkaan saa estää oppiaineiden välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Tätä yhteistyötä tehostamalla voidaan lukio-opinnoissa edetä tavoitteiden edellyttämän kypsymisen ja valmiuksien oppimisen suuntaan.

Lukion toimintaa ohjaavat periaatteet

Lukiolain 2 §:n 2 momentissa on ilmaistu lukion toimintaa ohjaavat periaatteet. Ne on ymmärrettävä lähinnä lainsäätäjän antamiksi opettamista ja muuta koulun toimintaa ohjaaviksi toimintaperiaatteiksi.

Niiden kannalta tarkoituksenmukaiset toimintamuodot muotoutuvat kussakin koulun kasvatus- ja opetustilanteessa ilman, että niistä kirjoitetaan erillistä ohjetta opetussuunnitelmaan. Niiden tulee toteutua läpäisyperiaatteena kaikkien aineiden opetuksessa.

Aih kokonaisuudet

Lukion opetussuunnitelmaan voi kuulua aihekokonaisuuksia. Niillä tarkoitetaan opiskelun kohteeksi valittua kokonaisuutta, jota voidaan lähestyä kahden tai useamman eri oppiaineen näkökulmasta. Tämä voi tapahtua luontevasti oppiaineiden oppimäärän puitteissa siten, että eri aineiden opiskelun yhteydessä kiinnitetään huomiota kyseiseen aiheeseen ja osoitetaan käsiteltävien asioiden yhteys muissa oppiaineissa käsiteltyihin vastaaviin asioihin. Erikoisesti reaaliaineiden kesken tällaisia yhteyksiä on runsaasti, mutta myös muiden oppiaineiden välityksellä on mahdollista valaista kohteena olevaa aihetta eri näkökulmista.

Aih kokonaisuutta voidaan käsitellä myös tuntijaon ryhmään IV sijoitetussa oppimäärässä, jossa yksi lukion oppiaineista on keskusaineena. Sen antamia tietoja ja taitoja voidaan täydentää muiden oppiaineiden näkökulmalla ja lähestymistavalla.

Aih kokonaisuuksia valittaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota niiden tarjoamiin mahdollisuuksiin opetusta eheyttävänä elementteinä sekä ympäröivän yhteiskunnan, talouselämän, luonnon ja kulttuurin käsittelyyn.

Muu integraatio

Lukion opetussuunnitelmaa laadittaessa ja vuotuista työsuunnitelmaa tehtäessä tulee mahdollisuuksien mukaan tehostaa lukiotyökentelyssä integratiivisia tekijöitä.

Integraation edellytyksiä on pyritty parantamaan valtioneuvoston tuntijakopäätöksellä sekä kouluhallituksen eri oppiaineiden oppimääräpäätöksillä. Toiminnan edellytyksiä voidaan tehostaa kunnan opetussuunnitelmaa laadittaessa osoittamalla sellaisia eri oppiaineiden oppisisältöjä, joissa yhteistoiminta auttaa oppilaita näkemään saman aihepiirin eri näkökulmista. Lähes kaikki lukion oppiaineet tarjoavat tähän mahdollisuuksia.

Tutkimatyoiskentely voi olla voimakkaasti integratiivinen työmenetelmä.

Koulun yhteissuunnittelussa tulee opetuksen eheyttämisen olla keskeisellä sijalla.

9.3 Oppimääräpäätöksen suhde nykyisiin oppimääriin

Nyt vahvistetut oppimäärät ovat tavoitteiltaan ja sisällöltään samat kuin vuonna 1981 vahvistetut kurssimuotoisen lukion eri oppiaineiden oppimäärät. Ne on kuitenkin kirjoitettu käyttäen perustana kouluhallituksen oppimääräpäätöksen yhteydessä v. 1981 ohjeeksi antamia oppimääräsuunnitelmia.

Oppimääräpäätöksessä ei anneta metodisia taikka didaktisia ohjeita. Kunnan opetussuunnitelmaa laadittaessa ja varsinkin opetuksen käytännön toteutuksen suunnittelussa voidaan, jos sitä pidetään tarkoituksenmukaisena, tukeutua tältä osin edelleen v. 1981 ohjeeksi annettuihin oppimääräsuunnitelmiin.

9.4 Oppiaineiden valtakunnalliset oppimäärät

9.4.1 Äidinkieli

1 Oppimäärän tavoitteet

Tavoitteiden valinnan perusteet

Oppiminen pohjautuu osaltaan yksilön kielikykyyn. Oppisisällöt esitetään usein kirjoituksena tai puheena — yleensä kielen keinoin. Oppimisen tulokset todetaan kirjallisten tai suullisten suoritusten avulla. Opiskelussa tarvitaan kehittyneitä lukemisen ja kuuntelemisen sekä asiakokonaisuuksien johdonmukaisen esittämisen taitoa ja kielenkäytön koulimaa ajattelua.

Yhteiskunta edellyttää jäseniltään yhä parempaa kielenkäyttötaitoa. Kansalaisen on ymmärrettävä monimutkaisiakin sanomia ja tehtävä itsensä ymmärretyksi. Kieltä hallitseva voi tasavertaisena osallistua yhteiskuntaelämään, vaikuttaa ratkaisuihin ja valvoa etujaan.

Kielellinen vuorovaikutus on tullut yhä tärkeämmäksi myös pienyhteisöissä: perheissä, työpaikoilla, vapaa-ajan tilaisuuksissa. Kielen lajien ja tehtävien tunteminen ja hallinta helpottavat myönteisten sosiaalisten yhteyksien syntymistä.

Kieli ja ajattelu kytkeytyvät toisiinsa. Mitä paremmin yksilö oppii hallitsemaan äidinkieltä, sitä selkeämmin, laaja-alaisemmin ja liikkuvammin hän pystyy ajattelemaan ja tekemään päätelmiä. Samalla lisääntyvät hänen mahdollisuutensa osallistua kulttuuriin ja edistää sitä. Äidinkielen opetuksen tiedollisella alueella korostuvat tietojen perusteleminen, laajat kokonaisuudet, ongelmanratkaisu ja luova ajattelu.

Kulttuuriperinnön siirtäminen, omaksuminen ja kehittäminen on suurelta osin kielellinen tapahtuma. Kun oppilaat perehtyvät kielen tehtäviin sekä sen keinoihin ja mahdollisuuksiin, he ovat tekemisissä kulttuurin yhden perustekijän kanssa.

Kulttuuriperintöömme kuuluu kirjallisuus, joka monine muotoineen on osa äidinkielen opetusta. Kirjallisuus tarjoaa esteettisiä kokemuksia, tietoja, aineksia mielikuvitukselle ja virikkeitä arvokysymysten pohdintaan ja oppilaan omaan ilmaisuun. Se voi auttaa oppilasta paremmin tuntemaan itseään ja muita ihmisiä, erilaisia ajattelutapoja ja elämänpiirejä. Siten kirjallisuuden lukeminen on omiaan lisäämään suvaitsevuuutta ja ymmärtämystä toisia ihmisiä kohtaan. Samalla kehittyy oppilaan kyky luonnehtia teosten ominaisuuksia, ja hän tottuu ottamaan kantaa kirjallisuuteen ja keskustelemaan siitä. Hänestä voi tulla arvostelukykyinen ja

valikoiva lukija sekä kulttuuripalvelujen käyttäjä. Kirjallisuuden lukemisesta tulee hyödyllinen ja virkistävä harrastus.

Persoonallisuuden kehityksessä kielikyky on keskeisessä asemassa. Kieli on ajattelun ja yhteistyön väline. Kielen hyvä hallinta vahvistaa itseluottamusta, ja toisaalta myönteinen minäkuva edistää kaikkea oppimista. Kun oppilaat laativat suullisia ja kirjallisia tekstejä, he oppivat yhdistämään havaintojaan, tietojaan ja mielipiteitään sekä käyttämään mielikuvitustaan. Kielenkäytön ja kielenkäyttötilanteiden tarkkailu ja erittely kehittää arvostelukykyä. Kielellisten valintojen tekeminen ja kielen käyttäminen on monimutkainen yksilöllinen ja sosiaalinen tapahtuma, joka koskettaa monia persoonallisuuden alueita.

Oppimäärän tavoitteet

Opetuksessa pyritään siihen, että lukion käynyt oppilas

- luottaa omaan ilmaisukykyynsä ja osaa puhua ja kirjoittaa luontevasti, selkeästi ja tilanteeseen sopivasti
- harrastaa lukemista ja osaa tehdä valintoja sekä osaa eritellä ja arvioida kuulemaansa ja lukemaansa
- osaa yhdistellä havaintojaan, mielipiteitään ja tietojaan johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi
- osaa ja haluaa hoitaa henkilökohtaisia yhteyksiään kielen keinoin
- ymmärtää kielen olemusta ja tehtäviä sekä suomen kielen rakennetta, kehitystä ja käyttöä
- ymmärtää sanataiteen lajeja, rakenteita ja tyyliuuntauksia sekä suomalaisen kirjallisuuden kehitystä
- pohtii kirjallisuudessa kuvattuja henkilöitä, kohtaloita ja ajattelutapoja sekä ajan ja yhteisöjen ilmiöitä ja rakentaa myös näiden pohjalta omakohtaista maailmankuvaa
- ymmärtää oman kielen ja omakielisen kirjallisuuden merkityksen yksilöille ja kansoille sekä
- haluaa käyttää äidinkielen opiskelussa hankkimiaan taitoja ja tietoja itsensä, kansallisen kulttuurin ja kansainvälisen yhteistyön kehittämiseen.

Näiden äidinkielen tavoitteiden avulla pyritään lukion kokonaisuutena tavoitteiden mukaisesti tukemaan oppilaan persoonallisuuden monipuolista kehitystä, niin että hän

- kykenee moniaineeksiseen, jäsentyneeseen ja laaja-alaiseen ajatteluun
- kehittää mielikuvitustaan ja kykyä uuden hahmottamiseen
- kehittää virkistäviä ja persoonallisuutta rikastuttavia kulttuuriharrastuksia
- kykenee esittämään omia kannanottoja, osallistumaan päätöksentekoon ja kantamaan vastuuta
- kykenee määrätietoiseen työntekoon sekä itsenäisesti että toisten kanssa

— ottaa toiset huomioon sekä osoittaa heitä kohtaan suvaitsevuutta ja ymmärtämystä.

Opetuksen yleiset tavoitteet otetaan huomioon kautta kouluajan. Ne ovat etäistavoitteita, jotka osoittavat opetuksen suuntia. Ensimmäisenä lukiovuonna niistä korostuvat yhteistyöhön oppiminen, suvaitsevuuden kasvattaminen ja mielikuvituksen kehittäminen. Näiden yleistavoitteiden pohjalta on valittu ensimmäisen vuoden tavoitteet ja sisällöt: Opiskelussa pyritään siihen, että oppilas ymmärtäisi kielen, kirjallisuuden, yhteisön ja yksilön vuorovaikutuksen, oivaltaisi oman ilmaisukykynsä ja uskaltaisi käyttää sitä hyväkseen sekä kiinnostuisi kielestä ja kirjallisuudesta. Lähestymistapaa voi luonnehtia kuvailevaksi.

Toisen lukiovuoden aikana korostuu pyrkimys sellaiseen äidin kielen hallintaan, joka auttaa kielenkäyttäjää ajattelemaan selkeästi ja laaja-alaisesti sekä tekemään itsenäisiä johtopäätöksiä. Lähestymistapaa voisi luonnehtia eritteleväksi. Sen tarkoituksena on toisaalta kehittää oppilaiden ajattelun liikkuvuutta, kykyä havaita ongelmia, toisaalta antaa aineksia taiteen ja kulttuurin ymmärtämiseen ja näin lisätä oppilaiden persoonallisen kasvun lähtökohtia.

Kolmannen luokan opiskelu on kokoavaa. Sen päämääränä on lisätä oppilaan valmiutta moniaineksiseen ajatteluun sekä omien näkemysten esittämiseen. Äidinkielen opiskelussa pyritään siihen, että oppilas ymmärtäisi kansallista kulttuuria ja oppisi tuntemaan vastuuta sekä kansallisen että kansainvälisen kulttuurin kehittämistä.

Kurssit

1. kurssi Kielen ja kirjallisuuden tehtäviä

Kurssilla esitellään kielen ja kirjallisuuden erilaisia tehtäviä ja käyttötapoja. Harjoittelussa kiinnitetään erityistä huomiota kielen tiedottavaan tehtävään.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että oppilas¹

— osaa ilmaista mielipiteitään ja tunteitaan sekä välittää tietoja — tuntee kielen tehtäviä

— osaa keskustelussa kuunnella muiden mielipiteitä ja sanoa selkeästi oman kantansa — tietää, että kielenkäyttöön vaikuttavat tarkoitus ja tilanne (ympäristö, asiayhteys ja osanottajat)

¹ Taidollista ja tiedollista tavoitealuetta tarkastellaan tässä rinnakkain.

— osaa selostaa jonkin asiakokonaisuuden selkeästi ja johdonmukaisesti

— pystyy löytämään tekstistä keskeiset asiat

— oppii pohtimaan erilaisten tekstien merkitystä — tuntee kirjallisuuden lajeja

Oppisisällöt

Kieli

Kielen tehtävien yleisselvittely, esim. sosiaalinen, tiedottava, vaikuttava ja taiteellinen tehtävä; kieli ajattelun välineenä

Tietojen ja mielipiteiden välittyminen

— informaation kulku lähi- ja joukkoviestinnässä

— sanoman ymmärrettävyyteen ja perillemenoon vaikuttavat tekijät

Kirjallisuus

Kirjallisuuden lajien yleisesittely

— kaunokirjallisuus

— mielipidekirjallisuus

— tietokirjallisuus

Kirjallisuuden lajeja havainnollistavia esimerkkitekstejä

Kielenkäyttötaito

Kielen tuottaminen liittyy lähtötilanteen selvittämiseen ja ilmaisuvalmiuden vapauttamiseen

Puhuminen

— puheenvuoro

— pienryhmäkeskustelu

Kirjoittaminen

— ilmaisuharjoitus

— mielipide

— referaatti

— muistiinpano

2. kurssi Tekstien rakenteita

Kurssilla esitellään ja pohditaan erilaisten tekstien rakentumista. Rakenteitten tarkastelussa ja siihen liittyvässä asiatyylin harjoittelussa kiinnitetään päähuomio johdonmukaisuuteen ja tiedon välittymiseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että oppilas

- osaa harkitusti rakentaa oman esityksensä
- tuntee tekstin rakentamisvaihteita ja erilaisten tekstien rakennepiirteitä
- varmistaa kielenkäytön normien ja kieliopin keskeisten käsitteiden tuntemustaan
- harjaantuu pohtimaan kaunokirjallisen tekstin keskeistä sisältöä ja rakennetta
- tuntee kirjallisuuden tekstilähtöisen tarkastelutavan
- osaa havainnollistaa asiattyyppistä suullista esitystään ja puhua selkeästi
- tuntee puhutun ja kirjoitetun asiatekstin yhtäläisyyksiä ja eroja

Oppisisällöt

Kieli

Puhutun ja kirjoitetun kielen ominaisuuksia
Kieliopin keskeisten asioiden kertausta tarpeen mukaan
Lauseen rakenteen erittelyä
Sanaluokkien tarkastelua tekstin rakenteen ja tyylin kannalta
Kielenhuoltoa asiattylin esityksen kannalta ja oppilaiden tarpeiden mukaan

Kirjallisuus

Kaunokirjallisuuden tekstilähtöistä tarkastelua
— novellien sisältö- ja rakenneanalyysyjä
Asiaproosan rakenteiden erittelyä

Kielenkäyttötaito

Suullisia ja kirjallisia asiattyyppisiä esityksiä

Puhuminen

— valmistettu asiattyyppinen esitys, perustana tukisanat

Kirjoittaminen

— asiattyyppisiä kirjoituksia, joissa kiinnitetään päähuomio rakenteeseen

3. kurssi **Kielen vaihtelua; kaunokirjallisuuden aihepiirejä ja lajeja**

Kurssilla tarkastellaan kielen vaihtelua sekä kirjallisuuden lajeja ja keinoja. Kaunokirjallisuutta luetaan runsaasti aihepiireittäin valittuna. Luetun on tarjottava mahdollisuuksia erilaisille ongelmanasetteluille ja pohdinnoille sekä esteettisille elämyksille. Oppilas kehittää itseilmaisuaan puhe- ja kirjoitustilanteissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että oppilas

- oppii vertaamaan samasta aiheesta kirjoitettuja tekstejä ja pohtimaan niiden erilaisuuden syitä
- osaa puhua ja kirjoittaa tilanteeseen sopivalla tavalla
- uskaltaa kokeilla erimuotoista kirjoittamista sekä ilmaisupuhuntaa
- ymmärtää, että aihetta voidaan lähestyä eri tavoin
- syventää tietojaan kielen vaihtelusta
- tuntee myös kuvitteellisen kirjoittamisen ja ilmaisupuhunnan keinoja

Oppisisällöt

Kieli

Kielen vaihtelut

- sosiaaliset
- alueelliset
- yksilölliset
- tilanteiset vaihtelut

Kirjallisuus

Kaunokirjallisuuden käsittelyä aihepiireittäin
Kaunokirjallisuuden lajien syventävää käsittelyä

Kielenkäyttötaito

Puhe- ja kirjoitusharjoitukset liittyvät kielen ja kirjallisuuden erilaisten ilmaisutapojen soveltamiseen

Puhuminen

- esittävä lukeminen
- keskusteluja kurssin aiheista

Kirjoittaminen

- elämyksellinen ja sepitteinen kirjoittaminen (esim. kuvaus, kertomus, novelli, runo, dialogi, kooste)
- analyysiharjoitus

4. kurssi **Kieli ja kirjallisuus vaikuttajina**

Kieltä tarkastellaan mielipiteiden ja kannanottojen ilmaisijana sekä asenteisiin ja toimintaan vaikuttajina. Luetaan sellaisia teoksia, joissa kirjailijat ovat ottaneet kantaa aikansa keskeisiin kysymyksiin ja vaikuttaneet ihmisten ajatteluun. Oppilas monipuolistaa ilmaisutaitoaan siten, että hän puheessaan ja kirjoituksessaan harjoittelee käyttämään kielellisen vaikuttamisen keinoja.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että oppilas

- osaa eritellä ja arvioida erilaisten tekstien tietoja ja mielipiteitä sekä ilmaisukeinoja
- tietää erilaisia vaikuttamisen keinoja
- tietää, millä tavoin tietoja ja mielipiteitä levitetään
- pohtii keskeisiä elämänkysymyksiä ja osaa verrata kaunokirjallisuuden ratkaisuja yleisiin kannanottoihin ja omiin katsomuksiinsa
- tietää teoksia, joissa kirjailija ottaa kantaa oman aikansa keskeisiin kysymyksiin ja haluaa siten vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen
- osaa esittää johdonmukaisen kannanottonsa jostakin asiasta ja perustella mielipiteensä
- osaa keskustellessaan ja neuvotellessaan ottaa huomioon muiden mielipiteet

Oppisisällöt

Kieli

Vaikuttamiskeinot
esim.

- argumentointi (perustelu, todistelu)
- semanttiset suhteet
- arvostelmat, päätelmät, tosiasiat
- piilosisältö
- ulkoiset tekijät

Sanoman vaikutukset

- vanhan käsityksen vahvistaminen
- aikaisemman käsityksen muuttaminen
- uuden käsityksen synnyttäminen

Kirjallisuus

Tekstejä, joissa ilmenee erilaista vaikuttamista

Teoksia, joissa kirjailija ottaa kantaa aikansa keskeisiin kysymyksiin

Kielenkäyttötaito

Vaikuttavan kielen suullista ja kirjallista harjoittelua

Puhuminen

- ohjelmapuhe
- väittely; neuvottelu

Kirjoittaminen

- mielipideteksti
- vastine

5. kurssi **Maailmankirjallisuuden tyyli- ja suuntauksia**

Kurssilla perehdytään eri aikakausia ja kaunokirjallisuuden tyyli- ja suuntauksia edustavaan kirjallisuuteen. Huomio kiinnitetään niihin yhteyksiin, joita luetulla on yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Harjoitellaan suullisesti ja kirjallisesti erittelemään ja arvioimaan kirjallisuutta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että oppilas

— osaa tarkastella teoksia tyyli- ja suuntausten kannalta

— harjaantuu lukemaan kaunokirjallisuutta siten, että osaa pohtia luetun yhteyksiä aika-kauteen, yhteiskuntaan ja kulttuuritaustaan

— osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti perusteltuja näkemyksiään kirjallisuudesta

— tietää kirjallisuuden tärkeimpien tyyli- ja suuntausten ominaispiirteet

— tuntee taustalähtöisen tarkastelutavan

Oppisisällöt

Kieli

Sanataiteen kielen vaihtelu — kirjallisuuden tyyli- ja suuntausten kieli

Kirjallisuus

Klassismin, romantiikan, realismin ja modernismin ominaispiirteitä

Kaunokirjallisuuden klassikkoja tyyli- ja suuntauksittain

Kielenkäyttötaito

Kirjallisuuden käsittelyyn liittyvää kielen tuottamista

Puhuminen

— kirjallisuuskeskustelu

— raportointi

Kirjoittaminen

— arvostelu

— kirjallisuusanalyysi

— essee

— eri tyylien kokeiluja

6. kurssi **Kielen ja kirjallisuuden tarkastelutapoja**

Kurssilla syvennetään kielestä hankittua tietoa ja perehdytään kaunokirjallisuuden tulkintaan. Harjoitellaan aiheeltaan ja tyypiltään erilaista suullista ja kirjallista ilmaisua.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että oppilas

— osaa verrata suomen kielen rakennepiirteitä johonkin tuntemaansa vieraaseen kieleen

— tuntee kielen ja ajattelun yhteyksiä

— osaa soveltaa kirjallisuuden tulkintatapoja lukemaansa

— ymmärtää kielenhuollon perusteita

— hallitsee luontevan ja selkeän suullisen ja kirjallisen ilmaisutavan

— tuntee kielen ja kirjallisuuden erilaisia tarkastelutapoja

— osaa kirjoittaa johdonmukaisen kirjoitelman useita tekstejä yhdistellen

Oppisisällöt

Kieli

Kielentutkimuksen näkökulmien kokoava tarkastelu

— yhteisön

— yksilön

— rakenteen ja historian kannalta

Kielen ja ajattelun yhteyksien tarkastelua

Kielten vertailua

Kielenhuollon perusteita

Kirjallisuus

Kirjallisuuden tulkintatapojen kokoava tarkastelu

— taustalähtöinen

— tekstilähtöinen

— lukijalähtöinen tapa

Erityiskysymyksiä kielen- tai kirjallisuudentutkimuksen alueelta valinnan mukaan

Kielenkäyttötaito

Tiedon välittäminen puheen ja kirjoittaen

Puhuminen

— kielen ja kirjallisuuden aihepiiriin liittyviä yksilö- ja ryhmätöitä

Kirjoittaminen

— artikkelityyppisiä kirjoituksia, joissa kiinnitetään huomiota

— esitystavan selkeyteen ja havainnollisuuteen

— kielen hallintaan ja moitteettomuuteen

— valittavaksi tarjotaan aikaisemmista kursseista tuttuja kirjoittamisen lajeja

7. kurssi Suomen kielen ja kirjallisuuden kehitys

Suomen kielen ja kirjallisuuden tarkastelua historiallisesta näkökulmasta. Harjoitellaan yhä monipuolisempaa suullista ja kirjallista ilmaisua lähinnä kurssilla käsitellyn aineiston pohjalta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että oppilas

- tuntee suomen kirjakielen kehityksen yleispiirteet
- osaa tarkastella kirjallisuutta kansallisen identiteettimme kehityksen kannalta
- osaa laatia laajahkon aineiston perusteella johdonmukaisen kokonaisuuden
- tuntee kotimaisen kirjallisuuden kehityksen yleispiirteet sekä tietää kirjallisuutemme merkkejä

Oppisisällöt

Kieli

Suomen kirjakielen kehityslinjoja

- kirjasuomen kehitys
- eri aikakausien merkittävien kirjailijoiden kieli

Kirjallisuus

Kansanrunous

Suomen kaunokirjallisuuden merkkiteoksia

Suomen kirjallisuushistorian päälinjat

Kielenkäyttötaito

Kirjallisuuden käsittelyyn ja päättökokeeseen liittyvää kielen tuottamista

Puhuminen

- kirjallisesti valmistetun työn esittely

Kirjoittaminen

- laajahkoon aineistoon perustuva kirjoitelma
- päättökokeen tyyppistä kirjoittamista

8. kurssi Kielen ja kirjallisuuden merkitys

Kurssi on kokoava. Sen aikana luodaan kuvaa kielen ja kirjallisuuden merkityksestä yksilölle ja yhteisölle tarkastelemalla oman ajan kirjallisuutta, lähinnä kotimaista. Suullista ja kirjallista ilmaisutaitoa varmennetaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että oppilas

— osaa yhdistää kielestä ja kirjallisuudesta opiskelemiaan asioita ja esittää oman perustellun kannanottonsa kielen ja kirjallisuuden merkityksestä

— osaa puhua ja kirjoittaa vapaasti, persoonallisesti ja korrektisti

— ymmärtää lukion päättötutkinnon vain välivaiheeksi ja on halukas jatkamaan kielenkäyttötaitonsa kehittämistä

— tietää luonnollisen kielen tuntomerkit ja merkitykset

— tuntee oman aikansa (lähinnä kotimaista) kirjallisuutta

Oppisisällöt

Oman aikakauden sanataiteen kieli

Yksilön kielikyvyn jatkuvan kehittämisen tavoite

Kielen merkitys yksilölle, yhteisölle, kansalliselle sivistykselle ja kulttuuritoiminnalle

Kirjallisuus

Oman aikakauden merkkiteoksia vaihtelevista näkökulmista tarkasteltuina

Kielenkäyttötaito

Kielenkäyttäjän yksilöllisen ilmaisutavan hiomista ja varmentamista

Kirjoittaminen

— lukion päättökokeen tyyppistä kirjoittamista

3 Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Äidinkielen luonteesta oppiaineena seuraa, että kurssien sisältöihin ja työtapoihin voidaan kätevästi liittää paikallista ainesta. Esimerkiksi kirjallisuuden valinnassa saattaa pitäjän tai maakunnan kirjailijoilla olla tuntuva osuus. Myös murrepiirteet selvenvät elävimmän kotiseudun puheenpartta tutkistelemalla. Nimistö antaa vihjeitä mitä vaihtelevimpiin työtapoihin. Äidinkielen opiskelu luontuu monien kiinnekohtien avulla kunnalliseen juhla- ja muuhun kulttuuritoimintaan. Näitä elämänläheisiä kosketuksia tulee käyttää hyväksi.

9.4.2 Englannin kieli

9.4.2.1 A-oppimäärä

Tavoitteet

Lukion englannin kielen A-oppimäärän tavoitteena on antaa oppilaille riittävä valmius ymmärtää ja käyttää kieltä sekä herättää heissä harrastusta saavuttamansa kielitaidon ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä kouluaikana että sen jälkeen.

Ensisijaisena kielellisenä tavoitteena on kommunikaatiotaidon kehittäminen (= ymmärtäminen ja ymmärretyksi tuleminen) keskeisissä kielenkäyttötilanteissa. Oppilaan tulee hallita kielen rakenne niin hyvin, että hän uusissakin kielenkäyttötilanteissa pystyy toimimaan tilanteen edellyttämällä tavalla. Niinpä kielen rakenteiden harjoittamisen mielekkyys riippuu siitä, miten hyvin harjoitus palvelee oppilaan mahdollisuuksia selviytyä erilaisista kielitaitoa vaativista tilanteista.

Tavoitteena olevan kommunikaatiotaidon edellytyksenä on paitsi kielen rakenteen ja sanaston hallinta myös kieleen liittyvän kulttuuritietouden ja -ymmärtämyksen sekä ao. maiden elämänpäärintuntumuksen syventäminen keskeisimpien erityispiirteiden osalta.

Kielitaidon osa-alueiden painotus

Tämän oppimäärän tavoitteena on, että oppilas pystyy ymmärtämään huomattavasti vaikeampaa kieltä kuin itse tuottaa. Passiivisesti ja aktiivisesti hallittavan kieliaineuksen ero tulee ottaa huomioon myös oppimateriaaleja laadittaessa ja valittaessa.

Kaikkia neljää kielitaidon osa-aluetta harjoitetaan *jokaisen* kurssin aikana.

Puheen ymmärtämisen osuus säilyy koko lukion ajan suurin piirtein samana.

Puhumisen osuus on suurimmillaan lukion alimmilla kursseilla, vaikkakin puhumista tulee harjoittaa kaikilla kursseilla.

Tekstin ymmärtämisen harjoittaminen lisääntyy kurssien myötä niin, että sen osuus on päätösvaiheessa suurin.

Kirjoittamista harjoitetaan läpi koko lukion.

Opetuksessa korostuu erityisesti tekstin ymmärtäminen, sillä se on edellytys opintojen jatkamiselle korkean asteen oppilaitoksissa sekä oman alan seuraamiselle myöhemmin elämässä. Opetuksen on taattava oppilaille myös hyvä puhutun kielen ymmärtämisen taito sekä antaa sellainen suullinen kielitaito, että he arastelematta käyttäisivät kieltä ja pystyisivät kommunikoimaan kielelle tyypillisiä rakenteita ja sanontoja käyttäen keskeisissä kielenkäyttötilanteissa. Kirjallinen tuottaminen painottuu vähiten. Tavoitteena on kuitenkin riittävä taito niissä tilanteissa, joissa viesti normaalisti välitetään kirjallisesti. Lukion päättövaiheessa oppilaan edellytetään pystyvän tuottamaan myös loogista, sidosteista tekstiä.

Oppisisällöt

Oppisisältöjen valinnan perustana ovat lukion yleiset kasvatustavoitteet, kielenopetuksen yleistavoitteet ja tämän oppimäärän tavoitteet. Tavoitteet ja sisällöt ovat kiinteästi sidoksissa toisiinsa. Tavoitteita voidaan kuitenkin toteuttaa erilaisin oppisisällöin ja keinoin.

Oppisisältöihin luetaan kuuluviksi kielenkäyttötilanteet, aihepiirit, rakenteet, sanasto ja ääntäminen.

Kielenkäyttötilanteet

Kielenkäyttötilanteet liittyvät ihmisen toiminnan keskeisiin alueisiin. Tässä oppimäärässä kielenkäyttötilanteet on ryhmitelty seuraavasti:

- henkilökohtaiset kontaktit
- harrastukset
- arkielämän palvelutilanteet
- työelämä
- virallisuonteiset kielenkäyttötilanteet
- tiedon hankkiminen ja välittäminen

Kielenkäyttötilanteita valittaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että peruskoulussa käsiteltyjä tilanteita ja niissä tarvittavaa kieltä vahvistetaan, laajennetaan ja syvennetään. Ensimmäisen lukuvuoden tilanteet ovat melko konkreetteja ja perustuvat kaksisuuntaiseen viestintään (keskusteluun, kirjeenvaihtoon yms.). Toisena ja kolmantena vuonna tilanteet perustuvat enemmän yksisuuntaiseen viestintään kuten äänitteiden kuuntelemiseen ja tekstien lukemiseen.

Aihepiirit

Aihepiirejä valittaessa on pyrittävä ottamaan huomioon oppilaan persoonallisuuden monipuolinen kehittäminen sekä kulttuurin ja yhteiskunnan vaatimukset. Aiheiden valinnan tulee tukea kansainvälistä yhteisymmärrystä ja niiden tulisi käsitellä myös oman maan yhteiskuntaa ja kulttuuria, jotta oppilas pystyisi välittämään tietoa maamme oloista.

Aiheiden tulisi kiinnostaa oppilaita ja motivoida opiskeluun. Tärkeää on myös, että yhteisesti käsiteltävien tekstien aineisto etenee rakenteellisesti ja sanastollisesti sopivalla tavalla. Sen sijaan oppilaiden kiinnostukseen ja harrastukseen perustuvan oheis- ja valinnaismateriaalin tulisi olla mahdollisimman autenttista.

Rakenteet

Rakenteiden valinnan peruskriteerinä on niiden käyttökelpoisuus keskeisissä kielenkäyttötilanteissa ja keskeisiä aiheita käsiteltäessä. Ensimmäisen lukiovuoden aikana on tarkoituksenmukaista keskittyä peruskoulun keskeisten rakenteiden kertaamiseen sekä verbiopin pääkohtiin. Toisen ja kolmannen vuoden aikana on syytä muotoopin lisäksi käsitellä myös lauseopin keskeisiä kysymyksiä.

Rakenneluettelo on laadittu koko lukion kattavaksi ja se sisältää myös peruskoulussa opetetut rakenteet. Rakenteiden osaamisen taso on rakenneluettelossa määritelty pääteikäyttyymisenä. Aktiivisen (käyttää) ja passiivisen (ymmärtää) hallinnan välillä on tehty selvä ero. Passiiviseksi tarkoitettujen rakenteiden tuottamista ei vaadita eikä myös arvioida.

Rakenteiden sijoittaminen kursseihin tulee olla porrastettua: myöhemmin aktivoitava rakenne pyritään esittelemään ennakoivasti ja vain ymmärrettäväksi. Rakenneharjoituksia laadittaessa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että ne esiintyvät luonteissa kielenkäyttötilanteissa.

Sanasto

Peruskoulun englannin A-oppimäärän tavoitteena on, että oppilaat oppivat 900–1200 keskeistä sanaa ja sanontaa mahdollisimman hyvin. Tämän perussanaston lisäksi oppiaineeseen sisällytetään sanastoa, jonka aktiivista osaamista ei oppilailta vaadita.

Tutkimusten mukaan sanaston puutteellinen hallinta vaikeuttaa viestin ymmärtämistä enemmän kuin rakennevirheet. Siksi sanasto on kommunikatiivisen kielenopetuksen keskeisimpiä elementtejä. Tavoitteena on, että oppilailta olisi vankka perussanasto ja sen luonteva käyttötaito.

Sanastoa valittaessa tulee ottaa huomioon sen yleisyys, käyttökelpoisuus ja kattavuus. Opetussuunnitelman systemaattisuus edellyttää, että sanojen valinnan yhtenä kriteerinä ovat myös aihepiirit. Valintakriteerinä voidaan käyttää myös synonymiaa, vastakohtaisuutta ym.

Aktiivisesti hallittavan sanaston tulee olla keskeistä, ja sen hyvään hallintaan tulee pyrkiä. Passiivisesti hallittavien sanojen määrä on suuri, ja niiden olisi katettava mahdollisimman laajoja ja vaihtelevia aloja. Kovin harvinaisia sanoja ei ole syytä sisällyttää passiivisesti hallittavien sanojen joukkoon.

Oppilaille tulee myös selvittää sananmuodostuksen periaatteet, koska he näiden perusteella pystyvät päättämään myös heille ennestään tuntemattomien sanojen ja sanontojen merkityksiä. Myös idiomaattisiin ilmauksiin on syytä kiinnittää huomiota.

Ääntäminen

Tavoitteena on, että oppilas ymmärtäisi sekä Britannian että Amerikan englannin sivistynyttä puhetta. Hänen tulisi saada kuulla myös muitakin puhekielen variantteja sekä tutustua tärkeimpiin alueellisiin variantteihin.

Oppilaan puheen tavoitteena on ymmärrettävyys ja mahdollisimman luonteva ja oikea ääntäminen. Esikuvana on sivistynyt puhekieli.

Oppimateriaalin valinta

Jokaisessa kurssissa tulee olla sekä kirjallista että äänitemateriaalia. Näiden keskinäinen painotus määräytyy kunkin kurssin luonteen mukaisesti.

Kuultavien tai luettavien tekstien tulisi tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä sisältää erilaista kielenkäyttöä kuten

- persoonallista (dialogit, keskustelut)
- kuvailevaa (henkilöiden, olojen, harrastusten, asuinympäristön yms. kuvailu)
- kertovaa (tarina, kertomus, tapahtuma)
- ilmaisullista (mielipiteet, asennoituminen, vaikutelmat, tunnelmat)
- esittävää (artikkelit, esitelmät yms.)
- erityiskieltä (kuulutukset, ohjeet, opastukset, luettelot yms.)

Yhteisten perustekstien tulisi olla sanastoltaan ja rakenteiltaan sopivasti porrastettuja sekä edetä puhevirikkeitä antavasta, esim. persoonallisesta kielenkäytöstä, esittävään ilmaisuun. Oppilaiden kiinnostukseen ja harrastukseen perustuvan oheismateriaalin tulisi sen sijaan olla mahdollisimman autenttista.

Materiaaliin tulisi kuulua rakenneharjoitteluun, puheen ymmärtämiseen, puhumiseen, ääntämiseen ja intonaatioon, ohjattuun ja vapaampaan tuottamiseen liittyviä tehtäviä sekä kertaus- ja eriyttämismateriaalia. On huolehdittava siitä, että aktiiviseen sanavarastoon kuuluvat sanat ovat selvästi erotettavissa ja kertautuvat tarpeeksi usein. Rakenteiden jakamisessa eri kursseille on otettava huomioon niiden vaikeustaso ja soveltuvuus äänite- tai tekstiaineiston laatuun. Rakenteiden systemaattiseen kertautumiseen tulee myös kiinnittää huomiota.

Lukion oppimateriaalin tulee niveltä saumattomasti peruskoulun oppimäärän mukaiseen oppimateriaaliin.

Kurssit

Kielelliset tavoitteet määräytyvät osittain kurssin painotuksen mukaan. Kunkin kurssin yleistavoitteena on, että oppilas opetetun kieliaineen rajoissa pystyy

ymmärtämään kurssin aihepiiriin liittyvää normaalitempoista puhetta oleellisen sisällön tajuten silloinkin kun siinä on jonkin verran outoakin kieliainesta

ymmärtää suhteellisen vaivattomasti aihepiiriin liittyvää, vain vähän uutta kieliainesta sisältävää tekstiä sekä pääkohdat sellaisestakin aihepiiriin liittyvästä tekstistä, joka sisältää myös jonkin verran enemmän uutta kieliainesta

keskustelemaan kurssin aiheista ja hallitsemaan sopivat puhekonventiot

käyttämään kieltä kirjallisesti kurssin painotuksen, luokkatason ja aihepiirien ja kielenkäyttötilanteiden mukaisesti.

Rakenteita opiskellaan rakenneluettelon mukaan. Ensimmäisenä vuonna kerrataan peruskoulussa opettuja rakenteita sekä laajennetaan niiden käsittelyä. Verbiopilla on keskeinen asema. Opintojen edistyessä siirrytään muoto-opin kysymyksistä lauseopin puolelle. Rakenteet esitetään laajempina kokonaisuuksina, jotta oppilas saisi kokonaiskuvan kielestä, mutta aktiivisesti hallittavaksi vaaditaan vain keskeisintä ainesta. Rakenteita on syytä tarkastella enemmän käytön kuin puhtaiden muotoseikkojen kannalta. Tavoitteena on, että oppilas pystyy tuottamaan riittävän hyvin kommunikoivaa kieltä. Oppimateriaalissa on hyvä selkeästi erottaa aktiivisesti hallittavat rakenteet muista.

Ensimmäisen opiskeluvuoden kurssit pyrkivät vahvistamaan sitä käytännön kielitaitoa, jota oppilas tarvitsee oppisisältöjen esittämissä tai vastaavanlaisissa kielenkäyttötilanteissa. Kurssien painopiste on näin ollen puheen ymmärtämisessä ja puhumisessa. Tässä suhteessa ensimmäisen vuoden kurssit eroavat 2. ja 3. opiskeluvuoden kursseista, jotka korostavat reseptiivistä puolta.

Ensimmäisissä kursseissa käsiteltävät tekstit sisältävät vain kohtuullisesti uutta, keskeistä kieliainesta. Kurssien edetessä kieliaines vaikeutuu.

1. kurssi Ihminen ja hänen lähiympäristönsä

Näkökulma

Kurssin aiheet käsittelevät ihmisen lähiympäristöä. Kielenkäyttötilanteet liittyvät lähinnä henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja kieli on tuttavallista ja epävirallista. Kielenkäyttötilanteet edellyttävät etupäässä aktiivista suullista kielitaitoa — puheen ymmärtämistä ja puhumista. Passiivisen kieliaineen kartuttamiseksi ja aiemmin

opetettuna kertaamiseksi mukana on syytä olla myös vaativahkoa lukemista ja ohjattua kirjoittamista. Henkilökohtaisissa kontakteissa kuvastuvat eri kulttuuripiirien, erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten tavat ja asenteet. Aiheita on hyvä tarkastella lähinnä nuorten näkökulmasta.

Painotus

Kurssissa painottuvat puheen ymmärtäminen ja puhuminen sekä kurssissa kerrattujen ja opittujen sanojen ja rakenteiden hallinta.

Oppisisällöt

Aihepiirejä esimerkiksi

- oma minä
- koti, perhe, suku, ystävät, muut henkilöt
- koulu, suhteet koulutovereihin
- jokapäiväiset askareet
- ihmissuhteet
- nuorten ongelmat
- ajanviettotapoja
- sukupolvien väliset suhteet.

Kielenkäyttötilanteita esim.

- keskusteleminen omasta itsestä, perheestä ja omasta lähiympäristöstä
- jokapäiväisen elämän tapahtumista ja omista kokemuksista kertominen
- tuttavallisen keskustelun käyminen ja siihen kuuluvien kielellisten konventioiden hallitseminen (esim. tervehtiminen, esittäytyminen, kuulumisten kysyminen, kiittäminen, onnitteleminen, anteeksipyyttäminen)
- puhelimeen vastaaminen ja puhelinasioiminen
- kortin tai kirjeen kirjoittaminen.

2. kurssi Ihminen, hänen harrastuksensa ja hänen käyttämänsä palvelut

Näkökulma

Kurssissa käsitellään toisaalta harrastuksia ja vapaa-ajan käyttöä, toisaalta ihmistä yleisimmissä palvelutilanteissa, joihin hän voi joutua ulkomailla ja kotimaassaan erityisesti palvelujen käyttäjänä mutta myös niiden tarjoajana. Kielenkäyttötilanteet edellyttävät edelleen aktiivista, epävirallisuonteista suullista kielitaitoa sekä puheen ymmärtämistä.

Painotus

Kurssissa painottuvat puheen ymmärtäminen ja puhuminen sekä keskeisten rakenteiden hallinta. Myös kirjallista tuottamista aletaan harjoitella.

Oppisisällöt

Aihepiirejä esim.

- erilaiset harrastukset
- vapaa-ajan käyttö yleensä
- loma-ajan viero
- seurat ja kerhot
- urheilu ja kuntoliikunta
- matkailu ja liikenne
- tavallisimmat palvelutilanteet.

Kielenkäyttötilanteita esim.

- oman harrastusalan esitteleminen
- oman kerhon tai seuran esitteleminen
- oppilastovereiden haastatteleminen heidän harrastuksistaan ja kerhoistaan
- jonkin maassamme suositun harrastuksen tai urheilulajin esitteleminen
- toisen henkilön harrastuksen esitteleminen luetun tai kuullun perusteella
- tiedon hankkiminen ja välittäminen tavallisimmissa palvelutilanteissa.

Tällaisia ovat esim. majoittuminen, ruokailu, liikenne, ajanviete ja kauppalpalvelut

- matkakertomus.

3. kurssi Ihminen ja hänen työnsä

Näkökulma

Kurssissa keskitytään opiskelussa ja työelämässä tarvittavaan kieleen ja kielenkäyttöön. Aiheita käsitellään käytännönläheisesti ja konkreetein esimerkein. Käytettävä kieli on paljolti virallisuonteista ja sisältää mm. työhön ja opiskeluun liittyviä tiedusteluja, tiedotteita, ohjeita ym. Lähtökohtana voi olla myös haastattelu, kirjallisuusote tms., jolloin kieli voi olla epävirallista, tuttavallista tai viihteellistä. Kielitaidon merkitystä opiskelussa ja työelämässä tähdennetään samoin kuin oppilaan aktiivista osuutta kielitaitonsa kehittämisessä.

Painotus

Tässä kurssissa kielitaidon osa-alueet painottuvat melko tasaisesti, joskin lukion ensimmäisen vuoden englannin yleistavoitteiden mukaisesti suulliseen kielitaitoon kiinnitetään erityistä huomiota.

Oppisisällöt

Aihepiirejä esim.

- kielitaidon merkitys opiskelussa ja työelämässä
- muutama ammattiala, niiden vaatimukset ja tarvittava koulutus (eriasteista koulutusta vaativia aloja)
- hakeutuminen työhön tai opiskelemaan kotimaassa tai ulkomaille
- kesätyöt, työhön osallistuminen perheessä, palkka ja taskurahat
- työn muuttuva luonne ja tulevaisuuden ammatit
- työn merkitys, työmoraali, työttömyys.

Kielenkäyttötilanteita esim.

- keskustelut/haastattelut opiskeluun, työhön ja työelämään liittyvistä aiheista (esim. nuori/työhönottaja, nuoriso/vanhemmat, alainen/esimies)
- hakeutuminen opiskeluun/työhön ja siinä toimiminen, itsensä esitteleminen, tietojen antaminen koulutuksesta ja työkokemuksista, vastaaminen em. asioita koskeviin kysymyksiin, lisätietojen antaminen, koulu- ja työtodistusten esitteleminen, hakulomakkeiden täyttäminen
- opiskelussa/työelämässä esiintyvien erilaisten suullisten ja kirjallisten käyttö- ja toimintaohjeiden ja tiedotusten lukeminen, ohjeiden ja neuvojen kysyminen
- aihepiireihin liittyviin artikkeleihin, kirjallisuusotteisiin, kirjoituksiin ja haastatteluihin tutustuminen.

Toisen opiskeluvuoden alusta kurssien painopiste siirtyy enenevässä määrin puheen ymmärtämisen ohella tekstin ymmärtämisen ja kirjoittamisen suuntaan. Puhumista harjoitellaan kuitenkin lukion loppuun asti, joten oppimateriaalin on sisällettävä tähän tarkoitukseen sopivaa kirjallista ja äänitettyä virikemateriaalia. Puheen ymmärtämisen osuus säilyy koko lukion ajan suurin piirtein samana.

Tekstien vaikeustaso kasvaa kurssi kurssilta, ja ne muuttuvat asiapitoisemmiksi ja abstraktimpaan suuntaan. Yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi tulee vaikeahkojen tekstien asiasisällön ymmärtäminen. Ekstensiivista lukemista eri aiheista pyritään harjoittamaan mahdollisimman paljon, jotta oppilaat voisivat tutustua monipuolisesti sanastoon ja muuhun kieliainekseen. Reseptiiviset kielivalmiudet tulevat nyt selvästi ensisijaisiksi. Kursseissa oppilaita tulee

myös ohjata itsenäiseen, omavastuuseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn.

4. kurssi Ihminen ja yhteiskunta

Näkökulma

Kurssin näkökulma on yhteiskunnallinen ja yleismaailmallinen. Kurssissa käsitellään yhteiskunnan rakennetta, toimintatapoja ja periaatteita valottavia aiheita toisaalta yksilön kannalta — yksilö yhteiskunnan toimivana jäsenenä ja palvelujen saajana — toisaalta yhteiskunnan kannalta — ihminen osana yhteiskuntaa, josta hän saa toimeentulonsa ja perusturvan. Aiheita lähestytään myös kirjallisuuden, haastattelujen, huumorin, tapahtumakuvausten yms. kautta. Aiheiden käsittelyssä pyritään myös ongelmanasetteluun: millaisiksi oppilaat kokevat esitellyt instituutiot ja millaisiksi he niitä kehittäisivät. Näkökulmaa pyritään avartamaan omasta maasta ja yhteiskunnasta muuhun maailmaan.

Painotus

Kielitaidon eri osa-alueet painottuvat edelleen melko tasaisesti, joskin tässä vaiheessa aletaan aikaisempaa enemmän kohdistaa huomiota valmiuteen ymmärtää laajempia tekstikokonaisuuksia.

Oppisisällöt

Kurssissa voidaan lähteä liikkeelle oppilaita lähellä olevista konkreeteista aihepiireistä ja oman maan oloista ja edetä laajempiin kokonaisuuksiin ja muiden maiden oloihin. Aihepiirejä käsiteltäessä kannattaa korostaa yksilön mahdollisuuksia ja velvollisuuksia demokraattiseen vaikuttamiseen.

Aihepiirejä esim.

- asuminen: asumisen muodot, asuminen maalla ja kaupungissa
- maantieteelliset olot
- terveystalvelut, sosiaaliturva sekä omassa maassa että anglosaksisissa maissa
- muuttoliike
- järjestötoiminta, poliittinen toiminta
- uskonto ja kirkko
- laki ja järjestys.

5. kurssi Ihminen, tieto ja tekniikka

Näkökulma

Kurssi antaa kielellisiä valmiuksia aiheisiin, jotka liittyvät tekniiseen ja tieteelliseen kehitykseen sekä tästä seuranneeseen maailmanlaajuiseen tiedonkulun ja tiedonhankinnan helpottumiseen.

Tässä yhteydessä tarjoutuu tilaisuus käsitellä ihmistä osana koko maailmaa. Tiedonhankintaa käsiteltäessä korostetaan yksilön velvollisuutta hankkia tietoa kehittääkseen itseään sekä yksilönä että yhteiskunnan jäsenenä. Kurssissa on syytä opettaa tiedonhankintaan liittyviä taitoja sekä tiedon kriittistä arviointia ja käyttöä.

Painotus

Kurssissa painottuu erityisesti ydinkohtiin keskittyvä kuullun ja luetun kokonaisuuden ymmärtäminen.

Oppisisällöt

Kurssi jakaantuu kahteen osaan. Tekniikan kehittyminen ja sen mukanaan tuoma hyvinvoinnin lisääntyminen sekä hyvinvoinnin epätasainen jakautuminen maailmassa voivat olla yhtenä lähtökohdiana. Tekniikan kehitystä voidaan tarkastella esim. esittelemällä eri tekniikan alojen tyypillisiä edustajia, tarkastelemalla tiettyjä selkeitä esimerkkialoja tai esittelemällä tieteen saavutuksia. Ihmisen suhde luontoon ja avaruuteen sekä kansainvälinen yhteistoiminta tieteen ja tekniikan kehittämiseksi voivat olla alustavasti jo tämän kurssin aiheita.

Kurssin toinen osa käsittelee tiedonhankinnan ja joukkotiedotuksen kysymyksiä. Lehdistö, radio ja televisio sekä ajankohtaiset asiat muodostavat alati uudistuvan aihekokonaisuuden.

Aihepiirejä esim.

1. Tieto ja tekniikka

— eri alojen saavutuksia ennen ja nyt (keksijöitä tai alan huomattavia edustajia)

— jonkin tieteenalan esittely

— jokin keskeinen oman maan teollisuudenala

— liikenteen kehitys

— avaruuden valloitus

— tietojenkäsittely ja tietokoneet

— kehitysnäkymiä, futurologiaa

2. Tiedonhankinta

— tiedotusvälineiden esittelyä ja vertailua

— tiedotusvälineiden vaikutusta

— mainonta ja kuluttajan valistus

— tiedonhankinnan keinoja

— tietoliikenne ja joukkotiedotus.

6. kurssi Ihminen, koulutus ja kulttuuri

Näkökulma

Pääosa kurssia käsittelee kulttuuria ja esteettistä elämäneluetta sen eri muotoineen. Elokuva, teatteri, musiikki, taide ja ennen kaikkea kirjallisuus ovat keskeisiä aihepiirejä. Näihin aloihin oppilaat voivat tutustua harrastustensa ja mielenkiintonsa mukaisesti.

Kurssin toisena teemana voidaan käsitellä koulutusta ja koululaitosta erityisesti englantia puhuvissa maissa. Näihin aiheisiin paneudutaan lyhyesti kurssin alussa.

Painotus

Kurssissa painottuvat teksti- ja puhekokonaisuuksien ymmärtäminen. Lisäksi kiinnitetään erityistä huomiota kirjoittamiseen.

Oppisisällöt

Kurssin alussa voidaan käsitellä koulutusjärjestelmien piirteitä sekä Suomessa että anglosaksisissa maissa sekä ihmisen erilaisia mahdollisuuksia hankkia koulutusta. Kurssin perusrungon muodostavat kuitenkin esteettisluonteiset, kulttuuriin liittyvät aihekokaisuudet.

Aihepiirejä esim.

- koulutusjärjestelmien esittelyä
- koulutusmahdollisuudet
- kirjallisuus (novelli, romaani, näytelmä, lyriikka)
- elokuva ja teatteri
- musiikki, kuvaamataiteet
- taidemuodot harrastuksena ja ammattina
- anglosaksisen maailman ja oman maan kulttuurihenkilöitä
- perinteet, tapakulttuuri
- pop-kulttuuri
- esteettiset kysymykset yleensä.

7. kurssi Ihminen ja luonto

Näkökulma

Kurssi käsittelee ihmistä luonnon osana, ei niinkään henkilökohtaisten tuntemusten kuin tosiasioiden pohjalta. Kieli on näin ollen etupäässä asiapitoista ja kurssi antaa oppilaille valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon ja luonnontieteisiin liittyvää kieltä. Vastaanottavan kielitaidon osuus on huomattava, mutta kurssiin sisällytetään myös puhumisvalmiuksia kehittävää ainesta. Kurssin aihepiiri tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden kytkeä asiasisällöt muihin oppiaineisiin, lähinnä luonnontieteisiin, historiaan ja psykologiaan.

Painotus

Kurssissa painottuu asiapitoisen tekstin pääkohtien ymmärtäminen sekä puheen ymmärtäminen ja kirjoittaminen.

Oppisisällöt

Kurssissa voidaan lähteä liikkeelle oman paikkakunnan ja maan oloja koskevista tiedoista ja edetä koko maailmaa käsitteleviin yleisiin aiheisiin.

Aihepiirejä esim.

- ihmisen suhde luontoon
- luonnon voimavarat, niiden jakautuminen ja käyttö
- luonnonsuojelu ja luonnon tasapainon säilyttäminen
- ympäristön suunnittelu
- erilaiset elinympäristöt
- ravinto-ongelmat
- väestöongelma
- oman maan luonto
- ihmisen käsitykset luonnosta ja maailmankaikkeudesta
- jokin sovelletun luonnontieteen ala (lääketiede, psykologia, ympäristönsuojelu yms.)
- maantiede, biologia, fysiikka, kemia
- luontoon liittyvät harrastukset.

8. kurssi Ihminen ja maailman kansat

Näkökulma

Kurssi kokoaa aikaisemmin opittua ja kertaa sanastoa ja rakenteita. Vastaanottavan kielitaidon osuus on huomattava ja tekstin ymmärtämisen rinnalle nousee puhutun kielen ymmärtäminen. Hyvä tekstin ja puheen ymmärtämistaito tukee oppilaan suullista kielitaitoa. Kurssin aikana pyritään vahvistamaan myös oppilaan kykyä kirjalliseen tuottamiseen.

Painotus

Kurssissa painottuu vaikeahkon asiapitoisen tekstin ja puhutun kielen ymmärtäminen sekä kielen kirjallinen tuottaminen.

Oppisisällöt

Kurssin aihepiirejä voidaan lähestyä esittelemällä kehityslinjoja ja laajahkoja asiakokonaisuuksia ja/tai seuraamalla ajankohtaisia tapahtumia. Tekstimateriaalia tulee olla runsaasti, jotta oppilaat voivat valita tekstejä tasonsa ja mielenkiintonsa mukaisesti ja jotta heillä olisi mahdollisuus saada monipuolista sanastoa tutustumalla mahdollisimman moneen aihepiiriin eri näkökulmasta.

Aihepiirejä esim.

- Suomen asema maailmassa
- kansainvälinen politiikka ja talouselämä
- rauhankasvatus ja rauhaa koskevat kysymykset
- taloudellinen uusjako ja kehitysyhteistyö
- kansainvälinen yhteistyö ja kansainväliset järjestöt
- ihmisarvo ja rotuongelma
- humanitaariset järjestöt
- erilaiset yhteiskuntatulkinnat ja aatesuunnat
- kansantalous ja yritystoiminta
- ajankohtaiset kansainväliset tapahtumat
- kansallinen identiteetti.

Yleisluonteisia perustekstejä täydennetään ajankohtaisilla julkaisuilla, esitteillä, tilastoilla, sanoma- ja aikakauslehdillä sekä erilaisilla äänitemateriaaleilla. Myös aihepiiriin soveltuvia kirjallisuusotteita voidaan käyttää.

Aiheita tulee käsitellä monipuolisesti ja mahdollisimman objektiivisesti sekä antaa oppilaille mahdollisuus omien käsitystensä esittämiseen. Aiheita käsiteltäessä tulisi ottaa huomioon myös rauhankasvatus sekä ihmisten ja kansojen välisen yhteistyön ja yhteisymmärryksen edistäminen.

Rakenneluettelo

Englannin A-kieli

Lukion päättövaiheessa oppilaan tulisi saamansa opetuksen perusteella osata

käyttää seuraavia rakenteita ymmärtää seuraavia rakenteita

VERBIT

Aikamuodot

— yksinkertainen preesens, imperfekti, perfekti ja pluskvamperfekti

— edellisten kestopuodot

He was watching TV, when I came in.

It has been raining all day.

What have you been doing?

— futuuri, *will*-apuverbi ja *shall*-apuverbi yksikön ja monikon 1. persoonan kysymyslauseissa

— rakenne *be going to*

— yleispreesens tulevan ajan ilmaisuuna ehtoa ja aikaa ilmaisevissa sivulauseissa

— imperatiivi

Apuverbit

— apuverbit *can*, *could*, *must*, *may*, *mustn't*, *should* ja rakenne *have to* eri aikamuodoissa

— apuverbi *should* (*ought to*) kehotuksissa ja kielloissa
You shouldn't have done it.

— apuverbit *can* (*could*) ja *must* sekä niiden vastineet kes-

— apuverbien keskeiset erikoiskäytöt, esim.

Who is to do this?

He was about to leave.

You do look pale.

He would sit for hours doing nothing.

You might have been a little more careful.

keisissä merkityksissä eri aikamuodoissa

Have you been able to do it?

They will have to go there.

He must have been ill.

She can't have done it.

— apuverbi *may (might)* ja rakenne *be allowed to* eri aikamuodoissa

Has he been allowed to come?

— rakenteet *have/get something done* ja *used to*

He had his hair cut.

He used to sit for hours.

Ehtovirkkeet

— I ja II konditionaali

— irreaalinen ehtovirke viittaa-maan sekä nykyhetkeen ja tulevaisuuteen *että menneisyyteen*

If he knew about it, he would not act like that.

If he had come, I would have told him about it.

Passiivi

— passiivi eri aikamuodoissa sekä ilman agenttia *että* agentin kera

— passiivityyppi objektiivinen — passiivilauseen subjekti

They were shown the sights.

— passiivi apuverbien *can, must, may, should* ja *ought to* kanssa.

It should be done.

The book must be read.

— verbit *suppose, say, think, expect* passiivissa

They are supposed to come by 10 o'clock.

He is said to be very rich.

— sanat *we, you, one, they* ja *people* passiivin vastineina

Infinitiivi

— infinitiivi *to*-partikkelin kanssa ja ilman päätapauksissa

If somebody should call . . .

I suggest this should be done.

— passiivi apuverbien *can, must, may, should* ja *ought to* yhteydessä viittaamaan menneisyyteen

It should have been done.

— verbiin liittyvä prepositiorakenne myös passiivilauseissa

These problems are often talked about.

— infinitiivin perfekti passiivissa

— tavallisimmat infinitiivirakenteet *The house seems to have been painted.*

— infinitiivi lauselyhenteissä
Tell me what to do?

— mm. seuraavat infinitiivirakenteet:

It's good for you to do this.

I want him to come.

It was kind of you to help me.

The bag is too heavy (for me) to carry.

— infinitiivin preesens aistiha-
vaintoverbien (*hear, see, watch*
jne.) ja verbien *let* ja *make*
kanssa aktiivissa ja passiivissa

— infinitiivin perfekti aktiivissa
He seems to have heard it.

— kielteinen infinitiivi keskei-
sissä tapauksissa.

He told me not to do it.

Gerundi

— gerundi sitä vaativien tavalli-
simpien verbien yhteydessä
(esim. *avoid, enjoy, mind* jne.)
sekä adjektiivien *busy, worth,*
like yhteydessä

*Would you mind opening the
door?*

It's no use going there.

The place is worth visiting.

— gerundi prepositioiden kans-
sa

We thought of visiting my aunt.

He is good at dancing.

He succeeded in doing it.

SUBSTANTIIVIT

— epämääräinen ja määrävä
artikkeli substantiivin yhteydes-
sä, myös yleisimmissä sanon-
noissa

— aine- ja abstraktisanoja sekä
erisnimiä ilman artikkelia

— säännöllinen monikko ja ta-
vallisimmat epäsäännölliset mo-
nikkomuodot (esim. *man, wo-*

— gerundi seuraavassa raken-
teessa

*It resulted in his/him failing the
test.*

— muut monikoltaan epäsään-
nölliset substantiivit

man, child, wife, half, leaf) ja substantiivit joiden monikko-muoto = yksikkömuoto (esim. sheep, fish, Japanese, means)

— tavallisimmat kollektiivisubstantiivit esim. people, police

— seuraavat substantiivit: advice, baggage, furniture, information, luggage, money, news, knowledge, business

— substantiivin monikko, joka ilmaisee usealle eri henkilölle erikseen kuuluvaa käsitettä
They shook their heads.

— sanat joiden yhteydessä artikkeli on poikkeuksellisella paikalla
(all, both, half, such, quite ja huudahduksissa what)

— s- ja of-genetiivi

— s-genetiivi paikkaa ilmaisevissa ja keskeisimmissä aikaa ilmaisevissa sanonnoissa
He is at the dentist's.
Have your read today's paper?

— of-genetiivi määrää ilmaise-massa sekä paikannimien yhteydessä
a cup of tea
the city of London

— as, so, how, too + adj. + a/an

— kaksoisgenetiivi
a friend of my sister's

ADJEKTIIVIT

— adjektiivien perus- ja vertailumuodot, keskeiset epäsuunnolliset vertailumuodot

— eräät vain predikatiivina käytetyt adjektiivit, esim. afraid, alike, alive, alone, ashamed, asleep, awake, glad, ill, well

— tavalliset adjektiivien vahvistussanat esim. as . . . as, too, far, by far, . . . of all, very + superlatiivi, a little, a bit

— rakenteet
better and better = yhä parempi

— absoluuttinen superlatiivi
The scenery is most beautiful.
I read a most interesting story.

— superlatiivi predikatiivina ilman artikkelia verrattaessa samaa käsitettä eri aikoina tai eri paikoissa
London is most beautiful (at its most beautiful) in the spring.

— the . . . the ilmaisemassa "mitä . . . sitä"

more and more beautiful = yhä kauniimpi

— tavallisimmat kansallisuussanat ja kielten nimet

— adjektiivin käyttö substantiivina esim. *the blind, the impossible*

ADVERBIT

— säännölliset ja tavallisimmat epäsäännölliset adverbit ja niiden vertailumuodot

— adverbit adjektiivin tai adverbin määritteenä
unusually patient, extremely well

— adverbien vahvistussanat esim.
very, rather, too, even, much, a lot, still, far, of all

LUKUSANAT

— perus- ja järjestyslukujen lisäksi tavallisimmat murtoluvut

— rakenteet
dozens of, hundreds of, thousands of, millions of

PRONOMINIT

— persoonapronominien subjekti- ja objektimuodot

— persoonapronominin objektimuoto paikkaa ilmaisevien prepositioiden jäljessä
Shut the door behind you.

— adjektiiviset ja itsenäiset possessiivipronominit

— itsenäiset possessiivipronominit myös rakenteessa
a friend of mine, that friend of yours

— *own* -sana rakenteissa
my own book, a book of my own

— refleksiivipronominit

— refleksiivipronominit myös seuraavissa tapauksissa:

Enjoy yourselves.

I did it by myself.

— resiprookkipronominit *each other, one another*

— demonstratiivipronominit

— rakenteet *this one, that one* sekä eräitä keskeisiä *this/that*-sanontoja esim.

this year, that's right, in those days, that's why, like this/that

— seuraavat determinatiivipronominit

a/the person who, the people who, those who

— määräävä artikkeli merkityksessä "se", "ne"

This is the book I mean.

— seuraavat determinatiivipronominit

the one, the ones/those, the one who

— substantiivia korvaava *that*-pronomini *of*-genetiivin ja relatiivilauseen edessä

The climate of Finland is colder than that of Egypt.

The chairs here are more comfortable than those upstairs.

— interrogatiivipronominit ja kysymyssanat

— pronominit *what* ja *which* myös seuraavanlaisissa tapauksissa:

What size?

Which house is yours?

Which of them?

What about . . . ?

— tavalliset indefiniittipronominit

— indefiniittipronominit *much, many* ja muut keskeiset paljoutta ilmaisevat sanonnat esim.

little — a little/few — a few for the last few days

some ja *any* itsenäisinä

none

other (keskeiset tapaukset)

more ja *most* tavallisimmissa tapauksissa

most of you

indefiniittipronominit *of*-sanan

yhteydessä

— tässä luettelossa mainitsematta jätetyt indefiniittipronominit lauseyhteyksissä

who else jne. (tavallisimmat tapaukset)

any-alkuiset indefiniittipronomininit myönteisissä väitelauseissa, esim. *Anyone can do it.*

— relatiivipronomininit *who* ja *which*

— *that*-pronomini, erityisesti sitä vaativissa tapauksissa

Can you remember all that happened?

— relatiivipronomininit keskeisimmässä tapauksissa rajoittavissa ja selittävissä relatiivilauseissa

The Thames, which flows through London...

The river which flows through London is the Thames.

— *which*-pronomini viittaamassa kokonaiseen lauseeseen

He told me he had been to see his mother, which wasn't true.
who

— seuraavat ilmaisut:

whoever, whatever, whichever, such as

— prepositiot relatiivilauseiden yhteydessä

The book I told you about . . .

— rakenne *the same as*

— tukisana *one* adjektiivin yhteydessä

KONJUNKTIOT JA LAUSEOPPI

A. Väitelauseet ja perussanajärjestys

— väite-, kielto- ja kysymyslauseiden muodostaminen ja sanajärjestyksen pääkohdat

— objekti ja objektiivi keskinäisesti oikeassa suhteessa

She gave the man two dollars.
She gave two dollars to the man.

— seuraavat tapaukset:

of which/whom, little/much that

— käänteisen sanajärjestyksen käyttö, kun lauseen alussa on kielteinen tai rajoittava ilmaus
Seldom have they been there.
Not a word did he say.

— liitekysymykset
They won't come, will they?
She speaks French, doesn't she?
Let's go, shall we?

— keskeiset adverbit lauseopillisesti oikeissa paikoissa
I saw him at the station last night.
They seldom visit us.
I would never have believed it.
He will probably come tomorrow.
He sang beautifully at the concert last night.

B. Yhdysvirkkeet

1) Päälauseet

— yhdysvirkkeet, joita yhdistävät konjuktiot *and, or, but, so* sekä seuraavat rinnastuskonjuktiot tai liitesanat *as well as, and so*
He speaks English and so does his brother.
nor, neither
He didn't write. Nor did I.
however, yet, still, for

— *neither — nor*

2) Sivulauseet

— alisteiset lauseet, jotka on muodostettu tavallisimpien konjuktioiden avulla (*because, when, if, that, before, after, although, as*)

— oheiset päätyypit ja yhdysvirkkeet, joita yhdistävät seuraavat alistekonjuktiot tai liitesanat:

a) aikaa ilmaisevat sivulauseet

— *while, after, until (till), not — until*

— *since, as soon as*

— *no sooner — than, scarcely*
— *when, once, now (that)*

— lyhenteet

Having written it, he phoned me.

Before going there, think about this!

After writing it he went home.

b) ehtoa ilmaisevat sivulauseet

— reaaliset ehtovirkkeet (futuu-
ri ja *if*-lause) ja irreaaliset ehto-
virkkeet (I konditionaali ja *if*-
lause)

— *unless, supposing, assuming,*
in case, provided (that)

— ehtolauseetta korvaava inver-
sio

Had he been there, I would
have told him.

c) syytä ilmaisevat sivulauseet

— *since*

— tavallisimmat syytä ilmaise-
vat lyhenteet

Seeing that it was raining, he
put on his raincoat.

The last train having gone, he
had to walk.

d) muita seikkoja (esim. myön-
nytystä, vertailua, tarkoitusta)
ilmaisevat sivulauseet

— *though, so that, like (US),*
even though, even if, as if, in
order that

— *whatever, however jne. no*
matter how, as though, while,
whereas

e) relatiivilauseet

— relatiivilauseet ilman relatiiv-
ipronominia

— tavallisimmat relatiivilause-
lyhenteet

The man living across the street
is Mr. Hill.

They saw a film directed by
Frank Capra.

This is the best thing to do.

The girl with brown eyes is
charming.

— relatiivilauseet, jotka alkavat
relatiivipronomineilla *that,*
what, which ja who

f) epäsuorat kysymyslauseet

— eri aikamuodoissa epäsuorat
kysymyslauseet, jotka alkavat
kysymyssanoilla tai sanoilla *if,*
whether

He asked me if John was
around.

He wondered whether they had
come.

— epäsuorat kysymyslauseet,
jotka toimivat rakenteella
whether — or

I can't say whether he knows it
or not.

Whether he knows it or not
makes no difference.

C. Suora ja epäsuora esitys

— epäsuora esitys

She said she wrote home.

He said he had learnt . . .

She said she would go . . .

Tell me what he knows.

D. Lauseen hajotus

— korotukseen pyrkivän lauseen hajotuksen käyttö

It's here that it happened.

It's work that we want, not charity.

It was those boys who did it first.

E. Muodollinen subjekti

— *it* ja *there*-sanat aikaa, säätilaa ja välimatkaa ilmaisevien sanontojen kanssa muodollisena subjektina

It's two hours till noon.

It's six miles to Brighton.

There is a thick fog.

— rakenne *there is/are*

— *it*-sana muodollisena subjektina esim. seuraavissa rakenteissa:

It's useful for you to know this.

It took us four hours to get there.

F. Prepositiot

— tavalliset aikaa, paikkaa, suuntaa, keinoa ja tapaa ilmaisevat prepositiot

— opittuihin verbeihin ja adjektiivieihin kiinteästi liittyvät prepositiot (lähinnä sanastollisina asioina)

— myös muita sanastollisina asioina opittuja prepositioita

9.4.2.2. B-oppimäärä

Tavoitteet

Lukion englannin kielen B-oppimäärän tavoitteena on myönteisen asenteen kehittäminen ja ylläpitäminen kieltä, sen opiskelua, käyttöä ja harrastusta kohtaan, niin että oppilas erilaisissa viestintätilanteissa olisi valmis käyttämään oppimaansa kielitaitoa ja kehittämään sitä edelleen.

Tavoitteena olevan kommunikaatiotaidon edellytyksenä on paitsi kielen ja sanaston hallinta myös kieleen liittyvän kulttuuritietouden ja -ymmärtämyksen sekä ao. maiden elämäntilanteiden tuntemuksen syventäminen keskeisimpien erityispiirteiden osalta.

Kielitaidon osa-alueiden painotus

Kielitaidon osa-alueiden painotus ei poikkea olennaisesti A-kielen oppimäärän ratkaisuksista. Kaikkia neljää kielitaidon aluetta — puheen ymmärtämistä, puhumista, tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista — harjoitetaan jokaisen kurssin aikana. Puhumisen osuus on koko lukion ajan hieman suurempi kuin pitkässä oppimäärässä ja kirjoittamisen osuus ensimmäisenä vuonna pienempi. Kunkin kurssin kuvauksen yhteydessä on esitetty kurssin painotukset.

Puheen ymmärtäminen

Puheen ymmärtämisen osuus säilyy koko lukion ajan suurin piirtein samana. Tämä osataito on kaiken suullisen viestinnän perusta, ja sitä tarvitaan jatkuvasti myös opettajan ja oppilaan välisessä kontaktissa.

Puhuminen

Puhumista harjoitetaan kaikkien kurssien aikana.

Tekstin ymmärtäminen

Tekstin ymmärtämisen osuus lisääntyy tasaisesti lukion loppuun mentäessä, niin että päättövaiheessa sen osuus on hieman suurempi kuin puheen ymmärtämisen ja kirjoittamisen.

Kirjoittaminen

Kirjoittamista harjoitetaan ohjattuna — alkaen pienistä, rajatuista viestintätilanteista ja edeten myöhemmin kokonaisvaltaisempaan ilmaisuun.

Oppisisällöt

Oppisisällön valinnan perustana ovat lukion yleiset kasvatustavoitteet, kielenopetuksen yleistavoitteet ja tämän oppimäärän tavoitteet. Tavoitteet ja sisällöt ovat kiinteästi sidoksissa toisiinsa. Tavoitteita voidaan kuitenkin toteuttaa erilaisin sisällöin ja keinoin.

Oppisisältöihin luetaan kuuluviksi kielenkäyttötilanteet, aihepiirit, rakenteet, sanasto ja ääntäminen.

Kielenkäyttötilanteet

Kielenkäyttötilanteet valitaan siten, että ne liittyvät läheisesti ihmisen toiminnan keskeisiin alueisiin — lähiympäristöön, työelämään, palveluihin, virallisiin kontakteihin sekä tiedon hankkimiseen ja välittämiseen.

Kielenkäyttötilanteiden valinnassa on kiinnitetty huomiota siihen, että peruskoulussa käsitellyt tilanteita ja niissä tarvittavaa kielellistä ainesta vahvistetaan, laajennetaan ja syvennetään. Ensimmäisen lukuvuoden tilanteet ovat melko konkreetteja ja perustuvat kaksisuuntaiseen viestintään. Toisena ja kolmantena vuonna tilanteet perustuvat enemmän yksisuuntaiseen viestintään.

Aihepiirit

Aihepiirejä valittaessa on pyrittävä ottamaan huomioon oppilaan persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen vaatimus sekä siihen kiinteästi liittyvät kulttuurin ja yhteiskunnan vaatimukset. Aiheiden tulisi kiinnostaa oppilasta sekä pitää yllä ja edistää hänen opiskelumotivaatiotaan. Niiden tulisi käsitellä myös oman maan yhteiskuntaa ja kulttuuria, jotta oppilas pystyisi välittämään tietoa omankin maansa oloista.

Opetuksessa on syytä kiinnittää huomiota jonkin verran myös viestintätarpeista johtuviin erilaisiin kielenkäyttötapoihin eli siihen, millä eri tavoin saman asian voi ilmaista. Näin vältetään opiskeltavan kielen kangistumiselta muutamien tiettyjen sanontojen kokoelmaksi.

Rakenteet

Rakenteiden osaamisen taso on määritelty päätekyttäytymisenä: mitä oppilaan odotetaan kykenevän tuottamaan ja ymmärtämään

lukion jälkeen. Osaamisen tasoa arvioitaessa on syytä kiinnittää huomiota siihen, mitkä rakenteet ovat luonteenomaisia erityisesti kirjallisessa, mitkä suullisessa viestinnässä.

Rakenneluettelosta on jätetty pois monia perinteisesti kieliopissa esiintyviä asioita, koska ne on katsottu yhtä hyvin voitavan oppia sanastollisina seikkoina. Tällaisia ovat mm. useat pronomien ja prepositioiden käyttötavat. Luetteloon on myös koottu eräitä englannin kielessä usein esiintyviä rakenteita, jotka oppilaan odotetaan ymmärtävän. Tämä luettelo on lähinnä viitteellinen eikä se siksi sulje pois sen ulkopuolelle jääviä muita rakenteita.

Rakenteita tulisi harjoitella mahdollisimman luontevissa tilanteissa kiinnittäen samalla huomiota myös äidinkielen ja englannin kielen eroihin.

Sanasto

Peruskoulun englannin kielen B-oppimäärän sanastoksi esitetään noin 700—900 keskeistä sanaa ja sanontaa, joiden mahdollisimman hyvään hallintaan kaikkien oppilaiden tulisi pyrkiä.

Aktiivisesti hallittavan sanavaraston tulee olla kielen käytön kannalta keskeistä, ja sen hyvään hallintaan tulee pyrkiä. Passiivisesti hallittavien sanojen tulisi kattaa mahdollisimman laajoja aloja. Sanoja valittaessa tulee kiinnittää huomiota niiden yleisyyteen, käyttökelpoisuuteen ja kattavuuteen.

Oppilaille tulee selvittää sanamuodostuksen pääperiaatteet, jotta he näiden perusteella pystyisivät päättelemään heille ennestään tuntemattomien sanojen merkityksen. Huomiota kiinnitetään myös idiomaattisiin ilmauksiin.

Ääntäminen

Suullisen viestinnän tavoitteena on, että oppilas ymmärtää sekä Britannian että Amerikan englannin sivistynyttä puhetta. Hänen tulisi kuitenkin saada kuulla myös jokapäiväistä puhetta. Mahdollisuuksien mukaan oppilaan tulisi saada tutustua muihinkin tärkeimpiin alueellisiin variantteihin.

Oppilaan tulee pyrkiä mahdollisimman luontevaan ja korrektiin ääntämiseen sekä ymmärrettävyyteen. Tavoitteena on sivistynyt puhekieli.

Oppimateriaalin valinta

Kuultavien tai luettavien tekstien tulisi tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä sisältää erilaista kielenkäyttöä

- persoonallista (dialogit, keskustelut)
- kuvailevaa (henkilöiden, olojen, harrastusten, asuinympäristön yms. kuvailu)

- kertovaa (tarina, kertomus, tapahtuma)
- ilmaisullista (mielipiteet, asennoituminen, vaikutelmat, tunnelmat)
- esittävää (artikkelit, esitelmät yms.)
- erityiskieltä (kuulutukset, ohjeet, opastukset, luettelot yms.)

Kirjallisen ja suullisen aineiston tulee edetä persoonallisesta, puhevirikkeitä antavasta kielenkäytöstä esittävään, asialliseen ilmaisuun rakenteeltaan ja sanastoltaan sopivasti porrastettuna. Tämä vaatimus koskee lähinnä kaikille oppilaille yhteisiä perustekstejä. Oppilaiden kiinnostukseen ja harrastukseen perustuvan oheismateriaalin tulisi sen sijaan olla mahdollisimman autenttista.

Materiaaliin tulisi kuulua rakenneharjoitteluun, puheen ymmärtämiseen, puhumiseen, ääntämiseen ja intonaatioon, ohjattuun ja vapaampaan tuottamiseen liittyviä tehtäviä sekä kertaus- ja eriyttämismateriaalia. On huolehdittava siitä, että aktiiviseen sanavarastoon kuuluvat sanat ovat selvästi eroteltavissa ja kertautuvat tarpeeksi usein. Rakenteiden jakamisessa eri kursseille on otettava huomioon niiden vaikeustaso ja soveltuvuus äänite- tai tekstiaineiston laatuun. Rakenteiden systemaattiseen kertautumiseen tulee myös kiinnittää huomiota.

Lukion oppimateriaalin tulee nivelyä saumattomasti peruskoulun oppimäärän mukaiseen oppimateriaaliin.

Kurssit

Ensimmäisen opiskeluvuoden kurssit painottuvat keskeisten rakenteiden harjoittamiseen ja puhekommunikointiin.

Peruskoulussa opetetut keskeiset rakenteet on opiskeluvuoden aikana tarvittaessa kerrattava. Uusien rakenteiden opettamisessa lienee syytä keskittyä verbioppiin.

Kommunikatiivinen osuus keskitetään ensimmäisen vuoden kursseissa puhumiseen niin, että mahdollisimman moni omaksuu kykijensä mukaan puhumistavoitteet. Puheen ymmärtäminen kuuluu luonnollisesti tärkeänä osana suulliseen kommunikointiin.

Puheen ja rakenteiden ohella harjoitetaan alusta alkaen myös tekstin ymmärtämistä. Luettavien tekstien kieliaines on olennaisesti vaikeampaa kuin puheharjoittelussa käytetty.

Opiskeluvuoden loppupuolella oppilaiden edellytetään osaavan jossakin määrin laatia kurssien aihepiireihin liittyviä yksinkertaisia ohjattuja kirjoitelmia.

1. kurssi Ihminen ja hänen lähiympäristönsä

Näkökulma

Kurssin aiheet käsittelevät ihmisen lähiympäristöä. Kielenkäyttölanteet liittyvät lähinnä henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja

kieliaines on tuttavallista ja epävirallista. Kielenkäyttötilanteet edellyttävät erityisesti aktiivista suullista kielitaitoa — puheen ymmärtämistä ja puhumista, vähäisemmässä määrin myös lukemista. Henkilökohtaisissa kontakteissa kuvastuvat eri kulttuuripiirien, erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten tavat ja asenteet. Aiheita on hyvä tarkastella lähinnä nuorten näkökulmasta. Opetuksen on lähdettävä oppilaiden tosiasialliselta tieto- ja taitotasolta. Siksi kurssi voidaan aloittaa kertaamalla, selventämällä ja laajentamalla peruskoulussa opetettuja rakenteita.

Painotus

Kurssissa painotetaan puheen ymmärtämistä, puhumista ja rakenteita.

Oppisisällöt

Aihepiirejä esim.

- oma itse
- koti, perhe ja suku, ystävät ja tuttavat
- ihmissuhteet
- jokapäiväiset askareet
- ajanviettotapoja.

Kielenkäyttötilanteita esim.

- keskusteleminen, aiheina oma itse, lähiympäristön esineet, paikat, henkilöt, tapahtumat, tavat (nimi, ikä, osoite, ystävät, yhteiset tuttavat, kotipaikan koko, sijainti, palvelutaso yms.)
- puhelimesta asiointi ja keskusteleminen kurssin aiheista.

2. kurssi Ihminen, hänen harrastuksensa ja hänen käyttämänsä palvelut

Näkökulma

Kurssissa käsitellään toisaalta harrastuksia ja vapaa-ajan käyttöä, toisaalta ihmistä yleisimmissä palvelutilanteissa, joihin hän voi joutua sekä kotimaassaan että ulkomailla. Kielenkäyttötilanteet edellyttävät edelleen aktiivista, epävirallisuonteista suullista kielitaitoa sekä puheen ymmärtämistä. Kurssi pyrkii kannustamaan oppilaita kehittävien harrastusten pariin ja ohjaamaan heitä vapaa-ajan tarkoituksenmukaiseen käyttöön.

Painotus

Kurssissa painotetaan puheen ymmärtämistä, puhumista ja tekstin ymmärtämistä.

Oppisisällöt

Aihepiirejä esim.

- erilaiset harrastukset

- vapaa-ajan käyttö yleensä.
- loma-ajan vietto
- seurat ja kerhot
- urheilu ja kuntoliikunta
- matkailu ja liikenne
- tavallisimmat palvelutilanteet.

Kielenkäyttötilanteita esim.

- oman harrastusalan esittelemine
- oman kerhon tai seuran esittelemine
- oppilastovereiden haastatteleminen heidän harrastuksistaan ja kerhoistaan
- jonkin maassamme suosituksen harrastuksen tai urheilulajin esittelemine
- toisen henkilön harrastuksen esittelemine luetun tai kuullun perusteella
- tiedon hankkimine ja välittäminen tavallisimmissa palvelutilanteissa, kuten majoittumine, ruokailu, liikenne, ajanviete ja kauppapalvelut
- matkakertomus.

Toisen opiskeluvuoden alusta kurssien painopiste siirtyy enenevässä määrin puheen ymmärtämisen ohella tekstin ymmärtämisen ja kirjoittamisen suuntaan. Puhumisen osuus vähenee 5. kurssissa. Sitä harjoitetaan kuitenkin lukion loppuun asti, joten oppimateriaalin on sisällettävä edelleen puhumiseen sopivia ääniteharjoituksia. Puheen ymmärtämisen osuus säilyy koko lukion ajan suurin piirtein samana.

Tekstien vaikeustaso kasvaa kurssi kurssilta, ja ne muuttuvat asiapitoisemmiksi. Tekstin ymmärtämisessä edetään keskeisestä, tutummasta asiasisällöstä abstraktimmalle tasolle. Viimeisissä kursseissa (6. ja 7. kurssi) tarjotaan edellisiä kursseja enemmän lyhyehköjä tekstejä erilaisista aihepiireistä mahdollisimman monipuolisen ja runsaan kieliaineksen esille tuomiseksi. Ekstensiivistä lukemista pyritään harjoittamaan mahdollisimman paljon mm. kirjallisuusottein.

Kirjoittamisessa aloitetaan tutumpia aihepiirejä käsittelevistä, ohjatuista selostuksista ja kannanotoista, joista siirrytään vähitellen vapaampaan, mutta kuitenkin yhä ohjattuun kirjoittamiseen.

Rakenteiden oppimine ja harjoitteleminen pysyvät keskeisinä lukion loppuun asti. Käsiteltävien rakenteiden valinnassa on pyrittävä muistamaan niiden kommunikatiivinen arvo, ja niitä harjoitellaan kielenkäyttötapojen yhteydessä.

Erityisesti toisen opiskeluvuoden aikana (3., 4. ja 5. kurssi) oppilaita on pyrittävä ohjaamaan yhä enemmän lähdeaineiston käyttöön ja tutkittava mahdollisuuksia eri aineiden väliseen integrointiin.

3. kurssi Ihminen ja hänen työnsä

Näkökulma

Oppilas tutustutetaan työhön ja jossain määrin myös työelämään eri ilmiöineen sekä opiskeluun hakeutumiseen liittyviin kielenkäyttötilanteisiin niin, että hänellä kurssin lopulla on näiden sisältöalueiden kielen tuntemusta ja taitoa. Kielitaidon merkitystä työelämässä tähdennetään samoin kuin oppilaan aktiivista osuutta kielitaidon kehittämisessä. Kieli on paljolti virallisuonteista ja sisältää mm. työhön liittyviä tiedusteluja, tiedotteita, ohjeita ym. Lähtökohtana voi olla myös haastattelu tai kirjallisuusote tms., jossa kieliaines voi olla epävirallista, tuttavallista ja viihteellistäkin. Kirjallisissa viesteissä oppilaat totutetaan ymmärtämään myös työelämän virastokieltä.

Painotus

Kahteen ensimmäiseen kurssiin verrattuna painopiste siirtyy puheen ymmärtämisen ohella tekstin ymmärtämiseen ja kirjoittamiseen. Samalla aloitetaan ohjatun kirjoitelman laatiminen. Puhumista harjoitellaan tavoitteiden mukaisesti.

Oppisisällöt

Kurssin voi jakaa a) opiskeluun ja b) työhön ja työelämään. Aihepiirejä esim.

- kielitaidon merkitys opiskelussa ja työssä
- muutama ammattiala, niiden vaatimukset ja tarvittava koulutus
- hakeutuminen opiskeluun kotimaahan ja ulkomaille
- työn merkitys, työmoraali, työttömyys
- työn inhimillistäminen
- keskeiset sosiaaliset edut
- ammattijärjestötoiminta.

Kielenkäyttötilanteita esim.

- keskustelut/haastattelut opiskeluun, työhön ja työelämään liittyvistä aiheista (esim. nuori/työhönottaja, nuoriso/vanhemmat, alainen/esimies)
- hakeutuminen opiskeluun/työhön ja siinä toimiminen, itsensä esitteleminen, tietojen antaminen koulutuksesta ja työkokemuksista, vastaaminen em. asioita koskeviin kysymyksiin, lisätietojen antaminen, koulu- ja työtodistusten esitteleminen, kysymysten tekeminen työoloista, -ajoista ja palkkauksesta, hakulomakkeiden täyttämisen
- opiskelussa/työelämässä esiintyvien erilaisten suullisten ja kirjallisten käyttö- ja toimintaohjeiden ja tiedotusten lukeminen, ohjeiden ja neuvojen kysyminen
- aihepiireihin liittyviin artikkeleihin, kirjallisuusotteisiin, kirjoituksiin ja haastatteluihin tutustuminen.

4. kurssi Ihminen ja yhteiskunta

Näkökulma

Kurssin näkökulma on yhteiskunnallinen ja yleismaailmallinen. Kurssissa käsitellään yhteiskunnan rakennetta, toimintatapoja ja -periaatteita valottavia aiheita toisaalta yksilön kannalta — yksilö yhteiskunnan toimivana jäsenenä ja palvelujen saajana, toisaalta yhteiskunnan kannalta — ihminen osana yhteiskuntaa, josta hän saa toimeentulonsa ja perusturvan. Aiheita lähestytään myös kirjallisuuden, haastattelujen, huumorin, tapahtumakuvausten yms. kautta. Kuitenkin pyritään myös ongelmanasetteluun: millaisiksi oppilaat kokevat esitellyt instituutiot ja millaisiksi he niitä kehittäisivät. Kurssi opastaa myös käyttämään hyväksi demokraattisia toiminta- ja vaikutusmahdollisuuksia. Näkökulmaa pyritään avartamaan omasta maasta ja yhteiskunnasta muuhun maailmaan.

Painotus

Puheen ymmärtäminen, tekstin ymmärtäminen, puhuminen ja kirjoittaminen painottuvat tällä kurssilla tasaisesti.

Oppisisällöt

Kurssissa voidaan lähteä liikkeelle oppilaita lähellä olevista konkreeteista aihepiireistä oman maan olojen kannalta ja edetä abstraktimpiin aiheisiin ja mahdollisuuksien mukaan laajempiin kokonaisuuksiin. Asioita käsitellään nuorten kannalta.

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita esim.

- asuminen: asumisen muodot, asuminen maalla ja kaupungissa
- maantieteelliset olot
- terveyspalvelut, sosiaaliturva
- muuttoliike
- järjestötoiminta
- erilaisia yhteiskuntatulkintoja
- uskonto ja kirkko
- laki ja järjestys
- kehitysmaat ja kolmannen maailman ongelmat
- rotuongelma
- humanitääriset liikkeet.

5. kurssi Ihminen, koulutus ja kulttuuri

Näkökulma

Kurssin näkökulma on kaksitahoinen: toisaalta oppilas saa tietoa koulutuksesta yleensä ja erityisesti englantia puhuvien maiden koulutusjärjestelmistä, toisaalta kurssi välittää tietoa kulttuurista, erityisesti anglosaksisesta. Esteettinen elämänalue erilaisine ilmenemismuotoineen, ennen kaikkea kirjallisuus, on tämän kurssin

pääteema. Aihepiireissä korostetaan kulttuuriperinteen merkitystä sekä yksilölle että yhteisölle.

Painotus

Kurssissa painottuvat tekstikokonaisuuksien lukeminen, puheen ymmärtäminen sekä kirjoittaminen (esim. tekijän pääajatukset välittävän suppeahkon yhteenvedon laadinta).

Oppisisällöt

Kurssin alussa voidaan käsitellä koulutusjärjestelmien peruspiirteitä ja ihmisen erilaisia mahdollisuuksia hankkia koulutusta. Varsinaisen perusrungon muodostavat kuitenkin esteettisluonteiset, lähinnä kirjallisuuteen liittyvät aihekokonaisuudet.

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita esim.

- koulutusjärjestelmien esittelyä (esim. Suomi, Iso-Britannia, USA) ja koulutusmahdollisuudet
- kirjallisuus
- elokuva ja teatteri
- taidemuodot harrastuksina
- anglosaksisen maailman ja oman maan kulttuurihenkilöitä
- muut taidemuodot (esim. musiikki ja kuvaamataiteet)
- perinteet, tapakulttuuri
- pop-kulttuuri.

6. kurssi Ihminen, tekniikka ja tiedonhankinta

Näkökulma

Kurssi antaa kielellisiä valmiuksia aiheisiin, jotka liittyvät tekniiseen ja tieteelliseen kehitykseen sekä tästä seuranneeseen maailmanlaajuisen tiedonkulun ja tiedonhankinnan helpottumiseen. Tässä yhteydessä tarjoutuu tilaisuus käsitellä ihmistä osana koko maailmaa. Tiedonhankintaa käsiteltäessä korostetaan yksilön velvollisuutta hankkia tietoa kehittääkseen itseään sekä yksilönä että yhteiskunnan jäsenenä. Kurssi on asiakeskeinen ja kehittää ennen kaikkea reseptiivistä kielitaitoa. Lähinnä keskitytään erityyppisen asia-aineiston ymmärtämiseen ja keskeisten asioiden tulkintaan ja kiinnitetään huomiota hankitun tiedon esittämiseen suullisesti ja kirjallisesti.

Painotus

Kurssissa painotetaan puheen ja tekstin kokonaisuuden ymmärtämistä (keskeinen asiasisältö) sekä näihin valmiuksiin nojautuvaa suullisen referaatin ja lyhyen kirjallisen yhteenvedon laatimista.

Oppisisällöt

Kurssi jakautuu luontevasti kahteen osaan. Tekniikka, sen kehittyminen, tämän mukanaan tuoma hyvinvoinnin lisääntyminen sekä

hyvinvoinnin epätasainen jakautuminen maailmassa muodostavat yhden lähtökohdan, toisen taas tiedonhankinta ja joukkotiedotusvälineet.

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita esim.

- tiedotusvälineiden esittelyä ja vertailua
- tiedotusvälineiden vaikutus
- mainonta
- tiedonhankinnan merkitys
- tietoliikenne ja tietokoneet
- oman maamme keskeisiä teollisuudenaloja
- eri alojen saavutuksia ennen ja nyt: asia- ja henkilöesittelyjä, keksijöitä, alan huomattavia edustajia
- liikenteen kehitys
- avaruuden valloitus, futurologisia näkymiä
- kansainvälisyysajattelu ja YK.

7. kurssi Ihminen ja luonto

Näkökulma

Kurssi käsittelee ihmistä luonnon osana, erityisesti henkilökohtaisten tosiasioiden pohjalta. Kurssilla voidaan myös käsitellä ihmistä suhteessa maailmaan ja maailman kansoihin. Kielenkäyttö on näin ollen asiapitoista ja vastaanottavan kielitaidon osuus on huomattava.

Painotus

Kurssissa painottuvat asiapitoisen tekstin lukeminen ja sen rinnalla puheen ymmärtäminen ja kirjoittaminen.

Oppisisällöt

Kurssissa voidaan lähteä liikkeelle oman maan oloja koskevista tiedoista ja edetä koko maailmaa käsitteleviin yleisiin aiheisiin.

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita esim.

- ihmisen suhde luontoon (luonnonsuojelu, luonnon tasapainon säilyttäminen)
- erilaiset elinympäristöt
- luontoon liittyvät harrastukset
- luonnon voimavarat, niiden jakautuminen ja käyttö
- ravinto- ja väestöongelmat
- joitakin päälinjoja lääketieteen, fysiikan ja kemian sekä biologian kehityksestä
- ihmisen käsityksiä luonnosta ja maailmankaikkeudesta
- kehitysmaat ja niiden ongelmat
- kansainvälinen yhteistyö.

Rakenneluettelo

Englannin B-kieli

Lukion päättövaiheessa oppilaan tulisi saamansa opetuksen perusteella osata:

käyttää seuraavia rakenteita   *ymmärtää seuraavia rakenteita*

VERBIT

Aikamuodot

— aktiivin preesens, imperfekti, perfekti ja pluskvamperfekti

— kestopreesens, kestoimperfekti ja -perfekti   — kestopluskvamperfekti

— tulevan ajan ilmaisemisen verbien *will/shall* avulla, rakenne *be going to* ja kestopreesens sekä yleispreesens ehtoa ja aikaa ilmaisevissa sivulauseissa

— imperatiivi

Infinitiivin käyttö

— infinitiivi *to*-partikkelin kanssa ja ilman tavallisimpien verbien yhteydessä

— infinitiivi ilman *to*-partikkelia verbien *see, hear, watch, let* ja *make* yhteydessä aktiivissa

— infinitiivi seuraavantyyppisissä tapauksissa

It's time to go. It's nice to see you.

I've got a lot of work to do.

I did it to please you.

— infinitiivi kielteisenä keskeisimmässä tapauksissa

They told me not to mention it.

He warned the children not to go near the edge.

Konditionaali

— I ja II konditionaali ja niihin liittyvät ehtolauseet

Passiivi

— passiivi ilman agenttia preesensissä, imperfektissä ja perfektissä

— tarkoitusta ilmaiseva infinitiivi *in order to*

— *to*-partikkelin käyttö verbien *see, hear* ja *make* yhteydessä passiivissa

— infinitiivin perfekti

He seems to have gone.

— passiivin pluskvamperfekti ja agentin käyttö passiivilauseessa

— passiivirakenne
I was shown the way.

— passiivi apuverbien yhteydessä ilman agenttia esim.

It can't be done.

The letter should be sent.

— prepositioita passiivilauseen yhteydessä esim.

These problems are often talked about.

Apuverbit

— apuverbit *can, could, may, might, must, should (ought to)* keskeisimmissä tapauksissa sekä myös seuraavanlaisissa rakenteissa

It could have been true.

You shouldn't have done it.

— rakenteet *have to* ja *be able to*

— rakenne *have something done* lähinnä *must* ja *will*-verbien yhteydessä

You must have your hair cut. I'll have them washed.

— rakenne *used to*

— apuverbien yhteydessä seuraavanlaisia rakenteita

It ought to have been done.

It must have been stolen.

— rakenne *be allowed to*

— apuverbien keskeiset erikoiskäytöt esim.

He was about to leave.

Who is to do this?

You do look pale.

— rakenne *have something done* muissa yhteyksissä

They had a new house built.

You've had this room painted.

Gerundi

— tavallisimpia *-ing*-muotoa vaativia verbejä

(esim. *enjoy, can't help, give up, mind, stop*)

— *-ing*-muoto prepositioiden yhteydessä esim.

I'm thinking of buying it.

He is good at playing golf.

SUBSTANTIIVIT

— epämääräinen ja määräävä artikkeli 'countable' ja 'uncountable' sanojen yhteydessä

— tavallisimpia aine- ja abstraktisanoja ilman artikkelia

— artikkeli tavallisimpien erisnimien yhteydessä sekä jättää

artikkeli pois päätapauksissa
(ateriat, juhlapäivät yms.)

— artikkeli poikkeuksellisissa
paikoissa esim.
such a rain day
half an hour

— substantiivin säännöllinen
monikko- sekä epäsäännöllisiä
monikkomuotoja

— epäsäännöllisiä substantiive-
ja monikossa
(esim. *feet, teeth, mice, halves,*
sheep, fish, Chinese)

— substantiivit *advice, furnitu-*
re, information, luggage, mo-
ney, news sekä *business* ja
knowledge

— omistusta ilmaisevat geneti-
vimuodot (*s*-genetiivi ja *of*-
genetiivi)

— sekä *s*- että *of*-genetiivi ajan,
paikan ja määrän ilmauksissa
esim.

today's newspaper
at the dentist's
a packet of tea

— monikon substantiivi, joka
ilmaisee usealle henkilölle erik-
seen kuuluvaa käsitettä esim.
They shook their heads.

ADJEKTIIVIT

— adjektiivien perus- ja vertai-
lumuodot, keskeiset epäsään-
nölliset vertailumuodot

— kansallisuussanoja ja kielten
nimiä

— absoluuttinen superlatiivi
That's most kind of you.

— seuraavat tapaukset
London is most beautiful in the
spring.
The lake is at its deepest here.

— ilmaus *the . . . the* kompara-
tiivin yhteydessä

— adjektiivi substantiivina ta-
vallisimmissa tapauksissa esim.
the sick
the rich and the poor

ADVERBIT

— *-ly* päätteiset adverbit ja niiden vertailumuodot

— epäsäännöllisiä adverbija ja niiden vertailumuodot (esim. *well, fast, hard, high, late, loud*)

— adverbi adjektiivin tai adverbien määritteenä
unusually cold

LUKUSANAT

— perusluvut

— murtoluvut

— järjestysluvut tavallisissa yhteyksissä

— ilmaisut *dozens of, hundreds of, thousands of, millions of*

PRONOMINIT

Persoonapronominit

— persoonapronominien subjekti- ja objektimuodot

Possessiivipronominit

— adjektiiviset ja itsenäiset possessiivipronominit

— rakenteet

that friend of yours

some friends of ours

— seuraavat rakenteet

my own book

a book of my own

a friend of mine

Refleksiivipronominit

— refleksiivipronominit

— sanontoja, joiden osana on refleksiivipronomini (esim. *enjoy oneself*) ja *feel*-verbiä ilman refleksiivipronominia (*He felt tired.*)

Demonstratiivipronominit

— demonstratiivipronominit, *this, that, these, those*

— demonstratiivipronominit ja erityyppisissä sanonnoissa esim. *like this*
this way

Interrogatiivipronominit

— interrogatiivipronominit *who, whose, what* sekä kysymyssanat *how, when, where, why* ja *what . . . like*

— *what* ja *which* pronominit seuraavanlaisissa sanonnoissa

What size?

What kind of . . . ?

Which of the . . . ?

Resiprookkipronominit

— pronomini *each other*

— pronomini *one another*

Relatiivipronominit

— relatiivipronominit *who, which, what* sekä prepositiorelatiivilauseissa

The man you are talking to . . .

— relatiivipronominit *whose* ja *that*

— pronominit *whoever, whatever, whichever*

Determinatiivipronominit

— määräävä artikkeli determinatiivipronominina merkityksessä 'se', 'ne' esim.

This is the man I met last week.

— determinatiivipronominit *the one, the ones/these who*

Those girls are the ones we are waiting for.

You mean the one with a ball?

Indefiniittipronominit

— keskeiset indefiniittipronominit

(*all, any, both, each, every, many, much, no, other(s) some* sekä *-body, -one* ja *-thing*-päätteiset pronominit)

— substantiivia korvaava *that*-pronomini *of-genetiivin ja relatiivilauseen edessä, esim. The climate of Finland is colder than that of Egypt.*

The chairs here are more comfortable than those upstairs.

— indefiniittipronominit *little, a little, few, a few* sekä sanaa *else*

— *any*-alkuiset indefiniittipronominit myönteisissä lauseissa esim.

Anyone can do it.

That could man anything.

— indefiniittipronominit *some, any, none, one of*-preposition yhteydessä

— tukisanaa *one*

— pronominit *one* ja *that* korvaamassa substantiivia esim.

I haven't got a pen. Can you lend me one?

The Finnish climate is colder than that of England.

Passiivin vastineet

— pronominit *you* ja *they* sekä sana *people* passiivin vastineina
You can never tell.
They say he is rich.

— pronominit *one* ja *we* passiivin vastineina
One never knows.
We drink a lot of milk in Finland.

It ja there

— *it* ja *there* tärkeimpien aikaa, säätilaa ja välimatkaa ilmaisevien sanontojen yhteydessä
It's ten days till Christmas.
It's five miles to Hull.
There was an awful storm.

— *it* seuraavanlaisissa tapauksissa
It's kind of you to say so.
It is easy for him to learn English.

— rakenne *there is/are*

LAUSEOPPI

Sanajärjestys

— englannille ominainen sanajärjestys erityyppisissä lauseissa (subjekti-predikaatti-objekti-muut määreet), kysymys- ja kieltolauseet asianmukaisine sanajärjestyksineen sekä do-apu-verbistä käyttäen

— tavan ja epämääräisen ajan adverbit oikeissa paikoissa sekä muut adverbit oikeassa järjestyksessä (tapa-paikka-aika)

— objekti ja objektiivi

— liitekysymykset

— kielelle luonteenomaisia lyhyitä reagointitapoja esim. *So do I. Jim does. Neither can I.*

Yhdysvirkkeet

— tavallisimmat rinnastus- ja alistuskonjunktiot esim. (*and, but, or, so, because, if, (that) when after, as, before, so that, though, until, while*)

— relatiivilauseet ilman relatiivipronominia

— käänteinen sanajärjestys kielten tai rajoittavan määritteen jäljessä
Not a word did he say.
Seldom have I seen anything so beautiful.

— korostukseen pyrkivän lauseen käyttö
It is here that it happened.
It was those boys who did it.

— epäsuora esitys päätapauksissa

Lauselyhenteet

— yleisimmin esiintyvät lauselyhenteet esim.

a street leading to the City

a book written by Kipling

When coming home.

Seeing it was raining . . .

Having written it . . .

Prepositiot

— keskeiset prepositiot, myös *above, among, below, beside, between, during, since*

— tavallisimpiin verbeihin ja adjektiiveihin kiinteästi liittyviä prepositioita esim. *look at, listen to, good at*

9.4.2.3 C-oppimäärä

Tavoitteet

Englannin kielen C-oppimäärän kielellisenä yleistavoitteena on myönteisen asenteen ylläpitäminen kieltä, sen opiskelua, käyttöä ja harrastusta kohtaan niin, että oppilas erilaisissa kommunikointitilanteissa olisi valmis käyttämään oppimaansa kielitaitoa ja kehittämään sitä edelleen. Opiskelun ensisijaisena tavoitteena on oppia ymmärtämään sekä tuottamaan keskeistä arkielämän kieltä.

Kielitaidon osa-alueiden painotus

Englannin kielen C-oppimäärässä korostuvat puheen ymmärtäminen ja puhuminen, joiden osuus on koko ajan huomattava. Toisena ja kolmantena opiskeluvuonna käsitteellisemmän oppiaineksen osuus kasvaa ja näin ollen myös tekstin ymmärtäminen korostuu. Kirjoittamista sen sijaan on vähemmän: se on mukana kolmannelta kurssista lähtien, mutta ei kuitenkaan ensimmäisenä harjoitettavana kielitaidon osa-alueena.

Oppisisällöt

Oppisisältöjen valinnan perustana ovat lukion yleiset kasvatustavoitteet, kielenopetuksen yleistavoitteet ja tämän oppimäärän tavoitteet. Tavoitteet ja sisällöt ovat kiinteästi sidoksissa toisiinsa, mutta tavoitteita voidaan toteuttaa erilaisin oppisisällöin ja keinoin.

Oppisisältöihin luetaan kuuluviksi aihepiirit, kielenkäyttötilanteet, rakenteet, sanasto ja ääntäminen.

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita valittaessa on pyrittävä ottamaan huomioon oppilaan persoonallisuuden monipuolinen kehittäminen sekä kulttuurin ja yhteiskunnan vaatimukset. Aiheiden tulisi kiinnostaa oppilasta, jotta ne osaltaan ylläpitäisivät ja edistäisivät opiskelumotivaatiota. Kussakin kurssissa on kiinnitettävä riittävästi huomiota myös omaa maata ja sen erityispiirteitä käsitteleviin aiheisiin, jotta oppilas pystyisi tarvittaessa esittämään perustietoutta oman maansa oloista vieraalla kielellä. Aiheisiin liittyvän kirjallisen ja puhutun aineiston on edettävä rakenteeltaan sopivasti porrastettuna. Varsinkin nopeammin edistyville tarkoitettujen oheistekstien on oltava mahdollisimman autenttisia.

Aihepiirien ja kielenkäyttötilanteiden valinnan perustana on käytetty seuraavaa jakoa inhimillisen toiminnan keskeisiin alueisiin:

- lähikontaktit
- työ- ja opiskelukontaktit
- viralliset kontaktit
- palvelukontaktit
- tiedon hankkimiseen ja välittämiseen liittyvät kontaktit.

Rakenteet

Lukiassa opetettavia rakenteita ei ole jaoteltu eri kursseille, vaan ne on esitetty peruskoulussa opettujien rakenteiden kanssa yhtenäisenä lukion päättövaiheen luettelona kurssisuunnitelmien jäljessä.

Rakenteiden osaamisen taso on määritelty pääteikäyttyymisenä: mitä oppilaan odotetaan osaavan käyttää ja ymmärtää lukion päättövaiheessa.

Rakenneluettelo ei pyri olemaan täydellinen. Monia perinteisesti kielioppiasioina opittuja seikkoja voidaan oppia yhtä hyvin sanastollisina asioina tekstin yhteydessä.

Rakenteiden valinnan perusteena on käytetty rakenteiden viestintäarvoa eli niiden käyttökelpoisuutta tavallisessa puhutussa kielessä.

Sanasto

Peruskoulun yläasteella valinnaisena opiskeltavan englannin kielen oppimäärän mukaan oppilaiden on edellytetty hallitsevan 700—800 sanaa mahdollisimman hyvin. Näiden lisäksi opetuksessa on käsitelty jonkin verran tunnistamisen tasolle tarkoitettua sanastoa. Lukiassa aktiivisesti hallittavan sanavaraston tulee olla kielen käytön kannalta keskeistä, ja sen hyvään hallintaan tulee pyrkiä. Aktiiviseen sanavarastoon kuuluvien sanojen on oppimateriaalissa oltava selvästi erotettavissa, ja niiden tulee kertautua tarpeeksi usein. Passiivisen sanavaraston tulee kattaa useita eri aloja, joten sen osuuden on oltava melko suuri. Sanoja ja sanontoja valittaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että ne ovat kielenkäyttötilanteille tyypillisiä, yleisiä, käyttökelpoisia, kattavia sekä ajankohtaisia. Oppilaille tulee selvittää myös sananmuodostuksen periaatteet.

Ääntäminen

Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää sekä Britannian että Amerikan englannin sivistynyttä puhekieltä. Lisäksi oppilaan tulee saada kuulla jokapäiväistä puhekieltä. Mahdollisuuksien mukaan oppilaan tulisi saada tutustua myös muihin tärkeimpiin alueellisiin variantteihin.

Oppilaan tulee pyrkiä mahdollisimman luontevaan ja korrektiin ääntämiseen sekä ymmärrettävyyteen. Tavoitteena on sivistynyt puhekieli.

Oppimateriaalin valinta

Oppimateriaalin tulee sisältää monipuolisia ja erityyppisiä tekstejä, joissa käytetään persoonallista, kuvailevaa, esittävää ja jossakin määrin myös erikoiskieltä tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä. Autenttisuuteen on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä. Varsinkin ensimmäisissä kursseissa on vältettävä liian pitkiä ja sanastollisesti ja rakenteellisesti raskaita tekstejä. Etenemisen tulee tapahtua loogisesti ja vähitellen.

Materiaaliin tulee kuulua rakenne- ja sanastoharjoitusten lisäksi myös puheen ymmärtämiseen, ääntämiseen, intonaatioon ja vapaaseen tuottamiseen liittyviä tehtäviä, sekä ensimmäisen vuoden kursseissa runsaasti puhevirikkeitä antavia tehtäviä. Lisäksi tehtäviä tarvitaan myös kertaamiseen ja eriyttämiseen. Sanaston ja rakenteiden kertautuvuuteen on kiinnitettävä riittävästi huomiota. Rakenteasiat on pyrittävä sijoittamaan mahdollisimman luonteviin tilanteisiin.

Lukion oppimateriaalin on nivellyttävä saumattomasti peruskoulun yläasteen valinnaiskielenä opiskeltavan englannin oppimäärän mukaiseen oppimateriaaliin.

Kurssit

Kurssien aihepiireissä lähdetään liikkeelle tutuista jokapäiväisistä tilanteista, joiden yhteydessä peruskoulussa opittu aines sopivasti kertautuu, ja vähitellen siirrytään abstraktimpaa sanastoa ja aineista sisältäviin aiheisiin. Samalla kielitaidon osa-alueiden painotus siirtyy vähitellen puheen ymmärtämisestä ja puhumisesta tekstin ymmärtämiseen ja kirjoittamiseen. Kunkin kurssin tuntimäärä on pyrittävä jakamaan kurssin yhteydessä esitettyjen painotusten mukaisesti.

Rakenteita harjoitetaan koko ajan, ensimmäisissä kursseissa myös jo opittua kielioppiainesta kerraten. Viimeisissä kursseissa keskitytään lisäksi passiivisesti hallittavien rakenteiden tunnistamiseen ja ymmärtämiseen.

1. kurssi Jokapäiväinen elämä ja vapaa aika

Näkökulma

Kurssissa käsitellään jokapäiväistä elämää sivuavia aiheita sekä erilaisia vapaa-ajan käyttömahdollisuuksia. Aiheita lähestytään etupäässä nuorten näkökulmasta. Kieli on keskeistä arkielämän kieltä.

Painotus

Kurssissa painotetaan erityisesti puheen ymmärtämistä ja puhumista, mutta myös keskeisten rakenteiden ja kielenkäyttötilanteiden syventämistä.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita esim.

- ihmissuhteet
- jokapäiväiset askareet ja palvelut
- ajanviettotavat
- harrastukset
- urheilu
- kotiseudun esittely
- suomalainen elämänmuoto
- suomalainen urheiluelämä.

2. kurssi Lomanvietto ja matkailu

Näkökulma

Kurssissa käsitellään erilaisia lomanviettotapoja, matkailua sekä näihin liittyviä palvelutilanteita. Oppilas totutetaan lomanvietossa ja matkailussa tarvittavaan kieleen.

Painotus

Kurssissa painotetaan ensisijaisesti puhumista ja puheen ymmärtämistä, mutta myös rakenteita ja tekstin ymmärtämistä harjoitetaan.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita esim.

- erilaiset lomanviettotavat
- matkailukohteet
- liikenne
- matkailuun liittyvät palvelut
- nuorisomatkailu
- matkailu Suomessa
- Suomen ilmasto
- Suomen sauna- ja kesämökkikulttuuri.

3. kurssi Englantia puhuvat maat, niiden tavat ja kulttuuri

Näkökulma

Kurssissa annetaan tietoja englantia puhuvista maista, etenkin niiden kulttuurista, perinteistä ja käytöstavoista. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää nuorisokulttuuriin.

Painotus

Kurssissa painotetaan pääasiassa puheen ja tekstin ymmärtämistä, puhumista ja jossain määrin myös kirjoittamista.

Oppisisällöt

- Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita esim.
- tavat ja traditiot englantia puhuvissa maissa
  - anglosaksisen kulttuurin erityispiirteitä
  - anglosaksisia kulttuurihenkilöitä
  - nuorisokulttuuri
  - eri taidemuodot
  - suomalaisen kulttuurin erityispiirteitä
  - suomalaisten tavat ja traditiot.

4. kurssi Opiskelu ja työelämä

Näkökulma

Kurssissa oppilaat tutustutetaan opiskeluun ja työelämään kuuluvaan kieleen sekä opiskeluun tai työelämään hakeutumiseen liittyviin kielenkäyttötilanteisiin. Kielitaidon merkitystä näillä alueilla tähdennetään. Kieliaines on enimmäkseen yleisluontoista. Erikois- ja ammattisanastoihin ei ole syytä puuttua.

Painotus

Kurssissa painotetaan ennen kaikkea tekstin ja puheen ymmärtämistä, unohtamatta puhumista ja kirjoittamista.

Oppisisällöt

- Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita esim.
- Suomen koulutusjärjestelmä
  - opiskelumahdollisuudet Suomessa ja ulkomailla
  - ammatinvalinta
  - kesätyöt
  - koululaisten ansiomahdollisuudet
  - omaelämäkerrat, lomakkeet, kaavakkeet
  - tavallisimpia ammatteja
  - työnhakutilanteet
  - erilaiset työolot
  - tietoja Suomen työoloista.

5. kurssi Tiedotusvälineet ja tiedonhankinta

Näkökulma

Kurssissa oppilaat tutustutetaan joukkotiedotusvälineiden toimintaan erityisesti englantia puhuvissa maissa, ja heitä harjoitetaan vastaanottamaan tietoa näiden viestien välityksellä. Aiheet ovat enimmäkseen yleisiä tai ajankohtaisia. Huomiota kiinnitetään myös eri tiedotusvälineiden osuuteen ja merkitykseen ihmisen jokapäiväisessä elämässä.

Painotus

Kurssissa painotetaan tasaisesti tekstin ja puheen ymmärtämistä. Puhumista ja kirjoittamista painotetaan keskenään yhtä paljon, mutta vähemmän kuin reseptiivisiä taitoja.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita esim.

- tiedotusvälineiden esittelyä ja vertailua
- tiedotusvälineiden merkitys
- mainonta
- kuluttajanvalistus
- tiedonhankinnan keinot
- ajankohtaiset asiat
- Suomen tärkeimmät tiedotusvälineet.

6. kurssi Yhteiskunta ja hyvinvointi

Näkökulma

Kurssissa käsitellään yhteiskunnan rakennetta ja toimintaa, ihmistä yhteiskunnan jäsenenä sekä hyvinvointia yhteiskunnallisena ja yksilöllisenä ilmiönä. Aihetta lähestytään informatiivisesti, mutta myös pyrkimällä ongelmien asetteluun: miten oppilaat kokevat yhteiskunnan instituutiot ja hyvinvoinnin ja miten he niitä kehittäisivät. Kurssi pyrkii myös antamaan tietoja ihmisen henkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista ja sen vaalimisesta esim. terveellisten elintapojen avulla.

Painotus

Kurssissa painotetaan eniten tekstin ymmärtämistä, suuressa määrin puheen ymmärtämistä ja jossakin määrin kirjoittamista, jonka osuus voi lisääntyä kurssin loppupuolella.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita esim.

- asumisen muodot
- yhteiskunnan instituutiot
- laki ja järjestys
- uskonto ja kirkko
- hyvinvointiyhteiskunnan palvelut
- terveys, sairaus, terveydenhuolto
- terveelliset elintavat, ravinto, kuntourheilu
- politiikka: Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen poliittiset puolueet
- Suomen poliittiset puolueet
- Suomen sosiaalipalvelut
- vähemmistöryhmät Suomessa.

7. kurssi Maailma, jossa elämme

Näkökulma

Kurssissa tarkastellaan ihmistä suhteessa luontoon, maailmaan ja maailman kansoihin. Tarkoituksena on antaa valmiuksia ymmärtää tätä aluetta käsittelevää abstraktiakin tekstiä. Tähän pyritään antamalla tietoja esim. erilaisista maailmassa vallitsevista oloista sekä koko maapalloa ja ihmiskuntaa koskevista yhteisistä asioista.

Painotus

Kurssissa painottuvat tasaisesti tekstin ymmärtäminen, kirjoittaminen ja puheen ymmärtäminen. Puhumisen osuus on sen sijaan pienehkö.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita esim.

- ihmisen erilaiset elinympäristöt
- ravinto- ja väestöongelmat
- kansainvälinen yhteistyö ja YK
- kehitysmaat ja kehitys yhteistyö
- politiikka ja talouselämä
- maailmanlaajuiset ongelmat
- tekniikka
- tiede ja sen kehitys
- Suomi maailmalla.

Rakenneluettelo

Englannin C-kieli

Lukion päättövaiheessa oppilaan tulisi saamansa opetuksen perusteella osata:

käyttää seuraavia rakenteita ymmärtää seuraavia rakenteita

VERBIT

— aktiivin preesens, imperfekti, perfekti ja pluskvamperfekti

— kestopuodon preesens, imperfekti ja perfekti — kestopluskvamperfekti

— imperatiivi (*Go! Dont' go! Let's go!*)

— futuuri, joka on muodostettu *will*-apuverbillä, ja *shall*-apuverbi futuurin kysymyslauseissa yksikön ja monikon I persoonassa

— *going to*-rakenne ilmaisemaan tulevaa aikaa

- preesens ilmaisemaan tulevaa aikaa ehtoa ja aikaa ilmaisevissa sivulauseissa
- kestopreesens ilmaisemassa tulevaa aikaa
- apuverbit *can, must, mustn't could, may* päätapauksissa
- apuverbit *should* (pitäisi) ja *might*
- rakenteet *have to, be able to*
- I konditionaalia (*would*)
- ehtovirkkeet, joissa on I konditionaali ja imperfekti sekä II konditionaali ja pluskvamperfekti
- infinitiivi *to*-partikkelin kanssa ja ilman päätapauksissa esim. (*want, try, like* sekä vaihtoiset apuverbit)
- infinitiivi ilman *to*-partikkelia aistihavaintoverbien ja verbien *let* sekä *make* yhteydessä aktiivissa
- *ing*-muoto yleisimpien sitä vaativien verbien yhteydessä (esim. *enjoy, mind, stop, give up, can't help*) sekä tavallisimpiin verbeihin ja adjektiiveihin liittyvien prepositioiden yhteydessä (esim. *interested in reading*)
- passiivi preesensissä ja imperfektissä sekä apuverbien yhteydessä ilman agenttia, esim. *English is taught everywhere. The letter must be sent. The car was sold. The doors are shut at 9.*
- passiivirakenne *I was told that . . .*
- verbiin liittyvä prepositio passiivin preesens- ja imperfekttilauseissa, esim. *These problems are often talked about.*
- korostava *do*-apuverbi
- *be allowed to* ja *ought to*
- rakenne *have something done*
- tarkoitusta ilmaiseva infinitiivi *in order to*
- infinitiivin perfekti
- kielteinen infinitiivi
- passiivin perfekti ja pluskvamperfekti, futuuri ja konditionaali sekä agentin käyttö

SUBSTANTIIVIT

- artikkelit päätapauksissa
- tavallisimpia aine- ja abstraktisanoja ilman artikkelia
- artikkeli tavallisimpien erisnimien yhteydessä
- artikkeli poikkeuksellisissa paikoissa
- *s*-päätteinen monikko ja tavallisimpia epäsäännöllisiä monikkomuotoja
- tavallisimpia monikottomia substantiiveja ja kollektiivisanoja
- *of*-genetiivi, myös ilmaisemaan määrää
- *s*-genetiivi

— paikkaa, aikaa ja määrää ilmaiseva genetiivi

ADJEKTIIVIT

- adjektiivi predikatiivina ja attribuuttina
- adjektiivien perus- ja vertailumuodot, *than*-sanon käyttö komparatiivin yhteydessä
- ilmaisu *as — as*
- keskeisimpiä kansallisuussanoja ja kielten nimiä

— adjektiivi substantiivina tavallisimmissa tapauksissa, esim. *the sick, the rich and the poor*

— absoluuttinen superlatiivi (*That's most kind of you.*)

ADVERBIT

- *ly*-päätteiset adverbit, myös adjektiivin tai adverbien määrittäjinä sekä niiden vertailumuodot
- päätteettömiä adverbeja (*fast, early, late, hard, well*) sekä niiden vertailumuodot.

LUKUSANAT

- perusluvut
- järjestysluvut
- ilmaisut *dozens of, hundreds of, thousands of, millions of*

— murtoluvut

PRONOMINIT

— persoonapronominien subjekti- ja objektimuodot

— adjektiiviset ja itsenäiset possessiivipronominit, myös rakente *a friend of mine*

— demonstratiivipronominit *this, that, these, those*

— määräävä artikkeli determinatiivipronominina merkityksessä "se, ne"

— tavallisimmat kysymyssanat (*who, whose, what, which, when, where, why, how*)

— pronominit *what* ja *which* erilaisissa sanonnoissa (*What size? What kind of...? Which of you?*)

— tavallisimmat indefiniittipronominit (*some, any, no, every, -body, -one, -thing* -loppuiset; *all, much, a lot, lots of, many, both*)

— *any*-alkuiset indefiniittipronominit myönteisissä lauseissa

— muita indefiniittipronomineja (*such, other, else, either, none, neither, each./a/little, /a/few*)

— tukisanaa *one*

— pronomini *you* passiivin vastineena

— *it* ja *there* tärkeimpien aikaa, säätilaa ja välimatkaa ilmaisevien sanontojen yhteydessä

— *it* seuraavanlaisissa tapauksissa: *It's kind of you to say so. It is easy for him to learn English.*

— *there is/there are*

— relatiivipronominit *who, which, what*

— *some friends of mine, a book/some books of my own*

— substantiivia korvaava determinatiivipronomini *that*-pronomini *of*-genetiivin yhteydessä, esim. *My room is smaller than that of Henry.*

— determinatiivipronominit *the one, the ones/those*

— pronominit *they, one* sekä *people* passiivin vastineina

— korostava *it*-pronomini, esim. *It's here that it happened.*

— relatiivipronominit *whose* ja *that*

— refleksiivipronominit sekä tavallisimpia sanontoja (esim. *enjoy oneself*)

— resiprookkipronomini *each other*

— resiprookkipronomini *one another*

LAUSEOPPI

— englannille ominainen sanajärjestys erityyppisissä lauseissa (subjekti-predikaatti-objekti-muut määreet)

— kysymys- ja kieltolause asianmukaisine sanajärjestyksineen ja *do*-apuverbiä käyttäen

— objekti ja objektiivi

— adverbien oikea järjestys (tapa-paikka-aika) sekä epämääräisen ajan adverbeja ja tavan adverbeja

— tavallisimmat konjunktiot *and, but, or, that, because, when, if so, while, as, after, before, though, until, since*

— yhdysvirkkeet, joissa konjunktiot *for, as if, whether, even if, even though, unless*

— keskeiset prepositiot, myös *beside, between, below, above, across, among, during, since*

— verbeihin ja adjektiiveihin liittyviä prepositioita ja näitä seuraavista verbeistä *ing*-muotoa

— relatiivilause ilman relatiivipronominia ja prepositio sen yhteydessä

— tavallisimpia epäsuoria kysymyslauseita johtolauseen ollessa lähinnä presensissä

— päätapaukset epäsuorasta esityksestä

— tavallisimmat liitekysymykset

— tavanomaiset lauselyhenteet (*after coming, before going, when walking, instead of taking*) ja relatiivilauseiden lyhenteet (*a road leading to London*)

9.4.3 Ruotsin kieli

9.4.3.1 A-oppimäärä

Tavoitteet

Lukion ruotsin kielen A-oppimäärän yleisenä tavoitteena on antaa oppilaille hyvät valmiudet ymmärtää ja käyttää suullisesti ja kirjallisesti ruotsin kieltä sekä herättää oppilaissa harrastusta saavuttamansa kielitaidon ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä kouluaikana että sen jälkeen. Opetuksen on tuettava ja motivoitava oppilaita jatkuvaan omaehtoiseen ruotsin kielen opiskeluun ja käyttöön.

Ruotsin kielen A-oppimäärän suorittaneilta edellytetään valmiutta liikkua laajemmalla kielen alueella ja kykyä selviytyä monipuolisemmista kielellisistä tilanteista kuin B-oppimäärän suorittaneilta.

Opetuksen tulee antaa paitsi tietoja suomenkielisestä kulttuurista myös tietoja suomenruotsalaisten elinoloista ja kulttuurista sekä luoda mahdollisimman luotettava, ajankohtainen ja kontaktien solmimiseen kannustava kuva Pohjoismaiden oloista, kulttuurista ja Pohjoismaiden välisestä yhteistyöstä. Pohjoismaisuuden tulee olla läpikäyvänä periaatteena kaikkien kurssien sisältöjä suunniteltaessa. Oppilaiden on saatava selkeä käsitys ruotsin kielestä maamme toisena virallisena kielenä ja pohjoismaisten yhteyksien välineenä.

Opetuksen yhteydessä tulee käsitellä koko pohjoismaista kieli- aluetta, jolloin oppilaat saavat suomenruotsin ohella tutustua ensisijaisesti ruotsinruotsiin ja jossain määrin myös norjan ja tanskan kieleen teksti- ja ääninäyttein. Näiden pohjalta käsitellään joitakin tavallisimpia ruotsin, norjan ja tanskan kielen sanavaraston yhtäläisyyksiä ja eroja.

Ruotsin kielen opetuksen tulee osaltaan tukea lukio-opintojen yleistavoitteiden saavuttamista: koko oppilaan persoonallisuuden, hänen yksilöllisten taipumustensa ja sosiaalisten asenteittensa monipuolista kehittämistä. Kasvatus kansainvälisyyteen kuuluu oleellisena osana ruotsin kielen opetuksen tavoitteisiin. Tällöin pohjoismainen yhteistyö nähdään osana kansainvälistä yhteistyötä. Tapaja asennekasvatukseen sekä kohteliaaseen kielenkäyttöön kiinnitetään huomiota. Kursnikohtaisesti on lisäksi osoitettu ne lukio-opintojen yleistavoitteet, jotka erityisesti painottuvat kunkin kurssin oppisisällöissä.

Kielitaidon osa-alueet

Ruotsin kielen A-oppimäärän ensisijaisena kielellisenä tavoitteena on kommunikaatiotaidon kehittäminen keskeisissä kielenkäyttötilanteissa. Oppimäärä pohjautuu aihepiireihin siten, että aihepiirit yhdessä tilanteiden ja erilaisten kielenkäyttötapojen kanssa muodostavat kurssikokonaisuuksia. Oppilaan tulee hallita kielen rakenne niin hyvin, että hän myös uusissa kielenkäyttötilanteissa pystyy toimimaan tilanteen edellyttämällä tavalla. A-oppimäärän opiskelulta voidaan edellyttää kehittyneempää opitun kieliaiineksen soveltamista.

Jokaisessa lukion kurssissa kehitetään kaikkia kielitaidon osa-alueita. Kurssisuunnitelmissa esitetään mahdolliset kurssin sisällön vuoksi painotetut kielitaidon osa-alueet.

Puhumista tulee harjoittaa kaikilla kursseilla. Opetuksen on annettava oppilaille sellainen ruotsin kielen taito, että oppilaat arastelematta käyttävät ruotsin kieltä työelämän ja pohjoismaisten yhteyksien edellyttämässä keskeisissä kielenkäyttötilanteissa. Puhkeen ymmärtämisen osuus säilyy koko lukion ajan suurin piirtein samana. Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää sekä suomenruotsalaista että ruotsinruotsalaista huoliteltua puhetta.

Tekstin ymmärtäminen kasvaa kurssien myötä. Kirjoittamista harjoitetaan läpi lukion. Huomiota kiinnitetään rakenteellisesti oikeaan kirjalliseen ilmaisutaitoon niissä keskeisissä tilanteissa, joissa viesti normaalisti välitetään kirjallisesti.

Rakenteet

Rakenteiden valinnan peruskriteerinä on niiden käyttökelpoisuus keskeisissä kielenkäyttötilanteissa ja keskeisiä aiheita käsiteltäessä. Oppilaiden tulisi tajuta lauseen sisäinen rakenne. Kielen rakenteiden harjoittelun mielekkyys riippuu siitä, miten hyvin harjoitus palvelee oppilaiden mahdollisuuksia selviytyä erilaisista kielitaitoa vaativista tilanteista. Tärkeätä on, että rakenteet esiintyvät luontevissa kielenkäyttötilanteissa.

Rakenteiden tulee kertautua lukion oppikursseissa systemaattisesti, mutta samalla spiraalimaisesti: keskeisimpiä rakenteita harjoitellaan eri luokka-asteilla yhä vaativampaan sanastoon ja aiheeseen sovellettuina.

Litteenä oleva rakenneluettelo on määritelty koko lukiota ajatellen. Rakenteiden osaamisen taso on rakenneluettelossa määritelty pääteikäyttämisenä. Aktiivisen (osaa käyttää) ja passiivisen (ymmärtää, tuntee) hallinnan välillä on tehty ero.

Sanasto

Sanaston opiskelun tavoitteena on oppilaiden vankka perussanasto ja sen luonteva käyttötaito. Paitsi kurssisuunnitelmien sisältöä ja

aihepiirejä tulee sanaston valinnassa ottaa huomioon sanojen yleisyys, käyttökelpoisuus ja kattavuus.

Perussanaston lisäksi oppilailta edellytetään kykyä ymmärtää vivahteikkaampaa ja abstraktimpaa kieltä kuin B-oppimäärässä. Sanavaraston ja ilmaisuvalmiuden kehittämiseksi on kiinnitettävä erityistä huomiota ekstensiiviseen lukemiseen ja autenttiseen oheismateriaaliin (esim. lehdet, oheislukemistot, esitteet). Tavoitteena on, että jokainen oppilas lukee lukion aikana ainakin yhden laajemman ruotsinkielisen teoksen. Oheismateriaalina voidaan käyttää myös kaunokirjallisuutta esim. katkelmina ja oppilaiden harrastuksiin liittyviä tekstejä. Myös jonkin aihepiirin käsittely voidaan osittain toteuttaa kaunokirjallisen materiaalin avulla.

Oppilaille tulee selvittää sananmuodostuksen periaatteet, joiden avulla he pystyvät päätelemään heille tuntemattomien sanojen merkityksen.

Ääntäminen

Ääntämisen ja intonaation opetukseen tulee kiinnittää huomiota koko lukion ajan. Oppilaille opetetaan pääsääntöisesti suomenruotsalainen ääntämys. Sen ohella heidän tulee tutustua ruotsinruotsin ääntämykseen äänitenäyttein. Oppilaiden tulee saada kuulla monipuolista äänitemateriaalia (esim. kieliradio-, kielistudio-, video-ohjelmat, filmit).

Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Kunta voi täydentää tätä valtakunnallista oppimäärää paikkakuntaan ja sen kulttuuriin liittyvällä lisämateriaalilla. Tähän soveltuvia kursseja voisivat olla esim. neljä ensimmäistä kurssia ja kurssi 8.

Kurssit

1. kurssi Jokapäiväinen elämä ja vapaa-aika

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- perehdyttää oppilaat lukio-opiskeluun
- kehittää myönteisiä opiskeluasenteita
- vahvistaa oppilaan itseluottamusta ja turvallisuuden tunnetta, niin että hänelle kehittyy halua ja uskallusta vapaasti ilmaista itseään jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa
- kehittää oppilaan kokonaisvireyttä ja antaa hänelle virikkeitä tarkoituksenmukaiseen vapaa-ajankäyttöön.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin kuluessa oppilaille tulee antaa riittävästi informaatiota ruotsin kielen merkityksestä sekä Suomessa että pohjoismaisessa kanssakäymisessä.

Ensimmäisen kurssin aikana oppilas tulee myös perehdyttää ruotsin kielen lukio-opintojen tavoitteisiin ja opastaa häntä käyttämään opiskelussaan lukioon soveltuvia työtapoja.

Kurssin tavoitteena on kerrata ja laajentaa jokapäiväistä elämää käsittelevää sanastoa sekä harjoittaa sitä erilaisissa keskustelutilanteissa. Kurssissa käsitellään myös vapaa-ajanviettomahdollisuuksia toisaalta oman paikkakunnan kannalta, toisaalta yksilön omien mahdollisuuksien ja harrastusten näkökulmasta.

Kurssin päättyessä oppilas

- ymmärtää jokapäiväiseen elämään liittyvää puhetta ja tekstiä sekä pystyy itse keskustelemaan ko. aiheista
- ymmärtää vapaa-ajanviettoon ja harrastuksiin liittyvää tekstiä
- pystyy esittelemään oman paikkakunnan vapaa-ajanviettomahdollisuuksia
- pystyy suullisesti ja kirjallisesti kertomaan omasta harrastuksesta sekä keskustelemaan keskeistä sanastoa käyttäen harrastuksista yleensä.

Kurssin aikana suoritetaan lähtötason kartoitus. Kerrattavan materiaalin tulee jakaantua tasaisesti ensimmäisen vuoden eri kurssien osalle.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- lisääntynyt vapaa-aika
- erilaisia vapaa-ajanviettotapoja, esim. musiikki, kirjallisuus, urheilu, matkailu
- kunto ja terveys
- jokapäiväiseen elämään liittyviä tilanteita.

Lisäaineistoa:

- oppilaiden omiin harrastuksiin liittyvää aineistoa.

Painotus

Kurssin aiheita ja tilanteita käsiteltäessä painotetaan riittävästi puheen ymmärtämistä ja suullista harjoittelua.

2. kurssi Lähiympäristömme

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- kehittää oppilaan kykyä myönteisten ihmissuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen perheessä, koulussa ja ystäväpiirissä
- tukea oppilaan opiskeluun kohdistuvien positiivisten asenteiden ja vastuuntunnon muotoutumista.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on käsitellä kotiin, kouluun, perhe- ja ystäväsuhteisiin liittyviä kielenkäyttötilanteita siten, että oppilas kurssin päättyessä

- ymmärtää perhe- ja ystäväsuhteisiin liittyvää puhetta ja tekstiä
- ymmärtää kouluelämään liittyvää puhetta ja tekstiä
- ymmärtää helpohkoja siirtolaisten elämää käsitteleviä tekstejä
- pystyy esittelemään omaa kouluaan ja kertomaan koulunkäynnistä Suomessa
- osaa kertoa mahdollisista työkokemuksistaan
- pystyy sekä keskustelemaan että suullisesti ja kirjallisesti kertomaan kurssin aikana käsitellyistä asioista.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- koti ja perhe
- koulu
- ystäväpiiri
- lähiympäristön ihmissuhteet
- ensimmäiset yhteydet työelämään, esim. kesätyöt
- kielitaidon merkitys
- koti, koulu ja perhe vieraassa maassa (Pohjoismaat).

Lisäaineistoa:

- siirtolaiskysymyksiä käsittelevää materiaalia
- kurssissa käsiteltyihin aiheisiin liittyviä kirjallisuusotteita.

3. kurssi

Kotimaan esittelyä ja muiden Pohjoismaiden erityispiirteitä

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- jäsentää oppilaan kuvaa omasta maasta ja asuinseudusta
- kehittää oppilaan valmiuksia pystyä välittämään tietoja omasta maasta ja asuinseudusta ulkomaalaiselle
- ohjata oppilasta tiedostamaan Suomen erityispiirteitä muihin Pohjoismaihin verrattuna

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on käsitellä Suomea ja omaa asuinseutua, luontoa, kansaa ja historiallista taustaa, kulttuuria, nähtävyyksiä ym. sekä antaa täydentävää tietoa muista Pohjoismaista.

Kurssin päättyessä oppilas

- ymmärtää tavallista ruotsinkielistä matkailuinformaatiota
- pystyy itse ja myös esim. tulkin tai oppaan tehtävässä esittämään omaa maataan tai asuinseutuaan sekä kertomaan näiden erikoispiirteistä
- selviytyy suullisesti aihepiiriin liittyvistä arkielämän tilanteista
- pystyy kirjallisesti kertomaan omasta asuinseudustaan esim. laatimalla kirjeen tai esitteen/matkailumainoksen.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- Suomen yleistä esittelyä, faktatietoja, luonnon erityispiirteitä
- matkailukohteita
- tyypillisesti suomalaista, esim. ruoka, sauna, tekstiilit, muotolu, arkkitehtuuri
- oman asuinseudun esittelyä: sijainti, luonto, nähtävyyksiä, asumis- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia
- historiaa ja kulttuuritapahtumia
- Suomen ruotsinkieliset ja kaksikieliset alueet
- muiden Pohjoismaiden erityispiirteitä

Lisäaineistoa:

- matkailu vapaa-ajanvieron muotona
- Suomen historiaan liittyviä tärkeitä tapahtumia
- aiheisiin liittyviä kirjallisuusotteita ja lehtiartikkeleita.

4. kurssi Elinympäristömme

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- kehittää oppilaan osallistumisvireyttä
- kehittää sekä yhteisvastuuta että oppilaan omakohtaista vastuuntuntoa itsestään ja elinympäristöstään.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on käsitellä ihmisten elinympäristöön liittyviä aiheita siten, että oppilas kurssin päättyessä

- ymmärtää esim. asumista, liikennettä, ympäristösuunnittelua ja ympäristönsuojelua koskevia tekstejä ja äänitteitä
- pystyy kuvaamaan ja vertaamaan erilaisia elinympäristöjä ja niiden vaikutusta ihmisten elämään
- pystyy suullisesti ja kirjallisesti ottamaan kantaa kurssissa käsiteltyihin kysymyksiin.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- asuminen
- liikenne
- tekniikan vaikutus lähiympäristöömme
- luonto ja ympäristö
- elinympäristölle asetettavat vaatimukset
- maassamuutto, maastamuutto
- kielellisiä vähemmistöjä.

Lisäaineistoa:

- siirtolaisuus yhteiskunnallisena ongelmana
- kirjallisuutta ja muuta oheismateriaalia.

Painotus

Aihepiirejä käsiteltäessä painotetaan luetun ymmärtämistä sekä suullista ja kirjallista tuottamista.

5. kurssi Tieto, kulttuurielämä ja ajanviete

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- kehittää oppilaan arvostelukykä niin, että hän pystyy käyttämään hyväkseen ja kriittisesti arvioimaan erilaista informaatiota ja viihdettä
- kehittää oppilaan valmiutta uusien tietojen hankintaan sekä itsenäiseen ajatteluun ja toimintaan
- herättää oppilaassa kiinnostusta lukea ruotsinkielisiä lehtiä ja seurata radion ja television ruotsinkielisiä ohjelmia.

Kielelliset tavoitteet

Kurssissa käsitellään eri tiedotusvälineitä ja niiden välittämää informaatiota, kulttuuria ja ajanvietettä. Oppilas perehdytetään tiedotusvälineiden kieleen niin, että hän

- pystyy lukemaan lehteä sen sisällön pääpiirteittäin ymmärtäen
- pystyy tekemään muistiinpanoja kuulemastaan, lukemastaan tai näkemästään ja tämän perusteella selostamaan ruotsin tai suomen kielellä suullisesti tai kirjallisesti asian olennaisen sisällön
- osaa laatia lyhennelmän tai kirjallisen/suullisen referaatin lukemastaan asiastekstistä
- pystyy esittämään mielipiteen kuulemastaan, lukemastaan tai näkemästään.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- joukkotiedotusvälineet sekä niiden välittämä tieto ja ajanviete
- erilaisia sanomalehtitekstejä (uutiset, selostukset, ilmoitukset, urheiluosasto, sarjakuvat, pakinat, kulttuuriosasto, pääkirjoitukset)
- mainonta ja kuluttajavalistus
- elokuva ja teatteri
- musiikki
- viihde
- urheilu

Lisäaineistoa:

- sanomalehtitekstejä
- radion ja television asia-, kulttuuri- ja viihdeohjelmia.

Painotus

Aihepiirejä käsiteltäessä painotetaan tekstin ja puheen ymmärtämistä.

6. kurssi Yksilö ja yhteiskunta

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- kehittää oppilaan myönteistä suhtautumista toisiin ihmisiin ja ihmisryhmiin
- kehittää oppilaan yhteiskunnallista osallistumisvireyttä.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on käsitellä ihmisten keskinäisiin suhteisiin, yhteiskuntaan ja tekniikkaan liittyviä aiheita siten, että oppilas kurssin päättyessä

- ymmärtää puhetta ja tekstiä, joka käsittelee eri-ikäisten ja erilaisten ihmisten keskinäistä kanssakäymistä
- ymmärtää yhteiskuntaa ja tekniikkaa käsitteleviä helpohkoja tekstejä
- pystyy keskustelemaan kurssin aiheista ja sekä suullisesti että kirjallisesti ilmaisemaan mielipiteensä niistä sekä perustelemaan kantansa.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- ihmissuhteet ja niiden merkitys (tasa-arvo perheessä ja yhteiskunnassa; ystävyys ja rakkaus; yksilö ja ryhmä; eri ikäryhmät ja näiden suhteet jne.)

- Suomen ja muiden Pohjoismaiden olojen vertailua (elinkeinoelämää, poliittisia oloja, maantieteellisiä seikkoja)
- tekniikan saavutuksia.

Lisäaineistoa:

- ajankohtaisia yhteiskunnallisia aiheita
- keskeistä kokoussanastoa.

7. kurssi **Elämänlaatu — opinnot ja työ**

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- tarjota oppilaille virikkeitä elämäkatsomuksen jäsentymiseen
- tukea oppilaan halua opiskella ja kehittää itseään
- kehittää oppilaan kykyä itsenäiseen työskentelyyn
- tukea oppilaan työhön kohdistuvien asenteiden ja vastuuntunnon kehittymistä.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on käsitellä elämänlaatua ja siihen liittyviä elämäkatsomuksellisia aiheita. Lisäksi käsitellään opiskeluun ja työelämään liittyvää kieltä sekä niihin liittyviä kielenkäyttötilanteita.

Kurssin päättyessä oppilas

- ymmärtää puhetta ja tekstiä joka käsittelee elämänlaatua ja mielekästä vapaa-ajankäyttöä
- ymmärtää tavallista työelämään liittyvää, esim. ammatissa toimimisesta kertovaa, puhetta ja tekstiä
- ymmärtää tavallista jatko-opintoja käsittelevää tekstiä
- pystyy keskustelemaan ja/tai kirjallisesti ilmaisemaan kantansa kurssin aikana käsitellyistä elämänlaatuista, ihmissuhteista ja elämäkatsomusta koskevista aiheista
- osaa tiedustella opiskeluun liittyviä yleisiä asioita ja pystyy suullisesti ja kirjallisesti kertomaan omasta koulutuksestaan, ammatin hankkimiseen ja jatko-opiskeluun liittyvistä tulevaisuudensuunnitelmistaan sekä tuttavallisesti että virallisemmin
- saa selkoa työhönottotilanteisiin liittyvistä lehti-ilmoituksista ja osaa laatia vastauksen ilmoitukseen
- osaa tiedustella työhön liittyviä asioita, kuten työaika, palkkaa, ruokailua, asuntoa ym. ja pystyy kirjallisesti vastaamaan henkilötietolomakkeessa ja muussa työhönottolomakkeessa pyydettyihin tietoihin
- ymmärtää riittävästi yksinkertaisia työsuojeluun liittyviä ohjeita, kehoituksia, varoituksia ja kieltoja.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- elintaso- ja elämänlaatu
- ympäristön kehittäminen
- vapaa-ajan käyttö
- elämäkatsomuksellisia aiheita
- koulusta opiskelemaan, eri opiskelumahdollisuuksia
- työhön hakeutuminen, työelämä (työmahdollisuuksia myös muissa Pohjoismaissa)
- eri työalojen esittelyä.

Lisäaineistoa:

- kansallisia vähemmistöjä
- kirjallisuutta.

8. kurssi Suomi Pohjoismaissa — Pohjola kansainvälisissä yhteyksissä

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- lisätä oppilaiden kiinnostusta Pohjoismaita ja pohjoismaista yhteistyötä kohtaan
- tukea oppilaan kansainvälisen ajattelutavan kehittymistä.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on lisätä oppilaan kielellistä valmiutta osallistua pohjoismaiseen kanssakäymiseen ja antaa informaatiota Pohjoismaista sekä pohjoismaisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä.

Tarpeen mukaan kerrataan keskeistä kieliainesta ja keskeisiä rakenteita.

Kurssin päättyessä oppilas

- pystyy tekemään muistiinpanoja kuulemastaan tai lukemastaan kurssin aihepiiriin liittyvästä tekstistä ja näiden pohjalta selostamaan tekstin olennaisen sisällön tai tulkitsemaan sen äidinkielelle
- pystyy keskeistä yhteiskunnallista sanastoa käyttäen ilmaisemaan mielipiteensä jostakin pohjoismaisesta tai kansainvälisestä kysymyksestä.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- Suomi yhtenä Pohjoismaana
- pohjoismaisen yhteistyön eri muotoja ja ongelmia
- Pohjola kansainvälisissä yhteyksissä
- pohjoismaisia kulttuurisaavutuksia ja kulttuuritapahtumia

- kansainvälisesti tunnettuja pohjoismaalaisia
- ajankohtaista yhteiskunnallista tietoutta

Lisäaineistoa:

- pohjoismaista kirjallisuutta.

Rakenneluettelo

Lukion päätösvaiheessa oppilaalta edellytetään seuraavien rakenteiden osaamista:

SUBSTANTIIVIT

- osaa käyttää eri deklinaatioihin kuuluvia substantiiveja yksikön ja monikon epämääräisessä ja määräisessä muodossa
- osaa käyttää epämääräistä muotoa ilman artikkelia tavallisimmissa tapauksissa
- osaa käyttää erisnimiä tavallisissa yhteyksissä
- osaa käyttää määräistä muotoa ilman artikkelia tavallisimmissa tapauksissa
- osaa ilmaista omistussuhdetta käyttäen s-genetiiviä ja sitä seuraavan substantiivin ja adjektiivin oikeata määräysmuotoa
- osaa käyttää tavallisimpia prepositioilmauksia suomen kielen genetiivin vastineena
- osaa käyttää pronominien yhteydessä substantiivin oikeata muotoa (kts. kohta pronominit)

ADJEKTIIVIT

- osaa käyttää adjektiiviattribuuttia seuraavissa tapauksissa
  - a) siihen liittyvän substantiivin ollessa epämääräisessä tai määräisessä muodossa
  - b) genetiivin jälkeen
  - c) normaaliin kielenkäyttöön kuuluvien pronominien jälkeen
- osaa käyttää adjektiivia predikatiivina
- osaa käyttää adjektiivia appositiona
- osaa käyttää eri tavoin muodostettuja komparatiivi- ja superlatiivimuotoja sekä predikatiivina että attribuuttina
- osaa käyttää *som* ja *än* sanoja vertailun yhteydessä
- osaa käyttää adjektiivia substantiivisena tavallisimmissa sanonnoissa
- osaa käyttää tavallisiin adjektiiveihin liittyviä prepositioita

LUKUSANAT

- osaa käyttää perus- ja järjestyslukuja mm. ilmaistessaan ikää, aikaa, mittaa, määrää tai järjestystä
- osaa käyttää tavallisia murtolukuja ja osaa lukea desimaalilukuja

PRONOMINIT

- osaa käyttää persoonapronomineja
- osaa käyttää possessiivipronomineja

- osaa käyttää refleksiivipronomineja tavallisimpien refleksiiviverbien yhteydessä
- osaa käyttää resiprookkipronominia *varandra*
- osaa käyttää demonstratiivipronomineja *den* (muodollinen subjekti *det*), *den här*, *den där*, *sådan (här, där)*, *likadan*, *samma* ja *denna*
- ymmärtää seuraavien pronominin merkityksen: *densamma* ja *dylik*
- osaa käyttää determinatiivipronominia *den* ja ymmärtää sen genetiivimuodon *dens*
- osaa käyttää relatiivipronomineja *som*, *vilken* ja *vad* sekä genetiivimuotoja *vars* ja *vilkas*
- osaa käyttää interrogatiivipronomineja *vem (vems)*, *vad*, *vad för en*, *hurdan* ja *vilken* sekä ymmärtää *vilkendera*-pronominin merkityksen
- osaa käyttää indefiniittipronomineja *man*, *allt/alla*, *allting*, *båda*, *någon*, *någoting*, *ingen*, *ingenting*, *få*, *många (flera, de flesta)*, *annan*, *varannan*, *varje*, *var och en*, *hela*, *själv*, *enda* sekä ymmärtää seuraavien pronominin merkityksen: *somliga*, *färre*, *var*, *varenda* ja *dera*-loppuiset

VERBIT

- osaa käyttää verbejä ilmaisemaan eri aikamuotoja, sekä nykyä että mennyttä ja tulevaa aikaa
- osaa käyttää apuverbejä *skall*, *skulle*, *måste*, *bör*, *borde*, *vilja* ja *kunna* sekä apuverbien luonteisia verbejä ja infinitiiviä niiden yhteydessä
- ymmärtää apuverbit *lär* ja *torde*
- osaa käyttää infinitiiviä *att*-sanana kanssa ja ilman
- osaa käyttää suomen konditionaalien vastineita
- osaa käyttää imperatiivia ja muita tavallisia imperatiivien vastineita ilmaisemaan käskyä, toivomusta tai kehotusta
- osaa käyttää partisiipin preesensia ja partisiipin perfektia
- osaa käyttää *s*-passiivia (myös agentin käyttö luonteivissa yhteyksissä)
- osaa käyttää *vara-* ja *bli-* passiivia
- osaa käyttää tavallisiin verbeihin liittyviä prepositioita
- osaa käyttää tärkeimpiä verbejä, joiden yhteydessä paikkaa ilmaistaan suomen kielestä poikkeavalla tavalla esim. *stanna hemma*

ADVERBIT

- tuntee tärkeimmät seuraaviin ryhmiin kuuluvat adverbit ja osaa sijoittaa ne oikein eri tyyppisissä lauseissa:

pronominaaliadverbit

relatiiviset esim. *där* ja *dit*

interrogatiiviset, esim. *var*, *vart*, *varifrån*, *när*, *hur*

erilaiset aikaa ja paikkaa ilmaisevat adverbit, esim. *här*, *där*, *hit*, *dit*, *då*, *nu*, *någonstans*, *ingenstans*

lauseadverbit, esim.

aldrig, inte, knappt, knappast, vanligen, kanske, nog, tyvärr, gärna, alltså, emellertid, dessutom, jne.

vahvistavat adverbit

mycket, helt, alldeles, ganska, lagom, rätt, för, lite, allt, riktigt, väldigt jne.

— osaa komparoida sekä adjektiivista *t*-päätteellä johdettuja että muita komparoitavissa olevia keskeisiä adverbejä, kuten *gärna, lite, mycket, nära, ofta, bra, väl, dåligt, illa*

— ymmärtää myös seuraavan tyyppisiä adverbiyhdistelmiä: *häri-från, söderut, ditåt, hittills, härmed* ja osaa käyttää tavallisimpia niistä

PREPOSITIOT

— osaa käyttää aikaa, paikkaa, tapaa ym. ilmaisevia prepositioita

— osaa käyttää tavallisimpia verbiin, adjektiiviin ja substantiiviin liittyviä prepositioita

— osaa käyttää suomen kielen genetiiviä vastaavia prepositiorakenteita

KONJUNKTIOT

— osaa käyttää sekä rinnastus- että alistuskonjunktioita

LAUSEOPPI

— tuntee lauseen sisäisen rakenteen ja sen pääjäsenet

— osaa tarvittaessa käyttää myös muodollista subjektia

— tunnistaa lauseessa objektin ja osaa käyttää sitä

— tunnistaa adjektiiviattribuutin ja predikatiivin ja osaa käyttää niitä oikeassa muodossa

— osaa käyttää oikeata sanajärjestystä päälauseissa

— tunnistaa tavalliset sivulauseet: alistuskonjuktiolla alkavat lauseet, epäsuorat kysymyslauseet ja relatiivilauseet ja osaa käyttää niissä oikeata sanajärjestystä

— osaa sijoittaa oikein kieltosanat ja muut lauseadverbit sekä pääettä sivulauseissa

— tuntee lauseenvastikkeet

— tuntee ns. *utbrytning*-ilmiön

— osaa käyttää objekti + infinitiivirakennetta

Sananmuodostus

Seuraavia esimerkkiryhmiä voidaan käyttää tarkoituksenmukaisesti valikoiden, lähinnä ymmärtämisen helpottamiseksi:

verbien johtopäätteitä ovat

— *-a* miltei kaikkien muiden sanaluokkien sanoista, kuitenkin etupäässä substantiiveista, esim. *posta, semestra, sura, dua*

— *-na* useista adjektiiveista, esim. *mörkna, gulna*

— *-era, -isera* vierasperäisistä sanoista, esim. *motionera, modernisera*

substantiivien johtopäätteitä ovat

- *-ande*, esim. *meddelande* (huom. suku)
- *-ing*, esim. *mottagning*
- *-ism*, esim. *konservatism*, *kommunism*
- *-het*, joka on tavallisin tapa muodostaa substantiiveja adjektiiveista, esim. *nyhet*, *dumhet*
- *-dom*, *-skap*, esim. *barndom*, *vänskap*, *kärlek*
- tekijää merkitsevissä sanoissa *-are*, *-ande* (huom. suku), *-er*, esim. *fiskare*, *vägvisare*, *ordförande*, *tekniker*
- tekijää merkitsevissä sanoissa *-ist* usein vierasperäisissä, mutta myös ruotsalaisissa sanoissa, esim. *kemist*, *idealist*, *sjuttiotalist*, *nykterist*
- *-is* (puhekielessä), *kändis*, *dagis*, *bästis*

adjektiivien johtopäätteitä ovat

- *-ig*, *-lig*, *-bar*, *-lös*, esim. *rödhårig*, *laglig*, *arbetslös*
- *-(i)sk* kansallisuutta ilmaisevissa ja yleensä maantieteellisissä käsitteissä, mutta myös muissa sanoissa, esim. *asiatisk*, *amerikansk*, *typisk*
- *-ell* vierasperäisissä sanoissa, esim. *industriell*, *formell*

adverbien johtopäätteitä ovat

- *-t*, *-vis*, *-igen*, esim. *flitigt*, *lyckligtvis*, *vanligen*

Oppilaita opetetaan ymmärtämään ja käyttämään tavallisimpia etuliitteitä, esim. *o-* (*vän* — *ovän*), sekä ymmärtämään uusia yhdyssanoja, esim. *snabbköp*, *miljövänlig*, *nattparkera*, *möjliggöra*.

9.4.3.2 B-oppimäärä

Tavoitteet

Lukion ruotsin kielen B-oppimäärän opetuksen yleistavoitteena on antaa oppilaalle valmius ymmärtää ja käyttää ruotsin kieltä suullisesti ja kirjallisesti niin, että hän oppimäärän rajoissa pystyy selviytymään keskeisistä suullisista ja kirjallisista kommunikaatioilanteista niiden edellyttämällä tavalla. Opiskelussa painotetaan ilmaisuvälmiuden kehittämistä ja jokapäiväisen käyttökielen hallintaa.

Opetuksen on tuettava oppilaan motivaatiota jatkuvaan omaehtoiseen kielen opiskeluun ja käyttöön. Sen tulee antaa tietoja suomenruotsalaisten elinoloista ja kulttuurista sekä luoda mahdollisimman luotettava, ajankohtainen ja kontaktien solmimiseen kannustava kuva Pohjoismaista. Pohjoismaiden olojen, jokapäiväisen elämän ja kulttuurin kuvauksen tulee olla läpikäyväenä periaatteena kaikkien kurssien sisältöjä suunniteltaessa. Oppilaiden on saatava selkeä käsitys ruotsin kielestä maamme toisena virallisena kielenä ja pohjoismaisten yhteyksien välineenä.

Opetuksen yhteydessä tulee käsitellä koko pohjoismaista kieli- aluetta, jolloin oppilaat saavat suomenruotsin ohella tutustua ensisijaisesti ruotsinruotsiin ja jossain määrin myös norjan ja tanskan kieleen äänite- ja tekstinäyttein. Lisäksi voidaan käsitellä tavallisimpia ruotsin, norjan ja tanskan kielen sanavaraston yhtäläisyyksiä ja eroja.

Ruotsin kielen opetuksen tulee osaltaan tukea lukio-opintojen yleistavoitteiden saavuttamista: koko oppilaan persoonallisuuden, hänen yksilöllisten taipumustensa ja sosiaalisten asenteidensa monipuolista kehittämistä. Kasvatus kansainvälisyyteen kuuluu myös oleellisena osana ruotsin kielen opetuksen tavoitteisiin. Tällöin pohjoismaainen yhteistyö nähdään osana kansainvälistä yhteistyötä. Kursseja toteutettaessa on myös kiinnitettävä huomiota tapa- ja asennekasvatukseen, toisten ihmisten huomioonottamiseen sekä kohteliaaseen kielenkäyttöön. Kurssikohtaisesti on lisäksi osoitettu ne lukio-opintojen yleistavoitteet, jotka erityisesti painottuvat kunkin kurssin oppisisällöissä.

Kielitaidon osa-alueet

Kielitaito on kokonaisuus, jossa sen osa-alueet: puheen ymmärtäminen, suullinen tuottaminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen kytkeytyvät läheisesti toisiinsa. Ääntämiseen ja suulliseen tuottamiseen kiinnitetään huomiota kaikilla lukion kursseilla.

Tekstin ymmärtämisen osuus kasvaa opetuksen edetessä. Kirjoittamista harjoitetaan läpi lukion.

Jokaisen kurssin aikana kehitetään kaikkia kielitaidon osa-alueita. Kurssisuunnitelmissa esitetään mahdolliset kurssin sisällön vuoksi painotetut kielitaidon osa-alueet.

Rakenteet

Kieliopin opetuksen päämääränä on pidettävä sitä, että oppilaat tajuavat lauseen sisäisen rakenteen ja osaavat muodostaa rakenteellisesti oikeita virkkeitä. Opetusta suunniteltaessa tulee muistaa, että kielen oppimisen eri osa-alueita on kehitettävä tasapuolisesti oppimäärän suuntaviivojen mukaisesti. Tärkeätä on myös, että rakenteet esiintyvät luontevissa kielenkäyttötilanteissa.

Liitteenä oleva rakenneluettelo on laadittu koko lukion kattavaksi. Rakenteiden aktiivisen (käyttää) ja passiivisen (ymmärtää, tuntee, tunnistaa) hallinnan välillä on tehty ero.

Sanasto

Lukion ruotsin B-kielen oppimäärän sanasto rakentuu peruskoulun B-kielen oppimäärän 700—900 keskeisen sanan sanavarastolle. Sanaston opetuksen tavoitteena on, että oppilas saa valmiuden vieraskielisen tekstin lukemiseen ja ymmärtämiseen. Sanojen valinnan kriteerinä on kurssisuunnitelmien sisällöt ja aihepiirit. Lisäksi sanojen valinnassa tulee ottaa huomioon sanojen yleisyys, käyttökelpoisuus ja kattavuus.

Sanavaraston ja ilmaisuvalmiuden kehittämiseksi on kiinnitettävä huomiota ekstensiiviseen lukemiseen. Tärkeätä on tutustuttaa oppilaat mahdollisimman autenttiseen lisämateriaaliin (lehdet, oheislukemistot, esitteet). Jokaisen oppilaan tulisi lukea lukion aikana ainakin yksi oheislukemisto tai ruotsinkielinen teos. Tämän ohella voidaan käsitellä kaunokirjallisuuden katkelmia ja oppilaiden harrastuksiin liittyviä tekstejä. Myös jonkin aihepiirin käsittely voidaan osittain toteuttaa kaunokirjallisen materiaalin avulla.

Lukio-opintojen aikana tulee oppilaan myös saada tietoa sanamuodotuksen ja -johtamisen keskeisistä periaatteista sanaston opetteluun helpottamiseksi.

Ääntäminen

Ääntämisen ja intonaation opetukseen tulee koko lukion ajan jokaisen kurssin yhteydessä kiinnittää huomiota. Oppilaille opetetaan pääsääntöisesti suomenruotsalainen ääntämys. Sen ohella heidät tulee tutustuttaa ruotsinruotsin ääntämykseen esim. äänite-näyttein. Tavoitteena on, että oppilaat ymmärtäisivät sekä suomenruotsalaista että ruotsinruotsalaista huoliteltua puhetta. Oppi-

laiden tulee saada monipuolista äänitemateriaalia (mm. kieliradio-, kielistudio-, video-ohjelmat, filmit) kuultavakseen.

Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Kunta voi täydentää tätä valtakunnallista oppimäärää paikkakuntaan ja sen kulttuuriin liittyvällä lisämateriaalilla. Tähän soveltuvia kursseja voisivat olla esim. kurssit 2, 3, 4 ja 7.

Kurssit

1. kurssi Jokapäiväinen elämä ja vapaa-aika

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- perehdyttää oppilaat lukio-opiskeluun
- kehittää myönteisiä opiskeluasenteita
- vahvistaa oppilaan itseluottamusta ja turvallisuudentunnetta niin, että hänelle kehittyy halua ja uskallusta vapaasti ilmaista itseään jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa
- kehittää oppilaan kokonaisvireyttä ja antaa hänelle virikkeitä tarkoituksenmukaiseen vapaa-ajankäyttöön.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin kuluessa oppilaille tulee antaa riittävästi informaatiota ruotsin kielen merkityksestä sekä Suomessa että pohjoismaisessa kanssakäymisessä.

Ensimmäisen kurssin aikana oppilas tulee myös perehdyttää ruotsin kielen lukio-opintojen tavoitteisiin ja opastaa häntä käyttämään opiskelussaan lukioon soveltuvia työtapoja.

Kurssin tavoitteena on kerrata ja laajentaa jokapäiväistä elämää käsittelevää sanastoa sekä harjoittaa sitä erilaisissa keskustelutilanteissa.

Kurssin aikana käsitellään myös erilaisia vapaa-ajanviettomahdollisuuksia ja harrastuksia.

Kurssin päättyessä oppilas:

- selviytyy keskeisistä jokapäiväisen elämän puhetilanteista
- ymmärtää yksinkertaista jokapäiväistä elämää ja vapaa-ajanviettoa käsittelevää tekstiä
- pystyy keskustelemaan toisen henkilön kanssa harrastuksista ja vapaa-ajanvietosta yleensä sekä suullisesti ja kirjallisesti kertomaan niistä.

Kurssissa kerrataan perussanastoa ja rakenteita. Kertauksen ei kuitenkaan tule liian paljon painottua ensimmäiseen kurssiin, vaan sen on jakauduttava tasaisesti ensimmäisen vuoden molempien kurssien osalle.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- jokapäiväisen elämän tilanteita
- erilaisia vapaa-ajanviettotapoja, esim. musiikki, lukeminen, urheilu, matkailu
- kunto ja terveys.

Lisäaineistoa:

- oppilaiden omiin harrastuksiin liittyvää vapaavalintaista oheismateriaalia.

Painotus

Kielen osa-alueista tulee painottaa puheen ymmärtämistä ja suullista harjoittelua.

2. kurssi Lähiympäristömme

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- kehittää oppilaan kykyä myönteisten ihmissuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen
- tukea oppilaan opiskeluun kohdistuvien positiivisten asenteiden ja vastuuntunnon muotoutumista.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on käsitellä kouluun, kotiin, perheeseen, ystäviin ja yleensä ihmissuhteisiin liittyviä kielenkäyttötilanteita siten, että oppilas kurssin päättyessä

- ymmärtää helpohkoa kouluelämään, perhe- ja ihmissuhteisiin liittyvää puhetta ja tekstiä
- pystyy kertomaan keskeistä sanastoa käyttäen omasta koulusta, koulunkäynnistään ja mahdollisista työkokemuksistaan
- pystyy kertomaan ja keskustelemaan muista kurssissa käsitellyistä asioista.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- koti ja perhe
- koulu
- ystäväpiiri

- ensimmäiset yhteydet työelämään, esim. kesätyöt
- kielitaidon merkitys
- koti, koulu ja perhe vieraassa maassa (Pohjoismaat).

Lisäaineistoa:

- aiheeseen liittyviä oheistekstejä, esim. lehtien nuoriso-osastoja ym. kirjoituksia.

3. kurssi **Kotimaan esittelyä ja muiden Pohjoismaiden erityispiirteitä**

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- jäsentää oppilaan kuvaa omasta maasta ja asuinseudusta
- kehittää hänen valmiuksiaan ja kiinnostustaan välittää tietoja omasta maasta ja asuinseudusta ulkomaalaisille
- ohjata oppilasta tiedostamaan Suomen erityispiirteitä muihin Pohjoismaihin verrattuna.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on käsitellä Suomea ja omaa asuinseutua, maan luontoa, kansaa ja historiallista taustaa, kulttuuria, nähtävyyksiä ym. sekä antaa täydentävää tietoa muista Pohjoismaista.

Kurssin päättyessä oppilas

- ymmärtää aihepiiriin liittyvää puhetta ja tekstiä
- selviytyy suullisesti aihepiiriin liittyvistä puhetilanteista
- pystyy esittelemään omaa maataan ja asuinseutuaan sekä näiden ominaispiirteitä.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- Suomen yleistä esittelyä, tietoja esim. luonnosta ja historiasta
- matkailua ja matkakohteiden esittelyä
- tyypillisesti suomalaista, esim. ruoka, sauna, tekstiilit, muotoilu, arkkitehtuuri
- oman asuinseudun esittelyä: sijainti, luonto, asumis- ja vapaa-ajanviettomahdollisuudet
- tietoa Suomen ruotsinkielisistä ja kaksikielisistä alueista
- muiden Pohjoismaiden erityispiirteitä.

Lisäaineistoa:

- aiheisiin liittyviä oheistekstejä, mm. lehtiartikkeleita ja esitteitä.

4. kurssi **Elinympäristömme**

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- kehittää oppilaan myönteistä suhtautumista toisiin ihmisiin
- herättää hänessä vastuuntuntoa elinympäristöstään.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on käsitellä ihmisten keskinäisiä suhteita ja elinympäristöä.

Kurssin päättyessä oppilas

- ymmärtää puhetta ja tekstiä, joka koskee elinympäristöä
- ymmärtää puhetta ja tekstiä, joka käsittelee eri-ikäisten ja erilaisten ihmisten kanssakäymistä
- pystyy suullisesti ja/tai kirjallisesti kuvaamaan ja vertaamaan erilaisia elinympäristöjä ja niiden vaikutusta ihmisten elämään sekä ottamaan kantaa myös muihin kurssissa käsiteltyihin kysymyksiin.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- luonto ja ympäristö
- asuminen
- liikenne
- muuttoliike
- ihmissuhteet ja niiden merkitys
- suomenruotsalaisten elinolot
- tekniikan vaikutus lähiympäristöömme.

Lisäaineistoa:

- aiheeseen liittyviä oheistekstejä.

Painotus

Kielen osa-alueista painotetaan luetun ymmärtämistä sekä suullista ja kirjallista tuottamista.

5. kurssi **Tieto, kulttuurielämä ja ajanviette**

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- herättää oppilaassa kiinnostusta lukea ruotsinkielisiä lehtiä ja seurata radion ja television ruotsinkielisiä ohjelmia

— kehittää oppilaan arvostelukykyä niin, että hän pystyy käyttämään hyväkseen ja kriittisesti arvioimaan erilaista informaatiota ja viihdettä

— kehittää oppilaan valmiutta uusien tietojen hankintaan sekä itsenäiseen ajatteluun ja toimintaan.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin aikana käsitellään eri tiedotusvälineitä ja niiden välittämää informaatiota, kulttuuria ja ajanvietettä. Oppilas perehdytetään tiedotusvälineiden käyttämään kieleen niin, että hän

— pystyy valikoiden lukemaan lehteä sen sisällön pääpiirteittäin ymmärtäen

— pystyy tekemään muistiinpanoja kuulemastaan tai näkemästään ja tämän perusteella selostamaan ruotsiksi tai äidinkielellä suullisesti tai kirjallisesti asian olennaisen sisällön

— osaa laatia lyhennelmän ja kirjallisen tai suullisen selostuksen lukemastaan tekstistä

— pystyy esittämään mielipiteen tai kannanoton lukemastaan, kuulemastaan tai näkemästään.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

— lehdistö, radio ja TV

— erilaisia sanomalehtitekstejä valikoiden: elokuva, teatteri ja musiikki; urheilu ja liikunta; mainonta ja kuluttajanvalistus; yhteiskunnallisia aiheita, mm. keskeinen poliittinen sanasto

— tekniikan saavutuksia.

Lisäaineistoa:

— sanomalehtitekstejä ja/tai kirjallisuutta.

Painotus

Kielen osa-alueista painotetaan tekstin ja puheen ymmärtämistä.

6. kurssi Elämänlaatu — opinnot ja työ

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

— tarjota virikkeitä elämäkatsomuksen jäsentämiseen

— kehittää opiskeluun, työhön, työ- ja elinympäristöön kohdistuvia myönteisiä asenteita.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on käsitellä elämänlaatuun ja ihmissuhteisiin liittyviä aiheita. Lisäksi tutustutaan opiskelussa ja työelämässä tarvittavaan kieleen ja kielenkäyttötilanteisiin.

Kurssin päättyessä oppilas

- ymmärtää puhetta ja tekstiä, joka käsittelee elämänlaatua, vapaa-ajan käyttöä ja ihmisten ja ihmisyhteisöjen erilaisuutta
- osaa suullisesti ja/tai kirjallisesti selostaa tai kuvata lukemansa, kuulemansa tai kokemansa perusteella edellä käsiteltyjä kysymyksiä
- ymmärtää tavallista puhetta ja tekstiä, joka esittelee jatko-opintoja ja työelämää, esim. ammattiin hakeutumista ja ammatissa toimimista
- osaa tiedustella jatko-opintoihin ja työhön liittyviä keskeisiä asioita ja kertoa omasta koulutuksestaan sekä jatko-opintoihin ja ammatinhankkimiseen liittyvistä tulevaisuudensuunnitelmistaan.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- ympäristön kehittäminen
- tasa-arvo ja eriarvoisuus yksilöiden ja ryhmien kesken
- kansallisia vähemmistöjä
- vapaa-ajan käyttö
- elämäkatsomuksellisia aiheita
- jatko-opinnot
- työhön hakeutuminen, työelämä, työympäristö
- eri työalojen esittelyä.

Lisäaineistoa:

- kirjallisuutta ja/tai sanomalehtitekstejä.

7. kurssi Suomi Pohjoismaissa — Pohjola kansainvälisissä yhteyksissä

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- lisätä oppilaan kiinnostusta Pohjoismaita ja pohjoismaista yhteistyötä kohtaan
- tukea oppilaan kansainvälisen ajattelutavan kehittymistä.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on lisätä oppilaan kielellistä valmiutta osallistua pohjoismaiseen kanssakäymiseen ja antaa lisäinformaatiota Pohjoismaista sekä pohjoismaisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Tarpeen mukaan kerrataan keskeistä kieliaineista ja keskeisiä rakenteita.

Kurssin päättyessä oppilas

- pystyy tulkitsemaan äidinkielelle kuulemaansa tai lukemaansa kurssin aihepiiriin liittyvää tekstiä

- pystyy tekemään muistiinpanoja kuulemansa tai lukemansa perusteella
- pystyy suullisesti ja kirjallisesti kertomaan kurssissa käsitellyistä pohjoismaisista kysymyksistä.

Oppisisällöt:

Esimerkkejä käsiteltävistä aihepiireistä:

- Suomi yhtenä Pohjoismaana
- pohjoismaisen yhteistyön eri muotoja
- Pohjola kansainvälisissä yhteyksissä
- pohjoismaisia kulttuurisaavutuksia ja kulttuuritapahtumia
- ajankohtaista yhteiskunnallista tietoutta

Rakenneluettelo

Lukion aikana syvennetään ja laajennetaan kieliopin tuntemusta siten, että lukion päättövaiheessa oppilaalta edellytetään seuraavien rakenteiden osaamista:

SUBSTANTIIVIT

- osaa käyttää eri deklinaatioihin kuuluvia substantiiveja yksikön ja monikon epämääräisessä ja määräisessä muodossa
- osaa käyttää epämääräistä muotoa ilman artikkelia tavallisimmissa tapauksissa
- osaa käyttää erisnimiä tavallisimmissa yhteyksissä
- osaa ilmaista omistussuhdetta käyttäen *s*-genetiiviä ja sitä seuraavan substantiivin ja adjektiivin oikeata määräysmuotoa
- osaa käyttää tavallisimpien pronomien yhteydessä substantiivin oikeata muotoa

ADJEKTIIVIT

- osaa käyttää adjektiiviattribuuttia seuraavissa tapauksissa:
  - a) siihen liittyvän substantiivin ollessa epämääräisessä tai määräisessä muodossa
  - b) genetiivin jälkeen
  - c) tavallisimpien pronomien jälkeen
- osaa käyttää adjektiivia predikatiivina
- osaa käyttää eri tavoin muodostettuja komparatiivi- ja superlatiivimuotoja sekä predikatiivina että attribuuttina
- osaa käyttää *som* ja *än* sanoja vertailun yhteydessä
- osaa käyttää tavallisiin adjektiiveihin liittyviä prepositioita

LUKUSANAT

- osaa käyttää perus- ja järjestyslukuja mm. ilmaistessaan ikää, aikaa, mittaa tai määrää
- osaa käyttää tavallisimpia murtolukuja (esim. *hälften*, *en tredjedel*) ja osaa lukea desimaalilukuja.

PRONOMINIT

- osaa käyttää normaaliin kielenkäyttöön kuuluvia pronomineja

VERBIT

- osaa käyttää heikkoja ja vahvoja verbejä eri aikamuodoissa ilmaisemaan sekä nykyaikaa että mennyttä ja tulevaa aikaa
- osaa käyttää apuverbejä *skall, skulle, måste, borde, vilja, kunna* sekä apuverbien luonteisia verbejä ja infinitiiviä niiden yhteydessä
- ymmärtää apuverbien *lär, torde* ja *bör* käytön
- osaa käyttää infinitiiviä *att*-sanana kanssa ja ilman
- osaa käyttää suomen kielen konditionaalina vastineita
- osaa käyttää imperatiivia
- osaa käyttää partisiipin preesensia ja perfektia
- osaa käyttää *s*-passiivia
- ymmärtää muiden passiivien ja agentin käytön
- osaa käyttää tavallisiin verbeihin liittyviä prepositioita
- tuntee tärkeimmät verbit, joiden yhteydessä paikkaa ilmaistaan suomen kielestä poikkeavalla tavalla esim. *stanna hemma*

ADVERBIT

- tuntee tärkeimmät seuraaviin ryhmiin kuuluvat adverbit ja osaa sijoittaa ne oikein eri tyyppisissä lauseissa:

Pronominaaliadverbit

relatiiviset esim. *där, dit*

interrogatiiviset esim. *var, vart, varifrån, när, hur*

erilaiset aikaa ja paikkaa ilmaisevat adverbit esim. *här, där,*

hit, dit, då, nu, någonstans, ingenstans

Lauseadverbit, esim.

aldrig, inte, knappt, knappast, vanligen, kanske, nog, tyvärr, gärna, alltså, dessutom jne.

Vahvistavat adverbit

mycket, helt, alldeles, ganska, lagom, rätt, för, lite, allt, riktigt, väldigt jne.

- osaa komparoida sekä adjektiivista *t*-päätteellä johdettuja että muita komparoitavissa olevia keskeisiä adverbejä kuten *gärna, lite, mycket, nära, ofta, bra, väl, dåligt, illa*

- ymmärtää myös seuraavan tyyppisiä adverbiyhdistelmiä: *ditåt, hittills, härmed*

PREPOSITIOT

- osaa käyttää aikaa, paikkaa, tapaa ym. ilmaisevia prepositioita
- osaa käyttää tavallisimpia verbiin, adjektiiviin ja substantiiviin liittyviä prepositioita
- osaa käyttää tavallisimpia suomen kielen genetiiviä vastaavia prepositiolausekkeita

KONJUNKTIOT

- osaa käyttää tavallisia rinnastus- ja alistuskonjunktioita

LAUSEOPPI

- tuntee lauseen sisäisen rakenteen ja sen pääjäsenet
- tunnistaa lauseessa objektin ja osaa käyttää sitä
- tunnistaa adjektiiviattribuutin ja predikaatiivin ja osaa käyttää niitä oikeassa muodossa
- tunnistaa erityyppiset päälauseet ja osaa käyttää niissä oikeaa sanajärjestystä
- tunnistaa erityyppiset sivulauseet ja osaa käyttää niissä oikeaa sanajärjestystä
- osaa sijoittaa oikein kieltosanat ja muut liikkuvat määreet sekä pää- että sivulauseissa

Sananmuodostus

Seuraavia esimerkkiryhmiä voidaan käyttää tarkoituksenmukaisesti valikoiden, lähinnä ymmärtämisen helpottamiseksi:

verbien johtopäätteitä ovat

- *-a* miltei kaikkien muiden sanaluokkien sanoista, kuitenkin etupäässä substantiiveista, esim. *posta, semestra, sura, dua*
- *-na* useista adjektiiveista, esim. *mörkna, gulna*
- *-rea, -isera* vierasperäisistä sanoista, esim. *motionera, modernisera*

substantiivien johtopäätteitä ovat

- *-ande*, esim. *meddelande* (huom. suku)
- *-ing*, esim. *mottagning*
- *-ism*, esim. *konservatism, kommunism*
- *-het*, joka on tavallisin tapa muodostaa substantiiveja adjektiiveista, esim. *nyhet, dumhet*
- *-dom, -skap*, esim. *barndom, vänskap, kärlek*
- tekijää merkitsevissä sanoissa *-are, -ande* (huom. suku), *-er*, esim. *fiskare, vägvisare, ordförande, tekniker*
- tekijää merkitsevissä sanoissa *-ist*; usein vierasperäisissä, mutta myös ruotsalaisissa sanoissa, esim. *kemist, idealist, sjuttotalist, nykterist*
- *-is* (puhekielessä), *kändis, dagis, bästis*

adjektiivien johtopäätteitä ovat

- *-ig, -lig, -bar, -lös*, esim. *rödhårig, laglig, arbetslös*
- *-(i)sk* kansallisuutta ilmaisevissa ja yleensä maantieteellisissä käsitteissä, mutta myös muissa sanoissa, esim. *asiatisk, amerikansk, typisk*
- *-ell* vierasperäisissä sanoissa, esim. *industriell, formell*

adverbien johtopäätteitä ovat

- *-t, -vis, -igen*, esim. *flitigt, lyckligtvis, vanligen*

Oppilaille opetetaan tavallisimpia etuliitteitä, esim. *o-* (*vän — ovän*), sekä ymmärtämään uusia yhdyssanoja, esim. *snabbköp, miljövänlig, nattparkera, möjliggöra*.

9.4.4 Saksan kieli

9.4.4.1 A-oppimäärä

Tavoitteet

Lukion saksan A-oppimäärän tavoitteena on yleisluonteisissa tilanteissa tarvittava melko hyvä suullinen ja kirjallinen viestintätaito.

Viestintätaitoon luetaan kuuluvaksi henkilökohtaisiin kontakteihin, harrasteisiin, opiskeluun, työhön, elinympäristöön ym. keskeisiin elämänaloihin liittyvä kieli. Oppilaan tulisi oppia puhumaan ja kirjoittamaan ymmärrettävää saksan kieltä sekä ymmärtämään jokapäiväistä puhetta ja helpohkoa asia- ja kaunokirjallista tekstiä. Eri ammattialojen erityiskieli ei kuulu oppimäärään. Suullisen kielitaidon ohella painotetaan erityisesti ekstensiivistä tekstinkäsittelyä ja taitoa apuneuvoja hyödyntäen saada selkoa vaikeahkoista autenttisista teksteistä.

Oppimäärässä edellytetään, että oppilaalle opetetaan edelläkuvattun taidon perustaksi riittävästi ääntämistä, sanastoa ja rakenteiden hallintaa. Opetuksen tulee antaa oppilaille mahdollisimman luotettava, ajankohtainen ja monipuolinen kuva saksalaisen kieli-alueen maista, niiden yhteiskunnasta, kulttuurista ja yksityisten ihmisten oloista. Tämä tietous avartaa oppilaiden maailmankuvaa, luo edellytykset luontevalle käyttäytymiselle saksankielisillä alueilla ja edistää saksan kielen syvällisempää tajuamista. On tärkeää, että oppilaat osaavat kertoa Suomesta saksaksi. Heidän tulee omaksua suomalaisen kulttuuriin ja elämänmuotoon liittyvien avainsanojen saksankieliset vastineet. Oppilaat tutustutetaan myös saksan kielen käyttöön viestintävälineenä kansainvälisessä yhteistyössä.

Tavoitteena on myönteisen asenteen luominen saksan kieltä ja sen opiskelua kohtaan. Oppilaan taitoa opiskella kieltä myös itsenäisesti on kehitettävä, jotta hän koulun ulkopuolella ja sen päätettyään pystyisi ylläpitämään ja parantamaan kielitaitoaan.

Saksan A-oppimäärässä on otettu huomioon lukion yleistavoitteet.

Kurssisuunnitelmat

1. kurssi Nuorison vapaa-ajanvietto ja harrasteet

Kielelliset tavoitteet

Kolmen ensimmäisen kurssin aikana kerrataan peruskoulussa opitua keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita.

1. kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

— ymmärtää yleisluontoista arkipäivän tilanteisiin, vapaa-aikaan ja harrasteisiin liittyvää puhetta

— ymmärtää oleellisen sisällön em. aihepiireihin liittyvistä haastatteluista, selostuksista jne., jotka sisältävät jonkin verran uuttakin kieliaineista

— selviytyy saksan kielellä tavallisista arkipäivän tilanteista ja kertoo vapaa-ajanvietostaan ja harrasteistaan sekä ilmaisee mielipiteitään em. aiheista

Kirjallinen kommunikaatio

— saa selkoa oman maan ja saksankielisten maiden nuorison vapaa-ajanviettoa ja harrasteita käsittelevistä sekä kaunokirjallisista että asiateksteistä sanastoa ja sanakirjaa käyttäen

— pystyy laatimaan lyhyitä kirjoitelmia omasta vapaa-ajanvietostaan ja harrasteistaan

Painotus

Pääpaino on puhumisen ja kuullun ymmärtämisen alueella.

Aihepiirejä:

— vapaa-ajanvieton mahdollisuudet, tavat, paikat

— vapaa-ajan käyttö ja merkitys

— nuorison harrastukset (eri näkökulmat)

— nuorison kansainväliset kontaktit ja ystävyyssuhteet

— Saksan liittotasavallan, Saksan demokraattisen tasavallan, Itävallan ja Sveitsin urheilun kuva.

2. kurssi Maisemat ja matkailu

Kielelliset tavoitteet

2. kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

— ymmärtää oleellisen sisällön kurssin aihepiireihin liittyvistä selostuksista, haastatteluista, ääniteohjelmista jne., jotka sisältävät myös uutta kieliaineista

— selviytyy tyydyttävästi tavallisimmista keskusteluista matkailuun liittyvissä tilanteissa ja pystyy kertomaan saksaksi joitakin perustietoja ja omia mielipiteitä kotimaan (matkailu)oloista.

Kirjallinen kommunikaatio

— ymmärtää ja osaa käyttää hyväkseen yleisluontoista tekstiä sisältäviä saksankielisiä esitteitä

— ymmärtää (sanastoa ja sanakirjaa käyttäen) kurssin aiheita käsitteleviä tekstejä, jotka voivat sisältää melkoisesti uuttakin kieliainesta

— pystyy laatimaan lyhyehköjä kirjoitelmia, lähinnä joitakin tosiasioita sisältäviä selostuksia kotimaan oloista.

Painotus

Kotimaan oloja käsiteltäessä painotetaan puhumista. Saksan liittotasavaltaa, Saksan demokraattista tasavaltaa, Itävaltaa ja Sveitsiä käsiteltäessä pääpaino on luetun ja kuullun ymmärtämisen alueilla.

Aihepiirejä:

- Suomi keskieurooppalaisten matkailukohteena
- saksankieliset maat suomalaisten matkailijoiden kannalta
- matkailu ennakkoluulojen karkottajana
- vieraiden olojen hyväksyminen
- vieraan kulttuurin arvostaminen
- yhtäläisyyksien löytäminen eri kulttuureista
- käyttäytyminen matkailupalvelusten tarvitsijana
- käyttäytyminen palvelusten tarjoajana, oppaana
- omasta kotiseudusta kertominen
- omista matkailukokemuksista kertominen.

3. kurssi Koulutus ja työ

Kielelliset tavoitteet

3. kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

— ymmärtää hyvin kouluelämään liittyvää puhetta

— ymmärtää olennaisen sisällön haastatteluista ja selostuksista, joissa haastateltava kertoo opiskelustaan, työoloistaan ym. työhönsä liittyvistä yleisistä asioista

— osaa kuvata Suomen koululaitosta, omaa opiskeluaan ja kesätyötään

— osaa tiedustella vastaavia asioita keskustelukumppaniltaan

— osaa keskustelussa ottaa kantaa koulunkäyntiin liittyviin asioihin.

Kirjallinen kommunikaatio

— ymmärtää yleistajuisia koululaitosta, koulu- ja opiskeluelämää käsitteleviä tekstejä

— saa selon yleisluonteisista työelämään liittyvistä teksteistä apuvälineitä käyttäen

— osaa kertoa esim. kirjeenvaihtotoverille Suomen koulujärjestelmästä, omasta opiskelustaan ja työkokemuksistaan ja tiedustella vastaavia asioita tuttavallisessa kirjessä

— selviytyy kesätyöpaikan hakuun tai harjoittelijanvaihtoon hakeutumiseen liittyvästä virallisesta kirjeenvaihdosta malleja ja muita apuvälineitä käyttäen.

Painotus

Pääpaino on luetun ja kuullun ymmärtämisen alueilla. Puhumista ja kirjoittamista harjoitetaan aiheeseen luontevasti liittyvissä tehtävissä.

Aihepiirejä:

- koululaisena Liittotasavallassa, DDR:ssä ja Suomessa (koulujärjestelmä, arvostelu, luokan henki, Mitbestimmung, opettaja ja oppilaat, oman koulun esittely ulkomaalaisille vieraille)
- koulu työympäristönä ja koululaisen työpäivä
- kesätyöt, harjoittelu
- työhön hakeutuminen
- työolot
- saksan kielen taidon merkitys työelämässä.

4. kurssi Ihmissuhteet ongelmiseen

Kielelliset tavoitteet

4. kurssin päätyttyä oppilas

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää aihepiireihin liittyvää keskustelua ja aihepiirien problematiikkaan todennäköisesti liittyviä puolustavia ja vastustavia kannanottoja
- pystyy osallistumaan keskusteluun ja selostamaan kotimaassaan vallitsevia järjestelyjä ja asenteita
- pystyy kertomaan kokemistaan, kuulemistaan tai lukemistaan aihepiireihin liittyvistä yksityistapauksista
- pystyy ilmaisemaan oman mielipiteensä sekä perustelemaan ja puolustamaan kantaansa
- pystyy kielen keinoin ilmaisemaan erilaisia tunnereaktioita.

Kirjallinen kommunikaatio

- saa sanakirjan avulla selkoa aihepiiriä koskettavasta sanomalehtitekstistä tai kaunokirjallisuudesta
- pystyy kirjallisesti referoimaan mahdollisesti käynnissä olevaa yleiskeskustelua tai kaunokirjallista tuotetta, joka käsittelee ihmissuhteisiin liittyviä ongelmia
- pystyy esittämään kirjallisesti omia mielipiteitään tai havaintojaan ihmissuhteista
- pystyy kirjoittamaan omista tunne-elämyksistään.

Painotus

Pääpaino on luetun ja kuullun ymmärtämisessä sekä puhumisessa.

Aihepiirejä:

- perhe ja perheenjäsenten suhteet

- sukupuolten tasa-arvo, erityisesti naisen asema
- lapsen asema
- sukupolvien ristiriita
- nuorten asema, suhde tovereihin, esikuvat, ystävyys, rakkaus
- toveruus ja ystävyys yli rajojen
- opettajan ja oppilaan suhteet
- vierastyöläiset
- vanhusten asema
- aseistakieltäytyminen.

5. kurssi Ihmisen elinympäristö

Kielelliset tavoitteet

5. kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää hyvin asumista, liikennettä ja luontoa käsittelevää puhuttua tekstiä
- osaa kuvata ja selostaa Suomen tilannetta em. kysymysten osalta
- osaa tiedustella vastaavia asioita keskustelutoveriltaan
- pystyy ilmaisemaan kantansa kurssin aiheisiin liittyviin ongelmiin ja kysymyksiin.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää melko vaikeitakin kurssin aiheita käsitteleviä tekstejä
- saa selville apuneuvoja käyttäen pääsisällön vaikeistakin teksteistä
- osaa kertoa Suomen luonnosta, asumisolosta ja liikenteestä ja tiedustella vastaavia asioita esim. saksalaiselta tuttavaltaan.

Painotus

Pääpaino on tekstin ymmärtämisen alueella. Puhumista, kuullun ymmärtämistä ja kirjoittamista harjoitetaan tekstinluvun ohella.

Aihepiirejä:

- luonto, ihmisen suhde luontoon, luonnon tasapainon järkkyminen, luonnonsuojelu
- asuminen, erilaiset asumisolot (kaupunki/maaseutu, lähiö/keskusta), asumiseen liittyvät ongelmat, hyvän asunnon merkitys
- liikenne, kulkuyhteydet, oman auton käyttö/julkiset kulkuvälineet, maanlaisen edut ja haitat
- väestön kasvu ja väheneminen (syyt ja seuraukset)
- tärkeimpiä tieteen saavutuksia, esim. avaruustutkimus, tietokoneet jne.

6. kurssi Joukkotiedotus ja tiedonhankinta

Kielelliset tavoitteet

6. kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

— ymmärtää autenttisen radio- ja tv-ohjelman oleellimmat kohdat

— ymmärtää kurssin aiheita sivuavia ääniteohjelmia (mahd. tv-talenteita)

— osaa esittää alan sanastoa käyttäen mielipiteitä ja tosiasioita joukkotiedotusta ja tiedonhankintaa koskevissa keskusteluissa ja referaateissa.

Kirjallinen kommunikaatio

— ymmärtää kurssin aiheita käsitteleviä oppikirjatekstejä yms.

— ymmärtää autenttisten lehtiartikkelien tms. pääasiallisen sisällön tarkoituksen

— osaa laatia kurssin aihetta käsittelevän kirjoitelman, jossa on mielipiteitä ja tosiasioita.

Painotus

Osa-alueita painotetaan mahdollisimman tasapuolisesti.

Aihepiirejä:

— lehdistö

— kaunokirjallisuus vaikuttamisen välineenä

— elokuvan viestintäkeinot

— televisio/video

— mainonnan kieli ja keinot

— kuvalliset viestit

— tietotekniikka

— erilaiset lukutavat.

7. kurssi Elinkeinoelämä ja yhteiskuntarakenne

Kielelliset tavoitteet

7. kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

— ymmärtää ajankohtaisten uutislähetysten sisällön

— ymmärtää erilaisista työympäristöistä tehtyjen haastattelujen oleellisen sisällön

— ymmärtää kurssin aiheisiin liittyviä, esim. yhteiskuntakriittisiä filmejä ja ääniteohjelmia

— osaa selostaa kuulemastaan pääsisällön muistiinpanojen avulla (vaikeista teksteistä äidinkielellä)

— osaa kertoa pääpiirteet Suomen poliittisesta elämästä ja yhteiskuntarakenteesta sekä elinkeinoelämän rakenteesta ja opiskeluo-loista

— osaa kysellä vastaavia asioita saksaa puhuvalta keskustelukumppanilta.

Kirjallinen kommunikaatio

— ymmärtää kurssin aihepiirien perusasiat sisältävät tekstit siten, että saa luotettavaa tietoa

- ymmärtää pääsisällön sanomalehtien poliittisista sekä talouselämäämme yleisluonteisesti käsittelevistä artikkeleista
- pystyy käyttämään hyväkseen käsiteltävää asiaa valaisevia hakuteoksia
- osaa selostaa Suomen osalta kurssin aihepiireihin liittyviä asioita
- osaa referoida, tiivistää ja kommentoida lukemiaan lehtiartikkeleita
- osaa laatia lyhyen selostuksen kurssiin liittyvästä aiheesta lähdeaineistoa käyttäen

Painotus

Luettujen ja kuultujen tekstien ymmärtäminen on etualalla. Tähän liittyy tekstien kirjallinen ja suullinen referointi ja kriittinen kommentointi, joka voi tapahtua myös äidinkielellä.

Aihepiirejä:

- Liittotasavallan, DDR:n ja Suomen yhteiskuntarakenteen erikoispiirteet
- Liittotasavalta ja DDR esimerkkeinä hyvin pitkälle teollistuneista maista
- työolot, työsuojelu
- työvoimaongelmat
- työn merkitys ihmiselle (vrt. työttömyys)
- ajankohtaiset poliittiset tapahtumat, esim. vaalit ja niiden yhteydessä poliittiset puolueet
- suurmiehet ja poliittiset vaikuttajat
- suuria ajattelijoita
- korkeakouluopiskelu saksankielisissä maissa ja Suomessa
- opiskelijaelämä
- elinkeinoelämän piirteitä ao. maissa, taloudelliset ryhmittymät (EC, SEV, EFTA) ja niiden merkitys.

8. kurssi Kansainvälinen yhteistyö ja kulttuurivaihto

Tavoitteet

Kielelliset tavoitteet

8. kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää kansainvälisestä yhteistyöstä ja kulttuurivaihdosta kertovia uutisia, selostuksia ja haastatteluja
- pystyy kertomaan Suomen osuudesta kansainvälisessä yhteistyössä sekä Suomen kulttuuriviennistä
- osaa käyttää tavallisimpia kokouskäytäntöön liittyviä sanontoja
- osaa esittää perustellun puheenvuoron ja tehdä esityksen jostakin asiasta.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää kurssin aiheisiin liittyviä vaikeahkojakin tekstejä

— pystyy laatimaan kirjoitelmia, referaatteja ja tiivistelmiä, joiden kieliasu kuvastaa perusrakenteiden hallintaa.

Painotus

Pääpaino on luetun ymmärtämisessä ja kirjoittamisessa sekä kieliopin rakenteiden harjoittamisessa.

Aihepiirejä:

- kehitysapu
- taloudellinen yhteistyö
- kansainväliset järjestöt, lähinnä humanitaariset
- puolueettomien maiden asema kansainvälisessä yhteistyössä (Suomi, Sveitsi, Itävalta)
- kansainvälinen toiminta maailmanrauhan turvaamiseksi
- kansainvälisesti tunnettuja ihmiskunnan hyväntekijöitä tai rauhansasian edistäjiä
- kulttuurivaihdon merkitys maailmankuvan avartumiselle ja suvaitsevaisuudelle
- kulttuurivaihdon tapahtumia taiteen eri aloilla erityisesti Suomen ja saksaa puhuvien maiden välillä
- aseidenriisunta
- rotuongelma
- viestintäongelmat kansainvälisessä toiminnassa, tulkin tehtävä
- käännöstyön ongelmia.

Rakenneluettelo

Lukion päättövaiheessa oppilaan tulisi saamansa opetuksen perusteella osata:

VERBIT

Peruskoulu

- ilmaista nykyistä, tulevaa ja mennyttä aikaa käyttämällä preesensia, imperfektiä, perfektiä ja pluskvamperfektiä
- ilmaista käskyjä, ohjeita ja kieltoja käyttämällä imperatiivin yks. ja mon. 2. persoonaa ja kohtelaisuusmuotoa
- ilmaista pakkoa, tahtoa, aikomusta, luvan kysymistä ja saamista, toivomusta sekä osaamista modaaliverbeillä *müssen*, *wollen*, *dürfen*, *mögen* (*möchte*) ja *können*
- käyttää muotoja *hätte*, *wäre*, *würde*, *könnte*, *möchte*
- ymmärtää konjunktiivin imperfektimuodot tekstissä
- käyttää *würde* + infinitiivi rakennetta
- ymmärtää passiivin preesens- ja imperfektimuotoja ilman agenttirakennetta
- käyttää *zu*-partikkella infinitiivirakenteissa: *es ist schön zu reisen*, *er versucht, mir zu helfen*
- ilmaista tarkoitusta *um* + *zu* + infinitiivirakenteella

Lukion 1. vuosi

- *haben* ja *sein*-apuverbien käyttö liittomuodossa käsitellään yksityiskohtaisesti
- ymmärtää *werden*-verbillä ilmaistu tuleva aika
- ilmaista mennyttä aikaa käyttämällä kaksoisinfinitiiviä
- ilmaista ohjeita, käskyjä ja kieltoja käyttämällä verbejä *müssen* ja *sollen*
- ilmaista kehotusta mon. 1. persoonalla käyttämällä konjunktiivia tai *wollen*-verbiä, esim. *gehen wir, wollen wir gehen*
- ilmaista velvollisuutta verbillä *sollen*
- ilmaista tavallisimmilla konjunktiivin imperfektimuodoilla ja *würde* + infinitiivillä toivomusta ja ehtoa, jonka toteutuminen on epävarmaa
- ilmaista *würde* + infinitiivillä kohteliasta pyyntöä ja kehotusta
- ilmaista *möchte*, *könnte*, *dürfte*-muodoilla kohteliasta kysymystä, pyyntöä, lupaa, palvelusta, ehdotusta ja toivomusta
- ilmaista ehdollista ja epätodellista asiaa käyttämällä konjunktiivin pluskvamperfektimuotoja
- käyttää passiivimuotoja ilmaisemaan nykyäikää, tulevaisuutta ja menneisyyttä myös agenttirakenteissa
- käyttää infinitiiviä *zu*-partikkelin kanssa substantiivin, adjektiivin ja verbin yhteydessä jättää *zu*-partikkeli pois myös *lassen*, *werden*, *sehen*, *hören* yhteydessä
- ilmaista tekemättä jättämistä *ohne* + *zu* + infinitiivillä
- ilmaista keinoa ja menettelytapaa partitiivin preesensilla

Lukion 2. (ja 3.) vuosi

- ilmaista epävarmuutta käyttämällä preesensia, perfektiä + *wohl*/*vielleicht* rakennetta
- ymmärtää suomen potentiaalilin vastineina *dürfte* + infinitiivi ja *werden* + infinitiivi + *wohl*
- ymmärtää *sollen*-verbillä ilmaistavat sanonnat: *er soll krank sein*, *der Mann soll viel verdient haben*, *wenn es morgen regnen sollte*
- ilmaista epätodellisuutta, toivomusta, kehotusta jne. käyttämällä kaksoisinfinitiivirakennetta, esim. *du hättest es tun sollen*
- ymmärtää konjunktiivin preesens- ja imperfektimuotoja epäsuorassa kerronnassa
- käyttää ja ymmärtää passiivin infinitiiviä modaaliverbien yhteydessä, esim. *kann das Radio repariert werden?*
- ilmaista tilapassiivilla tapahtuman kautta syntynyttä tilannetta esim. *das Fenster ist geöffnet*
- ymmärtää infinitiivin perfektirakenteet tekstissä
- ymmärtää tavallisimpien etuvavujen merkitykset ja käyttää eriävä ja kiinteää yhdistystä tavallisimmissa tapauksissa
- ilmaista lassen-verbillä ”ajatus teettää toisella”, esim. *er läßt sich ein Haus bauen* sekä ymmärtää seuraavanlaiset sanonnat: *das läßt sich denken*, *einen Handschuh fallen lassen*, *laßt uns gehen*, *ich habe mir sagen lassen*, *daß . . .*

SUBSTANTIIVIT

Peruskoulu

- ilmaista artikkelin valinnalla ero uuden ja aikaisemmin mainitun asian välillä
- käyttää akkusatiivia, datiivia ja genetiiviä perusmerkityksissä
- ilmaista määrää käyttäen yksikön ja monikon muotoja
- ilmaista kansallisuutta ja ammattia *sein-* ja *werden-*verbien yhteydessä
- tiedostaa tavallisimmat eri sukujen monikon päätteet

Lukion 1. luokka

- käyttää artikkelia maantieteellisen nimen yhteydessä
- käyttää nominatiivia subjektina ja *sein, werden* ja *bleiben-*verbien predikatiivina
- käyttää akkusatiivia transiitiviverbien yhteydessä
- käyttää datiivia ”kenelle”-ilmaisevien verbien yhteydessä
- ilmaista genetiivillä ja *von-*prepositiolla omistussuhdetta
- hallita eri sukujen tavallisimmat johto- ja monikonpäättöt

Lukion 2. (ja 3.) luokka

- hallita tavallisimmat artikkelin käyttöön liittyvät tapaukset (myös kiinteissä sanoissa)
- ilmaista akkusatiivilla ”kuinka kauan”, ”kuinka usein”, ”milloin” ikää, mittaa, suuntaa ja tietä
- ilmaista genetiivillä epämääräistä ja säännöllisesti toistuvaa aikaa
- käyttää akkusatiivia ja datiivia näitä vaativien verbien yhteydessä
- hallita suomena poikkeavasti monikossa tai yksikössä käytetyt tavallisimmat substantiivit, kuten die Ferien, das Obst jne.

ADJEKTIIVIT

- käyttää adjektiivia predikatiivina ja attribuutina nominatiivissa, akkusatiivissa ja datiivissa sekä heikossa että vahvassa taivutuksessa
- ilmaista vertailua sekä komparatiivilla että -st-superlatiivilla
- käyttää vertailussa asianmukaisesti *wie* ja *als* sanoja
- käyttää adjektiiviattribuuttia myös heikon tai vutuksen genetiivissä
- ilmaista vertailua myös am + -sten superlatiivilla
- käyttää tavallisimpien substantivoitujen adjektiivien kaikkia sijamuotoja
- käyttää adjektiivin yhteydessä erilaisia vahvistussanoja

ADVERBIT

- käyttää oppimääräänsä kuuluvia paikan, tavan ja ajan adverbeja
- ilmaista aikaa, paikkaa ja tapaa tavallisimmilla adverbeilla
- ilmaista vertailua adverbeista käyttämällä komparatiivia ja am + -sten superlatiivia

NUMERAALIT

Peruskoulu

- käyttää peruslukuja
- käyttää järjestyslukuja, etenkin päivämäärissä

Lukion 1. luokka

- ilmaista päiväyksiä, järjestystä käyttämällä järjestyslukuja

Lukion 2. (ja 3.) luokka

- ilmaista vuosikymmenet ja vuosisadat
- käyttää sanontoja *Tausende* ja *Hunderte von* . . .

PRONOMINIT

- käyttää persoonapronominien nominatiivi-, akkusatiivi- ja datiiivimuotoja
- käyttää *es*-pronominia muutamissa sanonnoissa
- käyttää adjektiivista possessiivipronominia, paitsi *euer*, *eure*
- käyttää refleksiivipronomineja refleksiiviverbin yhteydessä
- käyttää keskeisiin rektioihin liittyviä pronominaaliadverbeja
- käyttää demonstratiivipronominia *dieser* ja ymmärtää *so ein*, *solcher* ja *derselbe* merkitys?
- käyttää interrogatiivipronomineja *was?*, *wer?* (*vem?*), *wen?*, *welcher?*, *was für ein?* sekä kysymyssanoja *wo?*, *wie?*, *wann?*, *warum?*, *wiewiel?* kysymysten muodostamisessa
- käyttää indefiniittipronomineja *etwas*, *viel(e)*, *nichts*, *man*, *kein*, *alle*, *andere*, *einige*, *niemand*, *jemand* sanastollisina

- ilmaista *Sie*, *ihr* ja *du*-pronominieilla puhutun tuttavallisuuden aste
- käyttää *es*-pronominia muodollisena subjektina viittaamaan epämääräiseen asiaan sekä tavallisimmissa tapauksissa, kuten *es ist sicher*, *wie geht's Ihnen*, *es ist sicher*, *daß* . . .
- käyttää kaikkia adjektiivisia possessiivipronomineja ilmaisemaan omistussuhdetta
- ilmaista ajatus "keskenään", refleksiivipronominilla *sich* ja käyttää *einander*-pronominia prepositioiden yhteydessä
- ilmaista ajatus "sellainen" ja "sama" demonstratiivipronominieilla *solcher*, *so ein* ja *derselbe*

- käyttää substantiivista possessiivipronominia "meiner", "deiner", "ihrer" ja "ihrer" ilmaisemaan omistussuhdetta
- käyttää pronominaaliadverbeja ilmaisemaan epämääräistä asiaa tai laajempaa asiayhteyttä
- käyttää painollista demonstratiivipronominia *der* puheessa
- käyttää indefiniittipronomineja *einer*, *keiner*, *jeder*, sekä sanastollisina *wenig(e)*, *mehrere*, *beide*

PREPOSITIOT

- käyttää *durch*, *für*, *gegen*, *ohne* ja *um*-prepositioita
- käyttää ilmaisemaan paikkaa (kysymyksissä *wo?*, *wohin?*) *an*, *auf*, *hinter*, *in*, *neben*, *über*, *unter*, *vor*, *zwischen*

- ilmaista ajatus "jhnk asti, saakka" sanalla *bis* ja "jtkin pitkin" sanalla *entlang*
- käyttää *vor*, *nach*, *gegen*, *seit* ja *während* ajanilmaisuisissa

- ilmaista ajatus "takia, vuoksi" prepositiolla *wegen*, "paitsi" prepositiolla *aufser* ja "huolimatta" prepositiolla *trotz*, "vastapäätä" prepositiolla *gegenüber* ja "vastaan" prepositiolla *entgegen*

- käyttää *an*, *in* ja *um*-prepositioita ajanilmaisuissa (kysymys wann?)
- käyttää *aus*, *bei*, *mit*, *nach*, *von*, *zu*, paikan ym. ilmaisuissa

LAUSEOPPI

- käyttää myönteisiä, kielteisiä, ja kysyviä lauseita
- käyttää *und*, *aber* ja *oder*-sanoilla rinnastettuja lauseita
- käyttää *sivulauseita*, jotka alkavat *daß*, *wenn* ja *weil*-konjunktiolla
- ymmärtää muutkin tavallisimmat konjunktiot
- käyttää *relatiivilauseita*, jotka alkavat *der*-*relatiivipronominilla* (nom, akk, ja dat.)
- ymmärtää *relatiivipronominin* genetiivillä alkavat *relatiivilauseet*
- hallita *suora* ja *käänteinen* ja *sivulauseiden sanajärjestys*
- sijoittaa *lauseeseen oikein datiivi- ja akkusatiiviobjektit*
- käyttää sekä *sana-että lausekieltoa*
- sijoittaa *oikein paikan ja ajan adverbittilauseeseen*
- ymmärtää *daß*, *wenn*, *als* *ob*-*sivulauseet*, joista on jätetty *konjunktio pois*
- käyttää *was*-*relatiivipronominilla* aloitettuja *relatiivilauseita*
- ilmaista *aikaa* *nachdem*, *seitdem* ja *während*-*konjunktiolla*
- ymmärtää *konjunktiot da*, *indem*, *damit*, *zumal*, *falls*, *sobald*, *solange* *obschon*, *ehe*, *als* *ob* *tekstiyhteydessä*

9.4.4.2 C-oppimäärä

Tavoitteet

Saksan C-oppimäärän tavoitteena on yleisluonteisissa tilanteissa tarvittava tyydyttävä suullinen ja kirjallinen viestintätaito.

Oppimäärän edellyttämän viestintätaidon tulee olla sellainen, että oppilas sen pohjalta pystyy tulevaisuudessa omaksumaan Suomen ja saksankielisten maiden väliseen yhteistyöhön, oman alansa opintoihin, tietojen hankintaan saksankielisistä lähteistä sekä kontaktien solmimiseen saksaa puhuvien henkilöiden kanssa tarvittavan kielitaidon.

Oppimäärässä edellytetään, että oppilaalle opetetaan edelläkuvattun taidon perustaksi riittävästi ääntämistä, sanastoa ja rakenteiden hallintaa. Opetuksen tulee antaa oppilaille mahdollisimman luotettava, ajankohtainen ja monipuolinen kuva saksalaisen kieli-alueen maista, niiden yhteiskunnasta, kulttuurista ja yksityisten ihmisten oloista. Tämä tietous avartaa oppilaiden maailmankuvaa, luo edellytykset luontevalle käyttäytymiselle saksankielisillä alueilla ja edistää saksan kielen syvällisempää tajuamista. On myös tärkeää, että oppilaat osaavat kertoa Suomesta saksaksi. Oppilaat tutustutetaan myös saksan kielen käyttöön viestintävälineenä kansainvälisessä yhteistyössä.

Tavoitteena on myönteisen asenteen luominen saksan kieltä ja sen opiskelua kohtaan. Oppilaan taitoa opiskella kieltä myös itsenäisesti on kehitettävä, jotta hän koulun ulkopuolella ja sen päätettyään pystyisi ylläpitämään ja parantamaan kielitaitoaan.

Saksan C-oppimäärässä on otettu huomioon lukion yleistavoitteet.

Oppimäärän tavoitteet kielitaidon eri osa-alueilla

Oppimäärän 7 kurssia suoritettuaan oppilas pystyy

— ymmärtämään keskeisiin kommunikaatiotilanteisiin liittyvää keskustelua sekä yleisluonteisia aiheita käsittelevää selostavaa puheita

— ymmärrettävästi ääntäen esittämään ja tarvittaessa myös tulkitsemaan pyyntöjä ja tiedusteluja, kertomaan itsestään ja elinympäristöstään, ilmaisemaan mielipiteitään sekä osallistumaan arkielämän tilanteisiin liittyvään keskusteluun

— ymmärtämään jokapäiväiseen elämään liittyviä kirjallisia ohjeita ja viestejä, lukemaan pääkohdat ymmärtäen selostuksia ja lyhyitä lehtiartikkeleita sekä apuneuvoja käyttäen vaikeahkojakin asia- ja kaunokirjallisia tekstejä

— selviytymään apuneuvoitta sellaisista arkielämän tilanteista, jotka edellyttävät kirjoittamista (lyhyet tiedonannot, kortit, kirjeet), kuvailemaan elinympäristöään, kertomaan kokemuksistaan ja ilmaisemaan mielipiteitään yksinkertaisin lausein.

Kielitaidon osa-alueiden painotus

Lukion saksan C-oppimäärän tarkoituksena on antaa oppilaalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää saksan kieltä. Ensimmäisten kurssien aikana painottuu erityisesti puhevalmiuden kehittäminen. Vähitellen siirrytään ymmärtävään lukemiseen ja opittua suullista kielitaitoa käytetään opiskeluvälineenä. Kirjoittaminen painottuu vähiten.

Kielitaito on kuitenkin kokonaisuus, jossa osa-alueet liittyvät läheisesti toisiinsa. Tämän tulee näkyä opetuksessa.

Oppisisällöt

Aihepiirit

Aihepiirejä valittaessa on pyritty ottamaan huomioon oppilaan monipuolinen kehittäminen, kulttuurin ja yhteiskunnan vaatimukset. Aiheiden tulisi kiinnostaa oppilaita, jotta ne ylläpitäisivät ja edistäisivät opiskelumotivaatiota. Kurssisuunnitelmissa on mainittu esimerkkejä aihepiireistä. Niitä voidaan tarkastella eri näkökulmista ja sävyttää eri lailla.

Rakenteet

Rakenteiden progressiota loiventaa peruskoulun osuus. Rakenneluettelo liitteenä.

Sanasto

Sanaston valinta tapahtuu valittujen aihepiirien ja kielenkäyttötilanteiden pohjalta. Valittua sanastoa tulee voida käyttää monissa eri tilanteissa. Jokapäiväisen elämän keskeinen sanasto opitaan aktiivisesti.

1. kurssi Mein Alltag

Tiivistelmä

Keskeinen peruskoulussa opittu kieliaines kerrataan. Käsitellään lähinnä nuoren ihmisen jokapäiväistä elämää koulussa, työpaikalla ja kotona sekä työn että harrastusten parissa. Oppilaissa pyritään

kehittämään myönteistä ja vastuuntuntoista asennoitumista (koulu)työhön ja lähiympäristöön.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on palauttaa mieliin peruskoulussa opittu kieliaines. Opitun kieliaineksen rajoissa oppilas pystyy

- ymmärtämään päivittäiseen elämään koulussa, työpaikalla ja kotona liittyvää yksinkertaista keskustelua tai kerrontaa
- ymmärtämään em. aihepiireihin liittyviä helppoja, jonkin verran vierasta sanastoa sisältäviä tekstejä
- osallistumaan yksinkertaiseen keskusteluun hänelle tutuista jokapäiväiseen elämän aiheista ja kertomaan yksinkertaisin lausein arkielämänsä asioista
- kertomaan kirjallisesti yksinkertaisin lausein em. aihepiireihin liittyvistä tapahtumista tai omista kokemuksistaan tutulle henkilölle.

Painotus

Kurssin painopiste on puheen ymmärtämisessä ja puhumisessa.

Aihepiirejä

- peruskoulun aihepiirien kertausta
- koulu työympäristönä
- koulutyön motivaatio
- harrastustoiminta koulussa ja koulun ulkopuolella
- kunto ja terveys
- työpaikka koulun vaihtoehtona.

2. kurssi Daheim bei uns

Tiivistelmä

Kurssissa käsitellään ihmisen elinympäristöä maalla ja kaupungissa.

— Tarkastellaan perheyhteisön elämää syventäen ja laajentaen peruskoulussa opittua. Pyritään kehittämään oppilaiden vastuuntuntoa itsestään, lähimmäisestään ja elinympäristöstään. Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä.

Kielelliset tavoitteet

Oppilas pystyy opitun kieliaineksen rajoissa

- ymmärtämään asumiseen sekä perheen arkielämään ja juhlapäivien viettoon liittyvää keskustelua tai kerrontaa
- ymmärtämään elinympäristöä ja sen ongelmia käsittelevää, jonkin verran uuttakin sanastoa sisältävää keskustelua tai selostusta
- ymmärtämään em. aihepiirejä käsitteleviä helppoja autenttisia tekstejä, jotka eivät sisällä paljon uutta sanastoa
- osallistumaan asumista ja perhe-elämää käsittelevään yksinkertaiseen keskusteluun ja jossain määrin ylläpitämään sitä

- kertomaan yksinkertaisin lausein omasta perheestään ja elinympäristöstään sekä asuinympäristönsä hyvistä ja huonoista puolista
- kirjallisesti kertomaan tähänastista monipuolisemmin elinympäristöstään saksaa puhuvalle henkilölle.

Painotus

Kurssin painopiste on puheen ymmärtämisessä ja puhumisessa.

Aihepiirejä

- asuminen
- oman perheen asunto
- maalla/kaupungissa
- keskustassa/lähiössä
- perheen arkea ja juhlaa
- ympäristömme muuttuminen ja teknistyminen
- liikenne
- maaltapako/maallepako
- luonto ja ympäristönsuojelu.

3. kurssi Mein Heimatland

Tiivistelmä

Kurssissa pyritään lisäämään oppilaiden kiinnostusta saksan kieltä ja saksankielisiä maita kohtaan antamalla informaatiota näistä maista. Samalla pyritään kehittämään oppilaiden kykyä ymmärtää toisia ihmisiä. Samoin pyritään kehittämään oppilaiden valmiutta välittää tietoja Suomesta, suomalaisesta elämänmuodosta sekä omasta kotiseudusta.

Kielelliset tavoitteet

Opitun kieliaineksen rajoissa oppilas pystyy

- ymmärtämään Suomen ja saksankielisten maiden oloja käsittelevää keskustelua tai selostusta, joka sisältää jonkin verran uutta sanastoa
- saamaan selkoa kussin aihepiireihin liittyvistä autenttisista, vaikeusasteeltaan kohtuullisista teksteistä
- oma-aloitteisesti kertomaan Suomesta ja omasta kotipaikkakunnasta yksinkertaisin lausein sekä opastamaan ja esittelemään omaa kotiseutuaan ja jossain määrin ylläpitämään em. aiheita käsittelevää saksankielistä keskustelua
- kuvailemaan omaa maataan ja kotiseutuaan tähänastista vaatimmin lausein ja rikkaampaa sanastoa käyttäen.

Painotus

Kurssin painopiste on edelleen puheen ymmärtämisessä ja puhumisessa. Kirjallisen kommunikaation osuus lisääntyy vähitellen.

Aihepiirejä

- Suomi ja saksankieliset maat Euroopan kartalla
- Suomen luonto

- suomalainen elämänmuoto
- oma kotiseutu ja sen nähtävyydet
- matkailu Suomessa
- matkalla saksankielisessä maassa.

4. kurssi Junge Menschen in der heutigen Welt

Tiivistelmä

Kurssissa kerrataan ensimmäisten kurssien keskeisin kieliaines. Aihepiirit sivuavat nuorten elämää ja ihmissuhteita, heidän toiveitaan ja ihanteitaan. Pyrkimyksenä on auttaa nuorta hyväksymään itsensä ja ymmärtämään erilaisia ihmisiä ja heidän mielipiteitään.

Kielelliset tavoitteet

Opitun kieliaineksen rajoissa oppilas pystyy

- ymmärtämään nuorten elämän eri puolia käsittelevää, jonkin verran uutta sanastoa sisältävää keskustelua tai selostusta
- saamaan selkoa em. aihepiirejä käsittelevistä, vaikeusasteeltaan kohtuullisista teksteistä, myös kaunokirjallisista
- kertomaan omista kokemuksistaan sekä ilmaisemaan ja perustelemaan omia mielipiteitään nuorisoa kiinnostavista asioista
- kirjallisesti ilmaisemaan ja perustelemaan mielipiteitään em. aihepiireihin liittyvistä asioista käyttäen entistä rikkaampaa sanastoa.

Painotus

Kurssissa painotetaan omakohtaista suullista ja kirjallista ilmaisua. Ymmärtävän lukemisen osuus lisääntyy.

Aihepiirejä

- edellisten kurssien aihepiirien kertausta
- nuoren aikuistuminen ja ihmissuhteet
- nuorisokulttuuri
- nuorten kontaktit yli rajojen.

5. kurssi Studium fürs Leben

Tiivistelmä

Kurssissa käsitellään opiskeluun, ammatinvalintaan, jatkuvaan itsensä kehittämiseen ja kouluttamiseen liittyviä aiheita. Tavoitteena on tukea oppilaan halua opiskella ja kehittää itseään sekä ohjata oppilasta vastuuntuntoiseen itsenäiseen työskentelyyn.

Kielelliset tavoitteet

Opitun kieliaineksen rajoissa oppilas pystyy

- ymmärtämään opiskeluun, ammatinvalintaan, jatkuvaan itsensä kehittämiseen ja kouluttamiseen liittyvää, uuttakin sanastoa sisältävää keskustelua tai selostusta

- saamaan selkoa em. aihepiireihin liittyvistä vaikeusasteeltaan kohtuullisista teksteistä
- kertomaan omista em. aihepiireihin liittyvistä toiveistaan ja suunnitelmistaan sekä vapaa-ajan käytöstään ja harrastuksistaan
- kirjallisesti kertomaan em. asioista käyttäen entistä rikkaampaa sanastoa ja vaativampia rakenteita.

Painotus

Kurssissa painotetaan ymmärtävää lukemista ja kirjallista tuottamista.

Aihepiirejä

- opiskelu kotimaassa ja ulkomailla
- ammatinvalinta
- itsensä kehittäminen ja toteuttaminen
- harrastukset
- vapaa-ajan käyttö.

6. kurssi Aus der deutschen Gegenwart

Tiivistelmä

Kurssin tavoitteena on tutustuttaa oppilas saksankielisten maiden maisemakuvaan ja yhteiskuntarakenteen pääpiirteisiin. Kurssissa pyritään lisäämään oppilaiden myönteistä mielenkiintoa saksankielisten maiden kulttuuria, perinteitä ja erityispiirteitä kohtaan esittelemällä kulttuurielämän suuria saavutuksia tai merkkihenkilöitä tieteen, taiteen, musiikin, kirjallisuuden ja teknologian alalta. Asioita tarkastellaan tämän päivän näkökulmasta.

Kielelliset tavoitteet

Opitun kieliaineksen rajoissa oppilas pystyy

- ymmärtämään eri saksankielisten maiden elämänmuotoa ja yhteiskuntarakenteiden pääpiirteitä käsittelevää, uuttakin sanastoa sisältävää keskustelua tai selostusta
- ymmärtää em. aihepiireihin sekä keskeisimpiin historiallisiin ja kulttuuritapahtumiin liittyviä, vaikeusasteeltaan kohtuullisia asia- ja kaunokirjallisia tekstejä
- ilmaisemaan ja perustelemaan mielipiteensä kurssissa käsitellyistä asioista yksinkertaisin lausein
- kirjallisesti kertomaan esim. mielikirjailijastaan, mielimusiikistaan jne.

Painotus

Puheen ja tekstin ymmärtämistä sekä kirjallista tuottamista pyritään painottamaan mahdollisimman tasapuolisesti.

Aihepiirejä

- saksankielisten maiden maisemakuvia
- saksan kielen erityispiirteitä
- yhteiskuntarakenteen pääpiirteitä

- keskeisintä historiaa ja kulttuurihistoriaa
- tapakulttuuria
- merkittäviä kulttuuritapahtumia
- kulttuurin suuria saavutuksia
- vaikuttajajaksiloita
- vuosittain toistuvia kulttuuritapahtumia
- elokuva ja teatteri
- tekniikan suuria saavutuksia.

7. kurssi **Wir alle zusammen**

Tiivistelmä

Kurssissa käsitellään sosiaaliseen, psyykkiseen ja fyysiseen ympäristöömme vaikuttavia tekijöitä. Oppilaita pyritään ohjaamaan sosiaalisuuteen ja ymmärtämään elämänlaadun merkitys.

Lisäksi kurssissa käsitellään eri alojen kansainvälistä yhteistyötä sekä tiedonvälityksen merkitystä ennakkoluulojen poistajana ja yhteisymmärryksen lisääjänä kansojen ja yksilöiden välillä. Asioita ei käsitellä organisaatioiden, vaan yksilön tasolla. Lähtökohtana ovat Suomi ja saksankieliset maat.

Kielelliset tavoitteet

Opitun kieliaineksen rajoissa oppilas pystyy

- ymmärtämään kurssin aihepiirejä käsittelevää, vaikeusasteeltaan kohtuullista keskustelua tai selostusta
- ymmärtämään suhteellisen vaivattomasti em. aihepiireihin liittyviä, uuttakin sanastoa sisältäviä kaunokirjallisia tai asiatekstejä
- kertomaan yksinkertaisin lausein omista kokemuksistaan, toiveistaan ja tuntemuksistaan sekä lausumaan oman mielipiteensä kurssissa käsitellyistä asioista
- kirjallisesti esittämään ja perustelemaan mielipiteensä kurssissa käsitellyistä aiheista sekä kertomaan mahdollisista omista kokemuksistaan.

Painotus

Puheen ja tekstin ymmärtämistä sekä kirjallista tuottamista pyritään painottamaan mahdollisimman tasapuolisesti.

Aihepiirejä

- elinympäristölle asetettavat vaatimukset
- elinympäristön vaikutus ihmiseen
- ihmisen suhde luontoon
- muuttuva yhteiskunta
- elämänlaatu — elintaso
- suvaitsevaisuus
- sukupolvien erot
- tasa-arvo
- erilainen lapsuus, nuoruus
- kansainvälinen yhteistyö tieteen, taiteen, teknologian, talous-

- elämän tai urheilun alalla
- saksankielisten maiden osuus yhteistyössä
- muuttoliikkeet
- luonnonvarat ja niiden käyttö
- luonnonsuojelu
- tiedonvälitys: lehdistö, televisio, radio jne.
- yhteisymmärrys yli rajojen.

Rakenneluettelo

Oppilas osaa saamansa opetuksen perusteella

SUBSTANTIIVIT

- ilmaista artikkelin valinnalla eron uuden ja aikaisemmin mainitun asian välillä
- jättää artikkelin pois ainesanojen, abstraktisanojen ja ammattien yhteydessä
- jättää artikkelin pois tai käyttää oikeaa artikkelia tavallisimpien maantieteellisten nimien yhteydessä
- tiedostaa suvun seuraavissa tapauksissa: maskuliineja: -er, ammatit, kansallisuudet; neutreja: subst. infinitiivit, -chen, -lein; femiinejä: -in, -ei, -heit, -keit, -schaft, -ung, -ie, -ik, -ion, -tät
- tiedostaa tavallisimmat monikon päätteet: maskuliinit: -e (+), —, heikot -en; neutrit: -e, -er (+); feminiinit: -en, -e +
- käyttää akkusatiivia perusmerkityksessään sekä seuraavien verbien yhteydessä: anrufen, besuchen, es gibt, fragen, haben
- käyttää akkusatiivia tervehdyksissä ja kiitoksissa sekä vastauksena kysymyksiin wie oft? wie lange?
- käyttää datiiivia perusmerkityksessään sekä seuraavien verbien yhteydessä: es geht, danken, helfen, gefallen, gehören, glauben, gratulieren
- ilmaista omistussuhdetta genetiivillä ja von prepositiolla

ADJEKTIIVIT

- käyttää adjektiivia attribuuttina ja predikatiivina
- ilmaista vertailua positiivi- ja komparatiivimuodoilla sekä käyttää vertailussa asianmukaisesti wie ja als sanoja
- käyttää vertaillessa superlatiivia attribuuttina ja predikatiivina (der + -st- sekä am + -sten)
- käyttää substantivoiduista adjektiiveista tyyppejä etwas/nichts Neues, alles Gute, das Beste, was sekä tavallisimpia henkilöitä tarkoittavia subst. adjektiiveja

ADVERBIT

- käyttää tavallisimpia aikaa, paikkaa ja tapaa ilmaisevia adverbeja

LUKUSANAT

- ilmaista määrää käyttäen peruslukuja
- käyttää järjestyslukuja 1—31 keskeisissä yhteyksissä
- ymmärtää myös muut järjestysluvat

PRONOMINIT

- käyttää persoonapronominien nominatiivi-, akkusatiivi- ja datii-
vimuotoja
- käyttää es-pronominia seuraaventyyppisissä sanonnoissa es ist
kalt, es ist zwei Uhr, es regnet/schneit, es gibt
- käyttää possessiivipronomineja ilmaisemaan omistajaa
- käyttää possessiivipronomineja predikatiivina yks. 1. ja 2.
persoonassa ja teitittelyssä
- käyttää refleksiivipronominia
- käyttää demonstratiivipronomineja der, dieser, so ein, (ein)
solcher, selbst, derselbe, der gleiche
- käyttää kysymysten muodostamiseen interrogatiivipronomineja
wer (wen, wem), was, welcher ja was für ein
- ymmärtää pronomini wessen
- käyttää indefiniittipronomineja etwas, viel/viele, man, nichts,
kein, alles/alle, niemand, jemand, einer, keiner, jeder, manche,
einige, andere, wenige
- ymmärtää jedermann, mehrere ja irgend-alkuiset
- ymmärtää tavallisimmat pronominaaliadverbit

VERBIT

- käyttää verbin preesensmuotoja ilmaisemaan nykyistä ja tulevaa
aikaa sekä säännöllisistä että tavallisimmista epäsäännöllisistä
verbeistä, myös eriävistä yhdysverbeistä
- käyttää menneen ajan ilmaisemiseksi imperfekti, perfekti ja
pluskvamperfektimuotoja sekä säännöllisistä että tavallisimmista
epäsäännöllisistä verbeistä
- käyttää kaikkia modaaliverbejä infinitiivin yhteydessä eri aika-
muodoissa
- ilmaista pyyntöjä, käskyjä ja kieltoja käyttämällä imperatiivia
yksikön ja monikon 2. persoonassa ja teitittelyssä
- ilmaista werden + infinitiivillä tulevaa aikaa tai epävarmuutta
- käyttää zu partikkelia infinitiivirakenteissa sekä jättää sen pois
modaaliverbien, aistihavaintoverbien ja verbien gehen, kommen,
lassen, bleiben ja werden yhteydessä
- ymmärtää rakenteet um/ohne . . . zu + inf.
- käyttää würde + inf. rakennetta
- käyttää konjunktiivimuotoja wäre, hätte, könnte, möchte,
sollte, müsste ja wüsste
- ymmärtää kaikkein tavallisimmat konj. imperfektimuodot
- käyttää konj. pluskvamperfektimuotoja
- käyttää passiivin preesens ja imperfektimuotoja ilman agenttia
- ymmärtää passiivin muut aikamuodot kirjoitetussa tekstissä
- ymmärtää passiivin infinitiivirakenteet kirjoitetussa tekstissä
- ymmärtää partisiipin preesens- ja perfektimuodot
- ymmärtää konjunktiivin preesens- ja perfektimuodot epäsuoras-
sa kerronnassa kirjoitetussa tekstissä

PREPOSITIOT

- käyttää prepositioita durch, für, gegen, ohne ja um
- käyttää prepositioita aus, bei, mit, nach, seit, von ja zu

- käyttää prepositioita an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor ja zwischen ilmaisemaan paikkaa kysyttäessä wo? tai wohin?
- käyttää an, in, um ja vor prepositioita aikaa ilmaisemaan kysyttäessä wann?
- ymmärtää während, wegen, bis, gegenüber
- käyttää tavallisimpiin verbeihin ja adjektiiveihin kiinteästi liittyviä prepositioita

LAUSEOPPI

- käyttää myönteisiä, kielteisiä (nicht, kein) ja kysyviä lauseita (wo, wohin, wie, warum, wann, wieviel ja verbeillä alkavat kysymykset)
- käyttää päälauseessa suoraa ja käänteistä sanajärjestystä
- käyttää und, aber, oder, denn ja sondern konjunktiolla rinnastettuja lauseita
- käyttää sivulauseita, jotka alkavat konjunktiolla daß, weil, wenn, als ja obwohl
- ymmärtää muillakin konjunktiolla alkavia sivulauseita
- käyttää epäsuoria kysymyslauseita, jotka alkavat kysymyssanalla tai ob konjunktiolla
- ymmärtää rinnasteisia lauseita, joissa on käytetty konjunktioita sowohl — als auch, entweder — oder, weder — noch
- käyttää relatiivilauseita, alkavat relatiivipronominilla der (nominat. akkus. dat.)

9.4.4.3 D-oppimäärä

Tavoitteet

Saksan D-oppimäärän tavoitteena on yleisluonteisissa tilanteissa tarvittava tyydyttävä suullinen ja suppea kirjallinen viestintätaito.

Oppimäärän edellyttämän viestintätaidon tulee olla sellainen, että oppilas sen pohjalta pystyy tulevaisuudessa omaksumaansa Suomen ja saksankielisten maiden väliseen yhteistyöhön, oman alansa opintoihin, tietojen hankintaan saksankielisistä lähteistä sekä kontaktien solmimiseen saksaa puhuvien henkilöiden kanssa tarvittavan kielitaidon. Saksan kielen rikasmuotoisuus rajoittaa omakohtaisen käyttövalmiuden, varsinkin kirjallisen, saavuttamista näin lyhyessä ajassa.

Oppimäärässä edellytetään, että oppilaalle opetetaan edelläkuvattun taidon perustaksi riittävästi ääntämistä, sanastoa ja rakenteiden hallintaa. Opetuksen tulee antaa oppilaille mahdollisimman luotettava, ajankohtainen ja monipuolinen kuva saksalaisen kielialueen maista, niiden yhteiskunnasta, kulttuurista ja yksityisten ihmisten oloista. Tämä tietous avartaa oppilaiden maailmankuvaa, luo edellytykset luontevalle käyttäytymiselle saksankielisillä alueilla ja edistää saksan kielen syvällisempää tajuamista. On tärkeää että oppilaat osaavat kertoa Suomesta saksaksi. Oppilaat tutustutetaan myös saksan kielen käyttöön viestintävälineenä kansainvälisessä yhteistyössä.

Tavoitteena on myönteisen asenteen luominen saksan kieltä ja sen opiskelua kohtaan. Oppilaan taitoa opiskella kieltä myös itsenäisesti on kehitettävä, jotta hän koulun ulkopuolella ja sen päätettyään pystyisi ylläpitämään ja parantamaan kielitaitoaan.

Saksan D-oppimäärässä on otettu huomioon lukion yleistavoitteet.

Oppimäärän tavoitteet kielitaidon eri osa-alueilla

Kielitaidon osa-alueet muodostavat kokonaisuuden, mutta selvyyden vuoksi niiden tavoitteet on määritelty tässä erikseen.

Oppimäärän kahdeksan kurssia suoritettuaan oppilas pystyy

- ymmärtämään normaalitempoista keskustelua, joka liittyy oppilaille läheisiin jokapäiväisen elämän kielenkäyttötilanteisiin, sekä keskeiseen sanavarastoon perustuvaa selostavaa puhetta, joka käsittelee kurssien aihepiirien yleisiä kysymyksiä
- esittämään ymmärrettävästi ääntäen yksinkertaisia pyyntöjä ja tiedusteluja, vastaamaan hänelle esitettyihin pyyntöihin ja tieduste-

luihin sekä kertomaan yksinkertaisin lausein omaan elämämpiiriin-
sä liittyvistä asioista

— ymmärtämään jokapäiväiseen elämään liittyviä kirjallisia vieste-
jä ja ohjeita, lukemaan vierastakin sanastoa sisältäviä selostuksia,
asia- ja kaunokirjallisia tekstejä niiden oleellisen sisällön ymmär-
täen

— laatimaan apuneuvoja käyttäen lyhyitä kirjallisia viestejä ja
henkilökohtaisia kirjeitä sekä yksinkertaisin lausein kuvailemaan
itseään ja omaa elinympäristöään, kertomaan kokemuksistaan ja
ilmaisemaan mielipiteitään.

Kielitaidon osa-alueiden painotus

Lukion saksan D-oppimäärän tarkoituksena on antaa oppilaille
valmiuksia ymmärtää saksan kieltä. Ensimmäisten kurssien aikana
painottuu erityisesti oppilaan oma suullinen kielenkäyttö. Neljän-
nestä kurssista alkaen siirrytään vähitellen ymmärtävään lukemi-
seen ja opittua suullista kielitaitoa käytetään opiskeluvälineenä.
Kirjoittaminen painottuu vähiten.

Kielitaito on kuitenkin kokonaisuus, jossa eri osa-alueet liittyvät
läheisesti toisiinsa. Tämän tulee näkyä opetuksessa.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

Aihepiirejä valittaessa on pyritty ottamaan huomioon oppilaan
monipuolinen kehittäminen, kulttuurin ja yhteiskunnan vaatimuk-
set. Aiheiden tulisi lisäksi kiinnostaa oppilaita, jotta ne ylläpitäisi-
vät ja edistäisivät opiskelumotivaatiota. Kurssisuunnitelmissa on
mainittu esimerkkejä aihepiireistä ja kielenkäyttötilanteista. Aihe-
piirejä voidaan tarkastella eri näkökulmista ja sävyttää eri tavoin.

Rakenteet

Monet rakenteet jäävät tässä oppimäärässä ymmärtämisen tasolle.
Rakenneluettelo liitteenä.

Sanasto

Sanaston valinta tapahtuu valittujen aihepiirien ja kielenkäyttöti-
lanteiden pohjalta. Valittua sanastoa tulee voida käyttää monissa
eri tilanteissa. Jokapäiväisen elämän keskeisin sanasto opitaan
aktiivisesti. Suurin osa sanastosta jää ymmärtämisen tasolle.

1. kurssi **Guten Tag**

Tiivistelmä

Kurssin alussa keskustellaan lyhyesti saksan kielen, saksankielisten maiden ja niiden kulttuurin merkityksestä. Kurssin aikana tutustutaan saksan kielen äänteisiin ja intonaatioon sekä opitaan henkilökohtaisissa kontakteissa tarvittavaa alkeissanastoa.

Kielelliset tavoitteet

Tavoitteena on, että oppilas kurssiin kuuluvan kieliaineksen rajoissa pystyy

- tunnistamaan ja erottamaan toisistaan saksalle tyypilliset äänteet
- ymmärtämään myös syntyperäisen puhujan tervehdyksiä, normaalitempoisia yksinkertaisia kysymyksiä, vastauksia, väitteitä, kehotuksia, pyyntöjä
- ymmärtämään lukemaansa yksinkertaista tekstiä
- toistamaan kuulemansa mallin mukaisia ilmauksia
- ymmärrettävästi ääntäen vastaamaan tervehdyksiin ja yksinkertaisiin kysymyksiin sekä itse esittämään yksinkertaisia kysymyksiä, tervehdyksiä ja pyyntöjä
- kirjoittamaan oikein tuttuja sanoja, sanaryhmiä ja lauseita.

Painotus

Painopiste on puheen ymmärtämisessä ja puhevalmiuden kehittämisessä.

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- tervehtiminen ja hyvästely
- perustutustuminen
- kiittäminen
- tiedusteleminen ja neuvominen.

2. kurssi **Los**

Tiivistelmä

Kurssissa laajennetaan elämänpiiriä. Opitaan matkustamiseen, liikennevälineiden käyttöön, yöpymiseen, ateriointiin ja ostosten tekoon liittyvää sanastoa ja fraseologiaa.

Kielelliset tavoitteet

Oppilas pystyy opitun kieliaineksen rajoissa

- ymmärtämään yksinkertaista ostosten tekoon, matkustamiseen, majoittumiseen ja ateriointiin liittyvää keskustelua
- ymmärtämään em. tilanteisiin liittyviä helppoja tekstejä, esim. yksinkertaisia mainoksia, aikatauluja ja ohjeita
- reagoimaan ja tekemään itsensä ymmärretyksi yksinkertaisia lauseita käyttäen em. kielenkäyttötilanteissa

— laatimaan yksinkertaisia em. aiheisiin liittyviä kirjallisia viestejä, esim. kortteja.

Painotus

Painopiste on puheen ymmärtämisessä ja puhevalmiuden kehittämisessä.

Aihepiirejä ja tilanteita

- liikennevälineiden käyttö
- matkustaminen
- yöpyminen
- ateriointi
- ostotilanteita.

3. kurssi Bei uns zu Hause

Tiivistelmä

Kurssissa käsitellään ihmisen lähiympäristöä, läheisiä ihmissuhteita, jokapäiväistä elämää ja erilaisia vapaa-ajan käyttötapoja.

Kielelliset tavoitteet

Opitun kieliaineksen rajoissa oppilas pystyy

— ymmärtämään tavallisimpiin nuorison vapaa-ajan käyttötapoihin ja keskinäiseen seurusteluun sekä perheen jokapäiväiseen elämään ja asumiseen liittyvää yksinkertaista keskustelua

— ymmärtämään em. aihepiireihin liittyviä helppoja, jonkin verran vierasta sanastoa sisältäviä tekstejä

— osallistumaan yksinkertaiseen keskusteluun hänelle tutuista vapaa-ajan käyttöön liittyvistä aiheista ja kertomaan yksinkertaisin lausein itse koetusta tai tutuista kurssin aihepiireihin liittyvistä asioista

— selostamaan kirjallisesti em. aihepiireihin liittyviä tapahtumia tai omia kokemuksia yksinkertaisin lausein esim. kirjeenä.

Painotus

Painopiste on edelleen puheen ymmärtämisessä ja puhevalmiuden kehittämisessä.

Aihepiirejä

- vapaa-ajan käyttö
- ihmissuhteet
- lähiympäristö
- perheen arkiaskareet ja juhlat.

4. kurssi Meine Heimat

Tiivistelmä

Kurssissa käsitellään Suomea ja saksankielisiä maita kotiseutuna sekä opitaan kuvaamaan ja esittelemään omaa kotipaikkakuntaa.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin alussa palautetaan mieliin edellisten kurssien aikana opittu keskeinen kieliaines. Kurssin tavoitteena on, että oppilas opitun kieliaineksen rajoissa pystyy

— ymmärtämään Suomen ja saksankielisten maiden oloja käsittelevää keskustelua tai selostusta, joka sisältää jonkin verran uutta sanastoa

— saamaan selkoa kurssin aihepiireihin liittyvistä helpoista autenttisista teksteistä, myös kaunokirjallisista

— kertomaan Suomesta ja omasta kotipaikkakunnastaan yksinkertaisin lausein

— opastamaan omalla kotiseudullaan

— kirjallisesti kertomaan omasta maastaan ja kotiseudustaan yksinkertaisin lausein apuneuvoja käyttäen.

Painotus

Painopiste on edelleen puheen ymmärtämisessä ja puhevalmiuden kehittämisessä, mutta on siirtymässä ymmärtävään lukemiseen.

Aihepiirejä

— kolmen ensimmäisen kurssin aihepiirien kertausta

— Suomi ja saksankieliset maat Euroopan kartalla

— kotiseutu, sen elämänmuoto, luonto ja nähtävyydet.

5. kurssi Studium und Freizeit

Tiivistelmä

Kurssissa käsitellään koulutyöhön, opiskeluun ja vapaa-ajan käyttöön liittyviä aiheita. Samalla pyritään kehittämään oppilaan kykyä itsenäiseen työskentelyyn ja rohkaisemaan häntä jatkuvaan tietojen ja taitojen kartuttamiseen ja itsensä kehittämiseen.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin päättyessä oppilas pystyy opitun kieliaineksen rajoissa

— ymmärtämään koulutyöhön, opiskeluun ja vapaa-ajan käyttöön liittyvää uuttakin sanastoa sisältävää keskustelua tai selostusta

— saamaan selkoa em. aihepiireihin liittyvistä helpohkoista autenttisista teksteistä

— kertomaan opiskelustaan ja vapaa-ajan vietostaan ja ylläpitämään yksinkertaista keskustelua em. aiheista

— kirjallisesti — apuneuvoja hyödyntäen — kertomaan opiskelustaan ja vapaa-ajan vietostaan käyttäen vaihtelevampaa sanastoa kuin aikaisemmin.

Painotus

Painopiste siirtyy ymmärtävään lukemiseen. Myös omakohtaisen kirjallisen tuottamisen osuus lisääntyy.

Aihepiirejä

- koulu ja opiskelu
- tulevaisuuden suunnitelmat
- vapaa-ajan käyttö
- harrasteet
- lomanvietto ja lomatyöt.

6. kurssi Jugend heute

Tiivistelmä

Kurssissa käsitellään erilaisia nuoria, heidän elämäänsä ja ihmissuhteitaan sivuavia aiheita. Pyrkimyksenä on auttaa nuoria kasvaamaan tasapainoisiksi ja terveiksi yksilöiksi, jotka pystyvät hyväksymään itsensä, ymmärtämään erilaisia ihmisiä ja heidän mielipiteitään.

Kurssissa syvennetään saksankielisten maiden yhteiskunnallisten olojen tuntemusta, erikoisesti nuorten kannalta katsottuna. Pyrkimyksenä on ohjata aikuistuvaa nuorta oivaltamaan myös yhteiskunnallinen vastuunsa.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että oppilas opitun kieliaineksen rajoissa pystyy

- ymmärtämään nykynuorten elämän eri puolia käsittelevää, uuttakin sanastoa sisältävää keskustelua tai selostusta
- saamaan selkoa em. aihepiireihin liittyvistä vaikeusasteeltaan kohtuullisista teksteistä, myös kaunokirjallisista
- kertomaan omista kokemuksistaan ja tuntemuksistaan sekä ilmaisemaan omia mielipiteitään yksinkertaisin lausein nuorille läheisistä aiheista, nuoren aikuisen asemasta, oikeuksista ja vastuusta suomalaisessa yhteiskunnassa
- kirjallisesti — apuneuvoja hyödyntäen — ilmaisemaan mielipiteitään ja kertomaan em. aiheisiin liittyvistä kokemuksistaan käyttäen entistä rikkaampaa sanastoa ja vaativampia rakenteita.

Painotus

Ymmärtävän lukemisen ohella painotetaan omakohtaista suullista ja kirjallista ilmaisua.

Aihepiirejä

- nuoren aikuistuminen ja ihmissuhteet
- nuorisokulttuuri
- nuorten kansainväliset kontaktit
- jokapäiväisen elämän tilanteita
- tasa-arvo perheessä, työssä, yhteiskunnassa
- sijoittuminen yhteiskuntaan
- nuoren oikeudet ja vastuu
- nuorten työmahdollisuudet
- terveet elämäntavat.

7. kurssi **Aus der deutschen Welt**

Tiivistelmä

Kurssissa pyritään herättämään oppilaiden myönteinen mielenkiinto saksankielisten maiden kulttuuria, perinteitä ja erityispiirteitä kohtaan esittelemällä kulttuurielämän suuria saavutuksia tai merkittäviä henkilöitä tieteen, taiteen, musiikin, kirjallisuuden tai teknologian alalta.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että oppilas opitun kieliaineksen rajoissa pystyy

- ymmärtämään oleellisilta kohdiltaan keskustelua tai selostusta, joka käsittelee kurssin aihepiirejä
- saamaan selkoa kurssin aihepiireihin liittyvistä, vaikeusasteeltaan kohtuullisista asia- tai kaunokirjallisista teksteistä
- ilmaisemaan oman mielipiteensä yksinkertaisin lausein kurssissa käsitellyistä asioista
- kirjallisesti apuneuvoja käyttäen kertomaan esim. mielikirjailijastaan, mielimusiikistaan jne.

Painotus

Osa-alueita pyritään painottamaan tasapuolisesti.

Aihepiirejä

- kulttuurin saavutuksia ja tapahtumia
- merkittäviä kulttuurihenkilöitä
- saksankielisten maiden perinteitä ja tapakulttuuria.

8. kurssi **Die Welt um uns**

Tiivistelmä

Kurssissa käsitellään kansainvälistä yhteistyötä ja koko maailmaa koskettavia ajankohtaisia ongelmia. Asioita ei käsitellä organisaatiotasolla, vaan yksilön näkökulmasta. Lähtökohtana ovat Suomi ja saksankieliset maat.

Kielelliset tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että oppilas opitun kieliaineksen rajoissa pystyy

- ymmärtämään oleellisilta kohdiltaan keskustelua tai selostusta, joka käsittelee kansainvälistä yhteistyötä ja ajankohtaisia kysymyksiä eikä sisällä kovin paljon oppilaalle uutta sanastoa
- saamaan selon em. aihepiirejä käsittelevien asia- ja kaunokirjallisten tekstien oleellisesta sisällöstä
- esittämään kirjallisesti — apuneuvoja käyttäen — mielipiteensä em. kysymyksistä yksinkertaisin lausein.

Painotus

Osa-alueita painotetaan mahdollisimman tasapuolisesti.

Aihepiirejä

- kansainvälinen yhteistyö
- kehitysapu
- ajankohtaiset ongelmat
- muuttoliike kaupunkiin/maalle
- muuttoliike maasta toiseen
- ihmisen suhde luontoon.

Rakenneluettelo

Oppilas osaa saamansa opetuksen perusteella

SUBSTANTIIVIT

- ilmaista artikkelin valinnalla eron uuden ja aikaisemmin mainitun asian välillä
- jättää artikkelin pois ainesanojen, ammattien, maiden ja kaupunkien nimien yhteydessä
- käyttää artikkelia seuraavien erisnimien yhteydessä: tärkeimmät maat; meristä: die Nordsee, die Ostsee; joista: die Elbe, die Donau, der Rhein; vuoristoista: die Alpen
- tiedostaa tavallisimmat monikon päätteet: maskuliinit: -e (+), heikot -en; neutrit: -e, -er (+); feminiinit: -en, -e (+) sanat: Stadt, Hand, Nacht
- tiedostaa suku seuraavissa tapauksissa: maskuliineja: -er, ammatit, kansallisuudet; neutreja: substant. infinitiivit, -chen; feminiinejä: -in, ung, -heit, -keit, -schaft, -ik
- ilmaista ammattia ja kansallisuutta sein- ja werden verbien yhteydessä
- ilmaista tekemisen kohdetta akkusatiivilla keskeisten transitiiverbien yhteydessä ja lisäksi seuraavien verbien yhteydessä: anrufen, besuchen, es gibt, fragen ja haben
- käyttää akkusatiivia tervehdyksissä ja kiitoksissa sekä vastauksena kysymyksiin wie oft? wie lange?
- käyttää datiivia perusmerkityksessään vastauksena kysymykseen wem? ja lisäksi seuraavien verbien yhteydessä: wie geht's, danken, helfen, gefallen
- ilmaista omistussuhdetta genetiivillä ja von prepositiolla

ADJEKTIIVIT

- käyttää adjektiivia predikatiivina
- käyttää adjektiivia attribuuttina erittäin keskeisissä yhteyksissä (nominat., akkusat.)
- ymmärtää koko adjektiivin taivutus
- ilmaista vertailua komparatiivimuodoilla (vain predikatiivissa)
- käyttää vertailussa asianmukaisesti wie- ja als-sanoja
- käyttää vertaillessa -st päätteellistä superlatiivia attribuuttina
- ymmärtää am + -sten superlatiivi

- käyttää substantivoituista adjektiiveista tyyppiä etwas/nichts Neues ja sanoja der Jugendliche, der Deutsche
- ymmärtää tavallisimmat henkilöä tarkoittavat substantivoitujen adjektiivit

ADVERBIT

- käyttää tavallisimpia ajan, paikan ja tavan adverbija

LUKUSANAT

- käyttää peruslukuja
- ilmaista päivämäärän käyttäen järjestyslukuja 1—31
- ymmärtää kaikki järjestysluvut

PRONOMINIT

- käyttää persoonapronominin nominatiivi-, akkusatiivi- ja dativimuotoja sekä henkilöistä että esineistä
- käyttää es-pronominia sanonnoissa: es regnet, es gibt, es ist ein Uhr (kellonaika)
- ilmaista omistussuhdetta käyttäen adjektiivisia possessiivipronomineja
- käyttää refleksiivipronomineja
- käyttää kysymysten muodostamisessa interrogatiivipronomineja wer? (wem?, wen?), was?, welcher?, was für ein?
- käyttää demonstratiivipronomineja der, dieser, so ein, solche, selbst
- ymmärtää pronomini derselbe
- ymmärtää tavallisimmat pronominaaliadverbit
- käyttää lähinnä sanastollisina indefiniittipronomineja jeder, jemand, niemand, man, nichts, etwas, einige, andere, viel(e), alle(s)
- ymmärtää pronominit einer, keiner, wenig(e)

PREPOSITIOT

- käyttää in, an, auf, hinter, über, unter ja vor prepositioita dativiin kanssa paikkaa ilmaisemaan kysyttäessä wo?
- ymmärtää myös neben ja zwischen
- käyttää in, an, auf ja über prepositioita akkusatiivin kanssa paikkaa ilmaisemaan kysyttäessä wohin?
- ymmärtää myös hinter, neben, vor, unter ja zwischen
- käyttää in, an ja um prepositiota ilmaisemaan aikaa kysyttäessä wann?
- käyttää prepositioita aus, bei, mit, nach, seit, von ja zu paikan ym. ilmaisuihin
- käyttää durch, für ja ohne prepositioita
- ymmärtää myös prepositiot um ja gegen
- käyttää tavallisimpia oppimäärään kuuluviin verbeihin ja adjektiiveihin kiinteästi liittyviä prepositioita

VERBIT

- käyttää verbin preesensmuotoja ilmaisemaan nykyistä ja tulevaa aikaa säännöllisistä ja tavallisimmista epäsäännöllisistä verbeistä,

myös eriävistä yhdysverbeistä

— käyttää modaaliverbin preesens- ja imperfektimuotoja infinitiivin yhteydessä

— ymmärtää modaaliverbit liittomuotojen yhteydessä kirjoitetussa tekstissä

— käyttää käskyjen ilmaisemisessa yks. ja mon. 2. persoonaa ja kohteliaisuusmuotoja sekä kehotusta 'gehen wir'

— käyttää verbin perfektimuotoja menneen ajan ilmaisemiseksi sekä säännöllisistä että kaikkein tavallisimmista epäsäännöllisistä verbeistä (sein-apuverbin käyttö pääpiirteissään), myös eriävät yhdysverbit

— käyttää menneen ajan ilmaisuihin imperfektimuotoja säännöllisistä ja kaikkein tavallisimmista epäsäännöllisistä verbeistä

— ymmärtää menneen ajan ilmaisuihin pluskvamperfektimuotoja

— ymmärtää werden + inf. ilmaistu tuleva aika tai epävarmuus

— käyttää würde + inf. rakennetta kohteliaassa kysymyksessä

— jättää zu-partikkeli pois infinitiivissä modaaliverbien sekä verbien gehen, kommen ja lassen yhteydessä

— käyttää zu-partikkeliä infinitiivirakenteissa

— käyttää konjunktiivimuotoja wäre, hätte, Könnte, möchte

— ymmärtää muutkin konjunktiivimuodot kirjoitetussa tekstissä

— ymmärtää konjunktiivin pluskvamperfektimuodot kirjoitetussa tekstissä

— ymmärtää passiivimuodot kirjoitetussa tekstissä

LAUSEOPPI

— käyttää myönteisiä, kielteisiä ja kysyviä lauseita

— käyttää rinnasteisia lauseita, jotka alkavat konjunktioilla und, oder, aber, denn ja sondern

— käyttää sivulauseita, jotka alkavat konjunktioilla daß, wenn, als, weil

— ymmärtää muillakin konjunktioilla alkavia sivulauseita

— käyttää epäsuoria kysymyslauseita, jotka alkavat kysymyssanalla tai ob-konjunktiolla

— käyttää relatiivilauseita, jotka alkavat relatiivipronominilla der (nom. akk. dat.)

9.4.5 Ranskan kieli

9.4.5.1 A-oppimäärä

1 Yleistavoitteet

Lukion ranskan kielen A-oppimäärä pohjautuu peruskoulun 3. luokalta alkaneeseen ranskan oppimäärään. Käytettävissä olevien 8 kurssin opiskelussa pyritään saavuttamaan seuraavat yleistavoitteet:

- Opetuksen on pyrittävä ylläpitämään ja kehittämään myönteisiä asenteita ranskan kieltä kohtaan sekä halua ja kykyä oppia ja harrastaa ranskaa myös itsenäisesti, jatko-opintoihin tai työelämään siirtymisen jälkeen.
- Oppilas perehtyy monipuolisesti Ranskan ja koko ranskalaisen kielialueen elämänmuotoon ja kulttuuriin, mikä avartaa hänen näkemystään ja opettaa häntä hyväksymään vieraiden kansojen tapoja. Samalla se edistää ranskan kielen syvempää tajuamista ja luo edellytykset luontevalle käyttäytymiselle ja kielelliselle ilmaisulle. Ymmärtääkseen ranskaa puhuvien maiden elämänmuotoa oppilaan tulee tuntea niiden oloja, tapoja, yhteiskuntaa ja kulttuuria.
- Voidakseen puhua ja kirjoittaa ranskaksi myös Suomesta oppilaan on tunnettava ranskalaisen ja suomalaisen elämänmuodon ja kulttuurin eroavuudet ja osattava näihin aihepiireihin liittyvien avainsanojen ranskalaiset vastineet.
- A-oppimäärässä oppilas saa hyvän käsityksen puhutun ja kirjoitetun kielen säännöistä. A-oppimäärässä ehditään käsitellä rikkaampaa, idiomaattista kieltä ja oikean rekisterin valitsemista syvemmin kuin lyhyissä oppimäärissä.
- Oppimäärä painottaa ekstensiivisen tekstinkäsittelyn asemaa. Erilaisia ymmärtämistehtäviä tulee sisällyttää ainakin lukion 2. ja 3. luokan kaikkiin kursseihin.
- Koska useimmat perusrakenteet sisältyvät jo peruskoulun oppimäärään, rakenteita kerrataan ja syvennetään lukion loppuun asti.
- Kirjoitetun ranskan tuottamisessa saavutetaan varsin kehittynyt taito. Tähän tähtäävää valmennusta sisältyykin kaikkiin kursseihin.

2 Oppimäärän taidolliset tavoitteet

Oppimäärän taidolliset tavoitteet kielenkäytön eri osa-alueilla.

Puheen ymmärtäminen

Tavoitteena on, että oppilas oppimääränsä rajoissa ymmärtää normaalitempoista keskustelua, joka liittyy hänelle läheisiin kielenkäyttötilanteisiin, niin helposti, että hän reagoi luontevasti ja nopeasti kuulemaansa tilanteen edellyttämällä tavalla.

Toisena tavoitteena on, että oppilas ymmärtää keskeiseen sanavarastoon perustuvaa selostavaa puhetta, joka käsittelee eri aihepiirien yleisiä kysymyksiä, ja tajuaa pääkohdin vieraampaakin sanastoa sisältävää selostavaa puhetta, esim. häntä kiinnostavaan aiheeseen liittyvää esitelmää.

Puhuminen

Tavoitteena on, että oppilas puhuu kieltä sujuvasti ja melko virheettömästi. Hän pystyy osallistumaan aktiivisesti jokapäiväisiin tilanteisiin liittyviin keskusteluihin sekä aloittamaan keskustelun ja ylläpitämään sitä. Hän myötäilee oikein, esittää tiedusteluja ja pyyntöjä sekä kertoo omaan elämänpiiriinsä liittyvistä asioista.

Tekstin ymmärtäminen

Tavoitteena on, että oppilas pystyy ilman apuneuvoja lukemaan hänelle vierastakin sanastoa sisältäviä ranskankielisiä viestejä, ohjeita, selostuksia, lehtiartikkeleita ja helpohkoja kaunokirjallisia tuotteita, ei ainoastaan niiden olennaisen sisällön ymmärtäen vaan myös kokien sujuvan lukemisen elämyksen.

Apuvälineitä käyttäen oppilas saa tottuneesti ja vaivattomasti selon vaikeahkoistakin autenttisista teksteistä.

Kirjoittaminen

Tavoitteena on, että oppilas pystyy ilman apuvälineitä laatimaan oikeaa rekisteriä käyttäen lähes oikeakielisiä kirjeitä ja vastauksia tiedusteluihin sekä kertomaan kokemuksistaan ja ajatuksistaan. Apuvälineitä käyttäen oppilas kykenee laatimaan pohdiskeleviakin kirjoitelmia ja selostuksia yleisistä aiheista.

Oppimäärän taidolliset tavoitteet eri kielenkäyttötilanteissa

Henkilökohtaiset kontaktit

Selviytyäkseen henkilökohtaisista kontakteista oppilaan tulee ranskan kielellä oppimääränsä rajoissa kyetä

— ymmärtämään puhetta niin, että hän reagoi kuulemaansa luontevasti ja nopeasti tilanteen edellyttämällä tavalla

— puhumaan kieltä ymmärrettävästi, sujuvasti ja melko virheettömästi niin, että hän osaa aloittaa keskustelun ja ylläpitää sitä

— ymmärtämään kirjeitä ja laatimaan niitä erilaisille henkilöille, joiden kanssa hän saattaa joutua kirjeenvaihtoon.

Jokapäiväiset palvelutilanteet

Selviytyäkseen jokapäiväisistä palvelutilanteista oppilaan tulee oppimääränsä rajoissa pystyä ymmärtämään ja käyttämään kieltä suullisesti ja kirjallisesti sujuvasti ja niin virheettömästi, että hän voi toimia palvelusten käyttäjänä ja tarjoajana tilanteen edellyttämällä tavalla.

Tiedon hankkiminen

Pystyäkseen hankkimaan tietoa oppilaan tulee oppimääränsä rajoissa kyetä

— ymmärtämään lukemaansa tekstiä erilaisissa tiedonhankintatilanteissa käyttäen hakuteoksia

— jäsentämään hankkimansa tieto ja esittämään se tarvittaessa äidinkielellään.

3 Oppimäärän tiedolliset tavoitteet

Oppisisältöjen valinta

Oppimäärän tavoitteet määräävät oppisisältöjen valinnan. Sanasto ja rakenteet valitaan siten, että oppilas niiden avulla pystyy suhteellisen vaivattomasti selviytymään erilaisista arkielämän kielenkäyttötilanteista, ymmärtämään normaalitempoista yleiskielistä puhetta sekä yleiskielistä tekstiä. Kirjoittamisen taidossa pyritään siihen, että oppilas pystyy ilmaisemaan ajatuksensa kutakuinkin oikeakielisesti. Koska lukion ranskan A-oppimäärän on tarkoitus täydentää ja kiteyttää kielen rakenteiden tuntemusta ja pyrkiä rakenteiden mahdollisimman vankkaan hallintaan, oppisisältöjen tulee kattaa keskeiset rakenteet. Kun toisaalta lukion oppimäärän tavoitteet edellyttävät sanaston tuntemuksen kartuttamista ja syventämistä, on oppisisältöjen sanaston oltava aihepiireiltään monipuolista ja suhteellisen rikasta.

Oppiaineksen tulee kiinnostaa oppilasta ja tarjota myös ajan-kohtaista aineistoa. Sen tulee välittää tietoa Ranskan ja ranskaa puhuvien maiden oloista. Puhevalmiutta ylläpitävien ja kehittävien luonteiden dialogien lisäksi sen tulee sisältää enenevässä määrin puhutun ja kirjoitetun kielen ymmärtämistä kehittäviä tekstejä.

Sanasto

Käsiteltävät aihepiirit antavat suuntaa sanaston valinnalle. Aktiivisesti hallittavan aineksen tulee perustua ranskan keskeiseen sanastoon (Français fondamental 1—2). Tarpeen mukaan perussanastoa voidaan täydentää esim. sanastolla, joka mahdollistaa kertomisen omasta maasta ranskan kielellä. Sanaston valinnassa on kuitenkin syytä pitäytyä ydinsanastoon.

Ääntäminen ja intonaatio

Oppilaan tulee ymmärtää normaalitempoista, luontevaa ranskan-kielistä puhetta ja tietää intonaation merkitys erilaisissa lausetyypeissä. Oppilaan tulee ääntää mahdollisimman hyvin ranskan äänteet ja käyttää puheessaan mahdollisimman oikeata intonaatiota. Erityistä huomiota kiinnitetään edelleenkin kysymyslauseiden intonaatioon sekä ranskalle tyypilliseen ketjuuntumiseen (enchaînement) ja rytmisiin kokonaisuuksiin (groupes rythmiques).

Rakenteet

Lukion oppimäärässä pyritään antamaan oppilaalle mahdollisimman selkeä kokonaiskuva ranskan keskeisistä rakenteista. Rakenteiden oppimisen ja hallitsemisen tulee auttaa oppilasta ilmaistamaan ajatuksiaan ja johtaa oppimäärän kokonaistavoitteiden saavuttamiseen.

Ensimmäisen ja toisen lukuvuoden kurseissa rakenteiden tunte-
mista täydennetään ja varmistetaan. Pyrkimyksenä on rakenteiden mahdollisimman varma ja sujuva hallinta. Kolmannen lukuvuoden kurseissa keskitytään rakenteiden kokoavaan kertaamiseen.

4 Kurssit

Yksi kurssi on erityisesti omistettu ranskan-kieliselle maailmalle, mutta kaikkiin kurseihin voi sisältyä tähän liittyvää ainesta. Yleensäkin tietyn aihepiirin käsittely ei rajoitu yhteen kurssiin, vaan aihepiirit kertautuvat ja lomittuvat kautta oppimäärän.

Kurssisuunnitelmien kohdassa ”Rakenteet” on lueteltu rakenteita, joita ainakin suositetaan kurssissa käsiteltäviksi, mikä ei luonnollisestikaan estä käsittelemästä niitä aikaisemminkin. Mikäli kurssisuunnitelmien jälkeen sijoitetussa koko oppimäärän rakenne-
luettelossa on mainittu rakenteita, joita ei lainkaan esiinny min-
kään nimenomaisen kurssin yhteydessä, niitä voidaan käsitellä
sellaisessa kurssin kohdassa, jossa oppimateriaali tarjoaa luonte-
van tilaisuuden.

1. kurssi **Apprendre et réapprendre**

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on peruskoulussa opittujen rakenteiden ker-
tauksessa ja täydentämisessä. Lisäksi harjoitetaan puheen ymmär-
tämistä ja puhumista.

Kurssin tavoitteena on kerrata peruskoulussa opittu keskeinen
kieliaines (n. 4—5 viikkoa), minkä jälkeen pidetään lähtötason
tarkistus. Kurssin keventämiseksi tehdään lyhyitä kuullun ymmär-

- tämis- ja puheharjoituksia. Edellytetään, että kurssin päätyttyä
- oppilailla on yhtenäinen pohja jatko-opinnoille
  - oppilaat ymmärtävät helpohkoa selkeästi äännettyä, syntyperäisen ranskalaisen puhetta
  - oppilaat pystyvät osallistumaan yksinkertaiseen keskusteluun jokapäiväisen elämän asioista.

Oppisisällöt

Kerrattavia perusrakenteita:

- partitiivi ja kieltolauseen objekti
- adjektiivin paikka ja vertailu
- pers.pron. objekti- ja adverbiaalimuotojen käyttö kaikissa tapauksissa (kumpikin erikseen) sekä painollisten muotojen käyttö
- pronominaaliadverbit en ja y
- relatiivipronominin qui, que ja dont (ei genet.attribuuttina) sekä relat.adverbi où
- tavallisimpien verbien preesensmuotojen kertaus
- verbien yhdistetty perfektin ja imperfektin
- imperfektin ja perfektin ero pääpiirteittäin
- futuurimuodot
- partisiipin preesens ja gerundi

Aihepiirit:

- jokapäiväinen elämä ja siihen liittyvät tilanteet, kuten kaupassa käynti, aterioiminen jne.

2. kurssi Je me souviens . . .

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on luetun ymmärtämisessä ja kirjallisessa tuottamisessa. Tähän liittyy menneen ajan aikamuotojen kokoava tarkastelu ja harjoittaminen.

Edellytetään, että oppilas kurssin päätyttyä

- pystyy kirjoittamaan lyhyehköjä selostuksia tai kertomuksia
- pystyy jokseenkin virheettömästi kertomaan tapahtuneesta suullisesti.

Oppisisällöt

Rakenteet:

- imperfektin ja perfektin käyttö
- partisiipin perfektin taipuminen apuverbin ollessa avoimena
- yks.perf. (tunnistaminen)
- pluskvamperfekti
- passé récent (venir de faire)
- konditionaali ja sen käyttö
- aikamuotojen vastaavuus (concordance des temps)

Aihepiirit:

- lapsuuteen, perheeseen ja koulunkäyntiin liittyvät muistot
- loma-, matka- ja työkokemukset

3. kurssi **Qu'en pensez-vous?**

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on suullisessa tuottamisessa unohtamatta kirjallista harjoitusta.

Kurssin tavoitteena on oppia muodostamaan ja käyttämään subjunktiivin presens- ja perfektimuotoja.

Edellytetään, että oppilas kurssin päätyttyä

- pystyy ilmaisemaan mielipiteensä, tahtonsa ja tunteensa sekä suullisesti että kirjallisesti.

Oppisisällöt

Rakenteet:

- epäsäännöllisten verbien presensmuotojen kertaus
- subjunktiivi (que-lauseessa sekä muiden tavallisimpien konjunktioiden yhteydessä)
- poss.pronomini kokoavasti.

Aihepiirit:

- nuorten elämä
- nuorten suhtautuminen ympäröivän maailman ilmiöihin (harrastukset, nuorisokulttuuri, opiskelu, vapaa-aika, työ, päihteet jne.).

4. kurssi **En route!**

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on suullisessa tuottamisessa unohtamatta kirjallista harjoitusta.

Kurssin tavoitteena on, että oppilas kurssin päätyttyä

- pystyy melko vaivattomasti suullisesti selviytymään matkailuun liittyvistä tiedustelu- ja neuvontatilanteista
- pystyy sekä suullisesti että kirjallisesti kertomaan matkoistaan
- pystyy laatimaan matkailuun liittyviä kirjallisia viestejä ja kirjoja, esim. sähke, matkalippujen ja hotellin varaaminen.

Oppisisällöt

Rakenteet:

- ajan ja paikan ilmaukset, prepositioiden käyttö kokoavasti
- relatiivipronomininit kokoavasti

- determinatiivipronominit
- suorat ja epäsuorat kysymyslauseet
- imperatiivit, myös epäsäännölliset muodot.

Aihepiirit:

- liikenne kaupunkiympäristössä
- matkustaminen
- tutustuminen Ranskan eri osiin.

5. kurssi **Vivre en France**

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on tekstin ymmärtämisessä ja sanavaraston kartuttamisessa.

- Edellytetään, että oppilas kurssin päätyttyä
- ymmärtää entistä vaativampaa kirjallista tekstiä
- tajuaa erilaisia ranskalaiseen elämäntapaan liittyviä tapahtumia.

Oppisisällöt

Rakenteet:

- artikkelin käyttö kokoavasti
- persoonapronominit ja pronominaaliadverbit en ja y (myös kaksittain)
- pers.pronominin painolliset muodot.

Aihepiirit:

- juhla, arki
- perheyhteisö
- taide-elämä
- kirjallisuus
- kulttuuri.

6. kurssi **Le monde francophone**

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on kuullun ymmärtämisessä ja samalla kirjallisuudessa tuottamisessa.

- Kurssin päättyessä oppilas
- on tutustunut ranskankielisiin maihin ja niissä puhutun ranskankielen erikoispiirteisiin
- on tottunut ymmärtämään ranskankieltä, joka jossain määrin sisältää eri maiden kielellisiä erikoispiirteitä
- pystyy kirjallisesti selostamaan kuulemiaan ja lukemiaan tekstejä.

Oppisisällöt

Rakenteet:

- prepositio infinitiivin yhteydessä, verbien rektio
- passiivi ja passiivin vastineet
- indefiniittipronominit kokoavasti.

Aihepiirit:

- Sveitsi
- Belgia
- Kanada
- Afrikan maat ym.

7. kurssi Vivre en société

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on entistä vaativampien luettujen ja kuultujen tekstien ymmärtämisessä ja sanaston kartuttamisessa.

Kurssin tavoitteena on, että oppilas sen päättyessä on saanut tietoa Ranskan ja ranskaa puhuvien maiden yhteiskuntaelämän eri puolista, oppinut ymmärtämään ja omaksunut entistä vaativampaa tähän elämänpiiriin kuuluvaa sanastoa.

Oppisisällöt

Rakenteet:

- ennestään opittuja rakenteita kerrataan tarpeen ja harkinnan mukaan
- kielteiset ilmaisut kokoavasti
- sanajärjestys kokoavasti.

Aihepiirit:

- koulutus
- työelämä, työllisyys
- vapaa-ajan vietto
- eri väestöryhmien asema
- poliittinen elämä
- lehdistö ym.

8. kurssi Le monde environnant

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on kielitaidon monipuolisessa harjoittamisessa.

Kurssin päättyessä oppilas on saanut ranskankielisten tekstien välityksellä tietoa koko maailmaa ja ihmiskuntaa koskevista asioista sekä kansainvälisestä vuorovaikutuksesta ja yhteistyöstä.

Oppisisällöt

Rakenteet:

- kerrataan jo opittuja rakenteita tarpeen ja harkinnan mukaan
- lauseenvastineet kokoavasti

Aihepiirit:

- luonto ja luonnonsuojelu
- luonnonvarat, energia
- saastuminen
- kehitysmaat
- ravitsemus, väestökysymykset
- kansainväliset järjestöt ja kansainvälinen yhteistyö.

Rakenneluettelo

Ranska A-kieli

Oppilas osaa saamansa opetuksen perusteella

ARTIKKELIT JA SUBSTANTIIVIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- erottaa määräämättömän ja määrätyn substantiivin toisistaan artikkelin avulla
- käyttää partitiivirakennetta perustapauksissa:
  - a) osaobjektina myönteisissä lauseissa
  - b) kielteisen verbin objektina: *pas de, pas d'*
  - c) määrää ilmaisevan sanan jälkeen
  - d) adjektiivin edeltäessä monikollista partitiivista substantiivia
- muodostaa genetiivin ja esittää omistussuhteita myös *être*-verbin predikatiivina: *A qui est le livre? Le livre est à moi.*
- muodostaa *s*-monikon lisäksi *x*-monikon tyyppiä *-eau, eaux; -eu, eux; al, -aux*
- käyttää yksikönkaltaisia monikkumuotoja
- muodostaa *un livre de poche, une tasse à café*-tyyppisiä yhdyssanoja
- käyttää maantieteellisiä nimiä tuntien artikkelin käytön niiden yhteydessä
- käyttää artikkelia kielten nimien yhteydessä
- ilmaista kansallisuutta ja ammattia *être*-verbin yhteydessä: *C' est un Français, c'est un peintre, il est Français, il est peintre.*

ADJEKTIIVIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää adjektiiveja tehden eron maskuliinin ja feminiinin, yksikön ja monikon välillä
  - käyttää adjektiivien *beau, nouveau, vieux* kaikkia muotoja
  - käyttää oppimiaan adjektiiveja attribuuttina oikeassa paikassa pääsanaansa nähden
  - käyttää adjektiivien vertailuasteita säännöllisissä tapauksissa
  - käyttää adjektiivin *bon* epäsäännöllistä vertailua

ymmärtää

— kuulemansa ja luke-
mansa muodot *moins-
dre, le (la) moindre,
pire, le (la) pire*

ADVERBIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tavallisia ajan, tavan ja paikan adverbeja
- käyttää adverbeja *beaucoup, tant, tellement, autant, trop, assez, (un) peu*
- muodostaa adjektiivista adverbien *ment*-päätteellä
- käyttää adverbien vertailuasteita säännöllisissä tapauksissa ja epäsäännöllisistä adverbien *bien, beaucoup* ja *peu* komparatiivia ja superlatiivia

LUKUSANAT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää peruslukuja
- käyttää järjestyslukuja
- käyttää peruslukujen substantiivijohdannaisia: *millier, dizaine, douzaine* jne.

ymmärtää

- kuulemansa perus- ja järjestysluvut nopeastikin lausuttuina

INDEFINIITTIPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tavallisimpia indefiniittipronomineja, kuten *aucun, -e, autre, chaque, chacun, -e, quelque(s), quelqu'un, tout, -e, même, personne, rien, plusieurs, n'importe qui*
- käyttää rakenteita *quelque chose à + inf., rien à + inf., quelque chose de + adj., rien de + adj.*
- muodostaa suomen passiivirakenteen vastineen *on*-pronominin avulla

KIELTO- JA MYÖNTÖSANAT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- vastaa myöntävästi ja kieltävästi sanojen *oui, si* tai *non* avulla
- muodostaa kielteisen lauseen ja sijoittaa kieltosanat oikein yksinäis-tempusten, liittomuotojen ja infinitiivirakenteiden yhteydessä
- tuoda esiin vastakohtaisuuden *ne-plus/encore, ne-rien/tout, ne-personne/tous, (tout le monde), ne-jamais/toujours, non plus/aussi, ne-ni . . . ni/et . . . et* ym.
- käyttää rakennetta *ne-que*

KONJUNKTIOT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tavallisia rinnastus- ja alustuskonjunktioita

VERBIT

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

PREESENS

- muodostaa ja käyttää preesensmuotoja säännöllisistä verbeistä
- muodostaa preesensin ja käyttää sitä myös *lever-, jeter-* ja *espérer-* tyyppisistä verbeistä
- muodostaa ja käyttää refleksiiviverbien preesensia
- käyttää tavallisten epäsäännöllisten verbien preesensmuotoja
- käyttää sanontaa *être en train de* meneillään olevan tekemisen ilmauksena
- käyttää rakennetta *depuis + preesens*

PASSÉ COMPOSÉ

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- muodostaa ja käyttää passé composé-muotoja säännöllisistä verbeistä
- muodostaa ja käyttää passé composé-muotoja refleksiiviverbeistä ja epäsäännöllisistä verbeistä
- valita oikean apuverbin *avoir* tai *être*
- taivuttaa oikein partisiippia *être-* tai *avoir -*apuverbien yhteydessä

PASSÉ SIMPLE

ymmärtää

- lukemansa passé simplen muodot

IMPERFEKTI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- muodostaa imperfektin tuntemistaan verbeistä ja käyttää sitä
- tehdä eron imperfektin ja passé composé:n välillä yksinkertaisten ja

- selvien sääntöjen mukaisissa tapauksissa
- käyttää imperfektiä irreaalisissa *si*-ehtolauseissa
- käyttää sanontaa *être en train de* menneen ajan ilmauksena
- käyttää rakennetta *depuis* + imperfekti
- käyttää imperfektiä epäsuorassa esityksessä (ks. Sanajärjestys ja lausetyypit)

PERSOONAPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

ymmärtää

- käyttää persoonapronominin subjektimuotoja väite- ja kysymyslauseissa
- käyttää persoonapronominin painollisia muotoja
- käyttää persoonapronominin objekti- ja adverbiaalimuotoja
- käyttää persoonapronominin objekti- ja adverbiaalimuotoja myös kaksittain tavallisimmissa tapauksissa: *je ne le lui donne pas, il me l'a dit* jne.
- käyttää pronominaalia *en* korvaamaan partitiivista substantiiviva, paikanadverbina sekä korvaamaan *de*-prepositiolla varustettua substantiiviva
- käyttää pronominaalia *y* paikanmääritteenä ja korvaamaan *à* prepositiolla varustettua substantiiviva
- käyttää sanoja *en* ja *y* myös kaksittain ja yhdessä painottomien pronominiin kanssa esim. *je lui en parle*
- käyttää muodollista subjektia *il* ilmaistessaan aikaa ja säätä, yksipersonaisten verbien subjektina ja rakenteessa *il* + *adj.* + *inf.* (ks. Demonstratiivipronomit)
- kuulemansa objekti- muodot *me, te, nous, vous* yhdistettynä adverbiaalimuotoihin *moi, à toi* jne., esim. *je me présente à eux*

POSSESSIIVIPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

ymmärtää

- käyttää adjektiivisia muotoja *mon/ma, mon/mes* jne.
- käyttää korostavaa rakennetta *nos valises à nous*
- kuulemansa ja luke- mansa subst. muodot *le mien* jne.

DEMONSTRATIIVIPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

ymmärtää

- käyttää adjektiivisia muotoja *ce, cet, cette, ces*, ja myös rakennetta *ce garçon-ci, ce garçon-là*
- käyttää itsenäisiä muotoja *cela, ça* ja subjektina muotoa *ce*: *Cela m'étonne. C'est ça. Tu as entendu ça? C'est agréable de chanter.* (ks. Pers.pronomit *il* muodollisena subjektina)
- kuulemansa ja luke- mansa subst. de- monstrat. pron. *celui-ci* jne.

DETERMINATIIVIPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää relatiivipronomiiniin liittyviä pronomineja

<i>celui qui</i>	<i>celui que</i>
<i>celle qui</i>	<i>celle que</i>
<i>ceux qui</i>	<i>ceux que</i>
<i>celles qui</i>	<i>celles que</i>
<i>ce qui</i>	<i>ce que</i>
- käyttää genetiiviin liittyvää determinatiivipronominia

RELATIIVIPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää relatiivipronominia *qui, que* ja *dont* sekä relatiivista adverbina *où* (*d'où*)
- käyttää pronominia *lequel* preposition yhteydessä

INTERROGATIIVIPRONOMINIT JA -ADVERBIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää pronomineja *qui*, *que* ja *quoi* yksinkertaisina ja laajennettuna
- käyttää pronomineja *quel* ja *lequel*
- käyttää kysyviä adverbeja *combien? comment? où? d'où? pour-quoi? quand?*

PLUSKVAMPERFEKTI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tuntemistaan verbeistä pluskvamperfektimuotoja ja valita oikean apuverbin

PASSÉ RÉCENT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää rakennetta *venir de + inf.* sekä preesensissä että imperfektissä

FUTUURI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- ilmaista tulevan tekemisen tai tapahtuman käyttämällä muotoa *aller + inf.* (*futur proche*)
- käyttää menneen ajan futuuria, esim. *j'allais sortir*
- käyttää varsinaista futuuria säännöllisistä verbeistä ja tavallisista epäsäännöllisistä verbeistä

KONDITIONAALI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää konditionaalia säännöllisistä ja tavallisista epäsäännöllisistä verbeistä
- käyttää konditionaalia kohteliaisuusmuotona
- välttää konditionaalin *si*-ehtolauseissa (ks. Imperfekti)

SUBJUNKTIIVI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää subjunktiivia verbeistä, joissa se on säännönmukainen
- käyttää subjunktiivia yleisistä epäsäännöllisistä verbeistä
- käyttää subjunktiivia *que*-sivulauseessa, kun päälause ilmaisee toughta, tunnetta tai epätietoisuutta
- käyttää subjunktiivia sitä vaativien konjunktioiden jälkeen

IMPERATIIVI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- esittää käskyjä ja kieltoja
- esittää epäsuoran käskyn tai pyynnön sekä epäsuoran kiellon: *de répondre*
de ne pas répondre

PARTISIIPIN PREESENS JA GERUNDI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- muodostaa partisiipin preesensin
- käyttää gerundia tarkoittaessaan samanaikaisuutta ja keinoa

ymmärtää

- gerundin vastakohtaisuuden tai myöntymyksen ilmauksessa *tout en comprenant* ja *ayant fini*-tyyppisen lauseenvastikkeen

INFINITIIVI

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tavallisimpia infinitiivirakenteita, joihin ei tule prepositiota
- käyttää infinitiivirakenteita, joissa on prepositio
- esittää epäsuoran käskyn, pyynnön tai kiellon (ks. Imperatiivi)
- käyttää lauseenvastikkeita *pour faire*, *sans faire*, *au lieu de faire*, *avant de faire*, *après avoir fait*

PASSIIVI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää passiivin vastikkeena *on*-pronominin avulla muodostettua rakennetta (ks. Indefiniittipronominin)
- käyttää refleksiivipassiivia, kuten *cela se fait, cela s'écrit, cela ne se dit pas*
- käyttää varsinaista passiivia, esim. *nous sommes attendus, ce livre doit être lu, la lettre a été envoyée par . . .*

PREPOSITIOT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- sulauttaa prepositiot *à* ja *de* artikkeliin
- käyttää prepositioita aikaa, paikkaa, yms. ilmaisevissa sanonnoissa ja infinitiivin yhteydessä (ks. Infinitiivi)

SANAJÄRJESTYS JA LAUSETYYPI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- esittää suoria väitelauseita myönteisinä ja kielteisinä
- esittää suoran kysymyksen a) intonaation avulla, b) *est-ce que*-rakenteen avulla, c) inversion avulla, kun subjektina on persoonapronomini tai pronomini *on*
- esittää kysymyssanalla alkavan suoran kysymyksen (ks. Interrogatiivipronominin)
- esittää pyynnön, käskyn tai kiellon, myös epäsuorana
- esittää epäsuoran väitelauseen myönteisenä tai kielteisenä
- esittää epäsuoran kysymyksen, joka alkaa *si*-sanalla
- esittää epäsuoran kysymyksen, joka alkaa kysymyssanalla
- käyttää muitakin sivulauseita
- noudattaa aikamuotojen vastaavuutta (*concordance des temps*)

9.4.5.2 C-oppimäärä

1 Yleistavoitteet

Lukion ranskan kielen C-oppimäärän opiskelussa pyritään käytävissä olevien 7 kurssin aikana saavuttamaan seuraavat yleistavoitteet:

— Opetuksen on pyrittävä luomaan ja ylläpitämään myönteisiä asenteita ranskan kieltä kohtaan sekä halu ja kyky oppia ja harrastaa ranskaa myös itsenäisesti.

— C-oppimäärässä oppilas perehtyy Ranskan ja koko ranskalaisen kielialueen elämänmuotoon ja kulttuuriin, mikä avartaa hänen näkemystään ja opettaa häntä hyväksymään vieraiden kansojen tapoja. Samalla tämä edistää ranskan kielen syvempää tajuamista ja luo edellytyksiä luontevalle käyttäytymiselle ja kielelliselle ilmaisulle. Ymmärtääkseen ranskaa puhuvien maiden elämänmuotoa oppilaan tulee riittävästi tuntee näiden oloja, tapoja, yhteiskuntaa ja kulttuuria. C-oppimäärän yhteydessä on paremmat mahdollisuudet sivilisaatioaineksen painottamiseen kuin lukion I luokalta alkavan ranskan oppimäärässä, joka keskittyy rakenteisiin ja suullisen kielenkäytön opettamiseen.

— Voidakseen puhua ja kirjoittaa ranskaksi myös Suomesta oppilaan on osattava ainakin suomalaisen elämänmuotoon ja kulttuuriin liittyvien avainsanojen ranskalaiset vastineet.

— C-oppimäärän opiskelussa saadaan D-oppimäärää jonkin verran lujempi käsitys puhutun ja kirjoitetun kielen säännöistä ja ehditään käsitellä rikkaampaa idiomaattista kieltä sekä oikean rekisterin valitsemista.

— C-oppimäärä painottaa ekstensiivisen tekstinkäsittelyn asemaa. Erilaisia ymmärtämistehtäviä tulee sisällyttää jo ensimmäisiin (lukion I luokan) kursseihin. Autenttisten tekstien osuus ja vaikeusaste kasvavat opiskelun edistyessä.

— Rakenteiden progressio on loivempi kuin D-kielessä, koska monet perusrakenteet sisältyvät peruskoulun 8. ja 9. luokan oppimäärään.

— Kirjoitetun ranskan tuottamisessa saavutetaan D-oppimäärää laajempi taito, jota harjoitetaan kaikissa kursseissa.

— Kolmannen luokan kurssien (6—7) aikana tavoitteena on johdattaa oppilaita syventävään autenttisten tekstien lukemiseen ja ymmärtämiseen. Tavoitteena on toisaalta myös kehittää oppilaan kirjoitetun kielen tuottamisen taitoa.

2 Oppimäärän taidolliset tavoitteet

Oppimäärän taidolliset tavoitteet kielenkäytön eri osa-alueilla

Puheen ymmärtäminen

Tavoitteena on, että oppilas oppimääränsä rajoissa ymmärtää normaalitempoista keskustelua, joka liittyy hänelle läheisiin kielenkäyttötilanteisiin, niin että hän reagoi kuulemaansa luontevasti ja tilanteen edellyttämällä tavalla.

Toisena tavoitteena on, että oppilas pääkohdittain ymmärtää keskeiseen sanavarastoon perustuvaa selostavaa puhetta, joka käsittelee eri aihepiirien yleisiä kysymyksiä.

Puhuminen

Tavoitteena on, että oppilas puhuu kieltä ymmärrettävästi ja melko vaivattomasti. Hän pystyy osallistumaan jokapäiväisiin tilanteisiin liittyviin keskusteluihin sekä aloittamaan keskustelun ja ylläpitämään sitä. Hän osaa jotakuinkin oikein myötäillä keskustelua, esittää yksinkertaisia tiedusteluja ja pyyntöjä sekä kertoa omaan elämämpiiriinsä liittyvistä asioista.

Tekstin ymmärtäminen

Tavoitteena on, että oppilas osaa ilman apuneuvoja lukea hänelle vierastakin sanastoa sisältäviä ranskankielisiä viestejä, ohjeita, selostuksia, lehtiartikkeleita ja kaunokirjallista tekstiä olennaisen sisällön ymmärtäen.

Apuvälineitä käyttäen oppilas saa melko tottuneesti ja vaivattomasti selon vaikeahkoistakin autenttisista teksteistä.

Kolmannen luokan kurssien aikana oppilas pystyy itsenäisesti lukemaan ranskankielisen novellin tms. ja ymmärtämään sen pääkohdat ja tarkoituksen.

Kirjoittaminen

Tavoitteena on, että oppilas osaa ilman apuvälineitä laatia ymmärrettäviä ja suhteellisen oikeakielisiä vastauksia tiedusteluihin ja kirjeitä sekä kuvailla itseään ja omaa elinympäristöään tai kertoa kokemuksistaan. Apuvälineitä käyttäen oppilas kykenee laatimaan kirjoitelmia ja selostuksia yleisistä aiheista.

Oppimäärän taidolliset tavoitteet eri kielenkäyttötilanteissa

Henkilökohtaiset kontaktit

Selviytyäkseen henkilökohtaisista kontakteista oppilaan tulee ranskan kielellä oppimääränsä rajoissa kyetä

— ymmärtämään puhetta niin, että hän melko nopeasti reagoi kuulemaansa tilanteen edellyttämällä tavalla

- puhumaan kieltä *ymmärrettävästi ja melko vaivattomasti* niin, että hän osaa aloittaa keskustelun ja ylläpitää sitä
- ymmärtämään ja laatimaan yksinkertaisia henkilökohtaisia kirjallisia viestejä.

Jokapäiväiset palvelutilanteet

Selviytyäkseen jokapäiväisistä palvelutilanteista oppilaan tulee oppimääränsä rajoissa pystyä ymmärtämään ja käyttämään kieltä suullisesti ja kirjallisesti *ymmärrettävästi ja niin virheettömästi*, että hän voi toimia palvelusten käyttäjänä ja tarjoajana tilanteen edellyttämällä tavalla käyttäen *yksinkertaisia ilmauksia*.

Tiedon hankkiminen

- Pystyäkseen hankkimaan tietoa oppilaan tulee oppimääränsä rajoissa kyetä
- ymmärtämään kuulemaansa ja lukemaansa tekstiä *pääkohdit-tain* erilaisissa tiedonhankintatilanteissa käyttäen hakuteoksia
  - jäsentämään hankkimansa tieto ja esittämään se tarvittaessa *äidinkielellään*.

3 Oppimäärän tiedolliset tavoitteet

Oppisisältöjen valinta

Tavoitteet määräävät sisältöjen valinnan. Sanasto ja rakenteet valitaan siten, että oppilas niiden avulla pystyy selviytymään yksinkertaisista kielenkäyttötilanteista. Ääntämisen ja kirjoittamisen taidoissa pyritään siihen, että niiden avulla välitetty viesti ymmärretään. Oppisisältöjen tulee käsittää kielen keskeiset rakenteet ja sellaista sanastoa, jota oppilas voi käyttää hyväkseen lukio-opintojen jälkeen hankkiakseen omalla erikoisalallaan tarvitsemansa ranskan kielen taidon.

Oppiaineksen tulee olla ajankohtaista, kiinnostaa oppilasta sekä välittää tietoa ranskaa puhuvien maiden oloista. Puhevalmiutta kehittävien luontevien dialogien lisäksi sen tulee sisältää runsaasti eri aloja käsittäviä tekstejä, jotta oppilaan sanavarasto karttuisi.

Sanasto

Sanoja ja sanontoja tulee voida käyttää mahdollisimman monissa tilanteissa. Sanojen yleisyys ja aihepiirin vaatimukset ovat määrääviä kriteerejä.

Ääntäminen ja intonaatio

Oppilaan tulee oppia ymmärtämään normaalitempoista, luontevaa puhetta ja tunnistamaan ranskan väite- ja kysymyslauseiden intonaatio.

Oppilaan tulee oppia ääntämään ranskan kielen äänteet ja käyttämään puheessaan mahdollisimman oikeata intonaatiota. Eri-tyistä huomiota on kiinnitettävä kysymyslauseiden intonaatioon.

Rakenteet

Rakenteista pyritään valitsemaan kielen kaikkein keskeisimmät, sellaiset, joita voidaan käyttää mahdollisimman monissa tilanteissa. Rakenteiden oppimisen tulee auttaa oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan ja johtaa oppimäärän kokonaistavoitteiden saavuttamiseen.

Rakenteet on pyritty jakamaan tasaisesti eri kursseihin. Tärkeimmät opetetaan kahden ensimmäisen lukuvuoden aikana. Kolmannen lukuvuoden kursseihin jää pääasiassa tunnistettaviksi tarkoitettuja rakenteita.

Kurssisuunnitelmien kohdassa ”Keskeiset rakenteet” on lueteltu niitä rakenteita, joita ainakin suositetaan kurssissa käsiteltäviksi, mikä ei luonnollisestikaan estä käsittelemästä näitä aikaisemmissä. Kurssisuunnitelmien jälkeen sijoitetussa koko oppimäärän rakenneluettelossa on mainittu monia rakenteita, joita ei lainkaan esiinny minkään nimenomaisen kurssin yhteydessä. Tarkoitus on, että näitä voidaan käsitellä sellaisessa kurssin kohdassa, jossa oppimateriaali tarjoaa luontevan tilaisuuden.

4 kurssisuunnitelmat

1. kurssi *Avancez, s’il vous plaît!*

Tavoitteet

Kurssi kertoo peruskoulussa opitun kieliaineksen (3—4 viikkoa), minkä jälkeen pidetään lähtötason tarkistus. Pääpaino on kuitenkin puhevalmiuden ja puheen ymmärtämisen kehittämisessä.

Kurssin päättyessä oppilas pystyy

Suullinen kommunikaatio

— ymmärtämään matkustamiseen ja ateriointiin liittyvää yksinkertaista jokapäiväistä keskustelua

— osallistumaan yksinkertaiseen keskusteluun, joka liittyy edellä mainittuihin aiheisiin

— vastaamaan hänelle esitettyihin kysymyksiin sekä itse kysymään.

Kirjallinen kommunikaatio

— ymmärtämään edellä mainittuihin aihepiireihin liittyvää tekstiä, joka sisältää jonkin verran vierasta sanastoa

— kertomaan kirjallisesti edellä mainittuihin aihepiireihin liittyviä tapahtumista.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- jokapäiväinen elämä
- ateriointi
- asuinympäristö
- liikennevälineiden käyttö
- matkustaminen
- asioiminen

Keskeiset rakenteet

- peruskoulussa opitut rakenteet
- adjektiivin vertailuasteet
- lisää epäsäännöllisiä ja refleksiiviverbejä
- epäsuorat kysymyslauseet (*si, ce que, ce qui*).

2. kurssi **Au travail**

Tavoitteet

Kurssi pyrkii totuttamaan oppilaan saamaan selkoa yhä vaikeutuvasta tekstistä ilman apuneuvoja. Lisäksi kehitetään kielitaidon muiden osa-alueiden valmiuksia.

Kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää koulunkäyntiin, opiskeluun ja työhön liittyvää yksinkertaista keskustelua ja kerrontaa
- osaa selostaa koulunkäyntiään, opiskeluaan ja mahdollista kesätyötään.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää edellä mainittuihin aihepiireihin liittyvää yhä vaikeutuvaa tekstiä
- osaa kirjoittaa lyhyesti itsestään.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- koulutyö
- opiskelu
- (kesä)työ
- asioiminen

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- imperfekti ja sen käyttö
- pluskvamperfekti
- partisiipin presens
- gerundi
- adverbien muodostaminen.

3. kurssi A la française

Tavoitteet

Kurssissa tutustutaan enenevässä määrin ranskalaista elämänmuotoa kuvaaviin teksteihin ja harjoitetaan myös kielen kirjallista ilmaisua.

Kurssin päättyessä oppilas pystyy

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtämään jokseenkin normaalitempoista yksinkertaista puheetta, jossa ei ole hänelle vieraita rakenteita
- osallistumaan yksinkertaiseen keskusteluun ranskalaisesta elämänmuodosta sekä esittämään omia mielipiteitään.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtämään sanastollisesti yhä vaativampaa tekstiä, jopa helppoa autenttista tekstiä
- laatimaan pieniä kirjoitelmia, joissa pystyy erottamaan menneen ajan eri tempusten käytön ja tuottamaan yhä vaikeampia lauserakenteita sekä vaihtelevaa sanastoa.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- nuorison ja vanhemman polven erilaiset näkemykset
- suku, ystävät
- asuinympäristö
- harrastukset
- vapaa-ajan vietto, loma.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- futuuri
- konditionaali.

4. kurssi Voici la Finlande

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on palauttaa mieleen edellisten kurssien aikana opittu kieliaines. Lisäksi tavoitteena on kehittää jo hankittua suullista kielitaitoa sekä harjoittaa kirjallista kielitaitoa, jotta oppilas pystyy kertomaan itsestään, harrastuksistaan ja maastaan.

Kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää harrastuksia koskevaa keskustelua sekä Suomea koskevia kysymyksiä ja tiedusteluja
- osaa kertoa itsestään ja harrastuksistaan
- osaa vastata Suomea koskeviin kysymyksiin
- osaa opastaa kotiseudullaan.

Kirjallinen kommunikaatio

- osaa käyttää apuneuvona Suomea koskevaa ranskankielistä esitetekstiä
- osaa laatia selostuksen itsestään, harrastuksistaan ja Suomesta.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- harrastukset
- kirjeenvaihto
- nuorten lomanvietto
- opastaminen
- Suomen ja Ranskan vertailu.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertaus
- subjunktiivi (*il faut que, vouloir que*)
- relatiivipronominit
- *avant de* + infinitiivi.

5. kurssi **Le monde francophone**

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on täydentää oppilaan tietoja kielen rakenteista sekä runsaan harjoittelun avulla kehittää ja vahvistaa puhevalmiutta ja puheenymmärtämistaitoa. Tekstinymmärtämistaitoon kiinnitetään entistä enemmän huomiota.

Kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää yhä vaikeampaa sanastoa sisältävää selostavaa puhetta kurssin aihepiireistä
- osaa keskustella ymmärrettävästi kurssin aiheista.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää sanastollisesti ja rakenteellisesti yhä monipuolisempaa kertovaa tekstiä.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- ranskankielisten maiden elintavat ja olot
- joitakin asioimistilanteita.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- infinitiivirakenteita (*après avoir* jne.)
- subjunktiivi, jatkoa (*bien que, pour que*)
- partisiipin perfektin taipuminen.

6. kurssi Les jeunes et les réalités de la vie

Tavoitteet

Kurssissa täydennetään oppilaan tietoja kirjoitetun ja puhutun kielen toisistaan poikkeavista muodoista. Kurssissa painottuu selvästi luettu teksti. Kurssissa kehitetään myös oppilaan kirjallista ilmaisutaitoa.

Kurssin päättyessä

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää nuorten elämää, työelämää ja eri ammatteja selostavaa puhetta
- osaa keskustella ymmärrettävästi kurssin aihepiireihin liittyvistä kysymyksistä.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää vaikeusasteeltaan kohtuullisia autenttisia tekstejä, joissa käsitellään kurssin aihepiirejä
- osaa laatia yksinkertaisen kirjoitelman esimerkiksi nuorten harrastuksista tai pyrkimyksistä, täyttää työhakulomakkeen, apurahahakemuksen tms. sekä laatia näihin tarvittavan curriculum vitaeen.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- itsensä kehittäminen
- koulutus
- työelämä
- tasa-arvo
- työllisyys

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- passé simple
- determinatiivipronomini
- substantiivinen possessiivipronomini
- lisää indefiniittipronomineja
- passiivi.

7. kurssi Lectures au choix

Tavoitteet

Kurssissa tutustutaan kaunokirjallisuuden otteisiin ja muihin autenttisiin, esimerkiksi tieteen tai taiteen saavutuksia käsitteleviin teksteihin.

Kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

- pystyy seuraamaan äänitettyjä kirjallisuusotteita

— osaa selostaa ymmärrettävästi kuulemaansa ja lukemaansa tekstiä.

Kirjallinen kommunikaatio

— pystyy lukemaan helpohkoja autenttisia artikkeleita ymmärtäen niiden olennaisen sisällön

— pystyy lukemaan helpohkoja kirjallisuusotteita niin, että hän kokee sujuvan lukemisen elämyksen

— osaa apuvälineitä käyttäen ja ohjattuna laatia kirjoitelman kurssin aikana käsitellyistä aiheista.

Oppisisällöt

Aihepiirejä

— kirjallisuus (esimerkiksi *Le Petit Prince*)

— kuvataiteet (esimerkiksi impressionismi)

— musiikki

— tieteet (lääketiede, tekniikka, syvyyskellus ym.)

— lehdistö

Keskeiset rakenteet

— aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä

— epäsuora esitys (koonti)

— verbimuodot (koonti)

— pronominit (koonti).

Rakenneluettelo

Ranska C-kieli (peruskoulun 8. luokalta alkanut kieli)

Oppilas osaa saamansa opetuksen perusteella

ARTIKKELIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

— erottaa artikkelin avulla määräämättömän ja määrätyn toisistaan:

un, une, des/le, la, l', les

— käyttää kieltolauseissa artikkeleita *de: pas de*

— sulauttaa prepositiot *à* ja *de* artikkeleihin: *au, aux; du, des*

— tuoda esiin partitiivisuutta kokonaisuuden vastakohtana: *du, de la,*

de l', des; pas de, un peu de, combien de

— selvittää omistussuhteita: *du, de la, de l', des; d'un, d'une; de ce, de*

mon

— käyttää artikkeleita tavallisten maiden ja kielten nimien yhteydessä.

SUBSTANTIIVIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

— muodostaa säännöllisen *-s*-päätteisen monikon

— käyttää *-al, -aux* ja *-eaux* -päätteisiä sanoja

— käyttää substantiiveja, joiden monikko on yksikön kaltainen: *une*

fois, deux fois; la voix, les voix

— käyttää *un numéro de téléphone*-tyyppisiä yhdyssanoja

— esittää omistussuhteita: ks. Artikkelit

— esittää omistussuhteita myös predikatiivina: *à qui*

— käyttää partitiivia: ks. Artikkelit.

ADJEKTIIVIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tavallisimpia adjektiiveja, myös *français-* ja *heureux-* tyyppiä, tehden eron maskuliinin ja feminiinin, yksilön ja monikon välillä
- käyttää adjektiiveja *beau, nouveau, vieux* taivuttaen niitä oikein
- sijoittaa adjektiivin oikealle paikalleen
- tehdä vertailuja: positiivi—komparatiivi—superlatiivi:
aussi grand que
pas aussi grand que
plus grand que
moins grand que
le plus grand
- käyttää epäsäännöllistä adjektiivia *bon* komparatiivissa ja superlatiivissa.

ADVERBIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää *-ment-*päätteisiä adjektiivien feminiinimuodosta muodostettuja tavan adverbeja
- käyttää myös muita tavallisia adverbeja: *bien, vite* jne.
- tehdä vertailuja: positiivi—komparatiivi—superlatiivi:
aussi vite que
pas aussi vite que
plus vite que
moins vite que
le plus vite
- käyttää epäsäännöllistä adverbia *bien* vertailumuodoissaan: *mieux, le mieux.*
- käyttää määrää ilmaisevia adverbeja: *beaucoup, plus, le plus; un peu, moins, le moins; tant; tellement; trop; peu; autant.*

LUKUSANAT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti

- käyttää peruslukuja *1—1000* ja *1 000 000* kellonajoista, päivämääristä, hinnoista, palkoista jne.
- käyttää järjestyslukuja *1er—20ième* ilmaistessaan päivämääriä, kerkoksia, vuosisatoja jne.

ymmärtää

— kuulemansa ja luke-
mansa järjestysluvut
ja perusluvut.

ilmaistessaan ajatuksiaan kirjallisesti

- käyttää peruslukuja *1—20, 30, 100* ja *1000* (kirjaimin)
- käyttää järjestyslukuja: *le premier, le deuxième* —

PERSOONAPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää persoonapronominin subjektimuotoja: *je, tu, il, elle, nous, vous, ils, elles* väite- ja kysymyslauseissa
- käyttää persoonapronominin objektimuotoja *me, te, le, la, nous, vous, les* ja sijoittaa ne oikein lauseeseen yksinäistempusten, liittomuotojen ja infinitiivin yhteydessä (vain yksi pronomini)
- käyttää persoonapronominin adverbiaalimuotoja *me, te, lui, nous, vous, leur* ja sijoittaa ne oikein lauseeseen yksinäistempusten, liittomuotojen ja infinitiivin yhteydessä (vain yksi pronomini)
- käyttää pronominaalia *en* (yksinään) korvaamaan partitiivista substantiivista ja muutamien adjektiivien ja verbien yhteydessä: *j' en suis content, sûr, heureux; j' en parle, j' en ai peur, je m' en souviens*
- käyttää pronominaalia *y* (yksinään) paikanmääritteenä: *j' y vais, sanonnassa il y a* ja verbin *penser* määreenä: *j' y pense*
- käyttää persoonapronominin painollisia muotoja *moi, toi, lui, elle, nous, vous, eux, elles* käskyissä, prepositioiden kanssa ja rakenteessa *c' est moi* sekä omistussuhteissa: *A qui? à moi*
- käyttää muodollista subjektia *ce, il, cela* ja *ça*.

ymmärtää

— kuulemansa ja luke-
mansa lauseen, jossa
on kaksi pronominia

POSSESSIIVIPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää pronominin adjektiivisia muotoja *mon, ma, mon, mes* jne.
- käyttää korostavaa rakennetta *nos valises à nous*.

ymmärtää

- substantiivisen pronominin *le mien, la mienne, les miens, les miennes*
- rakenteen *un — à moi*.

DEMONSTRATIIVIPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää adjektiivisia muotoja *ce, cet, cette, ces*.

ymmärtää

- kuulemansa ja lukemansa rakenteen *ce garçon-ci, ce garçon-là*
- kuulemansa ja lukemansa rakenteen *celui-ci, celui-là*.

DETERMINATIIVIPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää relatiivipronomiiniin liittyviä pronomineja

<i>celui qui</i>	<i>celui que</i>
<i>celle qui</i>	<i>celle que</i>
<i>ceux qui</i>	<i>ceux que</i>
<i>celles qui</i>	<i>celles que</i>
<i>ce qui</i>	<i>ce que</i>

- käyttää genetiiviin liittyvää determinatiivipronominia.

RELATIIVIPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää pronomineja *qui, que* ja *dont* sekä relatiivista adverbia *où*.

ymmärtää

- pronominin *lequel, laquelle*.

INTERROGATIIVIPRONOMINIT JA -ADVERBIT

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää henkilöä tarkoittaessaan pronominia *qui, qui, à qui* (subjektina, objektina, prepositioiden kanssa)

- kysyä asiaa tai esinettä käyttäen pronomineja *qu'est-ce qui, que = qu'est-ce que, à quoi* (subjektina, objektina ja prepositioiden kanssa)

- esittää kysymyksen adjektiivisen pronominin *quel, quelle, quels, quelles* avulla

- käyttää pronominia *lequel, laquelle* vaihtoehtoa ilmaisemassa (kumpi, mikä)

- esittää kysymyksen tavallisimpien kysyvien adverbien avulla.

INDEFINIITTIPRONOMINIT

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää adjektiivista pronominia *tout, toute, tous, toutes*

- käyttää henkilöistä pronomineja *tous, personne, quelqu'un* ja vastaavasti asioita tarkoittaessaan *tout, rien, quelque chose*

- käyttää rakenteita *quelque chose à + inf., rien à + inf., quelque chose de + adj., rien de + adj.*

- muodostaa passiivirakenteen pronominin *on* avulla

- käyttää pronomineja *autre, chaque, même* (myös *moi-même* jne.), *quelques-uns, quelques-unes, n'importe qui* jne., *chacun, -e, aucun, -e, plusieurs*.

KIELTO- JA MYÖNTÖSANAT

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- antaa myöntävän tai kieltävän vastauksen sanojen *oui, si* tai *non* avulla

- muodostaa kielteisen lauseen ja sijoittaa kieltosanat oikein yksinäis-tempusten, liittomuotojen ja infinitiivirakenteen yhteydessä: *je ne comprends pas, je n' ai pas compris, je ne peux pas comprendre*
- tuoda esiin vastakohtaisuuden *ne — plus/encore, ne — rien/tout, ne — personne/tous, ne — jamais/toujours, non plus/aussi*
- käyttää rakennetta *ne — que*.

KONJUNKTIOT

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- rinnastaa konjunktioiden *et, ou, mais, quand même* avulla
- käyttää konjunktioilla *que, parce que, c' est pourquoi, quand, si* alkavia lauseita
- käyttää konjunktioilla *bien que, pour que, jusqu'à ce que, avant que, sans que* alkavia sivulauseita.

ymmärtää

— kuulemansa ja lukemansa konjunktiot *comme, de sorte que*.

VERBIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

PREESENS

- muodostaa ja käyttää preesensmuotoja *-er, -ir* ja *-re*-päätteisistä säännöllisistä verbeistä
- muodostaa ja käyttää preesensmuotoja tavallisimmista refleksiiviverbeistä ja epäsäännöllisistä verbeistä
- käyttää resiprookkisesti verbejä *se connaît, s' aimer, se comprendre, se voir*
- käyttää sanontaa *être en train de* meneillään oleva tekemisen ilmauksena.

PASSE COMPOSE

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- muodostaa ja käyttää passé composé-muotoja *-er, -re* ja *-ir*-päätteisistä säännöllisistä verbeistä
- muodostaa ja käyttää passé composé-muotoja tavallisimmista refleksiiviverbeistä
- käyttää passé composé-muotoja tavallisimmista epäsäännöllisistä verbeistä
- valita oikean apuverbin *avoir* tai *être*
- taivuttaa partisiippiin *être*-verbin yhteydessä.

ymmärtää

— partisiippiin taipumisen *être* ja *avoir*-verbin yhteydessä.

IMPERFEKTI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- muodostaa ja käyttää imperfektiä tuntemistaan verbeistä (ks. Preesens)
- tehdä eron imperfektin ja passé composé välillä yksinkertaisten ja selvien sääntöjen mukaisissa tapauksissa
- käyttää imperfektiä *si*-ehtolauseissa
- käyttää sanontaa *être en train de* menneen ajan ilmauksena
- käyttää rakenteita *depuis + preesens, depuis + imperf.*

PERFEKTI JA PLUSKVAMPERFEKTI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tuntemistaan verbeistä perfekti- ja pluskvamperfektimuotoja ja valita oikean apuverbin.

PASSE RECENT

- käyttää rakennetta *venir de*.

PASSE SIMPLE

ymmärtää

— lukemansa simple-muodot.

FUTUURI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

ymmärtää

- erottaa tulevan tekemisen tai tapahtuman käyttämällä futur proche-muotoa: *aller* + infinitiivi
- käyttää varsinaista futuurimuotoa verbeistä *être, avoir, faire, aller, venir* ja *voir*
- käyttää rakenteita *penser + inf., avoir l' intention de*
- kuulemansa ja lukemansa varsinaiset futuurimuodot tuntemistaan verbeistä.

KONDITIONAALI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää konditionaalin preesensia ja perfektia tuntemistaan verbeistä, joiden konditionaali on säännönmukainen
- käyttää konditionaalia tavallisimmista epäsäännöllisistä verbeistä *être, avoir, faire, aller, venir, vouloir, savoir, pouvoir*
- käyttää kohteliaisuusmuotona konditionaalia verbeistä *vouloir, pouvoir*
- välttää konditionaalin *si*-ehtolauseissa (ks. Imperfekti.)

SUBJUNKTIIVI (KONJUNKTIIVI)

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää subjunktiivia tuntemistaan verbeistä, joissa se on säännönmukainen
- käyttää subjunktiivimuotoja verbeistä *aller, venir, faire, prendre, mettre, dire, avoir, être, pouvoir, savoir*.
- käyttää subjunktiivia päälauseen ollessa *il faut, je voudrais, il est (im)possible, je suis content* ja tavallisimpien konjunktioiden jälkeen (ks. Konjunktiot).

IMPERATIIVI

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- esittää käskyjä ja kieltoja tuntemiensa verbien avulla
- esittää epäsuoran käskyn tai pyynnön (*de répondre*).

ymmärtää

- kuulemansa ja lukemansa epäsuorat kielot (*de ne pas répondre*).

GERUNDI

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää gerundia ilmaistessaan samanaikaisuutta ja keinoa (*en travaillant*).

INFINITIIVI

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tavallisimpia infinitiivirakenteita, joihin ei tule prepositioita.
- käyttää infinitiivirakenteita, joissa on prepositio
- esittää epäsuoran pyynnön tai käskyn (*de répondre*) (ks. Imperatiivi)
- käyttää tavallisimpia infinitiivirakenteita, joihin ei tule prepositioita
- käyttää lauseenvastikkeita *avant de faire, pour faire, au lieu de faire, sans faire*
- käyttää rakennetta *après avoir fait*.

PASSIIVI

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää pronominia *on* passiivin kiertoilmauksessa (ks. Indefiniitti-pronominin)
- käyttää refleksiiviverbiä passiivin vastikkeena sanonnoissa *cela se dit, cela se fait, cela s'écrit*.

ymmärtää

- kuulemansa ja lukemansa yksinkertaisen passiivilauseen, jossa on agentti (*Le roman a été publié par--*).

PREPOSITIOT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tavallisimpia prepositioita aikaa, paikkaa jne. ilmaiseissa sanonnoissa, maantieteellisten nimien yhteydessä ja infinitiivirakenteissa (ks. Artikkelit)
- sulauttaa prepositiot *à* ja *de* artikkeliin (ks. Artikkelit).

SANAJÄRJESTYS JA LAUSETYYPI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- esittää suoria väitelauseita myönteisinä ja kielteisinä
- esittää suoran kysymyksen a) intonaation avulla, b) *est-ce que* -rakenteen avulla, c) käänteisen sanajärjestyksen avulla silloin, kun subjektina on persoonapronomini
- esittää suoran kysymyksen, joka alkaa kysymyssanalla, esim. *qu' est-ce qui, qu' est-ce que, pourquoi* jne. (ks. Interrogatiivipronominit)
- esittää pyynnön, käskyn tai kiellon
- käyttää epäsuoraa väitelausetta myönteisenä tai kielteisenä
- käyttää epäsuoraa kysymystä, joka alkaa *si* (-ko, -kö)-sanalla
- käyttää epäsuoraa kysymystä, jossa on kysymyssana
- käyttää epäsuoraa kieltoa tai käskyä
- käyttää sivulauseita.

9.4.5.3 D-oppimäärä

1 Yleistavoitteet

Lukion ranskan kielen D-oppimäärän opiskelussa on käytettävissä olevien 8 kurssin välityksellä mahdollista saavuttaa joitakin kielenopetukselle asetettuja tavoitteita:

— Opetuksen on pyrittävä luomaan opiskelijassa myönteisiä asenteita ranskan kieltä kohtaan sekä halu oppia ranskaa itsenäisesti lisää.

— Oppimäärässä oppilas tutustuu Ranskan ja koko ranskalaisen kielialueen elämänmuotoon ja kulttuuriin. Tämä avartaa oppilaan näkemystä ja opettaa häntä hyväksymään vieraiden kansojen tapoja. Kulttuuritietoa pyritään välittämään jo ensimmäisistä kursseista lähtien, aluksi lähinnä eri kielenkäyttötilanteiden yhteydessä, ranskan kielelle ominaisia kommunikaatiomalleja harjoiteltaessa.

— Voidakseen puhua ja kirjoittaa ranskaksi myös Suomesta oppilaan on osattava ainakin suomalaisen elämänmuotoon ja kulttuuriin liittyvien avainsanojen ranskalaiset vastineet.

— Opetuksen on pyrittävä siihen, että oppilas käyttää arastelematta ranskaa omaksumansa kieliaineen rajoissa. Koska romaaninen kieli melkoisesti poikkeaa oppilaan aikaisemmin oppimista kielistä ja koska sen rakenteisto on runsas, voidaan näin lyhyen oppimäärän ja ajan rajoissa saavuttaa melko vaatimaton kielenkäytön valmius. Oppimäärän on silti aktiivisenkin kielenkäytön alalla taattava oppilaalle sellainen kielitaito, että hän voi käyttää sitä hyväkseen lukio-opintojen jälkeen.

— Kirjoitetun ranskan tuottamisessa on tavoitteena kyky laatia lyhyehköjä viestejä, joita kirjoittaja tarvitsee esimerkiksi ilmaistessaan omia aikeitaan tai kertoessaan itsestään ja lähiympäristöstään.

— Oppimäärässä oppilas saavuttaa laajemman ymmärtämistaidon kuin kielen aktiivisen käyttämisen taidon. Kuuden ensimmäisen kurssin tulisi sisältää erilaisia ranskan ymmärtämistä harjoittavia tekstejä, aluksi tosin varsin yksinkertaisia.

— Kolmannen luokan oppimäärän (7.—8. kurssi) aikana tavoitteena on antaa oppilaille heidän siihen mennessä oppimaansa suppeaa peruskielitaitoa täydentävää kieliainesta. Jotkin verbiopin rakenteet ehditään käsitellä vasta nyt. Tavoitteena on lisäksi tutustua ekstensiivisesti lukien ranskalaiseen kulttuuriin ja harjoitella edelleen kuullun tekstin ymmärtämistä.

2 Oppimäärän taidolliset tavoitteet

Oppimäärän taidolliset tavoitteet kielenkäytön eri osa-alueilla

Puheen ymmärtäminen

Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää oppimääränsä rajoissa hänelle suunnattua puhetta tutuissa tilanteissa, niin että hän reagoi kuulemaansa tilanteen edellyttämällä tavalla.

Toisena tavoitteena on, että oppilas pääkohdittain ymmärtää keskeiseen sanavarastoon perustuvaa selostavaa puhetta, joka käsittelee eri aihepiirien yleisiä kysymyksiä.

Puhuminen

Tavoitteena on, että oppilas pystyy ymmärrettävästi ääntäen osallistumaan jokapäiväisiin tilanteisiin liittyviin keskusteluihin, esittämään yksinkertaisia tiedusteluja ja pyyntöjä sekä kertomaan lyhyesti omaan elämänpiiriinsä liittyvistä asioista.

Tekstin ymmärtäminen

Tavoitteena on, että oppilas ilman apuneuvoja osaa lukea hieman vierastakin sanastoa sisältäviä viestejä, ohjeita, selostuksia, lehtiarikkeleita ja kaunokirjallista tekstiä olennaisen sisällön ymmärtäen.

Apuvälineitä käyttäen oppilas saa selon vaikeahkoistakin ranskankielisistä teksteistä, jotka liittyvät esimerkiksi työelämään tai tiedonhankintaan.

Kirjoittaminen

Tavoitteena on, että oppilas osaa ilman apuvälineitä laatia ymmärrettäviä vastauksia tiedusteluihin, lyhyitä kirjallisia viestejä sekä kertoa itsestään, elinympäristöstään ja kokemuksistaan.

Oppimäärän taidolliset tavoitteet eri kielenkäyttötilanteissa

Henkilökohtaiset kontaktit

Selviytyäkseen henkilökohtaisista kontakteista oppilaan tulee ranskan kielellä oppimääränsä rajoissa kyetä

— ymmärtämään puhetta niin, että hän pystyy reagoimaan kuulemaansa tilanteen edellyttämällä tavalla

— puhumaan kieltä *ymmärrettävästi* ja ylläpitämään keskustelua

— ymmärtämään ja laatimaan yksinkertaisia henkilökohtaisia kirjallisia viestejä.

Jokapäiväiset palvelutilanteet

Selviytyäkseen jokapäiväisistä palvelutilanteista oppilaan tulee oppimääränsä rajoissa pystyä ymmärtämään ja käyttämään kieltä

suullisesti ja kirjallisesti *ymmärrettävästi ja niin virheettömästi*, että hän voi toimia palvelusten käyttäjänä ja tarjoajana tilanteen edellyttämällä tavalla käyttäen *yksinkertaisia ilmauksia*.

Tiedon hankkiminen

Pystyäkseen hankkimaan tietoa oppilaan tulee oppimääränsä rajoissa kyetä

— ymmärtämään lukemaansa tekstiä *päähakodittain* erilaisissa tiedonhankintatilanteissa käyttäen hakuteoksia

— jäsentämään hankkimansa tieto ja esittämään se tarvittaessa *äidinkielellään*.

3 Oppimäärän tiedolliset tavoitteet

Oppisisältöjen valinta

Tavoitteet määräävät sisältöjen valinnan. Sanasto ja rakenteet valitaan siten, että oppilas niiden avulla pystyy selviytymään yksinkertaisista kielenkäyttötilanteista. Ääntämisen ja kirjoittamisen taidoissa pyritään siihen, että niiden avulla välitetty viesti ymmärretään. Koska lukiossa alkava kurssi on perin suppea, on oppisisältöjen rajoitettava kielen keskeisimpiin rakenteisiin ja yleisimmin toistuvaan sanastoon. Aktiivisesti hallittaviksi valitaan käyttökelpoisimmat sanat, sanonnat ja rakenteet.

Oppiaineksen tulee olla ajankohtaista ja oppilasta kiinnostavaa sekä välittää tietoa ranskaa puhuvien maiden oloista. Se tulee sisältää runsaasti puhevalmiutta kehittäviä luontevia dialogeja, jotta oppimäärässä tärkeällä sijalla oleva suullinen kielitaito kehittyisi.

Sanasto

Sanoja ja sanontoja tulee voida käyttää mahdollisimman monissa tilanteissa. Sanojen yleisyys ja aihepiirin vaatimukset ovat määrääviä kriteerejä.

Ääntäminen ja intonaatio

Oppilaan tulee oppia ymmärtämään hidastempoista, luontevaa puhetta ja tunnistamaan ranskan kielen väite- ja kysymyslauseiden intonaatio.

Oppilaan tulee oppia ääntämään ranskan kielen äänteet ja käyttämään puheessaan mahdollisimman oikeata intonaatiota. Eri-tyistä huomiota on kiinnitettävä kysymyslauseiden intonaatioon.

Rakenteet

Rakenteista pyritään valitsemaan kielen kaikkein keskeisimmät, sellaiset, joita voidaan käyttää mahdollisimman monissa tilanteissa. Rakenteiden oppimisen tulee auttaa oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan ja johtaa oppimäärän kokonaistavoitteiden saavuttamiseen.

Rakenteet on pyritty jakamaan tasaisesti eri kursseille. Tärkeimmät rakenteet opetetaan kahden ensimmäisen lukuvuoden aikana. Kolmannen lukuvuoden kursseihin jää joitakin tunnistettaviksi tarkoitettuja rakenteita.

Kurssisuunnitelmien kohdassa ”Keskeiset rakenteet” on lueteltu niitä rakenteita, joita ainakin suositetaan kurssissa käsiteltäviksi, mikä ei luonnollisestikaan estä käsittelemästä näitä aikaisemmin. Kurssisuunnitelmien jälkeen sijoitetussa koko oppimäärän rakenneluettelossa on mainittu monia rakenteita, joita ei lainkaan esiinny minkään nimenomaisen kurssin yhteydessä. Tarkoitus on, että näitä voidaan käsitellä sellaisessa kurssin kohdassa, jossa oppimateriaali tarjoaa luontevan tilaisuuden.

4 Kurssisuunnitelmat

1. kurssi **Bonjour! Salut!**

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on ääntämisen ja intonaation oppimisessa.

Kurssin päättyessä oppilas pystyy

Suullinen kommunikaatio

— tunnistamaan ja erottamaan toisistaan kaikki ranskan kielen äänteet

— ymmärtämään yksinkertaisia tervehdyksiä, pyyntöjä, kysymyksiä ja vastauksia

— toistamaan kuulemansa mallin mukaan sanoja ja lauseita

— ymmärrettävästi ääntäen vastaamaan hänelle esitettyihin tervehdyksiin, pyyntöihin ja yksinkertaisiin kysymyksiin sekä itse esittämään niitä

— lukemaan ääneen yksinkertaista tekstiä.

Kirjallinen kommunikaatio

— ymmärtämään lukemaansa yksinkertaista tekstiä

— kirjoittamaan yksinkertaisia sanelukirjoituksia.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

— tervehtiminen, hyvästely

— esittäytyminen, esitteleminen

— kiittäminen, anteeksipyyntö

- päivämäärä, viikonpäivät
- kellonajat, sää
- perhepiiri, ystävät
- asuinpaikan ilmoittaminen.

Keskeiset rakenteet

- epämääräinen ja määräinen artikkeli
- adjektiivinen demonstratiivipronomini
- adjektiivinen possessiivipronomini (yksikössä)
- *à, en, dans* ym. prepositioita paikan ilmaisuissa
- intonaatiokysymys ja *est-ce que*
- *qui, quel, où, qu'est-ce que*
- kieltolause (*ne — pas*)
- muutamien tavallisimpien verbien preesensmuotoja ja niitä vastaavat persoonapronominit
- muutamia käskymuotoja
- *ce ja on (c'est, on est)*
- genetiivikäsite (myös *à qui*)
- lukusanoja.

2. kurssi **Chez nous**

Tavoitteet

Kurssi pyrkii kehittämään oppilaan puheenymmärtämis- ja puhumistaitoa. Kurssin pääpaino on suullisen kommunikaatiotaidon harjoittamisessa.

Kurssin päättyessä oppilas pystyy

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtämään yksinkertaista keskustelua jokapäiväiseen elämään liittyvistä aiheista, kuten ostosten teosta ja perhepiiristä
- keskustelemaan jokapäiväisen elämän aiheista, kuten ostosten teosta ja perhepiiristä.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtämään edellisiin aiheisiin liittyviä helppoja tekstejä
- kirjoittamaan lyhyitä, yksinkertaisia viestejä.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- perhepiiri
- ostosten teko
- puhelimen käyttö
- asuinympäristö
- eri kulkuneuvoilla liikkuminen
- vuodenajat, kuukaudet, päivämäärät.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- adjektiivin taivutus ja paikka

- substantiivien monikko (myös x-päätteiset)
- kieltolauseen objekti (*pas de*)
- persoonapronominin objektimuodot (*le, la, les*)
- persoonapronominin painolliset muodot
- adjektiivinen possessiivipronomini monikossa
- muutama refleksiiviverbi myönteisenä
- muutama epäsäännöllinen verbi lisää
- *quelque chose à), quelque chose de.*

3. kurssi En ville

Tavoitteet

Oppilaan puheenymmärtämistaitoa ja puheen tuottamista kehitetään edelleen.

Kurssin päättyessä oppilas pystyy

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtämään yksinkertaista matkustamiseen ja ateriointiin liittyvää keskustelua
- osallistumaan yksinkertaiseen keskusteluun jokapäiväisen elämän aiheista, kuten kulkuneuvojen käytöstä, aterioinnista ja harrastuksista.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtämään edellä mainittuja aihepiirejä käsittelevää jonkin verran vierasta sanastoa sisältävää tekstiä
- selostamaan kirjallisesti edellä mainittuihin aihepiireihin liittyviä tapahtumia tai omia kokemuksia.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- matkustaminen
- ateriointi
- asioiminen
- palvelut
- opastaminen, tien neuvominen.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- persoonapronominin adverbiaalimuoto
- relatiivipronomit *qui* ja *que*
- *aller* + infinitiivi
- refleksiiviverbi myös kielteisenä
- partitiivi
- partitiivinen *en*
- *y*
- passé composé (avoir- ja être-verbeillä).

4. kurssi **En France**

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on edellisten kurssien aikana opitun keskeisen kieliaineksen mieleen palauttamisessa. Tavoitteena on, että oppilas oppii käsittelemään jokapäiväisen elämän aiheita suullisesti ja kirjallisesti käyttäen vähitellen rikkaampia lauserakenteita. Puheen ymmärtämisen ja puhevalmiuden lisäksi harjoitetaan jonkin verran tekstin ymmärtämistä.

Kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää hänelle suunnattua yksinkertaista puhetta
- osallistuu yksinkertaiseen keskusteluun ranskalaisesta elämänmuodosta.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää melko yksinkertaista kertovaa tekstiä.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- Ranskan nähtävyyksiä katselemissa
- keskivertoranskalaisen arkea ja juhlaa.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertaus
- relatiivipronomini sekä relatiivinen *où*
- imperfekti ja pluskvamperfekti

5. kurssi **Ma vie et mon pays**

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on oppilaan puhevalmiuden kehittämisessä. Oppilas oppii kertomaan myös kirjallisesti elämästään, asuinympäristöstään ja omasta maastaan.

Kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää olennaisen sisällön nuorten harrastuksia ja opiskelua käsittelevästä puheesta
- osaa kertoa itsestään, asuinympäristöstään ja maastaan.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää kurssin aihepiireihin liittyviä tekstejä, joiden sanasto on vaativampaa kuin ennen
- osaa kirjoittaa lyhyesti ja yksinkertaisesti itsestään, asuinympäristöstään ja maastaan.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- minä, opiskeluni ja harrastukseni
- asuinympäristöni
- kotimaani

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- adverbien muodostaminen
- adjektiivien ja adverbien vertailuasteet
- konditionaali
- sanajärjestys väite- ja kysymyslauseissa
- infinitiivin liittyminen pääverbiin
- *venir de* + infinitiivi.

6. kurssi Le français dans le monde

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on tekstinymmärtämistaidon kehittämisessä. Kurssin päättyessä oppilas pystyy lukemaan helppoa ranskankielistä tekstiä olennaisen sisällön ymmärtäen. Lisäksi oppilas pääkohtaisesti ymmärtää keskeiseen sanavarastoon perustuvaa selostavaa puhetta, joka käsittelee kurssin aihepiiriin liittyviä kysymyksiä.

Kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

- osaa seurata jo hänelle vierastakin sanastoa sisältävää selostavaa puhetta ymmärtäen sen olennaisen sisällön.

Kirjallinen kommunikaatio

- saa selkoa tekstistä, jossa on yhä vaativampia rakenteita ja sanastoa
- osaa laatia ymmärrettäviä tiedusteluja sekä lyhyitä kirjallisia viestejä.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- ranskan kieli eri alueilla
- kansainvälisyys
- tiedon hankkiminen ranskaa puhuvista maista.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- *en* ja *y* (*il en parle, il y pense*)
- subjunktiivi I. konjugaation verbeistä sekä verbeistä *aller, venir, faire, être, prendre* esim. rakenteissa *il faut que* ja *vouloir que*
- infinitiivirakenteet (*avant de, après* + infinitiivin perfekti, *sans* + infinitiivi).

7. kurssi **Activités et loisirs**

Tavoitteet

Kurssin pääpaino on suullisessa kommunikaatiossa sekä ymmärtämistaitojen kehittämisessä.

Kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

— pystyy seuraamaan kurssin aihepiirejä selostavaa puhetta melko vaivattomasti

— osaa kertoa omista harrastuksistaan, vapaa-ajan vietosta ja opiskelusta sekä koulussa että koulun ulkopuolella.

Kirjallinen kommunikaatio

— ymmärtää kurssin aihepiirejä käsitteleviä tekstejä, joissa on oppilaalle vierasta sanastoa

— osaa kirjoittaa harrastuksistaan ja opiskelustaan

— osaa laatia kirjeen ranskalaiselle.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

— harrastukset

— vapaa-aika

— opinnot

— kirjeenvaihto

— tulevaisuuden suunnitelmat.

Keskeiset rakenteet

— aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä

— gerundi

— futuuri

— subjunktiivi (jatkoa).

8. kurssi **Aspects de la culture française**

Tavoitteet

Kurssin päätavoite on luetun tekstin ymmärtämistaidon kehittäminen ja ranskalaiseen kulttuuriin tutustuminen.

Kurssin päättyessä oppilas

Suullinen kommunikaatio

— ymmärtää melko vaivattomasti helpohkoja puhutun tekstin ymmärtämistehtäviä

— osaa lyhyesti kertoa kurssin aikana luetuista asioista.

Kirjallinen kommunikaatio

— ymmärtää kurssissa luettua, sanastollisesti ja rakenteellisesti vaikeahkoakin tekstiä

— osaa kertoa lyhyesti ranskaksi kulttuurin suuntauksista ja saavutuksista.

Oppisisällöt

Aihepiirejä

- taide
(musiikki
elokuva
kirjallisuus
kuvataiteet)
- tiede
- lehdistö

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- *passé simple*
- lauseenvastikkeet (jatkoa)
- infinitiivin edessä käytettävät prepositiot.

Rakenneluettelo

Ranska D-kieli (lukion I luokalta alkava kieli)

Oppilas osaa saamansa opetuksen perusteella

ARTIKKELIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- erottaa artikkelin avulla määräämättömän ja määrätyn toisistaan:
un, une, des / le, la, l', les
- käyttää kieltolauseissa artikkelia *de: pas de*
- sulauttaa prepositiot *à* ja *de* artikkeliin: *au, aux; du, des*
- tuoda esiin partitiivisuutta kokonaisuuden vastakohtana: *du, de la, de l', des; pas de, un peu de, combien de*
- selvittää omistussuhteita: *du, de la, de l', des; d' un, d' une; de ce, de mon*
- käyttää artikkelia tavallisimpien maiden ja kielten nimien yhteydessä.

SUBSTANTIIVIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- muodostaa säännöllisen *-s*-päätteisen monikon
- käyttää *-al, -aux* ja *-eau, -eaux* -päätteisiä sanoja
- esittää omistussuhteita: ks. Artikkelit
- esittää omistussuhteita myös predikatiivina: *à qui?*
- käyttää partitiivia: ks. Artikkelit.

ymmärtää

- yksikönkaltaiset monikkomuodot: *une fois, deux fois; la voix, les voix*
- *un numéro de téléphone* -tyyppisten yhdyssanojen muodostuksen.

ADJEKTIIVIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tavallisimpia adjektiiveja, myös *français-* ja *heureux* -tyyppejä, tehden eron maskuliinin ja feminiinin, yksikön ja monikon välillä
- käyttää adjektiiveja *beau, nouveau, vieux* taivuttaen niitä oikein
- sijoittaa adjektiivin oikealle paikalleen
- tehdä vertailuja: positiivi—komparatiivi—superlatiivi:
aussi grand que
pas aussi grand que
plus grand que

moins grand que

le plus grand

- käyttää epäsäännöllistä adjektiivia *bon* komparatiivissa ja superlatiivissa.

ADVERBIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää *-ment*-päätteisiä adjektiivin feminiinimuodosta muodostettuja adverbeja
- käyttää myös muita tavallisia adverbeja: *bien, vite* jne.
- tehdä vertailuja: positiivi—komparatiivi—superlatiivi:
aussi vite que
pas aussi vite que
plus vite que
moins vite que
le plus vite
- käyttää epäsäännöllistä adverbia *bien* vertailumuodoissaan: *mieux, le mieux*
- käyttää määrää ilmaisevia adverbeja: *beaucoup, plus, le plus; un peu, moins, le moins; tant; tellement; trop.*

LUKUSANAT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti

- käyttää peruslukuja *1—1000* ja *1 000 000* kellonajoista, päivämääristä, hinnoista, palkoista jne.
- käyttää järjestyslukuja *1er—20ième* ilmaistessaan päivämääriä, kerroksia, vuosisatoja jne.

ilmaistessaan ajatuksiaan kirjallisesti

- käyttää peruslukuja *1—20, 30, 100* ja *1000* (kirjaimin)
- käyttää järjestyslukuja: *le premier, le deuxième* —

PERSOONAPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää persoonapronominin subjektimuotoja: *je, tu, il, elle, nous, vous, ils, elles* väite- ja kysymyslauseissa
- käyttää persoonapronominin objektimuotoja *me, te, le, la, nous, vous, les* ja sijoittaa ne oikein lauseeseen yksinäistempusten, liittomuotojen ja infinitiivin yhteydessä (vain yksi pronomini)
- käyttää persoonapronominin adverbiaalimuotoja *me, te, lui, nous, vous, leur* ja sijoittaa ne oikein lauseeseen yksinäistempusten, liittomuotojen ja infinitiivin yhteydessä (vain yksi pronomini)
- käyttää pronominaalia *en* (yksinään) korvaamaan partitiivista substantiivista ja muutamien adjektiivien ja verbien yhteydessä: *j'en suis content, sûr, heureux; j'en parle, j'en ai peur*
- käyttää pronominaalia *y* (yksinään) paikanmääritteenä: *j'y vais, sanonnassa il y a* ja verbin *penser* määreenä: *j'y pense*
- käyttää persoonapronominin painollisia muotoja *moi, toi, lui, elle, nous, vous, eux, elles* käskyissä, prepositioiden kanssa ja rakenteessa *c' est moi* sekä omistussuhteissa: *A qui? à moi*
- käyttää muodollista subjektia *ce: c'est* — ja *il* säätä, kellonaikoja ilmaistessaan: *il pleut, il est trois heures* sekä sanonnassa *il faut* ja rakenteessa *il est difficile de parler.*

POSSESSIIVIPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää pronominin adjektiivisia muotoja *mon, ma, mon, mes* jne.

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-
mansa järjestysluvut
ja perusluvut.

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-
mansa lauseen, jossa
on kaksi pronominia
- kuulemansa tai luke-
mansa muodollisen
subjektin *cela, ça: cela
m'étonne.*

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-
mansa substantiivisen
pronominin *le mien, la
mienne, les miens, les
miennes* jne.

DEMONSTRATIIVIPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää adjektiivisia muotoja *ce, cet, cette, ces*.

- kuulemansa ja luke-
mansa rakenteen *un*
— *à moi* jne. (*nos va-*
lises à nous).

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-
mansa rakenteen *ce*
garçon-ci, ce garçon-là
— kuulemansa ja luke-
mansa rakenteen *celui-*
ci, celui-là.

DETERMINATIIVIPRONOMINIT

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-
mansa relatiiviprono-
miniin liittyvät
celui qui *celui que*
celle qui *celle que*
ceux qui *ceux que*
celles qui *celles que*
ce qui *ce que*.

RELATIIVIPRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää pronomineja *qui* ja *que* sekä relatiivista adverbia *où*
- käyttää pronominia *dont* rakenteissa *dont je parle, dont j'ai besoin*.

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-
mansa subjektiin liit-
tyvän pronominin
dont muussa yhteydes-
sä.

INTERROGATIIVIPRONOMINIT JA -ADVERBIT

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää henkilöä tarkoittaessaan pronominia *qui, qui, à qui* (subjek-
tina, objektina, prepositioiden kanssa)
- kysyä asiaa tai esinettä käyttäen pronomineja *qu'est-ce qui, que =*
qu'est-ce que, à quoi (subjektina, objektina ja prepositioiden kans-
sa)
- esittää kysymyksen adjektiivisen pronominin *quel, quelle, quels,*
quelles avulla
- esittää kysymyksen adverbien *comment, combien, où, d'où, quand,*
pourquoi avulla.

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-
mansa pronominin le-
quel, laquelle vaihto-
ehtoa ilmaisemassa
(kumpi, mikä).

INDEFINIITTIPRONOMINIT

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää adjektiivista pronominia *tout, toute, tous, toutes*
- käyttää henkilöistä pronomineja *tous, personne, quelqu'un* ja vas-
taavasti asioita tarkoittaessaan *tout, rien, quelque chose*
- käyttää rakenteita *quelque chose à + inf., rien à + inf., quelque*
chose de + adj., rien de + adj.
- muodostaa passiivirakenteen pronominin *on* avulla
- käyttää pronomineja *autre, chaque, même* (myös *moi-même* jne.).

ymmärtää

- pronominit
quelques-uns, quel-
ques-unes, n'importe
qui jne.
chacun, -e
aucun, -e
plusieurs.

KIELTO- JA MYÖNTÖSANAT

ilmaistessaan itseään suullisesti tai kirjallisesti

- antaa myöntävän tai kieltävän vastauksen sanojen *oui, si* tai *non*
avulla
- muodostaa kielteisen lauseen ja sijoittaa kieltosanat oikein yksinäis-
tempusten, liittomuotojen ja infinitiivirakenteen yhteydessä: *je ne*

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-
mansa rakenteen *ne-*
que, non plus/aussi

comprends pas, je n' ai pas compris, je ne peux pas comprendre
— tuoda esiin vastakohtaisuuden *ne — plus / encore, ne — rien / tout, ne — personne / tous, ne — jamais / toujours.*

KONJUNKTIOT

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- rinnastaa konjunktioiden *et, ou, mais, quand même* avulla
- käyttää konjunktiolla *que, parce que, c'est pourquoi, quand, si* alkavia lauseita
- käyttää konjunktiolla *bien que* alkavia sivulauseita.

VERBIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

PREESENS

- muodostaa ja käyttää preesensmuotoja *-er* ja *-re* -päätteisistä säännöllisistä verbeistä
- muodostaa ja käyttää preesensmuotoja *-ir*-päätteisistä verbeistä *choisir, finir, grandir, remplir, réfléchir, réussir*
- muodostaa ja käyttää preesensmuotoja joistakin tavallisimmista refleksiiviverbeistä
- käyttää eri persoonissa preesensmuotoja tavallisimmista epäsäännöllisistä verbeistä.

PASSE COMPOSE

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- muodostaa ja käyttää passé composé-muotoja *-er, -re* ja *-ir*-päätteisistä tuntemistaan säännöllisistä verbeistä
- muodostaa ja käyttää passé composé-muotoja myös tuntemistaan refleksiiviverbeistä
- käyttää passé composé-muotoja tavallisimmista epäsäännöllisistä verbeistä
- valita oikean apuverbin *avoir* tai *être*.

IMPERFEKTI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- muodostaa ja käyttää imperfektiä tuntemistaan verbeistä (ks. Preesens)
- tehdä eron imperfektin ja passé composé:n välillä yksinkertaisten ja selvien sääntöjen mukaisissa tapauksissa
- käyttää imperfektiä *si*-ehtolauseissa.

PERFEKTI JA PLUSKVAMPERFEKTI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tuntemistaan verbeistä perfekti- ja pluskvamperfektimuotoja ja valita oikean apuverbin.

PASSE RECENT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää rakennetta *venir de*.

PASSE SIMPLE

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

FUTUURI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

ymmärtää

- kuulemansa ja lukemansa konjunktiot *comme pour que jusqu'à ce que.*

ymmärtää

- kuulemiansa ja lukemiansa muita säännöllisiä *-ir*-päätteisiä verbejä
- sanonnan *être en train de* meneillään olevan tekemisen ilmauksena ja resiprookkisesti käytettyjä verbejä *se connaître, s'aimer, se comprendre, se voir.*

ymmärtää

- partisiipin taipumisen *être-* ja *avoir*-verbin yhteydessä.

ymmärtää

- sanonnan *être en train de* menneen ajan ilmauksena
- kuulemansa ja lukemansa rakenteen *depuis + preesens, depuis + imperfekti.*

ymmärtää

- lukemansa passé simple-muodot.

ymmärtää

- erottaa tulevan tekemisen tai tapahtuman käyttämällä futur proche-muotoa: *aller* + infinitiivi
- käyttää myös varsinaista futuurimuotoa tarvittaessa verbeistä *être, avoir, faire, aller, venir, voir*

- kuulemansa ja luke-mansa varsinaiset futuurimuodot tuntemistaan verbeistä
- kuulemansa ja luke-mansa rakenteet *pen-ser* + *inf.*, *avoir l'intention de*.

KONDITIONAALI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää konditionaalia tuntemistaan verbeistä, joiden konditionaali on säännön mukainen
- käyttää konditionaalia tavallisimmista epäsäännöllisistä verbeistä *être, avoir, faire, aller, venir, vouloir, savoir, pouvoir*
- käyttää kohteliaisuusmuotona konditionaalia verbistä *vouloir*
- välttää konditionaalin *si*-ehtolauseissa (ks. Imperfekti).

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-mansa konditionaalin käytön kohteliaisuusmuotona
- konditionaalin perfek-tin.

SUBJUNKTIIVI

(KONJUNKTIIVI)

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää subjunktiivia tuntemistaan verbeistä, joissa se on säännön mukainen
- käyttää subjunktiivimuotoja verbeistä *aller, venir, faire, prendre, mettre*
- käyttää subjunktiivia päälauseen ollessa *il faut, je voudrais* ja konjunktion *bien que* jälkeen.

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-mansa subjunktiivin käytön päälauseen *il est (im)possible, je suis content* sekä kon-junktioiden *pour que, jusqu' à ce que* jälkeen

IMPERATIIVI

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- esittää käskyjä ja kieltoja tuntemiensa verbien avulla: *Parle! Dépêche-toi! Ne fais pas cela!*

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-mansa epäsuorat käs-kyt ja kiellot (ks. Infinitiivi).

GERUNDI

INFINITIIVI

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tavallisimpia infinitiivirakenteita, joihin ei tule prepositiota
- käyttää infinitiivirakenteita, joissa on *de*-prepositio
- käyttää infinitiivirakennetta, jossa on *à*-prepositio verbien *commencer, réussir, apprendre* yhteydessä
- käyttää rakennetta *après avoir fait*.

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-mansa lauseenvastikkeet *avant de faire, pour faire, au lieu de faire, sans faire*
- kuulemansa ja luke-mansa epäsuorat pyynnöt ja käskyt (*Il m'a dit de répondre*).

PASSIIVI

ilmaistessaan itseään suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää pronominia *on* passiivin kiertoilmauksessa (ks. Indefiniittipronominin).

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-mansa yksinkertaisen passiivilauseen, jossa on agentti (*Le roman a été publié par—*).

PREPOSITIOT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- käyttää tavallisimpia prepositioita aikaa, paikkaa jne. ilmaisevissa sanonnoissa, maantieteellisten nimien yhteydessä ja infinitiivirakenteessa (ks. Artikkelit)
- sulauttaa prepositiot *à* ja *de* artikkeliin (ks. Artikkelit).

SANAJÄRJESTYS JA LAUSETYYPI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- esittää suoria väitelauseita myönteisinä ja kielteisinä
- esittää suoran kysymyksen a) intonaation avulla, b) *est-ce que* -rakenteen avulla, c) käänteisen sanajärjestyksen avulla silloin, kun subjektina on persoonapronomini
- esittää suoran kysymyksen, joka alkaa kysymyssanalla, esim. *qu'est-ce qui*, *qu'est-ce que*, *pourquoi* jne. (ks. Interrogatiivipronomit)
- esittää pyynnön, käskyn tai kiellon.

ymmärtää

- kuulemansa tai lukemansa epäsuoran väitelauseen myönteisenä tai kielteisenä
- kuulemansa tai lukemansa epäsuoran kysymyksen, joka alkaa *si* (-ko, kö)-sanalla
- kuulemansa tai lukemansa epäsuoran kysymyksen, jossa on kysymyssana
- kuulemansa tai lukemansa epäsuoran kiellon tai käskyn.

ymmärtää

- kuulemansa tai lukemansa *comme*-konjunktiolla alkavan sivulauseen.

ilmaistessaan itseään suullisesti tai kirjallisesti

- käyttää relatiivilauseita (ks. Relatiivipronomit)
- käyttää *si*-konjunktiolla alkavia irreaalisia ehtolauseita (ks. Konditionaali / Imperfekti)
- käyttää sivulauseita, jotka alkavat sanoilla *parce que*, *quand*, *où*, *bien que*.

9.4.6 Venäjän kieli

9.4.5.1 A-oppimäärä

1 Tavoitteet

Lukion venäjän A-oppimäärän tavoitteena on yleisluonteisissa tilanteissa tarvittava melko hyvä suullinen ja kirjallinen viestintätaito.

Oppimäärässä tarkoitettuun viestintätaitoon luetaan kuuluvaksi opiskeluun, työhön, henkilökohtaisiin kontakteihin, harrasteisiin ym. keskeisiin elämänaloihin liittyvä kieli. Oppilaan tulisi oppia puhumaan ja kirjoittamaan ymmärrettävää venäjän kieltä sekä ymmärtämään jokapäiväistä puhetta ja helpohkoa asiategstiä sekä helpohkoa kaunokirjallista tekstiä. Tavoitteisiin kuuluu myös tutustuminen virallisluonteiseen kieleen. Sen sijaan eri ammattialojen erityiskieli ei kuulu oppimäärään. Oppimäärässä painotetaan suullisen kielitaidon ohella erityisesti eksteniivistä tekstinkäsittelyä ja taitoa apuneuvoja käyttäen saada selkoa vaikeahkosta autenttista tekstistä.

Oppimäärässä edellytetään, että oppilaalle opetetaan edellä kuvatun taidon perustaksi riittävästi ääntämistä, sanastoa ja rakenteiden hallintaa. Oppilas tutustutetaan venäjänkieliseen kulttuuripiiriin ja Neuvostoliittoon, mikä avartaa hänen näkemystään, edistää venäjän kielen syvempää tajuamista ja luo edellytykset luontevalle käyttäytymiselle venäläisessä kieliympäristössä. On tärkeää että oppilaat osaavat myös kertoa Suomesta venäjäksi. Näin ollen heidän tulee omaksua suomalaisen elämänmuotoon ja kulttuuriin liittyvien avainsanojen venäjänkieliset vastineet. Oppilas tutustutetaan myös venäjän kielen käyttöön viestintävälineenä kansainvälisissä yhteyksissä ja yleismaailmallisten ongelmien käsittelyssä.

Tavoitteena on myönteisen asenteen luominen venäjän kieltä ja sen opiskelua kohtaan. Oppilaan tulee osata käyttää kieltä arastelematta erilaisissa viestintätilanteissa. Oppilaan taitoa opiskella kieltä myös itsenäisesti on kehitettävä, jotta hän koulun ulkopuolella ja sen päätettyäänkin pystyisi ylläpitämään ja parantamaan kielitaitoaan.

Lukion venäjän kielen A-oppimäärässä on otettu huomioon lukion yleistavoitteet.

2 Kurssit

1. kurssi Nuori ja hänen maailmansa

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on kerrata peruskoulussa opittuja asioita. Myös jonkin verran uutta, aihepiirien käsittelyn edellyttämää ainesta opetetaan. Kielitaidon osa-alueista painottuvat suullinen tuottaminen ja tekstin ymmärtäminen.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

- ymmärtävän kurssin aihepiireihin ja vastaaviin kielenkäyttötilanteisiin liittyvää puhetta ja tekstejä
- pystyvän keskustelemaan kurssin aiheista myös mielipiteensä ilmaisten sekä kirjoittamaan pienimuotoisia ohjattuja kirjoitelmia.

Oppisisällöt

Aihepiirejä

Perhe

- perheen perustaminen ja naimisiinmeno
- roolijako
- lapset ja lastenkasvatus
- sukupolvien suhteet (juuret, traditiot).

Nuorten jokapäiväinen elämä

- ihmissuhteet ja kontaktien solmiminen
- vapaa-aika, harrastukset, urheilu
- nuorten ongelmat ja niiden heijastumat.

Nuorten kansainväliset kontaktit

- osallistuminen kansainväliseen toimintaan (kielikurssit, leirit, nuorisojärjestöt)
- matkailu maailmankuvan avartajana (eri maiden tavat ja kulttuurit; matkailun edut ja haitat)
- kielitaidon merkitys.

2. kurssi Opiskelu ja ammattiin valmistautuminen

Tavoitteet

Kielitaidon osa-alueista painottuvat ensisijaisesti tekstin ymmärtäminen ja suullinen tuottaminen. Oppilas pystyy jossain määrin ilmaisemaan mielipiteitään käsiteltävistä aiheista myös kirjallisesti.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

- ymmärtävän kurssin aihepiireihin liittyvää puhetta ja tekstejä sekä pystyvän sanakirjojen avulla ottamaan selvää jonkin verran uutta kieliainesta sisältävästä tekstistä

— pystyvän keskustelemaan ja kirjoittamaan käsitellyistä aiheista ja ilmaisemaan niistä mielipiteitään suullisesti ja kirjallisesti.

Oppisisällöt

Aihepiirejä

Suomen ja Neuvostoliiton kouluelämän esittelyä ja vertailua oppilaan kannalta

- koulutyypit ja -aineet, arvostelu, työharjoittelu ja lomat
- oppilaan ja opettajan rooli koulu yhteisössä, työrauhakysymykset, opiskelumotivaatio ja viihtyvyys
- vastuuseen kasvattaminen (koulutoverin tukeminen ja auttaminen)
- oppilaiden erilaisuuden huomioon ottaminen (keskinäinen kilpailu, erikoislahjakkuudet, erikoiskoulut).

Ammatinvalinta

- ammattien arvostus eri maissa nuoren näkökulmasta (suositut ammatit, palkkaus, ”naisten ja miesten ammatit”)
- tie ammattiin: korkeakoulut, opistot, ammattikoulut, aikuis-koulutus
- stipendiaattina naapurimaassa
- kesätyö ja työharjoittelu sekä niiden merkitys ammatinvalinnassa
- kontaktit elinkeinoelämään.

3. kurssi Ihminen ja elinympäristö

Tavoitteet

Kielitaidon osa-alueista painottuvat tekstin ymmärtäminen sekä suullinen ja kirjallinen tuottaminen.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

- ymmärtävän aihepiireihin liittyvää puhetta ja tekstiä sekä pystyvän apuneuvojen avulla saamaan selvää vaativahkostakin tekstistä
- pystyvän keskustelemaan ja ilmaisemaan mielipiteensä aiheisiin liittyvissä tilanteissa ja kirjoittamaan esim. selostuksen aiheisiin liittyvien tekstien pohjalta.

Oppisisällöt

Aihepiirejä

Ihminen ja ympäristö

- asuminen maalla ja kaupungissa
- luonnon merkitys kaupunkilaiselle tai maalla asuvalle
- luonnon merkitys mielenterveydelle ja vuodenaikojen vaikutus ihmiseen.

- Ihmisen vastuu luonnosta ja ympäristöstä
- suhtautuminen luontoon (yksityinen ihminen — teollisuus)
- luonnonsuojelun merkitys
- kansainvälinen yhteistyö luonnonsuojelussa (Itämeren suojelu ym.)
- miten ihminen on muuttanut elinympäristöään (energian saanti, rakentaminen, saastuminen yms.).

4. kurssi **Kulttuurit kohtaavat — nuori sillanrakentajana**

Tavoitteet

Kielitaidon osa-alueista painottuvat tekstin ymmärtäminen ja suullinen tuottaminen.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

- ymmärtävän kurssin aihepiireihin liittyvää puhetta ja tekstejä, jotka voivat sisältää jonkin verran uutta kieliainesta
- pystyvän kertomaan Suomesta kurssin aiheiden pohjalta ja vastaavasti keskustelemaan muiden maiden asioista sekä kirjoittamaan lyhyehkön selostuksen käsitellyistä aiheista.

Oppisisällöt

Aihepiirejä

Suomi ja Venäjä/Neuvostoliitto eilen ja tänään

- ajankohtaisia tapahtumia nuorten näkökulmasta
- historian käännekohtia molempien kansojen elämässä
- suomalaisten juuret
  - tavat, luonne
  - kielelliset lainat
  - ruokakulttuuri
  - ortodoksinen uskonto
- juhlapyhien vieto
- yhteiskuntarakenteiden eroja ja niiden heijastuminen yksityisen ihmisen elämään
- kielitaidon merkitys kontaktien luomisessa ja näköpiirin avartamisessa.

5. kurssi **Tiede ja tekniikka**

Tavoitteet

Kielitaidon osa-alueet painottuvat tasapuolisesti.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

- ymmärtävän kurssin aihepiireihin liittyvää puhetta ja tekstejä
- pystyvän keskustelemaan kurssin aikana käsitellyistä aiheista ja ilmaisemaan niistä mielipiteensä sekä selostamaan niitä kirjallisesti.

Oppisisällöt

Aihepiirejä

Eri alojen tieteellistekninen kehitys

- lääketiede ja biologia
- avaruuden tutkimus
- energian tuottaminen
- aseteollisuus
- tietoliikenne ja liikennevälineet.

Tieteen ja tekniikan vaikutus jokapäiväiseen elämään

- automaatio
- sopeutuminen teknistyvään yhteiskuntaan
- tiedotusvälineiden rooli vaikuttajina.

Suomen ja Neuvostoliiton tieteellistekniset projektit.

Kielitaidon merkitys kansainvälisessä tutkimuksessa.

6. kurssi Kulttuurielämä ja vapaa-aika

Tavoitteet

Kielitaidon kaikkia osa-alueita harjoitetaan. Eniten painottuvat suullinen kielitaito sekä tekstin ymmärtäminen.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

- ymmärtävän kurssin aihepiireihin liittyvää puhetta ja selostuksia sekä tekstiä ja apuneuvojen avulla lukevan ja ymmärtävän autenttista kaunokirjallista tekstiä; oppilaat voivat lisäksi vapaaehtoisesti lukea käännöksenä jonkin venäläisen tai neuvostoliittolaisen kaunokirjallisen tai runoteoksen ja selostaa äidinkielellä sen pääasiallisen sisällön
- pystyvän keskustelemaan kurssin aikana käsitellyistä aiheista ja kirjoittamaan niihin liittyviä selostuksia.

Oppisisällöt

Aihepiirejä

Kulttuurin eri muotoja

- henkinen kulttuuri (musiikki, kirjallisuus, elokuva, teatteri, kuvataide, rakennustaide jne.)
- "ruumiinkulttuuri" (urheilu, saunakulttuuri)
- Suomen ja Neuvostoliiton suosittu ja tyypilliset kulttuurimuodot
- nuorisokulttuuri.

Nuori kulttuurin harrastajana.

Kansainvälinen kulttuurielämä

- näyttelyt
- elokuvaviikot
- musiikkikilpailut

- taiteen eri alojen edustajia (haastatteluja)
- venäjän kielen kilpailut ("olympiadit")
- kulttuurimatkailu.

7. kurssi **Maailma tänään**

Tavoitteet

Kurssissa ovat esillä kaikki kielitaidon osa-alueet. Eniten niistä korostuu tekstin ymmärtäminen.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

- ymmärtävän kurssin aihepiireihin liittyvää puhetta ja selostuksia sekä tekstejä, jotka voivat sisältää jonkin verran outoa kielialanesta
- pystyvän keskustelemaan kurssin aiheista ja ottamaan niiden suhteen kantaa sekä laatimaan kirjoitelman jostakin kurssilla käsitellystä aiheesta.

Oppisisällöt

Aihepiirejä

Nuorten elämää eri maissa

- elintaso ja elämänlaatu
- koulutuserot
- lapsen ja naisen asema
- ennakkoluulot.

Kansainväliset järjestöt

- YK, UNESCO, UNICEF, Punainen Risti
- kehitysapu.

Maailman ongelmat ja toiminta niiden ratkaisemiseksi

- maantieteellinen asema ja sen merkitys
- väestönkasvu
- elintarvikekysymykset
- asevarustelu
- liennytyt
- yksityisen ihmisen vaikutusmahdollisuudet.

8. kurssi **Ihminen nykymaailmassa**

Tavoitteet

Kurssi on oppimäärän viimeinen, joten sen tehtävänä on ennen kaikkea koota aikaisemmin opittua. Kielitaidon osa-alueista painottuvat tekstin ymmärtäminen ja tuottaminen; myös muut osa-alueet ovat esillä.

Kurssin päättyessä oppilaan

- edellytetään ymmärtävän kurssin keskeisiin aihepiireihin liitty-

vää puhetta sekä sisällön pääkohdat tekstistä, jossa on jonkin verran outoa kieliainesta
— pystyvän keskustelemaan joistakin kurssin aihepiireihin liittyvistä asioista ja laatimaan niihin liittyvän kirjoitelman.

Oppisisällöt

Aihepiirejä

Ihminen yksilönä ja yhteisön jäsenenä

- vastuu itsestä ja lähimmäisestä
- yhteisen vastuun ilmentymät, yhteisökasvatus ym.
- yksilön oikeudet ja velvollisuudet eri maissa
- suvaitsevuus ja erilaisuuden hyväksyminen
- eri sukupolvien hyväksyminen

— tunne-elämän vaikutus (rakkaus, viha, suru), läheisten ihmisten merkitys

- yksinäisyys ja pelot eri ikäkausina.

Eri kulttuurien käsitys ”hyvästä ihmisestä”

Harmoninen persoonallisuus.

3 Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Kunta voi täydentää tätä valtakunnallista oppimäärää paikkakuntaan ja sen kulttuuriin liittyvällä lisämateriaalilla.

Luettelo A-kielen rakenteista¹⁾

VERBIT

Saamansa opetuksen perusteella oppilas

- Aspektit**
- käyttää imperfektiivistä aspektia ilmaisemaan
    - tapahtunutta tosiasiaa
    - toimintaprosessia
    - toistuvaa toimintaa
    - samanaikaista toimintaa
  - käyttää perfektiivistä aspektia ilmaisemaan
    - resultatiivista toimintaa
    - peräkkäisiä toimintoja
    - toiminnan alkamista

- Aikamuodot**
- käyttää preesensmuotoja ilmaisemaan nykyhetkessä tapahtuvaa sekä toistuvaa ja tavanomaista toimintaa sekä menneessä ajassa alkanutta ja parhaillaan jatkuvaa toimintaa
  - käyttää verbin preterimuotoja ilmaisemaan menneessä ajassa tapahtunutta toimintaa
  - käyttää oppiainekseen kuuluvia verbejä preesensissä, preteritisissä ja futuurissa tarvittavassa aspektissa
  - käyttää -ся-verbejä

¹⁾ Luettelossa on esitetty rakenteet, jotka oppilaiden edellytetään tuntevan lukion päättövaiheesta. Painavista syistä voidaan esitetystä luettelosta jossain määrin poiketa.

- Imperatiivi** — käyttää tavallisimpia puhutussa kielessä esiintyviä imperatiivimuotoja
- osaa ilmaista kehotuksen
    - mon. 1. persoonassa
    - пусть-partikkelin avulla
    - давать-verbin avulla
  - ymmärtää aspektien eron imperatiivin yhteydessä

- Konditionaali** — käyttää konditionaalia ilmaisemaan ehtoa ja toivomusta
- Infinitiivi** — käyttää infinitiivimuotoja verbien sekä modaaliverbien yhteydessä
- käyttää infinitiiviä ottaen huomioon tarvittavan aspektin predikaattiverbien, joidenkin adjektiivien, modaaliverbien, olotilaa ilmaisevien adverbien kanssa

- Liikeverbit** — käyttää yksinkertaisia liikeverbejä:
- идти, ехать, ходить, ездить
  - идти - ехать-verbeistä по-, при-, у-etuliitteillä muodostettuja
  - käyttää идти- ja ходить-ryhmän verbejä
  - käyttää etuliitteillä muodostettuja liikeverbejä aikamuodoissa yleisimmissä tapauksissa

- Partisiipit** — käyttää passiivin partisiipin preteritin lyhyitä muotoja
- ymmärtää muut partisiippimuodot
- Gerundit** — ymmärtää gerundien merkityksen

- Passiivi** — osaa ilmaista passiivin:
- -ся-verbien avulla
  - monikon kolmannen persoonan verbimuodolla
  - passiivin partisiipin preteritin lyhyiden muotojen avulla
  - ymmärtää muiden passiivin partisiippien avulla ilmaistun passiivin

- Verbin rektio** — käyttää akkusatiivin lisäksi muita tarvittavia sijamuotoja oppiaineeseen sisältyvien verbien yhteydessä

SUBSTANTIIVIT

- Suku ja luku** — käyttää yksikössä ja monikossa eri sukujen sijamuotoja niiden yleisimmissä merkityksissä säännöllisesti taipuvista substantiiveista
- käyttää tavallisimpia a-päätteisiä maskuliinien monikkomuotoja дома, города, глаза, учителя sekä joitakin epäsäännöllisiä monikkomuotoja: друзья, ребята, дети, люди
  - käyttää tavallisimpia epäsäännöllisesti taipuvia substantiiveja yksikössä ja monikossa eri sijoissa: мать, дочь, друг, брат
- Sijamuodot** — käyttää nominatiivimuotoa ilmaisemaan lauseen subjektia ja predikaatiivia
- käyttää genetiiviä
    - ilmaisemaan omistajaa
    - kieltoilmaisuisissa, mm. objektina

- ilmaisemaan hintaa ja ikää
- lukusanojen sekä sanojen сколько, много, мало yhteydessä
- päivämäärissä
- toivotuksissa
- tavallisimpien prepositioiden kanssa
- vertailussa
- ilmaisemaan ominaisuutta
- ilmaisemaan määrää
- ilmaisemaan vertailun kohdetta adjektiivien ja adverbien komparaatiossa
- joidenkin verbien kanssa, kuten бояться, ждать, желать, достигать, не хватает, требовать
- käyttää datiivia
- datiiviadverbiaalina joidenkin datiivilla järjestyvien verbien yhteydessä
- äänilmaisuissa
- predikatiivisten modaaliadverbien ja muiden predikatiivisten adverbien yhteydessä
- yleisimpien datiivia vaativien prepositioiden yhteydessä
- adjektiivin рад kanssa
- käyttää akkusatiivia
- objektina
- ilmaisemaan aikaa
- prepositioiden в, на, через, за, несмотря на, про kanssa
- postposition назад yhteydessä
- käyttää instrumentaalia
- ilmaisemaan ammattia, välinettä tai tapaa
- prepositioiden с, за, над, между, перед, под kanssa
- ajan ilmaisuissa
- joidenkin verbien yhteydessä
- adjektiivien беден, богат, доволен yhteydessä
- agenttina passiivilauseissa
- käyttää prepositionaalia
- ilmaisemaan aikaa, paikkaa ja kulkuvälinettä в ja на-prepositioiden yhteydessä säännöllisesti taipuvista substantiiveista
- tavallisimmissa у-päätteisissä muodoissa в лесу, на берегу, в саду
- joidenkin verbien yhteydessä: участвовать в, нуждаться в
- prepositioiden при ja о yhteydessä

ADJEKTIIVIT

- käyttää adjektiiveja eri sukuisten sanojen yhteydessä kaikissa yksikön ja monikon sijamuodoissa
- käyttää tavallisimpia lyhyitä adjektiivimuotoja predikatiiveina
- käyttää sekä yksinkertaisia että более- ja менее-sanojen avulla muodostettuja komparatiivimuotoja
- osaa ilmaista vertailun чем-konjunktion ja genetiivin avulla
- käyttää joitakin poikkeuksellisia vertailumuotoja

- käyttää sekä самый-sanan että -ейш-, -айш-tunnuksen avulla muodostettuja superlatiivimuotoja eri sijoissa
- osaa ilmaista vertailua positiivissa

PRONOMINIT

- käyttää persoona-, possessiivi-, relatiivi-, demonstratiivi- ja interrogatiivipronomineja
- käyttää pronomineja каждый, весь, самый, никто, ничто sekä друг друга, какой-нибудь, какой-то, кто-нибудь, кто-то, никакой, сам, такой (же), тот (же), что-нибудь, что-то

NUMERAALIT

- käyttää peruslukuja ja järjestyslukuja eri sijoissa
- käyttää adjektiiveja ja substantiiveja lukusanojen yhteydessä

PREPOSITIOT

- käyttää perusmerkityksissä seuraavia prepositioita:
  - без, для, из, от, после, с, у, вместо, вокруг, до, из-за, кроме, мимо, недалеко от, около, против, ради, среди + genetiivi
  - к, по + datiivi
  - в, за, на, через, несмотря на, про + akkusatiivi
  - с, за, вместе с, между, над, перед, под, рядом с + instrumentaali
  - в, на, о, при + prepositionaali
- käyttää tarvittavia prepositioita verbien, substantiivien ja adjektiivien yhteydessä

KONJUNKTIOT

- käyttää konjunktioita и, или, а, но, чем, потому что, поэтому, если, хотя, когда, и - и, ни - ни, не только
- но и, чтобы, пока, пока не, так как

ADVERBIT

- käyttää adverbeja ilmaisemaan paikkaa, aikaa, tapaa, määrää, syytä
- käyttää modaaliadverbeja
- käyttää predikatiiviadverbeja
- käyttää kysyviä, kielteisiä ja indefiniittisiä adverbeja
- käyttää adverbeja eri vertailuasteissa
- ymmärtää erilaisia adverbien muodostamistapoja: хорошо, политически, по-английски, по-старому

LAUSEOPPI

- ymmärtää subjektin ja predikaatin kongruenssin
- käyttää alisteisia kysymyslauseita
- käyttää
  - myönteisiä ja kielteisiä väitelauseita
  - kysymyslauseita
  - rinnasteisia lauseita käyttäen rinnastuskonjunktioita и, а, но, или

- alisteisia sivulauseita käyttäen alistuskonjunktioita что, по-
тому что, если, хотя, когда
- relatiivilauseita
- ilmaisee passiivin monikon 3. persoonan avulla
- käyttää -ся-suffiksilla ja partisiippiirakenteilla muodostettuja
passiivilauseita
- ymmärtää gerundi- ja partisiippi-ilmauksia
- käyttää partisiipin preteritin lyhyitä muotoja
- osaa pääkohdat seuraavista asioista:
  - sanajärjestys
  - sananmuodostus
  - epäsuora esitys
  - verbien, substantiivien ja adjektiivien rektio.

9.4.6.2 C-oppimäärä

1 Tavoitteet

Lukion venäjän kielen C-oppimäärän tavoitteena on yleisluonteisissa tilanteissa tarvittava tyydyttävä suullinen ja kirjallinen viestintätaito.

Oppimäärän edellyttämän viestintätaidon tulee olla sellainen, että oppilas pystyy sen pohjalta tulevaisuudessa omaksumaan Suomen ja Neuvostoliiton väliseen eri alojen yhteistyöhön, oman alansa opintoihin, tietojen hankintaan venäjänkielisistä lähteistä sekä kontaktien solmimiseen venäjää puhuvien henkilöiden kanssa tarvittavan kielitaidon. Oppilaan tulisi selviytyä keskeisistä puhe-tilanteista ja ymmärtää vaikeampaa puhetta kuin itse pystyy tuottamaan. Lisäksi oppilaan tulisi ymmärtää helppoa kirjoitettua kieltä ja saada apuneuvoja käyttäen selkoa normaalista asiastekstistä sekä helpohkosta kaunokirjallisesta tekstistä. Oppimäärä edellyttää myös tyydyttävää tekstin kirjoittamistaitoa.

Oppimäärässä edellytetään, että oppilaalle opetetaan edellä kuvatun taidon perustaksi riittävästi ääntämistä, sanastoa ja rakenteiden hallintaa. Oppilas tutustutetaan venäjänkieliseen kulttuuripiiriin ja Neuvostoliittoon, mikä avartaa hänen näkemystään, edistää venäjän kielen syvempää tajuamista ja luo edellytykset luontevalle käyttäytymiselle venäläisessä kieliympäristössä. On tärkeää, että oppilaat osaavat myös kertoa Suomesta venäjäksi. Näin ollen heidän tulee omaksua suomalaisen elämänmuotoon ja kulttuuriin liittyvien avainsanojen venäjänkieliset vastineet. Oppilas tutustutetaan myös venäjän kielen käyttöön viestintävälineenä kansainvälisissä yhteyksissä ja yleismaailmallisten ongelmien käsittelyssä.

Tavoitteena on myönteisen asenteen luominen venäjän kieltä ja sen opiskelua kohtaan. Oppilaan tulee uskaltaa käyttää kieltä arastelematta erilaisissa viestintätilanteissa. Oppilaan taitoa opiskella kieltä myös itsenäisesti on kehitettävä, jotta hän koulun ulkopuolella ja sen päätettyäänkin pystyisi ylläpitämään ja parantamaan kielitaitoaan.

Lukion venäjän kielen C-oppimäärässä on otettu huomioon lukion yleistavoitteet.

2 Kurssit

1. kurssi Jokapäiväinen elämä

Tavoitteet

Kurssin painopiste on suullisen viestintätaidon harjoittamisessa.

Kurssin aikana tulee kartoittaa ja kerrata täydentäen oppilaiden peruskoulussa omaksuma kieliaiaine. Oppilaita on totutettava lukion venäjän kielen opiskelussa käytettäviin työtapoihin ja heidät on pyrittävä saattamaan keskenään samalle lähtötasolle. Samalla on pyrittävä luomaan mahdollisesti eri kouluista tuleville oppilaille hyvä opiskeluilmapiiiri.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

— ymmärtävän elinympäristöön, jokapäiväiseen elämään, harrastuksiin ja henkilökohtaisiin kontakteihin liittyvää yksinkertaista keskustelua sekä kurssin aiheisiin liittyvien yksinkertaisten tekstien sisällön

— osaavan yksinkertaisia ilmaisuja käyttäen keskustella kurssiin liittyvistä aiheista sekä laatia näihin liittyviä yksinkertaisia kirjallisia viestejä.

Oppisisällöt

Oppisisältöjen valinnassa, painotuksessa ja käsittelyssä otetaan huomioon oppilaiden peruskoulussa saavuttama kielitaito.

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

- henkilökohtaiset kontaktit ja harrastukset
- asuinympäristö
- ostosten suorittaminen, ruokailu ym.
- liikkuminen ja liikennevälineiden käyttö
- työ ja opiskelu.

2. kurssi Nuoret meillä ja muualla

Tavoitteet

Kurssin painopiste on suullisen viestintätaidon harjoittamisessa. Enenevässä määrin harjoitetaan myös tekstin ymmärtämistä.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

— ymmärtävän puhetta, joka käsittelee monipuolisesti eri-ikäisten ja eri aloja edustavien ihmisten elämää, elinympäristöä ja oloja Suomessa ja Neuvostoliitossa, sekä kurssin aihepiireihin liittyvien kirjallisten tekstien olennaisen sisällön

— osaavan keskustella kurssin aihepiireistä ja laativan niihin liittyviä yksinkertaisia kirjallisia viestejä.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

- elinympäristö ja olot Suomessa ja Neuvostoliitossa
- nuorten elämä molemmissa maissa
- eri alojen edustajien elämänpiirejä
- kulttuuriperinteitä.

3. kurssi Työ ja vapaa-aika

Tavoitteet

Kurssin painopiste on suullisen viestinnän ja enenevässä määrin kirjallisen viestinnän harjoittamisessa.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

- ymmärtävän opiskelua, työelämää ja vapaa-ajanviettoa käsitteleviä keskusteluja, kuvauksia ja selostuksia sekä kurssin aihepiireihin liittyvien tekstien olennaisen sisällön
- pystyvän osallistumaan kurssin aiheita käsitteleviin keskusteluihin ja käyttämään niissä esiintyviä tyypillisiä ilmaisuja sekä laatimaan kurssin aihepiireihin liittyviä lyhyitä kuvauksia ja selostuksia.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

- tulevaisuuden suunnitelmat ja opiskelu
- työelämä ja siihen tutustuminen
- vapaa-aika ja lomavietto
- juhlat ja merkkipäivät.

4. kurssi Harrastukset

Tavoitteet

Kielitaidon osa-alueista painottuvat suullinen viestintä sekä enenevässä määrin tekstin ymmärtäminen.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

- ymmärtävän erilaisista harrastuksista käytävää keskustelua sekä kurssin aihepiireihin liittyvien yleisluonteisten tekstien sisällön
- osaavan keskustella harrastuksista ja ajankohtaisista nuoria kiinnostavista asioista sekä laatia kurssin aihepiireihin liittyviä lyhyitä kuvauksia ja selostuksia.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

- harrastukset ja niiden merkitys
- luonnontieteisiin ja tekniikkaan liittyvät harrastukset
- urheilu ja liikunta
- nuorisoa kiinnostavia ajankohtaisia aiheita.

5. kurssi Kulttuurielämä

Tavoitteet

Kielitaidon osa-alueista painottuvat luetun ymmärtäminen ja suullinen viestintä.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

- ymmärtävän keskustelua tai muuta suullista esitystä, joka käsittelee Neuvostoliiton tai oman maan kulttuuria sekä aihepiireihin liittyvien tekstien olennaisen sisällön
- osaavan keskustella kurssin aihepiireihin liittyvistä asioista ja kertoa oman maan kulttuurista sekä laatia kurssin aihepiireihin liittyvistä asioista lyhyitä selostuksia.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

- Neuvostoliiton ja Suomen kulttuurin esittelyä
- kulttuurielämän tapahtumia
- harrastuksena musiikki, kirjallisuus, taide ym.
- Suomen ja Neuvostoliiton yhteistyöprojekteja eri aloilla (kulttuuri- ym. yhteistyö).

6. kurssi Ihminen ja luonto — tiede ja tekniikka

Tavoitteet

Kurssilla painottuvat tekstin ja puheen ymmärtäminen.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

- ymmärtävän kurssin aihepiireihin liittyviä yleistajuisia selostuksia ja keskusteluja sekä vastaavien kirjallisten tekstien olennaisen sisällön
- pystyvän osallistumaan keskusteluun, joka käsittelee kurssin aiheita ja laatimaan lyhyitä kirjallisia selostuksia niistä.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

- erilaisia elinympäristöjä
- elinympäristön muuttuminen

- suhtautuminen luontoon, luonnon merkitys ja luonnonsuojelu
- kehitysapu
- kansainvälinen yhteistyö
- nuorten vaikutusmahdollisuudet ja vastuu
- yleistajuisia kuvauksia tieteen sovelluksista
- taloudellisia sekä tieteen ja tekniikan alan yhteistyöprojekteja Suomen ja Neuvostoliiton välillä.

7. kurssi Ihminen yhteiskunnassa

Tavoitteet

Kurssin painopiste on puhutun kielen ymmärtämisessä ja kielen kirjallisessa tuottamisessa.

Kurssin päättyessä oppilaan edellytetään

- ymmärtävän kurssin aihepiireihin liittyviä keskusteluja ja selostuksia sekä kirjallisten tekstien olennaisen sisällön
- pystyvän osallistumaan keskusteluun, joka käsittelee kurssin aiheita, ja osaavan laatia lyhyehköjä kirjallisia selostuksia niistä sekä ilmaista kirjallisesti niistä mielipiteensä.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

Kurssissa käsitellään joitakin seuraavista aihepiireistä:

- nuori yhteiskunnan jäsenenä
- ihmissuhteet
- suhde työhön ja työyhteisöön
- tasa-arvo yhteiskunnassa ja ihmissuhteissa
- elämäntarkastukselliset kysymykset.

3 Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Kunta voi täydentää tätä valtakunnallista oppimäärää paikkakuntaan ja sen kulttuuriin liittyvällä lisämateriaalilla.

Luettelo C-kielen rakenteista¹⁾

VERBIT

Saamansa opetuksen perusteella oppilas

Aikamuodot ja aspektit — ymmärtää aikamuotojen ja aspektin välisen yhteyden

¹⁾ Luettelossa on esitetty rakenteet, jotka oppilaiden edellytetään tuntevan lukion päättövaiheessa. Painavista syistä voidaan esitetystä luettelosta jossain määrin poiketa.

- Aikamuodot** — käyttää eri aikamuodoissa
 — säännönmukaisesti taipuvia verbejä
 — -ся-verbejä, kuten заниматься, интересоваться, нравиться, учиться, родиться
 — epäsäännöllisesti taipuvia verbejä хотеть, мочь
- Aspektit** — ymmärtää imperfektiivisen ja perfektiivisen aspektin merkityseron
- imperfektiivinen aspekti** — käyttää imperfektiivistä aspektia preesensissä, preteritissä ja futuurissa ilmaisemaan toimintaprosessia, tapahtunutta tosiasiaa, toistuvaa toimintaa, toiminnan samanaikaisuutta
- perfektiivinen aspekti** — käyttää perfektiivistä aspektia preteritissä ja futuurissa ilmaisemaan yksilöityä toimintaa, resultatiivista toimintaa, peräkkäisiä toimintoja
- Infinitiivi** — käyttää infinitiivisiä verbien ja modaaliadverbien yhteydessä
- Imperatiivi** — käyttää tavallisimpia puhutussa kielessä esiintyviä imperatiiveja
- Liikeverbit** — käyttää etuliitteettömiä liikeverbejä идти, ходить, ехать, ездить
 — ymmärtää etuliitteiden по-, при-, у-, в-, вы- merkityksen
 — käyttää em. etuliitteitä идти- ja ехать-verbien yhteydessä
- Konditionaali** — käyttää konditionaalia ilmaisemaan ehtoa ja toivomusta
- Gerundit ja partisiiipit** — ymmärtää tuttujen verbien gerundi- ja partisiiippimuotoja
 — käyttää yleisimpiä lyhyitä partisiiippimuotoja
- Passiivi** — ymmärtää -ся-suffiksilla ja partisiiipirakenteilla muodostetun passiivin

SUBSTANTIIVIT

- Luku** — käyttää
 — säännönmukaisesti taipuvia substantiiveja eri sijamuodoissa
 — tavallisimpia epäsäännöllisiä monikkomuotoja kuten дома, глаза, города, учителя, дети, друзья, люди, ребята
- Sijamuodot nominatiivi** — käyttää nominatiivia lauseen subjektina ja predikatiivina
- genetiivi** — käyttää yksikkömuotojen lisäksi -ов- ja -ей-päätteisiä ja pääteettömiä monikon genetiivimuotoja
 — ymmärtää muita genetiivimuotoja
 — käyttää joitakin epäsäännöllisiä genetiivimuotoja: мало времени, много раз, пять человек
 — käyttää genetiiviä
 — ilmaisemaan omistajaa
 — kieltoilmauksissa
 — lukusanojen yhteydessä
 — sanojen мало, много, немного, несколько, сколько yhteydessä
 — yleisimpien prepositioiden yhteydessä: у, из, с, до, от, после, без

- ainesanoista määrää osoittavan sanan yhteydessä
  - ilmaisemaan päiväystä
  - toivotuksissa
  - ymmärtää genetiivin käytön
    - kielteisen lauseen objektina
    - vertailussa
- datiivi**
- käyttää datiiivia
    - vastaamaan kysymykseen: kenelle
    - yleisimpien datiiivilla järjestyvien verbien yhteydessä: помогать, нравиться; хочется, кажется
    - ilmaisemaan ikää
    - persoonattomissa modaali-ilmaisuiissa
    - muissa persoonattomissa ilmaisuiissa
    - prepositioiden к ja по yhteydessä
- akkusatiivi**
- käyttää akkusatiivia
    - objektina
    - ilmaisemaan aikaa
    - prepositioiden в, на, через yhteydessä
    - postposition назад yhteydessä
    - eräissä sanonnoissa, esim. играть в футбол, спасибо за цветы, за границу, садиться за стол
- instrumentaali**
- käyttää instrumentaalia
    - с-preposition yhteydessä
    - ajan ilmaisuiissa
    - verbien быть, стать, работать, заниматься, интересоваться yhteydessä
  - ymmärtää instrumentaalien käytön
    - muiden prepositioiden kanssa
    - muiden instrumentaalilla järjestyvien verbien yhteydessä: являться, считать
    - adjektiivien yhteydessä
    - passiivilauseissa ilmaisemassa agenttia
- prepositionaali**
- käyttää prepositionaalia
    - säännönmukaisten muotojen lisäksi y-päätteistä prepositionaalimuotoa в ja на-prepositioiden yhteydessä
    - prepositioiden в ja на yhteydessä ilmaisemaan paikkaa ja aikaa
    - sanonnoissa: играть на гитаре, кататься на коньках
    - о-preposition yhteydessä

ADJEKTIIVIT

- käyttää adjektiiveja eri sijamuodoissa
  - käyttää yleisimpiä adjektiivien lyhyitä muotoja
- komparatiivi**
- käyttää
    - ee-suffiksin avulla muodostettavia komparatiivimuotoja
    - yleisimpiä epä säännöllisiä komparatiivimuotoja
    - чем-konjunktiota ilmaisemaan vertailua
  - ymmärtää

- более ja менее-sanojen avulla muodostetut komparatiivit
 — genetiivin avulla ilmaistun vertailun
- superlatiivi** — käyttää yhdistettyä superlatiivia eri sijamuodoissa

PRONOMINIT

- persoonapronomininit** — käyttää persoonapronomineja
- possessiivipronomininit** — ymmärtää свой-pronominin ja ego, ee sekä их-pronominin käytön erot
 — käyttää possessiivipronomineja attribuutteina samoissa rakenteissa kuin adjektiiveja
- ЭТОТ-pronomininit** — käyttää
 — это-pronominia muodollisena subjektina
 — pronominia этот attribuuttina samoissa rakenteissa kuin adjektiiveja
- kysyvät pronomininit** — käyttää
 — pronomineja кто ja что
 — pronominia какой tavallisimmissa tapauksissa
 — pronominia чей nominatiivissa eri suvuissa yksikössä ja monikossa
- definiittipronomininit** — käyttää
 — pronomineja каждый ja сам tavallisimmissa tapauksissa, mm. ajan ilmauksissa
 — pronominia весь tavallisimmissa tapauksissa
- indefiniittipronomininit** — ymmärtää -то ja -нибудь-partikkeleilla muodostetut indefiniittipronomininit
- kielteiset pronomininit** — käyttää pronominia ничего
 — ymmärtää pronomininit ничто ja никакой eri muodoissa
- relatiivipronomininit** — käyttää pronominia который tavallisimmissa tapauksissa

ADVERBIT

- käyttää tavallisimpia aikaa, paikkaa, tapaa, määrää ja syytä ilmaisevia adverbeja
 — ymmärtää indefiniittisten adverbien где-то, где-нибудь, куда-то, куда-нибудь, некогда perusmerkityksen
- adverbien komparaatio** — käyttää adverbien komparatiivimuotoja
 — ymmärtää adverbien superlatiivimuotojen käytön

LUKUSANAT

- perusluvut** — ymmärtää peruslukujen käytön eri sijamuodoissa
 — käyttää nominatiivissa ja nominatiivin kaltaisessa akkusatiivissa peruslukuja 1—1000, miljoona
- järjestysluvut** — käyttää järjestyslukuja ajanilmauksissa ja joissakin sanonnoissa

LAUSEOPPI

- väitelauseet** — käyttää myönteisiä ja kielteisiä väitelauseita
- kysymyslauseet** — käyttää
— kysymyslauseita, joissa on kysymyssana tai kysyvä pronomi
— intonaatiokysymyslauseita
— epäsuoria kysymyslauseita
- rinnasteiset lauseet** — käyttää rinnasteisia lauseita, joissa on konjunktio и, а, но, или, и - и
- alisteiset lauseet** — käyttää
— alisteisia sivulauseita, joissa on alistuskonjunktio что, чтобы, когда, потому что, если, хотя
— relatiivilauseita (который, где)
— ymmärtää partisiippi- ja gerundilauseilyhenteitä
- passiivi- ja indefiniittilauseet** — käyttää tavallisimpia indefiniittilauseita, joissa on monikon 3. persoona
— ymmärtää -ся-suffiksilla ja partisiippirakenteilla muodostettuja passiivilauseita.

9.4.6.3 D-oppimäärä

1 Tavoitteet

Lukion venäjän D-oppimäärän tavoitteena on yleisluonteisissa tilanteissa tarvittava tyydyttävä suullinen ja suppea kirjallinen viestintätaito.

Oppimäärän edellyttämän viestintätaidon tulee olla sellainen, että oppilas pystyy sen pohjalta tulevaisuudessa omaksumaan Suomen ja Neuvostoliiton väliseen eri alojen yhteistyöhön, oman alansa opintoihin, tietojen hankintaan venäjänkielisistä lähteistä sekä kontaktien solmimiseen venäjää puhuvien henkilöiden kanssa tarvittavan kielitaidon. Oppilaan tulisi selviytyä tutuista puhetilanteista venäjän kielellä ja ymmärtää vaikeampaa puhetta kuin itse pystyy tuottamaan. Lisäksi oppilaan tulisi ymmärtää helppoa kirjoitettua kieltä ja saada apuneuvoja käyttäen selkoa normaalista asiatekstistä sekä helposta kaunokirjallisesta tekstistä. Oppimäärä edellyttää myös jonkin verran tekstin kirjoittamistaitoa.

Oppimäärässä edellytetään, että oppilaalle opetetaan edellä kuvattun taidon perustaksi riittävästi ääntämistä, sanastoa ja rakenteiden hallintaa. Oppilas tutustutetaan venäjänkieliseen kulttuuripiiriin ja Neuvostoliittoon, mikä avartaa hänen näkemystään, edistää venäjän kielen syvempää tajuamista ja luo edellytykset luontevalle käyttäytymiselle venäläisessä kieliympäristössä. On tärkeää, että oppilaat osaavat myös kertoa Suomesta venäjäksi. Näin ollen heidän tulee omaksua suomalaisen elämänmuotoon ja kulttuuriin liittyvien avainsanojen venäjänkieliset vastineet. Oppilas tutustutetaan myös venäjän kielen käyttöön viestintävälineenä kansainvälisissä yhteyksissä ja yleismaailmallisten ongelmien käsittelyssä.

Tavoitteena on myönteisen asenteen luominen venäjän kieltä ja sen opiskelua kohtaan. Oppilaan tulee uskaltaa käyttää kieltä arastelematta erilaisissa viestintätilanteissa. Oppilaan taitoa opiskella kieltä myös itsenäisesti on kehitettävä, jotta hän koulun ulkopuolella ja sen päätettyäänkin pystyisi ylläpitämään ja parantamaan kielitaitoaan.

Lukion venäjän kielen D-oppimäärässä on otettu huomioon lukion yleistavoitteet.

2 Kurssit

1. kurssi **Jokapäiväinen elämä**

Tavoitteet

Kurssin painopiste on ääntämisen, intonaation ja kirjaimiston oppimisessa.

- Kurssin päättyessä edellytetään, että oppilas
- tunnistaa venäjän kielen äänteet ja intonaation
  - ymmärtää tavallisimmissa arkielämän tilanteissa käytettäviä väite-, kysymys- ja kieltolauseita sekä kehotuksia
  - lukee tuttua painettua ja käsinkirjoitettua tekstiä
  - osaa käyttää tavallisia tervehdys- ja hyvästelymuotoja
  - osaa reagoida oikein esittäytymistilanteissa
  - osaa esittäytyä ja esitellä muita
  - osaa mahdollisimman oikein ääntäen ja oikeata intonaatiota käyttäen vastata yksinkertaisiin kysymyksiin
  - osaa mahdollisimman oikein ääntäen ja oikeata intonaatiota käyttäen muodostaa yksinkertaisia väite-, kysymys- ja kieltolauseita
  - osaa kopioida tekstiä ja kirjoittaa yksinkertaisia tekstejä sanelun mukaan.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

- tervehtiminen ja hyvästely
- esittäytyminen ja esitteleminen
- kiittäminen ja anteeksipyyntö
- tiedustelut ja neuvominen
- puhuttelutilanteisiin kuuluva etiketti.

2. kurssi **Harrastukset**

Tavoitteet

Kurssin painopiste on suullisen viestintätaidon harjoittamisessa.

- Kurssin päättyessä edellytetään, että oppilas
- osaa tiedustella ja kertoa harrastuksista ja vapaa-ajan vietosta
  - osaa vastata opiskelua ja työtä koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin ja tehdä vastaavia kysymyksiä
  - selviytyy yksinkertaisista liikennevälineiden käyttöön liittyvistä kielenkäyttötilanteista
  - osaa kirjoittaa yksinkertaisen viestin kurssin aiheista.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

- työ ja opiskelu
- vapaa-aika ja harrastukset
- liikkuminen ja liikennevälineiden käyttö.

3. kurssi Meillä ja Neuvostoliitossa

Tavoitteet

Kurssin painopiste on suullisen viestintätaidon harjoittamisessa.

- Kurssin päättyessä edellytetään, että oppilas
- ymmärtää elinympäristöönsä sekä henkilökohtaisiin kontakteihin ja harrastuksiin liittyvää yksinkertaista keskustelua sekä tavallisimpia matkustamiseen liittyviä ilmaisuja
  - ymmärtää kurssin aihepiireihin liittyvien yksinkertaisten kirjallisten viestien oleellisen sisällön
  - osaa tavallisimpia yksinkertaisia ilmaisuja käyttäen aloittaa ja myötäillä kurssin aihepiireihin liittyviä yksinkertaisia keskusteluja ja esittää aihepiirejä koskevia kysymyksiä
  - osaa laatia kurssin aihepiirien mukaisia yksinkertaisia viestejä.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

- elinympäristö
- henkilökohtaiset kontaktit ja harrastukset
- matkustaminen Neuvostoliitossa.

4. kurssi Työ ja vapaa-aika

Tavoitteet

Kurssissa kerrataan ensimmäisen opiskeluvuoden keskeistä ainesta ja opitaan uutta, lähinnä suullista viestintätaitoa lisäävää kieliainesta.

- Kurssin päättyessä edellytetään, että oppilas
- ymmärtää keskustelua, joka käsittelee työssäkäyntiä ja opiskelua sekä vapaa-ajan ja loman viettoa Neuvostoliitossa
  - ymmärtää kurssin aihepiireihin liittyvien kirjallisten viestien oleellisen sisällön
  - osaa esittää kurssin aihepiireihin liittyviä kysymyksiä ja vastauksia sekä vastata omaa maata koskeviin samantapaisiin kysymyksiin
  - osaa laatia kurssin aihepiireihin liittyviä yksinkertaisia kirjallisia viestejä.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

- työ ja opiskelu
- vapaa-aika ja lomanvietto.

5. kurssi Arki ja juhla

Kurssin painopiste on suullisen viestintätaidon kehittämisessä. Enenevässä määrin harjoitetaan myös tekstin ymmärtämistä.

Kurssin päättyessä edellytetään, että oppilas

- ymmärtää arkielämään ja juhlapäiviin liittyviä keskusteluja, kuvauksia ja selostuksia
- ymmärtää kurssin aihepiireihin liittyvien tekstien olennaisen sisällön
- osaa keskustella kurssin aihepiireistä Neuvostoliiton osalta sekä kertoa vastaavista oman maan asioista
- osaa laatia kurssin aihepiireihin liittyviä lyhyitä kirjallisia selostuksia.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

- ihminen sosiaalisessa ympäristössään
- arkielämä
- merkkipäivät ja juhlat (keskeiset).

6. kurssi Kansainvälisyys

Kurssin painopiste on suullisen viestinnän ja tekstin ymmärtämistaidon harjoittamisessa.

Kurssin päättyessä edellytetään, että oppilas

- ymmärtää keskeisen sisällön Neuvostoliiton kulttuuria esittelevistä ja kansainvälisiin kontakteihin liittyvistä suullisista selostuksista
- ymmärtää keskeisen sisällön kurssin aihepiireihin liittyvistä teksteistä
- osaa välittää suullisesti oman mielipiteensä näkemistään tai kuulemistään kurssin aiheisiin liittyvistä tapahtumista ja kertoa oman maan kulttuurista
- osaa laatia kirjallisia selostuksia kurssin aiheisiin liittyvistä asioista.

Oppisisällöt

Aihepiirit ja kielenkäyttötilanteet

- tutustumista kulttuurielämään
- kansainväliset kontaktit.

7. kurssi Ihminen ja ympäristö sekä

8. kurssi Kontaktimme

Lukion kolmannella luokalla opiskelee oppilaita, jotka valmistautuvat ylioppilastutkinnon venäjän kielen kokeeseen, ja toisaalta oppilaita, jotka tähtäävät selvästi muihin tavoitteisiin. Tämän vuoksi 7. ja 8. kurssiin on jätetty väljyyttä koulu- ja opetusryhmäkohtaista suunnittelua varten. Aihepiirit on esitetty yhteisluettelo-
na, josta kunkin kurssin aihepiireiksi voidaan valita sopiva kokonaisuus. Kielitaidon osa-alueiden painotuksesta voidaan päättää oppilaiden yksilöllisten tavoitteiden ja opettajan harkinnan mukaan.

7. ja 8. kurssin aihepiirit

Ihmisen elinympäristö ja suhde luontoon

- erilaisia elinolosuhteita ja asuinympäristöjä
- ympäristön muuttuminen
- ympäristön suunnittelu
- ihmisen suhde luontoon ja eläimiin
- luonnonsuojelu
- luontoon liittyvät ajankohtaiset aiheet
- nuorten vaikutusmahdollisuudet ja vastuu
- tiedotusvälineet
- avaruus ja sen tutkimus.

Ihmisenä nykymaailmassa

- nuoren odotukset ja tulevaisuudensuunnitelmat
- yksilön vastuu muista
- perheen, työtoverien ja ystävien suhteet
- elämäkatsomukselliset kysymykset
- tasa-arvokysymykset (lapset, perhe, koulu- ja työyhteisö, yhteiskunta, vammaiset).

Kansainvälisyys käytännössä

- tieteen erilaisia sovelluksia
- tekniikka
- kulttuuri, perinteet
- urheilu
- tiedonvälitys
- yhteistyöprojektit.

Ajankohtaiset aiheet

- nuorisokulttuuri
- muoti
- päivän kysymykset.

Luettelo D-kielen rakenteista¹⁾

VERBIT

Saamansa opetuksen perusteella oppilas

- Aikamuodot ja aspektit** — ymmärtää preesensin, preteritin ja futuurin merkityksen sekä aikamuotojen ja aspektien välisen yhteyden
- Aikamuodot** — käyttää eri aikamuodoissa
— säännönmukaisesti taipuvia verbejä
— -ся-verbejä kuten заниматься, интересоваться, нравиться, учиться, родиться
— epäsäännöllisesti taipuvia verbejä хотеть, мочь
- Aspektit** — ymmärtää imperfektiivisen ja perfektiivisen aspektin merkityseron
- imperfektiivinen aspekti** — käyttää imperfektiivistä aspektia preesensissä, preteritissä ja futuurissa ilmaisemaan toimintaprosessia, tapahtunutta tosiasiaa, toistuvaa toimintaa, toiminnan samanaikaisuutta
- perfektiivinen aspekti** — käyttää perfektiivistä aspektia preteritissä ja futuurissa ilmaisemaan yksilöityä toimintaa, resultatiivista toimintaa, peräkkäisiä toimintoja
- Infinitiivi** — käyttää infinitiiviä verbien ja modaaliadverbien yhteydessä
- Imperatiivi** — käyttää tavallisimpia puhutussa kielessä esiintyviä imperatiiveja
- Liikeverbit** — käyttää etuliitteettömiä liikeverbejä ездить, идти, ходить, ехать
— käyttää etuliitteitä по-, при-, у-, в-, вы- идти ja ехать-verbien yhteydessä
- Konditionaali** — käyttää konditionaalia ilmaisemaan ehtoa ja toivomusta
- Gerundit ja partisiipit** — ymmärtää tuttujen verbien gerundi- ja partisiippimuotoja
— käyttää yleisimpiä lyhyitä partisiippimuotoja
- Passiivi** — ymmärtää -ся-suffiksin ja partisiippirakenteiden avulla muodostetun passiivin

SUBSTANTIIVIT

- Suku ja luku** — käyttää
— säännönmukaisesti taipuvia substantiiveja eri sijamuodoissa
— tavallisimpia epäsäännöllisiä monikkomuotoja kuten дома, глаза, города, учителя, дети, друзья, люди, ребята
- Sijamuodot nominatiivi** — käyttää säännöllisesti taipuvia substantiiveja eri sijamuodoissa
- genetiivi** — käyttää nominatiivia lauseen subjektina ja predikatiivina
— käyttää yksikkömuotojen lisäksi -ов ja -ей -päätteisiä ja päätteettömiä monikon genetiivimuotoja
— ymmärtää joitakin epäsäännöllisiä genetiivimuotoja: мало времени, денег, много раз, пять человек

¹⁾ Luettelossa on esitetty rakenteet, jotka oppilaiden edellytetään tuntevan lukion päättövaiheessa. Painavista syistä voidaan esitetystä luettelosta jossain määrin poiketa.

- käyttää genetiiviä
- ilmaisemaan omistajaa
- kieltoilmauksissa
- lukusanojen yhteydessä
- sanojen мало, много, немного, несколько, сколько yhteydessä
- yleisimpien prepositioiden yhteydessä: у, из, с, до, после, без
- ainesanoista määrää osoittavan sanan yhteydessä
- ilmaisemaan päiväystä
- toivotuksissa
- ymmärtää genetiivin käytön
- kielteisen lauseen objektina
- vertailussa

datiivi

- käyttää datiivia
- vastaamaan kysymykseen: kenelle
- yleisimpien datiivilla järjestyvien verbien yhteydessä: помогать, нравиться; хочется, кажется
- ilmaisemaan ikää
- persoonattomissa modaali-ilmaisuuksissa
- muissa persoonattomissa ilmaisuissa
- prepositioiden к ja по yhteydessä

akkusatiivi

- käyttää akkusatiivia
- objektina
- ilmaisemaan aikaa
- prepositioiden в, на, через yhteydessä
- postposition назад yhteydessä
- eräissä sanonnoissa, esim. играть в футбол, спасибо за цветы, за границу, садиться за стол

instrumentaali

- käyttää instrumentaalia
- с-preposition yhteydessä
- ajanilmaisuuksissa
- verbien быть, стать, работать, заниматься, интересоваться yhteydessä
- passiivilauseissa ilmaisemassa agenttia

prepositionaali

- käyttää prepositionaalia
- säännönmukaisten muotojen lisäksi у-päätteistä prepositionaalimuotoa в- ja на-prepositioiden yhteydessä
- prepositioiden в- ja на yhteydessä ilmaisemaan paikkaa ja aikaa
- yleisissä sanonnoissa: играть на гитаре, кататься на коньках
- о-preposition yhteydessä

ADJEKTIIVIT

- käyttää adjektiiveja nominatiivissa
- käyttää yleisimpiä lyhyitä adjektiiveja: должен, нужен, рад, готов, похож, прав, свободен
- ymmärtää eri sijamuodoissa olevia adjektiiveja

- komparatiivi** — käyttää
 — ee-suffiksin avulla muodostettavia komparatiivimuotoja
 — yleisimpiä epäsäännöllisiä komparatiivimuotoja
 — чем-konjunktia ilmaisemaan vertailua
 — ymmärtää
 — более ja менее-sanojen avulla muodostetut komparatiivit
 — genetiivin avulla ilmaistun vertailun

- superlatiivi** — käyttää yhdistettyä superlatiivia nominatiivissa

PRONOMINIT

- persoona-pronomininit** — käyttää persoonapronomineja
- possessiivi-pronomininit** — käyttää possessiivipronomineja nominatiivissa kaikissa suvuissa yksikössä ja monikossa
 — ymmärtää свой-pronominin ja ego, ee sekä их-pronominin käytön erot

- ЭТОТ-pronominini** — käyttää
 — этот-pronominia nominatiivissa kaikissa suvuissa yksikössä ja monikossa
 — это-pronominia muodollisena subjektina

- kysyvät pronomininit** — käyttää
 — pronomineja кто ja что
 — pronominia какой tavallisimmissa tapauksissa
 — pronominia чей nominatiivissa

- definiittipronomininit** — käyttää
 — pronomineja каждый, весь ja сам nominatiivissa sekä akkusatiivissa mm. ajan ilmauksissa

- indefiniittipronomininit** — ymmärtää -то ja -нибудь-partikkeleilla muodostetut indefiniittipronomininit

- kielteiset pronomininit** — käyttää pronominia ничего
 — ymmärtää pronominit ничто ja никакой eri muodoissa

- relatiivi-pronomininit** — käyttää pronominia который nominatiivissa
 — ymmärtää pronominin который kaikissa muodoissa

ADVERBIT

- käyttää tavallisimpia aikaa, paikkaa, tapaa, määrää ja syytä ilmaisevia adverbeja

- ymmärtää indefiniittiset adverbit где-то, где-нибудь, куда-то, куда-нибудь, некогда

- käyttää adverbien komparatiivimuotoja
 — ymmärtää adverbien superlatiivimuotojen käytön

LUKUSANAT

- perusluvut** — ymmärtää peruslukujen käytön eri sijamuodoissa
 — käyttää nominatiivissa ja nominatiivin kaltaisessa akkusatiivissa peruslukuja 1—1000, miljoona

järjestysluvut — käyttää järjestyslukuja ajan ilmaisuissa ja joissakin sanonnoissa

LAUSEOPPI

väitelauseet — käyttää myönteisiä ja kielteisiä väitelauseita

kysymyslauseet — käyttää
— kysymyslauseita, joissa on kysymyssana tai kysyvä pronomini
— intonaatiokysymyslauseita

rinnasteiset lauseet — käyttää rinnasteisia lauseita, joissa on konjunktio и, а, но, или, и - и

alisteiset lauseet — käyttää
— alisteisia sivulauseita, joissa on alistuskonjunktio что, чтобы, когда, потому что, если, хотя
— relatiivilauseita (который, где)
— ymmärtää partisiippi- ja gerundilauseilyhenteitä

passiivi- ja indefiniittilauseet — käyttää tavallisimpia indefiniittilauseita, joissa on monikon 3. persoona

— ymmärtää -ся-suffiksilla ja partisiippirakenteilla muodostettuja passiivilauseita.

9.4.7 Latinan kieli

9.4.7.1 C-oppimäärä

Tavoitteet

Lukion latinan oppimäärän tavoitteena on, että oppilas sen suoritettuaan

- vaivattomasti lukee ja ymmärtää helpohkoa latinankielistä proosaa, runoutta ja muita kielellisiä muistomerkkejä sekä suoriutuu apuneuvoja käyttäen vaativammastakin tekstistä
- kykenee interpretoimaan latinankielistä tekstiä sen muodon, sisällyksen ja esteettisen arvon kannalta ottaen huomioon sen syntyolosuhteet
- tuntee omakohtaisen tutustumisen perusteella Rooman kirjallisuuden tärkeimpiä auktoreita ja omaa käsityksen heidän tuotteidensa historiallisesta taustasta ja merkityksestä myöhempien aikojen kannalta
- pystyy tunnistamaan ja ymmärtämään sivistyspiirissämme elävää latinan kielen perintöä ja antiikin kulttuurin muotoja kirjallisuuden sekä muun sivistys- ja yhteiskuntaelämän alalla
- omaa kyvyn ja harrastuksen tutustua erilaisiin kielellisiin ilmiöihin latinan ja äidinkielen tai muun kielen alalla
- tuntee antiikin historian, yhteiskunnan ja kulttuurielämän pääpiirteet
- omaa kyvyn ja harrastuksen tutustua antiikin kirjallisuuden ja kulttuurin eri ilmiöihin ja niiden heijastumiseen eurooppalaisessa kulttuurissa.

Kielellinen ja kulttuurihistoriallinen osa-alue

Tavoitteena on sekä latinan kielen että antiikin kulttuurin tuntemus. Kieltä ja kulttuuria opitaan parhaiten ymmärtämään rinnakkain, sillä kumpaankaan ei voi syventyä toista tuntematta. Vaikka kieliaines ja kulttuuriaines tässä yhteydessä esitetään eri komponentteina, ne ovat asiallisesti sisäkkäisiä eikä niitä opetuksessa voi erottaa toisistaan.

Peruskoulun oppimäärän suorittamisen jälkeen ensimmäisenä tavoitteena on oppilaiden aikaisemmin omaksuman kielitaidon vahvistaminen ja heidän totuttamisensa entistä täsmällisempään työskentelyyn kieliaineen parissa. Kielentuntemuksen lisääminen jaetaan koko kolmivuotisen työskentelyn varrelle siten, että sen alkupuolella painopiste on kielen taivutusjärjestelmässä ja sanan-

johto-opissa, sitten syntaktisten rakenteiden hallinnassa ja lopuksi stilistiikassa.

Kieliaineeseen tutustutaan työskentelemällä itse tekstien parissa ja käyttämällä pääasiassa muuttamatonta, kirjailijoilta tai muista dokumenteista saatua alkuperäistekstiä. Teksteissä on etusijalla klassillinen kielimuoto, tasavallan loppuajan ja keisariajan alun latina. Osa oppiaineesta voi olla peräisin varhaisemmasta tai myöhemmästä latiniteetistä, aina uutta aikaa myöten.

Kulttuurihistorian osa-alue liittyy kiinteästi latinan opiskeluun jo siksi, että kieliaines on peräisin menneisyydestä eikä sen ymmärtäminen ilman riittävää asiapohjaa ole mahdollista. Tavoitteena on, että antiikin aikaisen maailman ja elämäntutkimuksen, yhteiskunnallisten olojen ja aatteellisten ilmiöiden etäisyys opitaan tiedostamaan ja samalla kohdistamaan huomio nykyajan vastaaviin ilmiöihin. Vertailu ja mahdollisten geneettisten yhteyksien löytäminen tekevät opinnot mielekkäiksi ja mielenkiintoisiksi.

Kurssit

1. kurssi Historiallinen virikekurssi

Kielellinen osa-alue

Kurssin pääpaino on historialliselta kannalta monipuolisen ja mielenkiintoisen tekstin (*Monumentum Ancyranum*) interpretoinnissa sen asiasisällön kannalta, eikä sen yhteydessä pyritä varsinaisesti uusien kieliopillisten seikkojen selvittämiseen. Sanakirjan käytön edellytyksiä varmistetaan.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

Tutustutaan antiikintutkimuksen lähteisiin ja niiden erilaisuuteen, mm. perehdytään *Monumentum Ancyranum* -tekstin alkuperään ja sen välittymismuotoon sekä siihen, mitä tietä antiikin kirjallisuus on periytynyt meidän aikaamme. Omaksutaan kreikkalaisroomalaisen maailman maantieteen perustuntemus. Selvitetään yksilön ja kansalaisen asema Rooman imperiumissa ja vertaillaan sitä varhaisempiin ja etenkin myöhäisempiin aikoihin. Tutustutaan prinssiäntä valtiollisena ilmiönä, sen aatteelliseen pohjaan ja jossakin määrin sen myöhempisiin vaiheisiin.

2. kurssi Kokoava muoto-opin kurssi

Kielellinen osa-alue

Kurssin pääpaino on proosatekstin intensiivisessä lukemisessa siten, että oppilas kurssin päättyessä pystyy vaivattomasti ja varmas-

ti tunnistamaan klassillisen latinan taivutuksessa esiintyvät tärkeimmät muodot: nominaalisen ja verbaalisen taivutuksen tärkeimmän muotoaineksen, verbien erilaisen vartalonmuodostuksen ja syntaksin alalta partisiippi- ja infinitiivirakenteiden yksinkertaisimmat tapaukset. Myös tekstin sisältöön ja sen kirjallisen esityksen muotoon on kiinnitettävä huomiota. Tekstinä käytetään esim. teosta Sallustius, Iugurtha, yhtenäinen jakso tai valikoima.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

Roomalaisen yhteiskunnan hallinto ja virat tasavallan lopulla, pääpiirteissään. Säätävastakohdat. Kysymys historiankirjoituksen luonteesta antiikin aikana, sen objektiivisuudesta ja kirjailijan tendenssistä.

3. kurssi Kokoava lauseopin kurssi

Kielellinen osa-alue

Kurssin pääpaino on latinan lauseopissa. Tavoitteena on, että oppilas kurssin päättyessä pystyy hahmottamaan ja analysoimaan latinan lauserakenteet ja erottamaan lauseiden eri lajit. Lähtökohdana ja aineksena on aluksi helpohko proosateksti (esim. sopiva ote tai valikoima Caesarilta), myöhemmin kielellisesti yksinkertainen runoteksti (esim. otteita Ovidiukselta tai Catullukselta). Tekstiaineksen yhteydessä kiinnitetään erityisesti huomiota kielelliseen ainekseen: varmistetaan sijamuotojen tuntemus; lauseiden eri lajit ja modusten käytön funktio; lauseiden rinnastaminen ja alistaminen; tavallisimmat konjunktiolauseet (modusten ja tempusten käyttö), infinitiivirakenteet, participium coniunctum, ablativus absolutus.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

Tekstin tulee olla sellaista, että se samalla tarjoaa myös sopivia lähtökohtia kulttuurihistoriallisten asioiden käsittelyyn: roomalainen sotilasmahti ja sotilastavat, Keski-Euroopan roomalaistumisen alku; roomalainen elegia ja muu pienimuotoinen lyriikka.

4. kurssi Mytologian maailma

Kielellinen osa-alue

Syvennetään ennen opittuja asioita. Tutustutaan runokielen erikoisuuksiin ja stilistiikan ilmiöihin.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

Tutustuminen kreikkalais-roomalaisen antiikin kuvitteelliseen ja esteettiseen maailmaan yhden roomalaisen runoilijan, Ovidiuksen, tuotannon avulla. Tekstiksi valitaan jokin yksityinen runotuote, esim. Metamorfoosit, jota käytetään valaisemaan runouden muotoa ja sisällystä yleensä. Tekstistä valitaan jokin eheä, mytologisen aiheensa kannalta kiinnostava ote. Tutustutaan joihinkin keskeisiin mytologian aihepiireihin ja niiden käsittelyyn antiikin aikana ja myöhemmin (kirjallisuudessa ja kuvataiteissa).

5. kurssi Puhetaito

Kielellinen osa-alue

Syvennetään edelleen latinan lauseopin tuntemusta. Tutustutaan roomalaisessa puhetaidossa käytettyihin tyylikeinoinhin (mm. puheen rakenne, kielikuvat).

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

Tutustuminen Ciceron elämään, persoonallisuuteen ja hänen asemaansa Rooman politiikassa; tekstinä käytetään jotakin Ciceron puhetta, esim. In Catilinam I tai De imperio Cn. Pompei, sopiva jakso tai valikoima. Nykyajan joukkoviestinnän ja antiikin ajan puhetaidon tyylikeinojen ja vaikutustapojen vertailu.

6. kurssi Roomalainen eepos

Kielellinen osa-alue

Syvennetään latinan muoto- ja lauseopin sekä metriikan tuntemusta (heksametri). Perehdytään epiikan taidekielen yksityiskohtiin sekä kiinnitetään huomiota runokielen elävyyteen.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

Runoilija Vergiliuksen elämä ja tuotanto; tutustuminen Aeneis-eepokseen, jokin sopiva jakso tai valikoima. Vergiliuksen Aeneis-eepoksen merkitys Rooman kulttuurielämässä ja aatehistoriassa (mm. Rooma-aate). Rooman tarunomaiset varhaisvaiheet.

7. kurssi Roomalainen maailmankatsomus

Kielellinen osa-alue

Kirjeiden ja dialogien tyyli ja sen yhteydet jokapäiväiseen kielenkäyttöön. Abstraktisten käsitteiden ilmaiseminen latinassa; tutustuminen filosofiseen ja tieteelliseen terminologiaan ja sen jatkuvuuteen eurooppalaisissa kielissä.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

Roomalaisten eettiset ja moraaliset käsitykset; ihmissuhteet roomalaisessa yhteiskunnassa. Tutustuminen antiikin neljään tärkeimpään filosofiseen suuntaukseen ja roomalaisille tyypilliseen elektismiin Ciceron ja Senecan kirjeiden ja tutkielmien perusteella (sopi-va valikoima).

8. kurssi Horatius

Kielellinen osa-alue

Runokielen tuntemuksen syventäminen lyriikan kielen kannalta: taiteellinen kompositio, tärkeimmät lyyriset runomitat.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

Horatiuksen elämä ja tuotanto, hänen kirjallisuushistoriallinen lähtökohtansa ja vaikutuksensa; valikoima Horatiuksen oodeja. Runouden asema ja tehtävä yhteiskunnassa (vertailukohtana Catullus). Kirjallinen riippuvuus ja tekijänoikeus antiikin aikana.

9. kurssi Livius

Kielellinen osa-alue

Proosatekstin lukemiseen ja käsittelyyn tarvittavien valmiuksien varmistaminen: kyky ymmärtää vaikeahkon latinankielisen proosan pääsisältö ilman apuvälineitä ja kyky tulkita olennaisten jaksojen yksityiskohdat tarkasti ja oikein.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

Antiikin historiankirjoituksen luonne; lähteiden käyttö, historiankirjoittajien työskentelytapa ja luotettavuus. Liviuksen *Ab urbe condita* -teoksen kokonaisuus ja funktio sekä jokin sopiva valikoima (esim. 1. 21. 33—35 kirjoista). Rooman tasavallan valtiomuoto ja yhteiskunnalliset käsitykset.

9.4.7.2 D-oppimäärä

Tavoitteet

Kurssimuotoisen lukion latinan opetussuunnitelmassa on kaksi tavoitelinjaa: kielitaidollinen ja kulttuurihistoriallinen. Ne tukevat toisiaan ja määräävät oppisisältöjen valinnan.

Alkeisvaiheen (kurssit 1–4) aikana käytetään pääasiallisesti muokattua tekstiainesta, siirtymävaiheen (kurssi 5–6) aikana muokatun tekstin ohella lyhyitä näytteitä autenttisista teksteistä ja auktorivaiheen (kurssit 7–8) aikana pääasiallisesti autenttisia tekstejä.

Latinan D-oppimäärän (8 kurssia) suoritettuaan oppilas

- pystyy pääpiirteittäin ymmärtämään helpohkon, joko antiikin tai myöhemmän ajan latinaa edustavan tekstin sisällön
- pystyy rinnakkaiskäännöksen avulla hahmottamaan vaikeam- paikin latinalaista tekstiä
- pystyy sanakirjan avulla tekstin yksityiskohtaiseen tulkintaan
- pystyy liittämään tekstin sen kulttuurihistorialliseen taustaan.

Kielitaidollisina erityistavoitteina on, että oppilas

- pystyy tunnistamaan perussanaston ja ymmärtämään siihen kuuluvien sanojen päämerkityksen ilman sanakirjaa
- pystyy käyttämään sanakirjaa perussanaston aktuaalisen merkityksen täsmentämiseen ja outojen sanojen merkityksen selvittämiseen kulloisessakin tekstiyhteydessä
- hallitsee aktiivisesti ydinsanaston ja siihen kuuluvien sanojen tärkeimmät merkitykset, taivutuksen ja käytön
- pystyy käyttämään ydinsanaston tuntemustaan, johdannaisten ja yhdyntäisten merkityksen selvittämiseen
- pystyy tunnistamaan ja hallitsee aktiivisesti keskeiset sana- ja lauserakenteet sekä ymmärtää virkkeiden sisäiset alistussuhteet
- pystyy ymmärrettävästi ääntäen lukemaan latinankielistä tekstiä.

Kulttuurihistoriallisina tavoitteina on, että oppilas

- on saavuttanut yleiskuvan roomalaiskulttuurin ja sen perustana olevan kreikkalaiskulttuurin pääpiirteistä
- tajuaa antiikin kulttuurin heijastumisen myöhempään eurooppalaiseen ja erityisesti oman maamme kulttuuriin.

Koska latinan opetuksen tarkoituksena on myös tukea muiden kielten opiskelua, sen lisätavoitteena on, että oppilas

- pystyy käyttämään latinantaitoaan muiden kielten, erityisesti romaanisten kielten ja englannin, opinnoissa
- pystyy käyttämään latinantaitoaan hyväkseen oman äidinkielen

sä sivistyssanaston sekä eri alojen oppisanaston omaksumisessa ja ymmärtämisessä.

Alkeisvaihe (kurssit 1–4)

Alkeisvaiheen tavoitteena on, että oppilaalle syntyy pääpiirteittäinen yleiskuva sekä latinan kielestä että antiikin kulttuurista ja sen jälkivaikutuksesta.

Koko alkeisopetuksen painopiste on voimakkaasti kielitaidon osa-alueella. Tavoitteena on, että oppilas alkeisvaiheen aikana saavuttaa latinankielisten lauseiden jäsentämisessä sellaisen taidon, että hän kohtuullisen siirtymävaiheen jälkeen pystyy lukemaan helpohkoja auktoritekstejä.

Siirtymävaihe (kurssit 5–6)

Siirtymävaiheen tarkoituksena on vahvistaa ja syventää oppilaiden muoto-opin ja ydinsanaston hallintaa sekä kehittää heidän virkkeenhahmotuskykyään auktoritekstien luvun edellyttämälle tasolle. Opetuksessa käytetään edelleenkin pääasiallisesti muokattua, mutta lauseopillisesti yhä monimutkaisempaa tekstimateriaalia. Tuomalla tietoisesti mukaan myös muokkaamatonta alkuperäistä tekstiä sekä etenemällä sanastollisesti ydin- ja perustason ulkopuolelle — kulttuurihistoriallisten aihepiirien mukaan — luodaan myönteinen ja vastaanottava asenne tulevaa auktorivaihetta kohtaan.

Kielellinen ja kulttuurihistoriallinen aines nivoutuvat kiinteästi toisiinsa. Latinalaisen tekstin tehtävä kulttuurihistoriallisten tietojen välittäjänä on siirtymävaiheessa suurempi kuin alkeisvaiheessa.

Auktorivaihe (kurssit 7–8)

Auktorivaiheessa lähestytään vähitellen lopullista tavoitetasoa. Niistä tilanteista, joissa aidot tekstit ylittävä ”helpohkon tekstin” tason, selvittää in casu opettajan ja oppilaiden yhteistyöllä. Koska eri opetusryhmien ja yksilöiden edistyminen kohti tavoitetasoa vaihtelee, opettaja arvioi tilanteen kunkin ryhmän kohdalla erikseen ja laatii siltä pohjalta yksityiskohtaisen opetusohjelman yhteistyössä oppilaiden kanssa. Eriyttämismahdollisuuksia on runsaasti. Tekstinymmärtämistaitoa kehitetään myös sovellettujen tekstien (esim. muokattujen kirjailijaelämäkertojen) avulla, mutta ylioppilaskokeen ei anneta liikaa varjostaa tätä latinan opetuksen antoisinta vaihetta.

Auktorivaiheen kielitaidollisina yleistavoitteina on, että oppilaat — ymmärtävät pääsisällön aidosta, vaikeusasteeltaan kohtuullisesta proosa- ja runotekstistä sekä osaavat käyttää sanakirjaa, kielioppia ja mahdollisesti muitakin lähdeteoksia tekstissä esiintyvien erityisongelmien ratkomiseen

- pystyvät ottamaan selkoa vaativammastakin tekstistä yksityiskohtaisten kommentaarien ja/tai rinnakkaiskäännöksen avulla
- pystyvät tajuamaan lukemaansa tekstiin sisältyviä esteettisiä arvoja sekä tekemään joitakin tyyliä koskevia huomioita.

Tavoitteiden määrittelyssä ilmaus ”helpohko teksti” tarkoittaa joko aitoa tai muokattua, mahdollisimman pitkälle alkuperäistä tekstiä, proosaa tai runoa. Päätökokeeseen valittu teksti yleensä muokataan, koska sen on tavoitettava hyvinkin heterogeenisiä opetusryhmiä.

Kurssit

1. kurssi Litterarum radices

Kielitaito

- latinan ääntäminen
- latinan deklinaatiojärjestelmän sekä verbin persoonataivutus käsitteinä
- lauseenmuodostuksen pääperiaatteet
- nominatiivi ja akkusatiivi muoto-opillisesti; näiden sijojen keskeiset lauseopilliset funktiot
- sanakirjan käytön alkeet.

Kulttuurihistoria

- latinan kieli ja antiikki käsitteinä; antiikin kansat
- indoeurooppalainen kieliperhe; latina roomaanisten kielten äitinä
- antiikin ilmentymiä nykyajassa
- Rooma matkailukohtena; Italian maaseutu; Pompeiji.

2. kurssi Vita antiqua

Kielitaito

- genetiivi, datiivi ja ablatiivi muoto-opillisesti ja niiden keskeiset lauseopilliset funktiot; lokatiivi
- appositio alustavasti; imperfekti — perfekti
- acc.c.inf. alustavasti.

Kulttuurihistoria

- yksityinen ja julkinen elämä antiikin roomalaisessa suurkaupungissa ja pikkukaupungissa.

3. kurssi **Varia facta et ficta**

Kielitaito

- sijamuotojen kertausta muoto- ja lauseopillisesti; adjektiivien ja adverbien vertailu
- futuuri; konjunktiiivi pää- ja sivulauseissa
- abl. abs. alustavasti

Kulttuurihistoria

- tutustuminen antiikin roomalaiseen kulttuurielämään; Kreikan kulttuuri Rooman kulttuurin taustana;
- kasvatus Roomassa
- antiikin taruperinne

4. kurssi **Ab urbe condita**

Kielitaito

- passiivin persoonamuodot
- yhteenvedo verbiopista

Kulttuurihistoria

- Rooman historian pääpiirteet

5. kurssi **De viris illustribus**

Kielitaito

- yhteenvedo verbiopista
- nominatiivin ja akkusatiivin lauseopilliset funktiot.

Kulttuurihistoria

- Rooman historian merkittäviä henkilöitä.

6. kurssi **"Excudent alii . . ."**

Kielitaito

- genetiivin, datiivin ja ablatiivin lauseopilliset funktiot.

Kulttuurihistoria

- antiikin Kreikan kulttuuri ja sen vaikutus Rooman kulttuuriin
- antiikin kulttuuri länsimaisen kulttuurin perustana.

7. kurssi *Litterarum fructus dulces*

Kielitaito

- epäsuora esitys, erilaiset sivulauseet, periodirakenne.

Kulttuurihistoria

- Rooman kirjallisuuden eri lajeja ja niiden keskeisimmät edustajat.

8. kurssi *Specimina posterioris latinitatis; "Nosce te ipsum"*

Kielitaito

- jälkilatinan erityispiirteet
- muoto- ja lauseopin kertausta.

Kulttuurihistoria

- antiikinjälkeinen latinankielinen kirjallisuus
- antiikin ajan filosofia
- humanismi.

9.4.8 Kreikan kieli

D-oppimäärä

Tavoitteet

Kreikan oppimäärän suoritettuaan oppilas

- a) pystyy lukemaan ja ymmärtämään helpohkoa tai helponnettua kreikan kielellä kirjoitettua proosaa sekä kykenee apuneuvoja käyttäen tulkitsemaan alkuperäistä proosaa ja keskeistä runomuotoista ilmaisua sekä kielen että sisällön puolesta
- b) tuntee tavoitteen (a) edellyttämässä määrässä kreikkankielisiä kirjailijoita, kirjallisuuden eri lajeja ja kirjallisuuden taidekieliä sekä kirjallisten tuotteiden henkistä ja aineellista taustaa
- c) omaa kyvyn ja harrastuksen tutustua erilaisiin kielen olemukseen ja toimintaan, esiintymismuotoihin ja normeihin sekä muuttumiseen liittyviin kielellisiin ilmiöihin
- d) pystyy tunnistamaan ja ymmärtämään antiikin Kreikasta periytyneitä tai lainattuja kielen ja kulttuurin elementtejä muissa tuntemissaan kielissä ja myöhemmissä kulttuureissa yleensä sekä varsinkin omassa kulttuurissamme
- e) omaa kyvyn ja harrastuksen hyödyntää antiikin, erityisesti Kreikan kulttuurin tuntemustaan eri aloilla sekä osaa asennoitua kriittisesti kulttuurien eri ilmenemismuotoihin ja vertailla niitä.

Kielellinen ja kulttuurihistoriallinen osa-alue

Oppimäärä rakentuu antiikin Kreikan alkuperäisen materiaalin varaan. Kreikkalaisista lähteistä saadun tekstimateriaalin avulla perehdytään keskeiseen kielelliseen ainekseen siten, että alkuperäistekstiä käytetään oppimäärän alkupuolella mukailtuna, helponnettussa muodossa, ja vähitellen siirrytään mukailemattomaan materiaaliin. Päähuomio on klassillisessa attikalaisessa proosassa.

Oppimäärän loppupuolella siirrytään lisäksi muihin taidekielen muotoihin (mm. runouden taidekielet).

Kulttuurihistoriallisella osa-alueella keskeisenä aiheena on 400- ja 300-luvun Ateenan kaupunkivaltion henkinen ja aineellinen elämä, sen erityispiirteet ja miten se erosi muista kreikkalaisista ja ulkopuolisista yhteisöistä. Opintojen loppupuolella tutustutaan aikaisempiin kreikkalaisen kulttuurin piirteisiin (mykeeneläinen aika sekä 700—600 -luku) sekä sen myöhempiin muotoihin (hellenistinen aika). Erityistä huomiota kiinnitetään niihin instituutio-

hin, jotka poikkeavat nykyisistä sekä niihin, jotka Rooman valtakunta omaksui ja siirsi myöhempiin aikoihin.

Kreikan oppimäärä tukee peruskoulusta lukioon jatkuvan latinan opintoja sekä kielellisesti että varsinkin antiikin henkisen ja aineellisen kulttuurin tuntemuksen kannalta. Kreikka kuuluu näin ollen luontevasti lukiossa tarjolla olevien kielten joukkoon niissä kouluissa, joissa opiskellaan latinan C-oppimäärää. Kreikan opettamista ei kuitenkaan ole rajoitettu vain näihin kouluihin, vaan kreikkaa voidaan niin haluttaessa opettaa muissakin kouluissa. Kreikan opinnot tukevat myös nykykielten opintoja, koska opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota sananmuodostukseen, semantiikkaan ja sanaston lainautumiseen myöhempiin kielimuotoihin ja nykykieliin.

Kurssit

1. kurssi Ateena. Nominiopin peruskurssi

Kielellinen osa-alue

- kreikankielisen tekstin luonne: ilmaus, lause, lauseenjäsenet ja kytkennät (artikkeli, partikkelit)
- sanajärjestyksen perusteet, sijajärjestelmä ja prepositiot
- nominioppi: 1., 2. ja alustavasti 3. deklinaatio, artikkeli, pronominit ja adjektiivit
- verbioppi: aktiivin ja mediumin indikatiivin preesens sekä apuverbi; imperatiivi.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

- Perikleen ajan Ateenan kaupunkivaltio, sen olemus ja sen kontaktit muuhun Kreikkaan ja siirtokuntiin; yksilön asema kaupunkivaltioyhteisössä
- kreikkalaisen maailman maantieteen perustuntemus
- pääkohdat Kreikan klassisen ajan historiasta: persialaissodot ja peloponnesolaissota; sotien vaikutus erityisesti Ateenan kaupunkivaltioyhteisöön.

2. kurssi Moraali. Verbiopin peruskurssi

Kielellinen osa-alue

- ilmaisu: kieltolause, kysymyslause, indefiniittinen ilmaisu, puuttelu, vannotukset
- nominioppi: 3. deklinaation paradigmot, adjektiivit ja pronominit, adjektiivien komparaatio
- verbioppi: aktiivin ja mediumin imperfekti, aoristi ja futuuri, apuverbin preteriti; nominaalimuodot; verbivartalon paradigmaattinen vaihtelu.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

- käyttäytymissäännöt: laki ja tapa; pitkällisen sodankäynnin vaikutus yksilön ja yhteisön käyttäytymismalleihin
- Sokrates ja sofistit: teoria ja käytäntö Aristofaneen ja Platonin silmin.

3. kurssi

Attikalaisen komedian yhteiskuntakritiikki. Syntaksin peruskurssi

Kielellinen osa-alue

- nominioppi: relatiivipronomini, adverbien komparaatio
- verbioppi: atemaattisen taivutuksen perusteet, optatiivinen preesens ja aoristi, 3. persoonan imperatiivi; passiivi
- syntaksi: genetiivi- ja dativisyntaksi, partisiipin käyttö, genetiivus absolutus.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

- Aristofanes: Linnut, Ampiaiset, Lysistrate, Akarnalaiset (utopia, oikeuslaitos, naisen asema, sota ja rauha).

4. kurssi

Naisen asema Ateenan yhteiskunnassa. Syntaksin jatkokurssi

Kielellinen osa-alue

- puheen osat ja argumentointitavat, prosodian sääntöjä, taidekielet
- nominioppi: substantivointi
- verbioppi: atemaattinen taivutus, passiivinen aoristi ja futuuri, perfekti, konjunktiiivi, perfektin futuuri
- syntaksi: ehtolauseet, modaalipartikkeli, lauseenvastikkeet, silvulauseoppia, epäsuora esitys
- metriikka: jambinen trimetri

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

- naisen asemaa koskevia eettisiä käsityksiä
- mytologiaa

5. kurssi

Ateenalaisten käsitys oikeudesta. Retoriikka

Kielellinen osa-alue

- idiomatiikka
- nominioppi: verbaaliadjektiiivi, lukusanat, duaali
- verbioppi: atemaattinen taivutus (jatkoa), pluskvamperfekti, duaali

— syntaksi: konjunktiolauseet, kielteiset sivulauseet, accusativus absolutus, konjunktiiivi päälauseessa.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

— oikeuslaitos, käytäntö ja teoria Platonin ja Demostheneen kuvaamana
— mytografia: miten Zeus antoi oikeuden ihmisille.

6. kurssi Jumalat, kohtalo ja ihminen. Tekstikurssi I

Kielellinen osa-alue

— tutustuminen kahteen taidekieleen: Herodotoksen taidekieli, epiikan taidekieli
— epiikan prosodia, eepinen heksametri

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

— uskonto ja mytologia: jumalat, kohtalo, ihminen, sankarit

7. kurssi Lyriikka. Tekstikurssi II

Kielellinen osa-alue

— tutustuminen joidenkin lyyrikoiden teksteihin: Solon, Theognis, Alkaios, Sapfo, Anakreon
— lyriikan taidekielet
— lyyrysten mittojen perusteet.

Kulttuurihistoriallinen osa-alue

— lyriikan yhteiskunnallinen tausta
— persoonallinen lyriikka

8. kurssi Tekstikurssi III

Kolmannen tekstikurssin sisältö valitaan vapaasti joko hellenistisen ajan, roomalaisajan ja bysantin teksteistä (kirjalliset tekstit, piirto-
kirjoitukset, papyrukset) tai syventäen niiltä kirjailijoilta, joihin on
tutustuttu aikaisemmin.

9.4.9 Espanjan kieli

D-oppimäärä

Yleistavoitteet

Opetuksen on pyrittävä luomaan opiskelijassa myönteisiä asenteita espanjan kieltä kohtaan sekä halua oppia espanjaa itsenäisesti lisää.

Oppimäärässä oppilas tutustuu Espanjan ja koko espanjalaisen kielialueen elämänmuotoon ja kulttuuriin. Tämä avartaa oppilaan näkemystä ja opettaa häntä hyväksymään vieraiden kansojen tapoja. Kulttuuritietoa pyritään välittämään jo ensimmäisistä kurseista lähtien, aluksi lähinnä eri kielenkäyttötilanteiden yhteydessä, espanjan kielelle ominaisia kommunikaatiomalleja harjoiteltaessa.

Voidakseen puhua ja kirjoittaa espanjaksi myös Suomesta oppilaan on osattava ainakin suomalaisen elämänmuotoon ja kulttuuriin liittyvien avainsanojen espanjalaiset vastineet.

Opetuksen on pyrittävä siihen, että oppilas käyttää arastelematta espanjaa omaksumansa kieliaineksen rajoissa. Koska romaaninen kieli melkoisesti poikkeaa oppilaan aikaisemmin oppimista kielistä ja koska sen rakenteisto on runsas, voidaan näin lyhyen oppimäärän ja ajan rajoissa saavuttaa melko vaatimaton kielenkäytön valmius. Oppimäärän on silti aktiivisenkin kielenkäytön alalla taattava oppilaille sellainen kielitaito, että hän voi käyttää sitä hyväkseen lukio-opintojen jälkeen.

Kirjoitetun espanjan tuottamisessa on tavoitteena kertoa yksinkertaista kieltä käyttäen itsestään, ympäristöstään ja suunnitelmistaan.

Oppimäärässä oppilas saavuttaa laajemman ymmärtämistaidon kuin kielen aktiivisen käyttämisen taidon. Kuuden ensimmäisen kurssin tulisi sisältää erilaisia espanjan ymmärtämistä harjoittavia tekstejä, aluksi tosin varsin yksinkertaisia.

Kolmannen luokan aikana tavoitteena on antaa oppilaille heidän siihen mennessä oppimaansa suppeaa peruskielitaitoa täydentävää kieliainesta. Jotkin verbiopin rakenteet ehditään käsitellä vasta nyt. Tavoitteena on lisäksi tutustua ekstensiivisesti lukien joihinkin ajankohtaisaiheisiin ja harjoitella edelleen kuullun tekstin ymmärtämistä.

Oppimäärän taidolliset tavoitteet

Oppimäärän taidolliset tavoitteet kielenkäytön eri osa-alueilla

Puheen ymmärtäminen

Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää oppimääränsä rajoissa hänelle suunnattua puhetta tutuissa tilanteissa, niin että hän reagoi kuulemaansa tilanteen edellyttämällä tavalla.

Toisena tavoitteena on, että oppilas pääkohdittain ymmärtää keskeiseen sanavarastoon perustuvaa selostavaa puhetta, joka käsittelee eri aihepiirien yleisiä kysymyksiä.

Puhuminen

Tavoitteena on, että oppilas pystyy osallistumaan jokapäiväisiin tilanteisiin liittyviin keskusteluihin, esittämään yksinkertaisia tiedusteluja ja pyyntöjä sekä kertomaan lyhyesti omaan elämänsä liittyvistä asioista.

Tekstin ymmärtäminen

Tavoitteena on, että oppilas ilman apuneuvoja osaa lukea hieman vierastakin sanastoa sisältäviä viestejä, ohjeita, selostuksia, lehtiarikkeita ja kaunokirjallista tekstiä olennaisen sisällön ymmärtäen.

Apuvälineitä käyttäen oppilas saa selon vaikeahkoistakin espanjankielisistä teksteistä, jotka liittyvät esimerkiksi työelämään tai tiedonhankintaan.

Kirjoittaminen

Tavoitteena on, että oppilas osaa ilman apuvälineitä laatia ymmärrettäviä vastauksia tiedusteluihin, lyhyitä viestejä sekä kertoa itsestään, elinympäristöstään ja kokemuksistaan.

Oppimäärän taidolliset tavoitteet eri kielenkäyttötilanteissa

Henkilökohtaiset kontaktit

Selviytyäkseen henkilökohtaisista kontakteista oppilaan tulee espanjan kielellä oppimääränsä rajoissa kyetä

— ymmärtämään puhetta niin, että hän pystyy reagoimaan kuulemaansa tilanteen edellyttämällä tavalla

— puhumaan kieltä ymmärrettävästi ja ylläpitämään keskustelua

— ymmärtämään ja laatimaan yksinkertaisia henkilökohtaisia kirjallisia viestejä.

Jokapäiväiset palvelutilanteet

Selviytyäkseen jokapäiväisistä palvelutilanteista oppilaan tulee oppimääränsä rajoissa pystyä ymmärtämään ja käyttämään kieltä

suullisesti ja kirjallisesti ymmärrettävästi ja niin virheettömästi, että hän voi toimia palvelusten käyttäjänä ja tarjoajana tilanteen edellyttämällä tavalla käyttäen yksinkertaisia ilmauksia/ilmaisuja.

Tiedon hankkiminen

Pystyäkseen hankkimaan tietoa oppilaan tulee oppimääränsä rajoissa kyetä

- ymmärtämään lukemaansa tekstiä pääkohdittain erilaisissa tiedonhankintatilanteissa käyttäen hakuteoksia
- jäsentämään hankkimansa tieto ja esittämään se tarvittaessa äidinkielellään.

Oppimäärän tiedolliset tavoitteet

Oppisisältöjen valinta

Tavoitteet määräävät sisältöjen valinnan. Sanasto ja rakenteet valitaan siten, että oppilas niiden avulla pystyy selviytymään yksinkertaisista kielenkäyttötilanteista. Ääntämisen ja kirjoittamisen taidoissa pyritään siihen, että niiden avulla välitetty viesti ymmärretään. Koska lukiossa alkava kurssi on melko suppea, on oppisisältöjen rajoituttava kielen keskeisiin rakenteisiin ja yleisimmin toistuvaan sanastoon. Aktiivisesti hallittaviksi valitaan käyttökelpoisimmat sanat, sanonnat ja rakenteet.

Oppiaineksen tulee olla ajankohtaista ja oppilasta kiinnostavaa sekä välittää tietoa espanjaa puhuvien maiden oloista. Sen tulee sisältää runsaasti puhevalmiutta kehittäviä luontevia dialogeja, jotta oppimäärässä tärkeällä sijalla oleva suullinen kielitaito kehityisi.

Sanasto

Sanoja ja sanontoja tulee voida käyttää mahdollisimman monissa tilanteissa. Sanojen yleisyys ja aihepiirin vaatimukset ovat määrääviä kriteereitä.

Ääntäminen ja intonaatio

Oppilaan tulee oppia ymmärtämään hidastempoista, luontevaa puhetta ja tunnistamaan espanjan kielen väite- ja kysymyslauseiden intonaatio.

Oppilaan tulee oppia ääntämään espanjan kielen äänteet ja käyttämään puheessaan mahdollisimman oikeata intonaatiota. Eri-tyistä huomiota on kiinnitettävä kysymyslauseiden intonaatioon.

Rakenteet

Rakenteista pyritään valitsemaan kielen kaikkein keskeisimmät, sellaiset, joita voidaan käyttää mahdollisimman monissa tilanteissa. Rakenteiden oppimisen tulee auttaa oppilasta ilmaisemaan

ajatuksiaan ja johtaa oppimäärän kokonaistavoitteiden saavuttamiseen.

Rakenteet on pyritty jakamaan tasaisesti eri kursseille. Tärkeimmät rakenteet opetetaan kahden ensimmäisen lukuvuoden aikana. Kolmannen lukuvuoden kursseihin jää joitakin tunnistettaviksi tarkoitettuja rakenteita.

Kurssit

1. kurssi **Buenos días, soy . . .**

Painotus

Kurssin pääpaino on ääntämisen ja intonaation oppimisessa. Aihepiireinä ovat tervehdykset, pyynnöt, esittäytyminen sekä suhde lähiympäristöön.

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- tunnistamaan ja erottamaan toisistaan kaikki espanjan kielen äänteet
- ymmärtämään yksinkertaisia tervehdyksiä, pyyntöjä, kysymyksiä ja vastauksia
- toistamaan kuulemansa mallin mukaan sanoja ja lauseita
- ymmärrettävästi äänten vastaamaan hänelle esitettyihin tervehdyksiin, pyyntöihin ja yksinkertaisiin kysymyksiin sekä itse esittämään niistä
- lukemaan ääneen yksinkertaista tekstiä

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtämään lukemaansa yksinkertaista tekstiä
- kirjoittamaan yksinkertaisia sanelukirjoituksia

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- tervehtiminen ja hyvästely
- esittäytyminen, esitteleminen
- kiittäminen, anteeksipyyntö
- päivämäärät, viikonpäivät
- kellonajat
- perhepiiri
- asuinpaikan ilmoittaminen.

Keskeiset rakenteet

- epämääräinen ja määräinen artikkeli
- substantiivien yksikkö ja monikko
- adjektiivien taivutus
- kansallisuusadjektiivien taivutus
- adjektiivinen possessiivipronomini
- hay, ser, estar
- intonaatiokysymys
- kieltolause
- qué, cómo, quién, cuál, dónde, cuándo
- genetiivi
- lukusanoja
- säännöllisten verbien preesens
- muutamien epäsäännöllisten verbien preesens.

2. kurssi

Día a día

Painotus

Kurssi pyrkii kehittämään oppilaan puheenymmärtämis- ja puhumistaitoa. Kurssin pääpaino on suullisen kommunikaation harjoittamisessa.

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtämään yksinkertaista keskustelua jokapäiväiseen elämään liittyvistä aiheista, kuten ostosten teosta, kahvilassa asiomisesta ja asuinympäristöstä
- keskustelemaan yllämainituista jokapäiväisen elämän aiheista.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtämään edellisiin aiheisiin liittyviä helppoja tekstejä
- kirjoittamaan lyhyitä, yksinkertaisia viestejä.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- ostosten teko
- asuinympäristö
- sää
- vaatetus
- puhelimen käyttö
- aamiainen.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- henkilöobjekti

- persoonapronominin objekti- ja datiiviadverbiaalimuodoista yksikön ja monikon 3. (*lo, la, le, los, las, les*)
- *ir a* + infinitiivi
- demonstratiivipronominit
- *tener que* + infinitiivi
- *poder, querer*
- yhdistetty perfekti.

3. kurssi **En la ciudad y en el campo**

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtämään yksinkertaista matkustamiseen ja ateriointiin liittyvää keskustelua
- osallistumaan yksinkertaiseen keskusteluun jokapäiväisen elämän aiheista, kuten kulkuneuvojen käytöstä ja aterioinnista
- ilmaisemaan mielipiteitään.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtämään edellä mainittuja aihepiirejä käsittelevää, jonkin verran vierasta sanastoa sisältävää tekstiä
- selostamaan kirjallisesti edellä mainittuihin aihepiireihin liittyviä tapahtumia tai omia kokemuksia.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- matkustaminen
- retkeily
- ateriointi
- asioiminen.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- imperatiivi
- refleksiivinen passiivi
- adjektiivinen vertailu
- *gustar, parecer, doler, hacer falta*
- kaikkien persoonapronominien objekti- ja adverbiaalimuodot
- adverbit
- adverbien vertailu
- refleksiiviverbit.

4. kurssi **En España**

Painotus

Kurssin pääpaino on edellisten kurssien aikana keskeisen kieliai-
neksen mieleen palauttamisessa.

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää hänelle suunnattua yksinkertaista puhetta
- osallistuu yksinkertaiseen keskusteluun espanjalaisesta elämästä.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää melko yksinkertaista kertovaa tekstiä.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- espanjalaisen arkea, juhlaa ja lomanviettoa.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertaus
- käsky- ja kieltomuodot teititeltäessä
- imperfekti ja yksinkertainen perfekti
- painollinen possessiivipronomini.

5. kurssi **La vida cotidiana y mi país**

Painotus

Kurssin pääpaino on oppilaan puhevalmiuden kehittämisessä.

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää olennaisen sisällön jokapäiväisistä tapahtumista
- osaa kertoa itsestään, asuinympäristöstään ja maastaan.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää kurssin aihepiireihin liittyviä tekstejä, joiden sanasto on vaativampaa kuin ennen
- osaa kirjoittaa lyhyesti ja yksinkertaisesti itsestään, asuinympäristöstään ja maastaan.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- asuinympäristöni
- kotimaani
- yksinkertainen uutismateriaali.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- indefiniittipronominit
- relatiivipronominit
- lause, jossa on kaksi painotonta pronominia
- futuuri
- konditionaali.

6. kurssi Projectos y estudios

Painotus

Kurssin pääpaino on tekstinymmärtämistaidon kehittämisessä.

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- osaa seurata jo hänelle vierastakin sanastoa sisältävää selostavaa puhetta ymmärtäen sen olennaisen sisällön.

Kirjallinen kommunikaatio

- saa selkoa tekstistä, jossa on yhä vaativampia rakenteita ja sanastoa
- osaa laatia ymmärrettäviä tiedusteluja sekä laatia kirjeen.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja käyttötilanteita

- opiskelu ja harrastukset
- espanjankielisen maailman esittely
- kirjeenvaihto.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- subjunktiivin käyttö pääpiirteissään
- irreaalinen ehtolause
- ”tulla joksikin” verbin vastineet.

7. kurssi **El mundo hispanohablante**

Painotus

Kurssin pääpaino on suullisessa kommunikaatiossa sekä ymmärtämistaitojen kehittämisessä.

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- pystyy seuraamaan kurssin aihepiirejä selostavaa puhetta melko vaivattomasti
- osaa lyhyesti kertoa kurssin aikana luetuista asioista.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää kurssin aihepiirejä käsitteleviä tekstejä, joissa on oppilaalle vierasta sanastoa
- osaa kirjoittaa lyhyesti espanjankielisistä maista apuneuvoja käyttäen.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- espanjankieltä puhuvien maiden:
  - historia
  - maantiede
  - yhteiskunnalliset olot
  - talous.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- subjunktiivi (jatkoa).

8. kurssi **Aspectos de la cultura hispana**

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää melko vaivattomasti helpohkoja puhutun tekstin ymmärtämistehtäviä
- osaa lyhyesti kertoa kurssin aikana luetuista asioista.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää kurssissa luettua, sanastollisesti ja rakenteellisesti vaikeahkoa tekstiä
- osaa kertoa lyhyesti (ehkä apuneuvoja käyttäen) mielikirjailijastaan, -musiikistaan tai -taidelajistaan.

Oppisisällöt

Aihepiirejä

- taide
- kirjallisuus
- kuvataiteet
- teatteri
- elokuva
- musiikki.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- infinitiivin edellä käytettävät prepositiot
- prepositioiden käyttö adjektiivien ja verbien kanssa.

Rakenneluettelo

Espanja D-kieli (lukion I luokalta alkava kieli)

Saamansa opetuksen perusteella, ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti, oppilas

osaa

ymmärtää

ARTIKKELIT

- erottaa artikkelin avulla epämääräisen ja määräisen toisistaan: *un/o, una, el, la, los, las* rakenteen *lo bueno*
- käyttää artikkelia *el* painollisella *a*:lla alkavan feminiinisukuisen sanan edessä
- käyttää muotoja *unos, unas*
- sulauttaa prepositiot *a* ja *de* artikkeliin: *al, del*
- selvittää omistussuhteita: *del, de la, de los, de las*
- käyttää artikkelia tapauksissa *el señor Gómez/Señor Gómez*

SUBSTANTIIVIT

- erottaa maskuliini- ja feminiinisukuiset sanat ja tuntee tavallisimmat *-a*-päätteiset maskuliinisubstantiivit ja *-o*-päätteiset feminiinisubstantiivit
- muodostaa *-s, -es(-ces)*-päätteiset monikot
- muodostaa yhdyssanat esim. *número de teléfono*
- diminutiivimuotoja kuten *mesita, pobrecito*
- tapaukset *el/los jueves, el/los rascacielos*

ADJEKTIIVIT

- käyttää adjektiiveja, tehden eron maskuliinin ja feminiinin, yksikön ja monikon välillä
- käyttää kansallisuusadjektiiveja
- käyttää muotoja *buen, mal* ja *gran*
- sijoittaa adjektiivin oikealle paikalleen
- tehdä vertailuja: positiivi — komparatiivi — superlatiivi:
tan bonito como
más bonito que
menos bonito que
el más bonito
- käyttää adjektiivien *bueno* ja *malo* epäsäännöllisiä vertailumuotoja
- käyttää epäsäännöllisiä muotoja *mayor, menor* ilmaistessaan ikää
- muodostaa absoluuttisen superlatiivin tyyppiä *-ísimo (riquísimo)*
- tapauksen *san/to*
- arvostusta ilmaisevat *mayor, menor*

ADVERBIT

- muodostaa *-mente*-päätteisiä adjektiiveista tehtyjä adverbeja
- myös muita tavallisia adverbeja: *bien, despacio*
- tehdä vertailuja: positiivi — komparatiivi:
tan rápidamente como
más rápidamente que
menos rápidamente que
- käyttää epäsäännöllisiä adverbeja *bien* ja *mal*
- käyttää määrää ilmaisevia adverbeja: *mucho, muy, más; poco, un poco, menos, tanto, demasiado, bastante*
- käyttää rakenteita *tanto* — *como* ja *tan* — *como*

LUKUSANAT

- käyttää peruslukuja
- käyttää järjestyslukuja 1–10
- käyttää muotoja *primer/o* ja *tercer/o*
- käyttää muotoja *un/o, -a* ja *cient/o*
- käyttää päivämääriä (*el primero, el dos*)

PERSOONAPRONOMINIT

- persoonapronominin subjektimuodot: *yo, tú, él, ella, usted, nosotros, -as, vosotros, -as, ellos, -as, ustedes* ja niiden käytön
  - käyttää persoonapronominin objektimuotoja *me, te, lo, le, la, nos, os, los, les, las* ja adverbiaalimuotoja *me, te, lo, nos, os, les* yksinään tai yhdessä samassa lauseessa ja sijoittaa *ne* oikein yksinäistempusten, liittomuotojen, infinitiivin ja käskymuotojen yhteyteen (myös *se lo*-tyyppistä rakennetta)
  - käyttää persoonapronominin painollisia muotoja *mí, ti, él, ella, usted, nosotros, -as, vosotros, -as, ellos, ellas, ustedes* prepositioiden kanssa
  - käyttää muotoja *conmigo, contigo*
- rakenteen *lo más rápidamente posible*
  - rakenteen *lo comprendo todo*
  - rakenteen *el libro lo compré ayer*
  - rakenteen *a mí me gusta*
  - rakenteen *piensa en sí*
  - muodon *consigo*

POSSESSIIVIPRONOMINIT

- käyttää pronominin painottomia muotoja *mi, tu, su* jne.
- painolliset muodot *el mío* jne.
  - rakenteen *es mío*

DEMONSTRATIIVIPRONOMINIT

- käyttää muotoja *este, esta, estos, estas, ese, esa, esos, esas, aquel, aquella, aquellos, aquellas*
  - käyttää neutreja *esto, eso*
- itsenäiset muodot *éste, aquél* jne.

RELATIIVIPRONOMINIT

- käyttää pronomineja *que* ja preposition jälkeen henkilöistä *quien*
  - käyttää rakennetta *lo que*
  - käyttää pronominia *cuyo, -a, -os, -as*
  - käyttää relatiivista adverbia *donde*
- muodot *el que* jne.
  - *el cual* jne.

INTERROGATIIVIPRONOMINIT JA -ADVERBIT

- käyttää pronominia *qué* substantiivien kanssa
- käyttää pronomineja *qué, quién/es, cuál/es* itsenäisinä
- esittää kysymyksen adverbien *cuánto, -a, -os, -as, cómo, dónde, adónde* *cuándo, por qué* avulla

INDEFINIITTIPRONOMINIT

- käyttää pronomineja *algo, nada, alguien, nadie, alguno (algún, ninguno (ningún))*
  - käyttää pronomineja *poco, otro* (ei epämäär. artikkelia), *todo, mismo*
- muodot *cada, cualquiera*
  - rakenteen *los dos = molemmat*

KIELTOSANAT

- käyttää kieltosanoja *no, no . . . ni, ni . . . ni nunca, tampoco* ja sijoittaa ne oikein lauseeseen

KONJUNKTIOT

- rinnastaa konjunktioiden *y, o, pero, sino* avulla
- käyttää konjunktioilla *que, cuando, para que, porque, aunque, si, mientras, sino que* alkavia sivulauseita

— konjunktiot *asi que, de modo que, o sea, es decir, como, ya que, hasta que, sin que, como si*

VERBIT

- taivuttaa säännölliset verbit seuraavissa aikamuodoissa: indikatiivin preesens, perfekti, pluskvamperfekti, yksinkertainen perfekti, imperfekti, futuuri, konditionaali, subjunktiivin preesens, imperfekti, imperatiivi
- taivuttaa seuraavat epäsäännölliset verbit yllämainituissa aikamuodoissa: *andar, caer, conducir, conocer, dar, decir, estar, haber* (ei yksinkertaista perfektiä), *hacer, ir, oír, poder, poner, querer, saber, salir, ser, tener, traer, venir, ver*
- taivuttaa tavallisimmat verbit tyyppiä: *pensar-piensa, encontrar-encuentra, seguir-sigue siguió, sentir-siente-sintió, dormir-duerme-durmió*
- käyttää *ser, estar* ja *haber*-verbejä

— subjunktiivin perfektin ja pluskvamperfektin

PREESENS

- taivuttaa säännölliset verbit
- taivuttaa edellä mainitun listan mukaiset epäsäännölliset verbit
- taivuttaa verbit tyyppiä (ie), (ue), (i)

PERFEKTI

- muodostaa ja käyttää säännöllisiä perfektejä
- muodostaa ja käyttää tavallisimpia epäsäännöllisiä perfektejä (*abrir, cubrir, decir, escribir, freír, hacer, morir, poner, resolver, romper, ver, volver*)

IMPERFEKTI

- muodostaa säännölliset ja epäsäännölliset imperfektit
- tehdä eron imperfektin ja yksinkertaisen perfektin välillä yksinkertaisten ja selvien sääntöjen mukaisissa tapauksissa

— sanonnat *acababa de* ja *iba a*

YKSINKERTAINEN PERFEKTI

- muodostaa säännölliset yksinkertaiset perfektit
- muodostaa tavallisimmat epäsäännölliset yksinkertaiset perfektit (*andar, conducir, dar, decir, estar, hacer, ir, poder, poner, querer, saber, ser, tener, traer, venir*)
- käyttää yksinkertaista perfektiä (kts. imperfekti)

— *haber*-verbin käytön tapauksissa *hubo un accidente*

LÄHIMENNEISYYS

- käyttää rakennetta *acabar de*

PLUSKVAMPERFEKTI

- muodostaa ja käyttää pluskvamperfektiä

FUTUURI

- käyttää rakennetta *ir a + infinitiivi*
- muodostaa ja käyttää varsinaista säännöllistä futuuria
- muodostaa ja käyttää tavallisimpia epäsäännöllisiä futuurimuotoja (*decir, haber, hacer, poder, poner, querer, saber, salir, tener, venir*)

— futuurin potentiaalisen käytön

KONDITIONAALI

- muodostaa ja käyttää säännöllisiä ja tavallisimpia epäsäännöllisiä muotoja
- kts. ehtolauseet
- konditionaalinen potentiaalisen käytön

SUBJUNKTIIVIN (KONJUNKTIIVIN) PREESENS

- muodostaa säännölliset subjunktiivin preesensit
- muodostaa tavallisimmat epäsäännölliset subjunktiivin preesensit (*caer, conducir, conocer, dar, decir, estar, haber, hacer, ir, oír, poder, poner, saber, salir, ser, tener, traer, venir, ver*)
- käyttää subjunktiivia 3. persoonan käskymuodoissa ja 2. persoonan kieltomuodoissa
- käyttää subjunktiivin preesensia *quizás*-sanalla alkavissa lauseissa
- käyttää subjunktiivin preesensia päälauseen ollessa: *quiero, quisiera, deseo, no creo, es mejor/bueno/malo/posible/imposible/necesario, estoy contento, me alegro de, tengo miedo de, me gusta, siento* ja konjunktioiden *para que, aunque, cuando* jälkeen
- käyttää subjunktiivia preesensia rakenteiden *qué suerte* ja *qué lástima* jälkeen

SUBJUNKTIIVIN IMPERFEKTI

- muodostaa *-ara, -iera*-päätteiset subjunktiivin imperfektimuodot
- käyttää subjunktiivin imperfektiä ehtolauseissa (kts. Ehtolauseet b)
- *-ase, -iese*-päätteiset muodot

EHTOLAUSEET

- muodostaa seuraavantyyppisiä ehtolauseita:
  - a) *si está en casa, me llamará/llama*
  - b) *si estuviera en casa, me llamaría*
- rakenteen: *si hubiera estado en casa, me habría/hubiera llamado*

KÄSKYMUODOT

- esittää käskyjä ja kieltoja tuntemiensa verbien avulla (*Habla!; Hable Vd!; Levántate!; No te levantes!*)
- käyttää; *Vamos a ver!*-tyyppistä rakennetta monikon 1. persoonan kehotuksissa
- monikon 1. persoonan käskymuodon tyyppiä *Digamos*

GERUNDI

- muodostaa gerundin tavallisimmista verbeistä ja käyttää sitä
- persoonapronominien sijoituksen gerundin yhteydessä (*está escribiéndola / la está escribiendo*)

INFINITIIVI

- käyttää tavallisimpia infinitiivirakenteita, joihin ei tule prepositiota kuten *quiere salir*
- käyttää tavallisimpia infinitiivirakenteita, joissa on *a* ja *de* prepositio (*aprender a, comenzar/empezar a, ir a, acabar de, tratar de*)
- muodostaa ja käyttää *al entrar*-tyyppistä rakennetta
- muodostaa ja käyttää adjektiivi + infinitiivi-rakennetta (*es bueno estudiar*)
- rakenteen *eso es difícil de traducir*

PASSIIVI

- muodostaa ja käyttää refleksiivistä passiivia
- monikon 3. persoonan käytön korvaamassa passiivia
- varsinaisen passiivin
- *uno, una* pronominiin käytön refleksiiviverbien passiivin muodostamisessa

PREPOSITIOT

- käyttää tavallisimpia prepositioita aikaa, paikkaa jne. ilmaisevissa sanonnoissa ja infinitiivirakenteissa (kts. Infinitiivi)
- sulauttaa prepositiot *a* ja *de* artikkeliin (kts. Artikkelit)
- käyttää *a*-prepositiota henkilöobjektin tunnuksena

LAUSETYYPI

- esittää suoria väitelauseita myönteisinä ja kielteinä
- esittää suoran kysymyksen intonaation avulla
- esittää suoran kysymyksen, joka alkaa kysymys-sanalla (kts. Interrogatiivipronomit)
- muodostaa relatiivilauseita
- muodostaa erityyppisiä sivulauseita
- muodostaa irreaalisia ehtolauseita

9.4.10 Italian kieli

D-oppimäärä

Yleistavoitteet

Lukion italian kielen D-oppimäärä pyrkii antamaan oppilaiden kielitaidolle pohjan, jonka varassa he voivat ja haluavat edelleen kehittää sitä eriytyvien tarpeittensa ja harrastustensa mukaan.

Kansainvälisyyskasvatus edellyttää oppilaalta halua ja kykyä hyväksyä eri kulttuuripiirien tapoja ja solmia bilateraalisia kontakteja.

— Oppilaalle annetaan sen vuoksi perustiedot Italian oloista, tavoista, yhteiskunnasta ja kulttuurista.

— Oppilaan on hallittava myös omaan elämänmuotoonsa liittyvä perussanasto italiaksi.

Opetuksessa on otettava huomioon ne erilaiset tilanteet, joissa italian kielen suullista tai kirjallista taitoa voidaan tarvita.

— Matkailu edellyttää selviytymistä arkielämän tilanteissa ja lisää henkilökohtaisia kontakteja.

— Monilla elämänaloilla, erityisesti taiteissa, italian kielen taidolla on keskeinen sija.

— Oppilas saattaa myöhemmin tarvita kielitaitoa opiskellessaan tai ollessaan työssä Italiassa.

Koska kouluopetuksessa joudutaan rajoittumaan vain keskeisimpiin taitoihin, on oppilaalle sen lisäksi annettava valmius itse hankkia ja lisätä tietojaan esimerkiksi sanakirjojen ja hakuteosten avulla.

Oppimäärän taidolliset tavoitteet

Oppimäärän taidolliset tavoitteet kielenkäytön eri osa-alueilla

Puheen ymmärtäminen

Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää oppimääränsä rajoissa hänelle suunnattua puhetta tutussa tilanteessa, niin että hän reagoi kuulemaansa tilanteen edellyttämällä tavalla.

Lisäksi oppilas ymmärtää suurin piirtein keskeiseen sanavarastoon perustuvaa selostavaa puhetta yleisluontoisista aihepiireistä.

Puhuminen

Tavoitteena on, että oppilas pystyy ymmärrettävästi ääntäen osallistumaan jokapäiväisiin tilanteisiin liittyviin keskusteluihin, esittämään yksinkertaisia pyyntöjä ja tiedusteluja sekä kertomaan lyhyesti omaan elämänpääpiiriinsä liittyvistä asioista.

Tekstin ymmärtäminen

Tavoitteena on, että oppilas ilman apuneuvoja osaa lukea hieman vierastakin sanastoa sisältäviä viestejä, ohjeita, selostuksia, lehtiarikkeita ja kaunokirjallista tekstiä olennaisen sisällön ymmärtäen.

Apuvälineitä käyttäen oppilas saa selvää vaikeahkoistakin itä-ankielisistä teksteistä, jotka liittyvät esimerkiksi työelämään ja tiedonhankintaan.

Kirjoittaminen

Tavoitteena on, että oppilas osaa ilman apuvälineitä laatia ymmärrettäviä vastauksia tiedusteluihin, lyhyitä kirjallisia viestejä sekä kertoa itsestään, elinympäristöstään ja kokemuksistaan.

Oppimäärän taidolliset tavoitteet eri kielenkäyttötilanteissa

Henkilökohtaiset kontaktit

Henkilökohtaiset kontaktit edellyttävät kykyä

— ymmärtää puhetta niin, että pystyy reagoimaan käytännön tilanteen mukaisesti

— puhua sen verran, että italialainen ymmärtää, mitä suomalainen tarkoittaa

— tarpeen vaatiessa selventää tarkoitustaan keskustelun tapaan

— ymmärtää ja laatia yksinkertaisia kirjallisia viestejä (biglietti, cartoline, lettere).

Virastot ja palvelut

Arkielämän palvelutilanteissa tarvitaan kykyä

— käyttää yksinkertaisia asianomaisia ilmauksia

— ymmärtää niitä sekä suullisesti että kirjallisesti (aikataulut, hotelli, tavaratalo, tien kysyminen).

Virallislouonteisista kontakteista selviytyäkseen oppilaan on syytä perehtyä yksinkertaiseen virastoterminologiaan (passiasiat, poliisi, opiskelemaan tai kokoukseen ilmoittautuminen).

Opiskelu, työelämä ja harrastukset

Opiskelun tai harjoittelun vaatimissa työelämän tilanteissa oppilas tarvitsee perussanaston lisäksi valmiutta kartuttaa alan vaatimaa tietoa myös sanaston ja ilmauksien osalta.

Pystyäkseen käyttämään ja ymmärtämään italiaa harrastustoi-
minnassa oppilas tarvitsee

- valmiutta edelleen kartuttaa kielitaitoaan ko. alueella
- kykyä keskustella jonkin verran harrastuksistaan
- kykyä ymmärtää helppoa harrastuksiin liittyvää tekstiä.

Oppimäärän tiedolliset tavoitteet

Oppisisältöjen valinta

Tavoitteet määräävät sisältöjen valinnan. Sanasto ja rakenteet valitaan niin, että oppilas niiden avulla pystyy selviytymään yksinkertaisissa kielenkäyttötilanteissa. Ääntämisen ja kirjoittamisen taidoissa pyritään siihen, että niiden avulla välitetty viesti ymmärretään. Oppisisältöjen tulee rajoittua keskeisimpiin rakenteisiin ja sanastoon.

Oppiaineksen on oltava ajankohtaista ja oppilasta kiinnostavaa. Sen tulee myös perehdyttää oppilasta Italian tuntemukseen. Sen tulee sisältää luontevaa keskustelua ja mikrodialogeja puhevalmiuden kehittämiseksi.

Sanasto

Oppittavien sanojen ja sanontojen tulee sopia mahdollisimman monissa tilanteissa käytettäväksi. Määräviä kriteerejä ovat frekvenssi ja aihepiiri.

Ääntäminen ja intonaatio

Oppilaan tulee ymmärtää hidastempoista, luontevaa puhetta ja tunnistaa intonaation perusteella väitös- ja kysymyslauseet.

On pyrittävä oikeaan äänteiden lausumiseen ja erikoisesti harjoitettava niitä äänteitä, jotka tuottavat suomalaiselle eniten vaikeuksia.

Rakenteet

Rakenteista pyritään valitsemaan kaikkein keskeisimmät, jollaisia voidaan käyttää mahdollisimman monissa tilanteissa.

Rakenteiden opettaminen aloitetaan yleensä helpoimmista ja asteittain siirrytään vaikeampiin. Aktiivisesti hallittavien rakenteiden rinnalle voidaan etenkin loppuvaiheessa liittää passiivisesti tunnistettavia.

Kurssit

Kurssisuunnitelmien kohdassa ”keskeiset rakenteet” on lueteltu niitä rakenteita, joita ainakin suositetaan kurssissa käsiteltäviksi, mikä ei luonnollisestikaan estä niiden käsittelemistä aikaisemmin. Luettelo on varsin yksityiskohtainen sen vuoksi, että oppimateriaalia kurssimuotoista lukiota varten ei italian kielessä liene käytettävissä pitkään aikaan.

Jos jokin osa-alue on jätetty mainitsematta kurssikohtaisissa suunnitelmissa, se ei tarkoita, että sitä ei lainkaan käsiteltäisi.

1. kurssi Chi sei?

Painotus

Pääpaino on ääntämisessä, intonaatiossa ja yksinkertaisimpien perusrakenteiden hahmottamisessa.

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- tunnistamaan ja erottamaan toisistaan kaikki italian kielen äänteet sekä lauseintonaation
- ymmärtämään yksinkertaisia tervehdyksiä, pyyntöjä, kysymyksiä ja vastauksia
- toistamaan kuulemansa mallin mukaan sanoja ja lauseita
- ymmärrettävästi ääntäen vastaamaan hänelle esitettyihin tervehdyksiin, pyyntöihin ja yksinkertaisiin kysymyksiin sekä itse esittämään niitä
- lukemaan ääneen yksinkertaista tekstiä.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtämään lukemaansa yksinkertaista tekstiä
- kirjoittamaan yksinkertaisia sanelukirjoituksia sekä lyhyitä viestejä (tervehdyksiä).

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- tervehtiminen, hyvästely, tavallisimmat toivotukset
- esittäytyminen, esitteleminen, nimi, ikä
- peruskohteliaisuudet
- kiittäminen, anteeksipyyntö
- päivämäärä, viikonpäivät
- kellonajat, sää
- perhepiiri, ystävät, ammatti
- asuinpaikan ilmoittaminen
- maiden ja kansallisuuksien nimiä
- perusvärit.

Keskeiset rakenteet

- määräiset ja epämääräiset artikkelit
- substantiivien ja adjektiivien säännöllinen taivutus: *una ragazza italiana — ragazze italiane; un bambino magro — bambini magri; un' estate calda — estati calde; un cane intelligente — cani intelligenti*
- persoonapronominien subjektimuodot
- demonstratiivipronominit *questo* ja *quello*
- I, II ja III verbikonjugaatio (*parlare, credere, sentire, partire*) aktiivin indikatiivin preesensissä lisäksi epäsäännöllisiä verbejä: *avere, essere, dare, fare, andare, venire, leggere, tradurre, correggere*
- interrogatiivisia pronomineja ja adverbeja: *chi? che cosa? quando? quanto? dove? come? perche'? quale?*
- indefiniittipronominit: *troppo, tanto, molto, poco, ogni, ognuno*
- prepositiot *a, in, di* vain erisnimien ja muutamien vakiintuneiden artikkelittomien muotojen kanssa (*siamo a Roma, in Italia, il libro di Pietro, vado a scuola, stiamo a casa, abito in citta*)
- perusluvut 0—20
- myönteiset, kielteiset ja kysyvät lauseet (*Sei Pietro? Sì, sono Pietro, Sei Maria? No, non sono Maria, sono Gina.*)
- adverbit *bene, male, molto, poco, abbastanza, troppo, tanto, ecco*
- pronominaaliadverbin käyttö *esserie*-verbin yhteydessä: *c'è, ci sono.*

2. kurssi Dove abitiamo?

Painotus

Kehitetään puheenymmärtämis- ja puhumistaitoa. Pääpaino on suullisen kommunikaation harjoittamisessa, sivupaino tekstin ymmärtämisessä.

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtämään yksinkertaista keskustelua jokapäiväiseen elämään liittyvistä aiheista, kuten ostosten teosta ja perhepiiristä
- keskustelemaan jokapäiväiseen elämään liittyvistä aiheista, kuten ostosten teosta ja perhepiiristä.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtämään aiheisiin liittyviä helppoja tekstejä
- kirjoittamaan lyhyitä, yksinkertaisia viestejä.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- perhepiiri ja perhejuhlat
- ostosten teko
- puhelimen käyttö
- asuinympäristö
- eri kulkuneuvoilla liikkuminen, matkallaolo
- vuodenajat, kuukaudet ja päivämäärät, vuoden tavallisimmat juhlapäivät.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä
- adjektiivin paikka (*nuovo, vecchio, piccolo, povero, giovane* pääsanansa edessä)
- adjektiivin säännöllinen komparaatio ja sen yhteydessä *molto* ja *poco* adverbien epäsäännöllinen komparatiivi ja superlatiivi
- persoonapronominien painoton objektimuoto ja sen paikka lauseessa (*mi vedi? non mi vedi? ti ho visto*)
- refleksiiviverbien preesenstaivutus, si-passiivi alustavasti
- possessiivipronomit sekä artikkelin/possessiivipronominin käyttö sukulaisuutta tarkoittavien sanojen kanssa (*mia madre, il mio babbo*)
- perusluvut 21—1000
- järjestysluvut 1—20
- III konjugaation *-isco*-verbejä (*finire, uscire, preferire, spedire, capire*)
- epäsäännöllisiä verbejä (*bere, dire, mettere, dovere, potere, sapere, stare, tenere, volere*)
- verbien *passato prossimo* (sekä apuverbiä *essere* että apuverbiä *avere* käyttävät verbit)
- partisiipin taipuminen *passato prossimo*ssa sekä *essere* apuverbien yhteydessä että suoran objektin jälkeen (*Maria è nata a Roma. Hai visto Maria? — No, non l'ho vista.*)
- prepositiot *a, di, da, in, con, su, per* sekä *preposizioni articolate*
- alustavasti tavallisimpia tapauksia infinitiivin rektio a) modaalisten apuverbien kanssa (*voglio uscire*); b) *cominciare a fare, andare a fare, essere il primo, il secondo a fare*; c) *finire di fare*.

3. kurssi Dove vai?

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtämään yksinkertaista käsiteltyihin aihepiireihin liittyvää keskustelua

— osallistumaan yksinkertaiseen keskusteluun jokapäiväiseen elämään liittyvistä aiheista, kuten kulkuneuvojen käytöstä, aterioinnista, työstä ja harrastuksista.

Kirjallinen kommunikaatio

— ymmärtämään edellä mainittuja aihepiirejä käsittelevää, jonkin verran vierasta sanastoa sisältävää tekstiä

— selostamaan kirjallisesti edellä mainittuihin aihepiireihin liittyviä tapahtumia tai omia kokemuksia.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

— matkustaminen, nähtävyydet

— ateriointi

— asioiminen

— palvelut

— opastaminen, tien neuvominen

— kirjeenvaihto, alustavasti.

Keskeiset rakenteet

— aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä (erikoisesti *passato prossimo* apuverbeineen ja *partisiipin perfektin* taivutuksineen)

— epäsäännöllisiä substantiiveja (*mano, uomo, bello; -ista* ja *-ma*-päätteiset maskuliinit ja niiden monikko)

— persoonapronominin painottomat *datiivimuodot* sekä alustavasti painolliset *objekti- ja datiivimuodot* (*Che cosa dà a Piero? — Gli do la chiave. Che cosa regaliamo a tua madre? — Le regaliamo un libro. Amo te, non tua sorella. Abbiamo parlato molto di voi. E' proprio a noi che volete fare questo favore?*)

— *relatiivipronominit* ja *relatiivilauseet* (*l'uomo che parla; l'uomo che vedo; l'uomo a cui penso = l'uomo al quale penso; l'uomo la cui macchina = l'uomo la macchina del quale; la città dove abito*)

— epäsäännöllisiä *verbejä* (*offrire, piacere, dispiacere, rimanere, riuscire, salire, scendere, aprire, chiudere*)

— *futuuri ja konditionaali*

futuurin temporaalinen käyttö (*Verranno domani, Quanda avrò finito, uscirò*)

futuurin modaalinen käyttö (*Saranno simpatici? Che cosa avranno fatto ieri*)

konditionaalin modaalinen käyttö (*Mi piacerebbe uscire. Mi sarebbe piaciuto uscire, ma non ho potuto*)

— *che* *konjunktioilla* alkavat *sivulauseet*, joissa on *indikatiivi* (*So che viene. Vedo che siete contenti.*)

— *kerraten teitittely* kaikissa muodoissa (*Che cosa ne pensa Lei, professor Felice? Professore, non La capisco affatto. Professore, Le posso dare un consiglio?*)

4. kurssi **Come saranno gli italiani?**

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää hänelle suunnattua yksinkertaista puhetta sekä kykenee hahmottamaan pääpiirteittäin myös muuta kuulemaansa puhetta, vaikei sanasto olisikaan kokonaan tuttua
- osallistuu yksinkertaiseen keskusteluun esim. italialaisesta elämänmuodosta.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää melko yksinkertaista kertovaa tekstiä
- pystyy kirjoittamaan lyhyesti aihepiirien asioista.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- Italian tärkeimpiä kaupunkeja nähtävyyksineen
- perusmaantietoa ja maisemaa
- italialaisen arkea ja juhlaa
- koulutus ja erilaisia ammatteja Italiassa.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertaus, erityisesti verbimuotoihin keskittyen
- kokoavasti adjektiivien säännöllinen komparaatio
- opitaan adjektiivien *buono, cattivo, grande, piccolo* epäsäännöllinen komparaatio
- kooten *mente*-päätteisten adverbien muodostus ja uutena niiden komparaatio
- *bene* ja *male* -adverbien epäsäännöllinen komparaatio
- verbien imperfekti- ja pluskvamperfektimuodot
- imperfektin käyttö (etenkin imperfektin ja *passato prossimo* välinen ero)
- indefiniittipronomineja (*ogni, ognuno, qualcosa, nessuno, uno, niente, nulla*)
- artikkelien käyttö maantieteellisten nimien yhteydessä
- artikkelin käyttö tittelin + erisnimen kanssa (*Il professor Bianchi ha annullato le lezioni. Professor Bianchi può farmi un favore?*)

5. kurssi **Parlami del tuo Paese!**

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää olennaisen sisällön nuorten harrastuksia, opiskelua ja työtä käsittelevästä puheesta

— osaa kertoa itsestään, asuinympäristöstään ja maastaan sekä käsitellä aihepiireihin liittyviä asioita yksinkertaisessa keskustelussa.

Kirjallinen kommunikaatio

— ymmärtää kurssin aihepiireihin liittyviä tekstejä, joiden sanasto on vaativampaa kuin ennen
— osaa kirjoittaa selkeästi, lyhyesti ja yksinkertaisesti itsestään, asuinympäristöstään ja maastaan.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

— minä, opiskeluni, harrastukseni ja työni
— asuinympäristöni
— kotimaani.

Keskeiset rakenteet

— aiemmin opittujen rakenteiden kertausta ja täydentämistä (esim. imperfekti ja sen käyttö)
— epäsäännöllisesti taipuvia substantiiveja (*uovo, ala ginocchio, labbro*) sekä *-co, -ca, -go, -ga* -loppuisten substantiivien monikko
— joitain pienennys-, suurennus ja huononnuksuffikseja kooten
— yhdistetyt persoonapronominit: muodot ja paikka lauseessa (*glielo dico, non glielo dico, glielo ho detto, non glielo ho detto, vorrei dirglielo, glielo vorrei dire*)
— pronominaaliadverbit *ci* ja *ne* (verbi *andarsene*)
— alustavasti passato remoto: muodot ja käyttö passiivisesti tunnistettavaksi
— ”tavallinen passiivi” (*lacosa è stata costruita*) ja *si*-passiivi täydentäen (jälkimmäinen vain preesensissä, futuurissa, konditionaalissa ja imperfektissä)
— reaaliset ehtolauseet (*Se piove, non esco*)

6. kurssi Pensi che Roma sia tutta Italia?

Painotus

Painotetaan tekstinymmärtämistaitoa sekä intensiivisesti että ekstensiivisesti. Sen lisäksi harjoitetaan suullista ilmaisua.

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

— osaa seurata jo hänelle vierastakin sanastoa sisältävää selostavaa puhetta eri elämän aloilta ymmärtäen sen olennaisen sisällön
— kykenee esittämään aihepiireihin liittyviä tiedusteluja ja pyrkii selviytymään jatkokeskustelussa.

Kirjallinen kommunikaatio

- saa selkoa tekstistä, jossa on yhä vaativampia rakenteita ja sanastoa
- osaa laatia ymmärrettäviä tiedusteluja sekä lyhyitä kirjallisia viestejä.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- italiankieliset alueet
- Italia ja italian kieli kansainvälisessä käytössä (taide, musiikki, muoti)
- maan tuntemusta syventäen ja täydentäen.

Keskeiset rakenteet

- verbien konjunktii: muodot (preesens, imperfekti, *passato prossimo* ja pluskvamperfekti) sekä käytöstä seuraavat tapaukset:
  - a) tahtomista ilmaisevien verbien kanssa (*voglio che vengano*)
  - b) ajattelemista, luulemista, arvelemista, toivomista tarkoittavien verbien kanssa (*credo, spero, penso che vengano*)
  - c) tunnetta ilmaisevien verbien kanssa (*basta, pare, è possibile, probabile jne. che vengano*)
  - d) muutamien konjunktioiden kanssa (*benché, affinché, perché* (finaalinen), *senza che, prima che*)
- imperatiivi kokoavasti myönteisenä ja kielteisenä
- painollisten persoonapronominien muodot ja käyttö kokoavasti (esim. *non parlo a te, parlo a Luisa; mi sento felice quando sono con te; beata te, sfortunata me; non sono intelligente come te*).

7. kurssi Buon lavoro, buon divertimento!

Painotus

Pääpaino on suullisessa ja kirjallisessa kommunikaatiossa sekä ymmärtämistaitojen edelleen kehittämisessä.

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- pystyy seuraamaan kurssin aihepiirejä selostavaa puhetta melko vaivattomasti
- osaa kertoa omista harrastuksistaan, vapaa-ajan vietosta ja opiskelusta ja eri toiminnoista koulussa ja koulun ulkopuolella.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää kurssin aihepiirejä käsitteleviä tekstejä, joissa on oppilaalle vierastakin sanastoa

- osaa kirjoittaa harrastuksistaan ja opiskelustaan
- osaa laatia kirjeen italialaiselle.

Oppisisällöt

Aihepiirejä ja kielenkäyttötilanteita

- vapaa-aika ja harrastukset
- italialaisten lomanviettoa
- kansanjuhlat, turismi, sport, spettacolo
- artigianato e prodotti di esportazione (vertailua Suomen vastaväihin)
- opinkäynti ja ulkomaalaisen opiskelumahdollisuudet
- kirjeenvaihto (tiedustelu, hakemus, liikekirje, viesti ystävälle)
- tulevaisuudensuunnitelmia.

Keskeiset rakenteet

- aiemmin opittujen rakenteiden kertausta verbioppipainotteisesti:

konjunkttiivin muodot ja käyttö

aikamuotojen kertausta (consecutio temporum)

- kielteinen ja myönteinen imperatiivi yksinkertaisten ja yhdistettyjen pronominiin kanssa

- infinitiivin rektio (kertausta ja uutta)

- infinitiivirakenteet, joissa ei ole prepositiota:

modaaliset apuverbit

lasciare, fare

yksipersonaiset rakenteet: *è utile studiare preferire, piacere, dispiacere*

- infinitiivirakenteet, joissa on prepositio *a*:

andare, rimanere, stare a fare

cominciare, mettersi, continuare, tornare a fare

provare, riuscire a fare

insegnare, imparare, invitare a fare

essere il primo jne. a fare

servire a

- infinitiivirakenteet, joissa on prepositio *di*:

proibire, vietare, permettere di

avere intenzione, l'occasione, il tempo di fare cercare, tentare di fare

vergognarsi, pentirsi di

aspettare, sperare, sopportare, pretendere, decidere di

8. kurssi **Aspetti della cultura italiana — ieri**

Painotus

Pääpaino on tekstin ymmärtämisessä sekä kirjallisessa tuottamisessa. Kehitetään ja syvennetään sanastoa erikoisesti lauseoppiin keskittyen.

Tavoitteet

Suullinen kommunikaatio

- ymmärtää melko vaivattomasti kurssin aihepiireihin liittyvää puhetta ja selostuksia
- osaa kertoa kurssin aikana käsitellyistä asioista ja keskustella niihin liittyvistä kokemuksistaan.

Kirjallinen kommunikaatio

- ymmärtää kurssilla luettua sanastollisesti ja rakenteellisesti vaikeahkoakin tekstiä ja apuneuvoja käyttäen pystyy saamaan selvän myös muista aihepiiriin liittyvistä teksteistä (esim. kaunokirjallisista näytteistä ja lehtiartikkeleista)
- osaa lyhyesti selostaa kirjallisesti italialaisen kulttuurin käsitelyjä aloja ja saavutuksia.

Oppisisällöt

Aihepiirejä

- tieteen ja kulttuurin eri muotoja ja saavutuksia: historia, löydöt ja keksinnöt, kirjallisuus, kuvataide, rakennustaide
- tiedon hankkimisen välineet ja laitokset
- kielitaidon merkitys tutkimus- ja kulttuurityössä.

Keskeiset rakenteet

- kurssin aikana kerrataan kokoavasti adjektiivien ja substantiivien taivutus, esitellään *elisio* ja *troncamento* tapaukset
- *passato remoto* säännölliset ja epäsäännölliset muodot ja käyttö syventäen
- *trapassato remoto* passiivisesti
- eri *sivulausetyypit* kokoavasti tempuksineen ja moduksineen: *periodo ipotetico irreal* (*Se fossi ricco, mi comprerei una macchina. Se fossi stato ricco, mi sarei comprato una macchina*) *che*-konjunktioilla alkavat *sivulauseet* (*E' bello che vengano da noi. Sappiamo che sta male*)
- kausaaliset sivulauseet* (*perché, affinché, in modo che, per + infinitiivi*)
- konsekutiiviset sivulauseet* (*tanto — che; così — che*)
- konsessiiviset sivulauseet* (*benché, anche se*)
- ehtolauseet* (reaaliset ja irreaaliset tapaukset)
- rajoittavat sivulauseet* (*senza che*)
- modaaliset rakenteet*, joissa on *gerundi*.

Rakenneluettelo

Italia D-kieli (lukion I luokalta alkava kieli)

Saamansa opetuksen perusteella oppilas

ARTIKKELIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- osaa käyttää oikeissa yhteyksissä määräisen ja epämääräisen artikke-
lin eri muotoja (*un, uno, una, un', del, dello, della, dei, degli, delle,*
il, l', lo, i, gli, la, l', le) (muotoja *lo, gli, dello, degli* vain s-impuralla
ja z-kirjaimella alkavien sanojen kanssa)
- osaa sulauttaa prepositiot *a, di, da* ja *in* artikkeliin
- hallitsee keskeisimmät artikkelin käyttötapaukset (myös *ne*, joissa
artikkeli ei esiinny)
- osaa käyttää oikein määräistä ja epämääräistä artikkelia ilmaise-
maan erilaisia määräyssuhteita (*il/un cane* lajin edustajana tai
ilmaisemassa tiettyä spesifistä yksilöä jne.)
- osaa käyttää artikkeleita tavallisimpien maiden, Italian maakuntien ja
tärkeimpien Italian vuoristojen, jokien ja järvien nimien yhteydessä
(*le Alpi, le Dolomiti, il Po, il Tevere, il Garda, il Veneto*) sekä
rakenteissa, joissa on ammattia tarkoittava substantiivi + sukunimi
(*il professor Bianchi / professor Bianchi!*)
- tuntee tavallisimmat tapaukset, joissa suomen possessiivisuffiksia
vastaa italiassa pelkkä artikkeli (*mia madre, mi duole la testa*)

SUBSTANTIIVIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- osaa päätellä muodon tai merkityksen perusteella substantiivien
suvun (kun on kyse sanoista, jotka yksikössä päättyvät *-o, -a, -ista,*
-ma, -tà, -tù)
- osaa muodostaa säännöllisen *-i* ja *-e* -päätteisen monikon (*ragazzi,*
cani, tavole)
- tunnistaa tavallisimmat *-ista* ja *-ma* -päätteiset maskuliiniset substan-
tiivit ja osaa muodostaa niiden monikon (*dentisti, telegrammi*)
- osaa muodostaa tavallisimpien *-co, -ca* ja *-go, -ga* -päätteisten
substantiivien monikon (*amici, amiche, laghi, botteghe*)
- osaa muodostaa tavallisimpien epäsäännöllisesti taipuvien substantii-
vien monikon (esim. *uomini, ginocchia, labbra, uova, dita, ali*)
- osaa käyttää monikkoa sellaisista taipumattomista substantiiveista,
joilla on paino viimeisellä tavulla (*città, gioventù, re*)
- muodostaa tavallisimpien henkilöä tarkoittavien substantiivien femi-
niinimuodon (*cuoco—cuoca; dottore—dottorressa; padre—madre*)
- tuntee muodoltaan poikkeavista feminiineistä substantiivin *la mano-*
le mani
- tuntee ja osaa käyttää substantiivin "troncamento"-tapauksista *-ore*
-päätteisten titteleiden lyhennettyä muotoa *-or* erisnimien kanssa (*il*
dottor Bianchi)

ADJEKTIIVIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- osaa muodostaa säännöllisen *-i* ja *-e* -päätteisen monikon (*brutti,*
brutte, interessanti)
- osaa muodostaa tavallisimpien *-co, -ca* ja *-go, -ga* -päätteisten
adjektiivien monikon
- tuntee adjektiivin *bello*-taivutuksen (sekä pääsanansa edellä että sen
jäljessä) sekä adjektiivin *buono* troncamenton (*buon viaggio*)
- osaa muodostaa tunteidensa adjektiivien feminiinimuodon
- osaa sijoittaa adjektiivin oikealle paikalleen

ymmärtää

- yhdyssanatyyppit *abito*
di sera, tazza da tè
- keskeisimmät dimi-
tiivimuodot (esim. *ra-*
gazzino, amichetta)

ymmärtää

- kuulemansa ja luke-
mansa lauseen, jossa
esiintyy adjektiivin
troncamento- ja elisio-
tapauksia (*grand'occa-*
sione, dei gran amici)

- osaa muodostaa ja käyttää adjektiivin vertailumuotoja (myös tavallisimpien epäsäännöllisesti taipuvien adjektiivien, kuten *buono, cattivo, piccolo, grande*)
- hallitsee säännöllisesti taipuvien adjektiivien absoluuttisen superlatiivin muodostuksen ja käytön (myös muodot *ottimo* ja *pessimo*)

ADVERBIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- osaa muodostaa ja käyttää *-mente* -päätteisiä adverbjejä
- osaa muodostaa ja käyttää *-mente* -päätteisten adverbien vertailumuotoja
- osaa muodostaa ja käyttää *bene, male, poco* ja *molto* -adverbien vertailumuotoja
- tuntee ja osaa käyttää myös muita keskeisiä ajan, paikan ja tavan adverbjejä
- tuntee ja osaa käyttää tavallisia määrää ilmaisevia adverbjejä (*molti, poco, troppo, abbastanza, tanto* jne.)

LUKUSANAT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- osaa käyttää peruslukuja 0—100 000 ja substantiivina *un milione* ja yhdistää ne substantiiveihin (*due cani, tre mila persone, un milione di abitanti*)
- osaa käyttää järjestyslukuja 1—20
- osaa käyttää rakennetta *sono il primo, il secondo* jne. *a fare*
- osaa ilmaista kellonajat, päivämäärät, vuosiluvut
- tuntee ja osaa käyttää erilaisia määränilmaisuja (*un chilo di mele, un metro di stoffa, due litri di vino*)

PRONOMINIT

ilmaistessaan ajatuksiaan kirjallisesti ja suullisesti

a) persoonapronominit

- osaa käyttää persoonapronominien akkusatiivi- ja datiivimuotoja sekä yksinkertaisina (*mi, ti, si, lo, la, gli, le, ci, vi, li, le, si, loro*) sekä yhdistettyinä (*me lo, me ne* jne.) ja sijoittaa ne oikein lauseeseen yksinäistempusten, liittomuotojen, infinitiivin ja myönteisen ja kielteisen imperatiivin yhteydessä
- osaa käyttää pronominaaliadverbjeja *ci* ja *ne*, jälkimmäistä myös muiden pronominin kanssa (esim. *me ne vado, te ne parlo*) ja sijoittaa ne oikein lauseeseen edellisessä kohdassa mainituissa yhteyksissä
- osaa käyttää persoonapronominin painollisia muotoja (*parlo a te, non a Luigi*)
- osaa käyttää tarpeen vaatiessa ja nimenomaan on käyttämättä turhaan persoonapronominien subjektimuotoja verbien kanssa

b) refleksiivipronominit

- osaa taivuttaa refleksiiviverbit kaikissa persoonissa, myös myönteisessä ja kielteisessä imperatiivissa

c) possessiivipronominit

- osaa käyttää pronominin adjektiivisia muotoja (*il mio cane* jne.)
- osaa käyttää pronominin substantiivisia muotoja (*ecco la mia giacca, dove è la tua?*)
- osaa käyttää artikkelia ja/tai possessiivipronominia sukulaisuutta ilmaisevien substantiivien yhteydessä (*mia madre, la mia mamma*)

d) demonstratiivipronominit

- osaa käyttää oikeissa yhteyksissä demonstratiivipronominien *questo* ja *quello* eri muotoja (*quell'uomo, quegli uomini* jne.)

e) relatiivipronominit

- osaa muodostaa relatiivilauseita pronomineilla *che* ja *il quale* (jälkimmäistä vain prepositioiden kanssa) (esim. *l'uomo che vedo; i bambini che cantano; il signore la macchina del quale . . .; il problema al quale penso*)

ymmärtää

- kuulemansa tai luke-
mansa lauseen, jossa
on muita kahden pro-
nominin yhdistelmiä
kuin viereisissä koh-
dissa *a* ja *b* mainitut

ymmärtää

- rakenteen *il signore la
cui macchina*

- osaa käyttää relatiivista adverbia *dove*
- f) interrogatiivipronominit ja -adverbit
- osaa käyttää pronomineja *chi* ja *che cosa* (myös prepositioiden kanssa)
- osaa esittää kysymyksen *quale*-pronominin avulla
- osaa esittää kysymyksen adverbien *come, quanto, quando, dove, perché* avulla
- g) indefiniittipronominit
- osaa käyttää pronominia *tutto* (sekä itsenäisenä että pääsanana kanssa: *ho capito tutto; tutti i ragazzi*)
- osaa käyttää pronomineja *uno, nessuno, qualcuno, ognuno, alcuno, qualcosa, niente, nulla, altro, ogni, qualche*
- osaa käyttää rakennetta *qualcosa di* + adjektiivi

KIELTO- JA MYÖNTÖSANAT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- osaa antaa myöntävän tai kieltävän vastauksen *si* ja *no* -adverbien avulla (tunnettava myös tapaus, *no, non, viene*)
- osaa muodostaa kielteisen lauseen ja sijoittaa kieltosana(t) oikein yksinäistempusten, liittomuotojen ja infinitiivirakenteiden kanssa
- osaa käyttää kielteisiä adverbeja *mai, nessuno, niente, nulla* yksinään ja kieltosanan kanssa (*nessuno viene / non viene nessuno*)

VERBIT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- osaa muodostaa ja käyttää säännöllisistä I*, II ja III** konjugaation verbeistä (myös refleksiivisistä) seuraavia indikatiivin aikamuotoja: preesens, yhdistetty perfekt, imperfekti, pluskvamperfekti, ensimmäinen ja toinen futuuri, ensimmäinen ja toinen konditionaali
- osaa muodostaa ja käyttää em. verbien konjunktiiivimuotoja (konjunktiiivin preesens, imperfekti, yhdistetty perfekt ja pluskvamperfekti)
- osaa muodostaa ja käyttää kaikkien konjugaatioiden verbien imperatiivimuotoja (myös epäsäännöllisiä muotoja kuten *abbi, sii, sappi* jne.)
- osaa muodostaa ja käyttää yllämainittuja tempuksia ja moduksia seuraavista osittain tai kokonaan epäsäännöllisistä verbeistä:

*) osaa taivuttaa myös oikeinkirjoituksen kannalta pieniä erikoisuksia sisältäviä verbejä kuten *pagare, cominciare*

**) sekä tyyppiä *partire* että tyyppiä *finire*
accendere, accorgersi, andare, apparire, aprire, avere, bere, cadere, chiedere coprire, correggere, costruire, decidere, deludere, dire, dispiacere, distruggere, dovere, esprimere, essere, fare, leggere, mettere, morire, nascondere, nascere, offendere, offrire, permettere, piacere, piangere, potere, proibire, proporre, ridere, rimanere, risolvere, riuscire ("onnistua"), salire, sapere, scendere, sembrare, soffrire, sostituire, stare, stringere, succedere, temere, tenere (myös johdannaisia: *ottenere* jne.), *togliere, tradurre* (myös muita -durrepäätteisiä verbejä, kuten *condurre* jne.), *trarre, uccidere, uscire, vedere, venire, vivere, volere*

- osaa muodostaa ja käyttää tavallista passiivia eri aikamuodoissa ja tapaluokissa (*la casa sarà costruita*) sekä *si*-passiivia preesensissä, imperfektissä, I futuurissa ja I konditionaalissa

- osaa taivuttaa partisiipin perfektiä pääsanansa mukaan yhdistetyissä aikamuodoissa (*Maria è venuta*), passiivissa (*la casa è stata costruita*) ja suoran objektin jälkeen (*ti ho sempre amata, Maria*)

- osaa muodostaa ja käyttää gerundin yksinkertaisia ja liittomuotoja (*cantando / avendo cantato, andando / essendo andato, -a*)

- tuntee ja osaa käyttää tavallisimpia eri verbien infinitiivirakenteita (*voglio fare, vado a fare, smetto di fare, ho intenzione di fare*)

- tuntee ja osaa käyttää rakennetta *dopo aver fatto / dopo essere stato, -a*

ymmärtää

- säännöllisten ja tavallisimpien epäsäännöllisten verbien yksinkertaiset perfektimuodot

ymmärtää

- muitakin epäsäännöllisiä verbejä

ymmärtää

- *venire*-verbin avulla muodostetun passiivin

- osaa muodostaa ja käyttää perifrastisia rakenteita *stare facendo, stare per fare*
- osaa taivuttaa ja käyttää edellämainituissa moduksissa ja tempuksissa verbiä *andarsene*

PREPOSITIOT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- tuntee ja osaa käyttää tavallisimpia prepositioita (*a, di, da, con, in, per, sopra, su, sotto, vicino, lontano, tra/fra*)
- osaa sulauttaa prepositiot *a, di, da ja in* artikkeliin
- osaa käyttää em. prepositioita tavallisimpien aikaa, paikkaa, määrää, tapaa jne. ilmaisevien sanontojen yhteydessä sekä maantieteellisten nimien ja infinitiivirakenteiden yhteydessä

KONJUNKTIOT

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- osaa rinnastaa konjunktioiden *e, ma, o ja né* avulla
- alustuskonjunktiot: vrt. edempänä

SANAJÄRJESTYS JA LAUSETYYPI

ilmaistessaan ajatuksiaan suullisesti ja kirjallisesti

- osaa esittää myönteisiä ja kielteisiä väitelauseita
- osaa esittää myönteisiä ja kielteisiä kysymyslauseita
- osaa esittää myönteisiä ja kielteisiä pyyntöjä, käskyjä ja kieltoja
- osaa muodostaa relatiivilauseita
- osaa muodostaa *che*-konjunktiolla alkavia sivulauseita
- osaa muodostaa epäsuoria kysymyslauseita
- osaa muodostaa irreaalisia ehtolauseita
- osaa muodostaa tavallisimpia finaalisia (*affinché, finché, per*), temporaalisia (*quando, mentre, prima che, dopo che, nel momento che, finché*) konsessiivisia (*benchè, anche se*), konsekutiivisia (*così-che, tanto-che*), modaalisia (*cantando*), kausaalisia (*perché, siccome*) ja rajoittavia (*senza che*) sivulauseita

9.4.11 Matematiikka

Lukion matematiikan opetus on perinteisesti jakautunut kahdeksi erilliseksi ja erilaajuiseksi oppimääräksi. Myös Pohjoismaissa ja monissa muissa maissa lukion matematiikan opetus on jaettu kahdeksi tai useammaksi erilaajuiseksi oppimääräksi. Matematiikan sisältöalueen jakoa yleiseen ja laajaan oppimäärään puoltaa oppilaiden erilainen kiinnostus matematiikkaa kohtaan sekä jatko-opintojen edellyttämät erilaiset pohjatiedot.

Yleisen oppimäärän opiskelussa tähdätään lähinnä humanistisiin, yhteiskuntatieteellisiin sekä palvelu- ja kauppa-alan jatko-opintoihin. Laajalla oppimäärällä pidetään lähinnä silmällä matemaattis-luonnontieteellisiä ja teknisiä jatko-opintoja.

Tavoitteet

Yleistavoitteet

Lukion matematiikan opetus pyrkii osaltaan edistämään persoonallisuuden monipuolista kehittämistä. Matematiikan opetuksen yleistavoitteina pidetään

- sellaisten käyttökelpoisten tietojen ja valmiuksien omaksumista, jotka takaavat hyvän pohjan jatko-opinnoille
- harrastuneisuuden herättämistä matematiikan käsitemaailmaa kohtaan, mihin sisältyy myös käsityksen saaminen matematiikasta älyllisiä virikkeitä antavana sekä älyllistä ja esteettistä tyydytystä suovana tieteenalana
- sellaisen matemaattisen yleissivistyksen saavuttamista, joka edistää oppilaan kykyä uuden tiedon hankkimiseen, kriittiseen arvioimiseen, soveltamiseen ja välittämiseen

Yleisen oppimäärän tavoitteet

Lukion matematiikan yleisen oppimäärän opiskelun tavoitteena on saavuttaa tietyntasoisia laskuteknisiä valmiuksia, perehtyä matematiikan tavallisimpiin sovelluksiin sekä tutustua jossakin määrin myös matematiikan loogiseen ja abstraktiin rakenteeseen.

Laskuteknisten valmiuksien hankkiminen sisältää tavanomaisen numerolaskemisen lisäksi mm.

- kyvyn käyttää hyväkseen laskimia ja taulukoita sekä kyvyn arvioida tulosten suuruusluokkaa ja järkevyyttä
- kyvyn käsitellä yksinkertaisia rationaali- ja neliöjuurilausekkeitä

- kyvyn ratkaista yhtälöitä ja epäyhtälöitä
- kyvyn derivoida ja integroida polynomifunktioita
- vektorien peruslaskutoimitusten hallitsemisen.

Matematiikan tavallisimmat sovellukset käsittävät mm.

- matemaattisten menetelmien käyttämistä eri elämänaloilla esiintyvien problemien ratkaisemiseen, esimerkiksi sanallisten problemien ratkaisemiseen yhtälöiden avulla tai minimointi- ja maksimointitehtävien ratkaisuun funktioiden ominaisuuksien perusteella tai differentiaalilaskentaa käyttäen
- todennäköisyyslaskennan ja tilastotieteen menetelmiin perehtymisen ja näiden soveltamisen käytännön ongelmiin
- soveltavien pinta-ala- ja tilavuuslaskujen suorittamisen
- tutustumisen matematiikan käyttöön muilla tieteenaloilla kuten fysiikassa, kemiassa, biologiassa, maantieteessä, tekniikassa ja psykologiassa sekä matematiikan asemaan kaupallisen, yhteiskuntatieteellisen ja palvelualan apuvälineenä
- tutustumisen automaattisen tietojenkäsittelyn mahdollisuuksiin ja rajoituksiin matemaattisia probleemoja ratkaistaessa.

Matematiikan loogiseen ja abstraktiin struktuuriin tutustutaan yleisessä oppimäärässä lähinnä kuvailemisen tasolla. Tällöin pyritään saamaan käsitys määrittelyn ja loogisen päättelyn asemasta matematiikassa ja totuttaudutaan käyttämään täsmällisiä ja oikeita merkintöjä sekä lukemaan matemaattista tekstiä. Myös matemaattisen käsitteenmuodostuksen eri tapojen esittely sekä viittaaminen yksinkertaiseen aksiomijärjestelmään sopivissa tilanteissa saattaa lisätä kiinnostusta ja antaa virikkeitä itsenäiseen, syvällisempään matematiikkaan perehtymiseen.

Laajan oppimäärän tavoitteet

Lukion matematiikan laajan oppimäärän tavoitteena on

- laskuteknisten valmiuksien hankkiminen
- matematiikan loogiseen ja abstraktiin rakenteeseen tutustuminen
- matematiikan tavallisimpiin sovelluksiin perehtyminen.

Laskuteknisten valmiuksien hankkiminen sisältää tavanomaisen numerolaskemisen lisäksi mm.

- kyvyn käyttää hyväkseen laskimia ja taulukoita sekä kyvyn arvioida tulosten suuruusluokkaa ja järkevyyttä
- kyvyn käsitellä rationaali-, itseisarvo-, juuri-, logaritmi- ja eksponenttifunktiolausekkeita sekä trigonometrisia lausekkeita ja käyttää asianomaisia laskusääntöjä
- kyvyn ratkaista yhtälöitä ja epäyhtälöitä
- kyvyn määrittää raja-arvoja sekä derivoida ja integroida funktioita
- vektorien peruslaskutoimitusten hallitsemisen.

Matematiikan loogiseen ja abstraktiin rakenteeseen tutustuminen käsittää mm.

- kuvan saamisen määrittelyn ja todistamisen erikoisasemasta matematiikassa sekä tavallisimpiin todistusmenetelmiin tutustumisen
- tutustumisen matemaattiseen käsitteenmuodostukseen: induktiiviseen (erikoisesta yleiseen etenevään), deduktiiviseen (yleisestä erityiseen etenevään) sekä analogiseen (erilaisten tilanteiden yhteisiin ominaisuuksiin perustuvaan) ajattelutapaan
- alustavan tutustumisen aksiomaattisen järjestelmän erikoisasemaan matematiikassa
- totuttautumisen käyttämään täsmällisiä ja oikeita merkintöjä ja lukemaan matemaattista tekstiä.

Matematiikan tavallisimmat sovellukset käsittävät mm.

- matemaattisten menetelmien käyttämisestä eri elämänalojen ongelmien ratkaisemiseen, esim. sanallisten probleemoiden ratkaisemiseen yhtälöiden avulla tai minimointi- ja maksimointitehtävien ratkaisuun funktioiden ominaisuuksien perusteella tai differentiaalilaskentaa käyttäen
- todennäköisyyslaskennan ja tilastotieteen menetelmiin perehtymisen ja näiden soveltamisen käytännön ongelmiin
- pinta-ala ja tilavuuslaskujen suorittamisen
- tutustumisen matematiikan käyttöön muilla tieteenaloilla kuten fysiikassa, kemiassa, biologiassa, maantieteessä, tekniikassa, tilastotieteessä ja psykologiassa
- tutustumisen automaattisen tietojenkäsittelyn mahdollisuuksiin ja rajoituksiin matemaattisia probleemoja ratkaistaessa.

Oppisisällöt

Kurssit ja niiden rakenne

Matematiikan yleinen oppimäärä koostuu seitsemästä ja laaja oppimäärä yhdestätoista 38 oppitunnin pituisesta kurssista. Näiden ohella annetaan matematiikassa tukiovetusta sekä järjestetään erikoiskursseja.

Kurssisuunnitelmat ovat osittain varsin yleisluontoisia. Näin ollen tarjoutuu kunnissa koulun ja opetusryhmän tasolla tapahtuvalle suunnittelulle runsaasti tehtäviä ja mahdollisuuksia. Koulun erityispiirteet ja -resurssit voivat jossakin määrin muuttaa painotuksia ja käsittelyjärjestystä kurssien sisällä.

Kurssien sisällöissä on muutamia kohtia merkitty tähdellä (*). Nämä kohdat ovat oppimäärää syventävää ja täydentävää oppiainesta, jota on tarkoitus opetuksessa käsitellä, mutta jolle varattua aikaa voidaan tarvittaessa käyttää myös esimerkiksi perusasioiden harjoitteluun. Kokeissa tämän alueen tehtävien rinnalla on syytä olla myös vaihtoehtotehtäviä kurssin normaalista kohdasta.

Kurssien sisällöissä jotkut kohdat on merkitty kahdella tähdellä (**). Tämä osoittaa, että kyseinen kohta on ns. ylikurssia eikä kuulu varsinaiseen oppimäärään. Se voidaan käsitellä, mikäli aikaa

ja kiinnostusta riittää. Silloinkin sen osaaminen oppitunnilla on harrastuspohjaista ja ylikurssiin liittyvät koetehtävät on katsottava vapaaehtoisiksi.

Yleinen oppimäärä

1. kurssi Reaaliluvut. Johdatus tilastomatematiikkaan

Tavoite

Oppilas hallitsee reaalilukujen perusominaisuudet sekä laskutoimitukset reaaliluvuilla. Oppilas tutustuu tilastomatematiikan hyödyntämiseen yhteiskunnassa ja osaa käyttää sen tarjoamia apuvälineitä.

Sisältö

Reaaliluvut

- Lukualueen laajennukset
- Laskusäännöt, polynomilaskennan kertaus, rationaalilausekkeilla laskeminen, itseisarvo, neliöjuuri ja neliöjuurilaskuja
- Ensimmäisen asteen yhtälö ja yhtälöpari

Tilastoaineksen esitystapoja ja tunnuslukuja

- Luokitteluasteikko, tyyppiarvo
- Välimatka-asteikko, mediaani, keskiarvo ja otoksen keskihajonta
- Korrelaatio
- Normaalijakauma esimerkkien avulla havainnollistettuna
- Esimerkkejä tilastojen tutkimisesta tietokoneella.

2. kurssi Funktio-oppia. Yhtälö- ja epäyhtälöoppia

Tavoite

Oppilas tuntee keskeisimmät funktioon liittyvät käsitteet ja osaa tulkita funktion kuvaajaa. Oppilas osaa ratkaista yhtälöitä, epäyhtälöitä ja yhtälöryhmiä ja soveltaa näitä käytännössä.

Sisältö

Funktio

- Funktion määritelmä
- Tason pistejoukko funktion kuvaajana.

Ensimmäisen asteen polynomifunktio

- Suoran yhtälö
- Suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- Ensimmäisen asteen epäyhtälö

** Yksinkertaisia itseisarvoyhtälöitä ja epäyhtälöitä

Toisen asteen polynomifunktio
— Toisen asteen yhtälö ja epäyhtälö

Yhtälöryhmiä

Origokeskeisen ympyrän yhtälö

Sovelluksina yhtälöiden käyttöä ongelmien ratkaisemisessa.

3. kurssi **Trigonometriaa. Tason vektorit**

Tavoite

Oppilas tuntee trigonometrinen funktioiden perusominaisuudet ja osaa käyttää niitä yksinkertaisissa sovelluksissa. Oppilas hallitsee vektorien peruslaskutoimitukset ja osaa käyttää niitä yksinkertaisissa geometrisissa tehtävissä.

Sisältö

Peruskoulun geometrian kertaus

— Yhdenmuotoisuus, mittakaava, tavallisimmat kuviot ja kappalet sekä niiden piirtämistekniikka

Trigonometriaa

— Suorakulmaisen kolmion trigonometriaa ja sen soveltamista

* Trigonometrinen funktioiden määritelmät yksikköympyrässä

* Funktioiden $\sin x$ ja $\cos x$ kuvaajat

** Radiaani

Vektori

— Suunta, pituus, nollavektori, vastavektori

Vektorien laskutoimitukset

— Yhteen- ja vähennyslasku, reaalityyppillä kertominen, laskulait

Vektorin komponenttiesitys $x\vec{i} + y\vec{j}$

** Skalaaritulo

Sovelluksia

— Janan keskipiste ja pituus

— Geometrisia sovelluksia

4. kurssi **Raja-arvo ja jatkuvuus. Derivaatta. Eksponentti- ja logaritmifunktio**

Tavoite

Oppilas tuntee raja-arvon ja jatkuvuuden käsitteet ja osaa määrittää yksinkertaisia raja-arvoja. Oppilas tuntee derivaatan käsitteen ja osaa derivoida polynomifunktioita. Oppilas tuntee eksponentti- ja logaritmifunktiot sekä osaa käyttää niitä.

Sisältö

Funktion raja-arvo

- Raja-arvo annetussa pisteessä
- Raja-arvon määrittäminen

Funktion jatkuvuus

- Jatkuvuuden käsite
- Esimerkkejä jatkuvista ja epäjatkuvista funktioista

Derivaatta

- Funktion derivaatta annetussa pisteessä
- Derivaatafunktio
- Käyrän tangentti ja muita esimerkkejä derivaatan tulkinnasta

Derivoimissääntöjä

- Funktioiden $f+g$ ja kf derivaatat (k vakio)
- Funktion x^n ja polynomifunktion derivaatat
- ** Osamäärän derivaatta

Eksponttifunktio

- Määrittely, kuvaaja ja ominaisuudet
- * Laskusäännöt
- Esimerkkejä eksponenttifunktion esiintymisestä

Logaritmifunktio

- Määrittely, kuvaaja ja ominaisuudet
- * Laskusäännöt
- * Logaritmiasteikko
- Esimerkkejä logaritmifunktion esiintymisestä.

5. kurssi Differentiaali- ja integraalilaskentaa

Tavoite

Oppilas osaa tutkia polynomifunktioita differentiaalilaskentaa hyväksikäyttäen ja määrittää funktioiden ääriarvoja. Oppilas tuntee integraalifunktion ja määrätyn integraalin käsitteet, osaa integroida polynomifunktioita ja määrittää pinta-aloja määrättyä integraalia hyväksikäyttäen.

Sisältö

Funktion tutkiminen derivaatan avulla

- Funktion pienin ja suurin arvo suljetulla välillä
- Funktion monotonisuus
- Paikallisten ääriarvokohtien hakeminen
- Ääriarvojen laadun määrittäminen

Ääriarvosovelluksia

Integraalilaskentaa

- Integraalifunktio
- Polynomifunktion integrointi
- Määrätty integraali
- Yksinkertaisia pinta-alalaskuja.

6. kurssi **Todennäköisyyslaskentaa ja tilastotiedettä**

Tavoite

Oppilas tuntee todennäköisyyslaskennan peruskäsitteet ja osaa suorittaa yksinkertaisia laskuja todennäköisyyslaskennan alalta. Oppilas tuntee normaalijakauman ja osaa tulkita empiirisiä jakauksia.

Sisältö

Todennäköisyys

- Empiirisen todennäköisyyden käsite
- Klassisen todennäköisyyden käsite
- Yhteen- ja kertolaskusääntö, komplementtitapauksen todennäköisyys
- Tuloperiaate, toistokokeet, binomitodennäköisyys ilman johtoa

Normaalijakauma ja sen käyttö

Empiirinen jakauma

- * Jakauman tunnuslukujen ja korrelaation kertaus
- Otos, keskiarvon keskivirhe
- Esimerkkejä tilastollisesta päätöksenteosta
- * Sovellusprojekteja, joissa käytetään etupäässä tilastollisia menetelmiä.

7. kurssi **Yleisen oppimäärän syventävä ja täydentävä kurssi**

Oppilas kertaava lukion yleisen oppimäärän pääkohdat ja harjoittelee myös eritasoisten ja aikaisempaa laajempien tehtävien suorittamista. Oppilas muodostaa yleiskäsityksen opitusta matematiikasta ja sen merkityksestä myöhemmän opiskelun kannalta.

Kurssin yksityiskohtainen suunnittelu tehdään koulun tasolla kutakin opetusryhmää varten erikseen.

Laaja oppimäärä

1. kurssi **Reaaliluvut. Johdatus tilastomatematiikkaan**

Tavoite

Oppilas hallitsee reaalilukujen perusominaisuudet sekä laskutoimitukset reaaliluvuilla. Oppilas tutustuu tilastomatematiikan hyödyntämiseen yhteiskunnassa ja osaa käyttää sen tarjoamia apuvälineitä.

Sisältö

Reaaliluvut

- Lukualueen laajennukset
- Laskusäännöt, polynomilaskennan kertaus, rationaalilausekkeilla laskeminen, itseisarvo, neliöjuuri ja neliöjuurilaskuja
- Ensimmäisen asteen yhtälö ja yhtälöpari

Tilastoaineksen esitystapoja ja tunnuslukuja

- Luokitteluasteikko, tyyppiarvo
- Välimatka-asteikko, mediaani, keskiarvo ja otoksen keskihajonta
- Korrelaatio
- Normaalijakauma esimerkkien avulla havainnollistettuna
- Esimerkkejä tilastojen tutkimisesta tietokoneella.

2. kurssi Yhtälö- ja epäyhtälöoppia

Tavoite

Oppilas osaa ratkaista yhtälöitä ja epäyhtälöitä sekä soveltaa näitä käytännössä.

Sisältö

2. asteen yhtälö

1. ja 2. asteen epäyhtälöt

- Polynomien jakolasku ja niiden jaollisuus

Korkeamman asteen yhtälöitä ja epäyhtälöitä

Itseisarvoyhtälöitä ja -epäyhtälöitä

- * Neliöjuuriyhtälöitä

Murtoyhtälöitä ja epäyhtälöitä

Sovelluksina ongelmien ratkaisemista yhtälöillä ja epäyhtälöillä.

3. kurssi Vektorit. Geometriaa

Tavoite

Oppilas hallitsee vektoriopin ja tasogeometrian peruskäsitteet sekä tutustuu vektorien käyttöön todistustehtävissä ja geometriassa. Oppilas selviytyy tavallisimmista tasogeometrisista laskutehtävistä.

Sisältö

Vektori

- Suunta, pituus, nollavektori, vastavektori

Vektorien laskutoimitukset

- Yhteen- ja vähennyslasku, reaaliluvulla kertominen, laskulait
- * Koordinaattiesitys, vektoriyhtälöt, vektori- ja skalaarikomponentti.

Skalaaritulo

— Määritelmä, skalaaritulon laskulait, kahden komponenttimuodossa olevan vektorin skalaaritulo

Geometrian kertausta ja täydennystä

- Tylpän kulman sini ja kosini
- Sini- ja kosinilause
- Tasokuvioiden ominaisuuksien kertaus

— Yhdenmuotoisuus

* Mediaanien leikkauspistelause, kulmanpuolittajalause

Geometrisia sovelluksia

4. kurssi Analyttistä geometriaa

Tavoite

Oppilas osaa muodostaa, tunnistaa, tulkita ja käsitellä tavallisimpien tasokäyrien yhtälöitä myöhempiä funktio-opillisia sovelluksia silmälläpitäen.

Sisältö

Janan pituus ja keskipiste

Suora

- Suoran yhtälö
- Kahden suoran leikkauspiste, kahden suoran välinen kulma, suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- Pisteiden etäisyys suorasta

Ympyrä

- Ympyrän yhtälö
- Tangetti

Ellipsin, hyperbelin ja paraabelin yhtälöt

1. asteen yhtälöryhmä

Toisen asteen käyrän ja suoran leikkauspisteiden määrittäminen

Kahden muuttujan epäyhtälö

Sovelluksena lineaarisen optimoinnin tehtäviä.

5. kurssi Funktio-oppia. Trigonometriaa

Tavoite

Oppilas perehtyy reaalfunktioihin sekä osaa tulkita funktion ominaisuuksia kuvaajan perusteella. Oppilas tuntee juurikäsitteen ja murtopotenssin sekä eksponentti- ja logaritmfunktion tärkeimmät ominaisuudet. Oppilas hallitsee trigonometrian peruskäsitteet ja osaa käyttää funktiokäsitettä ja trigonometriaa sovelluksissa.

Sisältö

Reaalifunktiot

- Funktio ja funktion kuvaaja
- Funktion nollakohdat ja merkin tutkiminen
- Monotoniset funktiot
- Yhdistetty funktio
- * Juurikäsite ja murtopotenssi

EkspONENTTI- ja logaritmfunktio

- Määrittely, kuvaaja, ominaisuudet sekä laskusäännöt
- Yksinkertaisia yhtälöitä
- Sovelluksia.

Trigonometriaa

- Radiaani
- Trigonometrinen funktioiden määritelmät, jaksollisuus ja kuvaajat
- Trigonometrinen funktioiden väliset peruskaavat
- * Trigonometrinen funktioiden yhteen- ja vähennyslaskukaavat
- * Trigonometrisia yhtälöitä.

6. kurssi Raja-arvot. Jatkuvuus. Derivaatta

Tavoite

Oppilas tuntee raja-arvon ja jatkuvuuden käsitteet ja osaa määrittää erilaisia raja-arvoja. Oppilas hallitsee jatkuvan funktion perusominaisuudet ja derivaatan käsitteen. Oppilas osaa derivoida polynomi- ja murtofunktoita ja tutustuu derivaatan käyttöön funktion pienimmän ja suurimman arvon määrittämisessä.

Sisältö

Funktion raja-arvo

- Raja-arvo annetussa pisteessä
- Summan, erotuksen, tulon, osamäärän ja yhdistetyn funktion raja-arvot

Funktion jatkuvuus

- Jatkuvuus annetussa pisteessä
- Jatkuvuus annetulla välillä
- Suljetulla välillä jatkuvan funktion tärkeimmät ominaisuudet

Funktion derivaatta

- Derivaatta annetussa pisteessä
- Derivaattafunktio
- Derivaatan tulkinta

Derivoimissääntöjä

- Funktioiden $f+g$ ja kf derivaatat (k vakio)
- Funktion x^n ja polynomifunktion derivaatat
- Tulon ja osamäärän derivaatat

Funktion pienimmän ja suurimman arvon määrittäminen suljetulla välillä.

7. kurssi

Differentiaalilaskentaa

Tavoite

Oppilas osaa derivoida funktioita. Oppilas osaa tutkia funktioita, määrittää niiden ääriarvoja sekä piirtää niiden kuvaajia differentiaalilaskentaa hyväksi käyttäen. Oppilas tutustuu differentiaalilaskennan soveltamiseen eri elämäntilanteilla.

Sisältö

Väliarvolause

Funktion monotonisuus

Ääriarvot

— Paikalliset ääriarvot

— Ääriarvon laatu

Yhdistetyn funktion derivaatta

Trigonometrinen funktioiden derivaatat

Käänteisfunktion derivaatta

Funktioiden e^x ja $\ln x$ derivaatat

* Yleisen potenssifunktion derivaatta

Differentiaalilaskennan sovelluksia.

8. kurssi

Todennäköisyyslaskentaa ja tilastotiedettä.

Lukujonot ja sarjat

Tavoite

Oppilas tuntee todennäköisyyslaskennan peruskäsitteet ja osaa käyttää niitä yksinkertaisissa sovelluksissa. Oppilas tuntee lukujonon ja sarjan keskeisimmät ominaisuudet.

Sisältö

Todennäköisyys

— Empiirisen todennäköisyyden käsite

— Klassisen todennäköisyyden käsite

— Yhteen- ja kertolaskusääntö. Komplementtitapauksen todennäköisyys

— Tuloperiaate, kombinaatiot

— Toistokoneet ja binomitodennäköisyys

** Todennäköisyyslaskennan aksioomit

- Todennäköisyysjakauma
- Satunnaismuuttuja
- Diskreetti jakauma
- Jatkuva jakauma
- Normaalijakauma ja sen käyttö
  - * Empiirinen jakauma
  - * Otos, keskiarvon keskivirhe
  - ** Esimerkkejä tilastollisesta päätöksenteosta

Lukujonot ja sarjat

- Lukujonon raja-arvo
- ** Sarjan suppeneminen
- Aritmeettinen ja geometrinen summa
- * Geometrinen sarja.

9. kurssi Integraalilaskentaa

Tavoite

Oppilas hallitsee integraalifunktion ja määrätyn integraalin käsitteet. Oppilas osaa integroida yksinkertaisesti integroitavissa olevia funktioita. Oppilas osaa soveltaa määrättyä integraalia mm. pinta-ala- ja tilavuuslaskuihin.

Sisältö

Jatkuvan funktion integraalifunktio

Integroimissääntöjä

- Alkeisfunktioiden derivaattoihin perustuva integroiminen
- Yhdistetyn funktion derivaattaan perustuva integroiminen
- ** Osittaisintegroiminen
- ** Integroiminen sijoituksen avulla

Määrätyn integraalin käsite

- Havainnollinen määritelmä ylä- ja alasummia hyväksikäyttäen

Määrätyn integraalin laskusäännöt

- Lineaarisuus
- Additiivisuus osavälien suhteen
- Ylä- ja alarajan vaihto.

Määrätyn integraalin ja integraalifunktion yhteys

Sovelluksia

- Pinta-ala ja tilavuuslaskuja
- Jatkuvan jakauman tunnusluvut ja kertymäfunktio.

10. kurssi **Vektorilaskennan täydennys. Avaruusgeometriaa. Kompleksiluvut**

Tavoite

Oppilas syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja ulottaa sen myös kolmiulotteisen avaruuden vektoreihin sekä totuttautuu yksinkertaisiin avaruusgeometrisiin tarkasteluihin. Oppilas tutustuu kompleksilukuihin.

Sisältö

Kolmiulotteinen vektoriavaruus

** Vektoritulo ja skalaarikolmitulo.

Avaruusgeometriaa

- Kappaleiden piirtäminen ja ominaisuudet
- Tilavuuksien laskukaavat
- Avaruusgeometrisia ääriarvotehtäviä.

* Kompleksiluvut

- Määrittely ja laskutoimitukset
- Kompleksitaso
- Toisen asteen yhtälön yleinen ratkaisu.

11. kurssi **Laajan oppimäärän kokoava ja syventävä kurssi**

Oppilas kertaa lukion laajan oppimäärän pääkohdat ja tutustuu myös entistä laajempiin, eri aihepiirien alueilta tietoja vaativiin tehtäviin. Oppilas muodostaa aikaisempaa jäsentyneemmän ja syvällisemmän kuvan lukion kurssin asioista ja harjaantuu niiden soveltamiseen.

Kurssin yksityiskohtainen suunnittelu tehdään koulun tasolla kutakin opetusryhmää varten erikseen.

9.4.12 Kemia

Tavoitteet

Lukion kemian opetuksen yleisenä tavoitteena on toteuttaa kemian erikoisluonteen mukaisesti luonnontieteiden sisältöalueen yhteisiä tavoitteita.

Lukion kemian opetuksen ja opiskelun erityistavoitteena on mm.

— antaa monipuolinen kuva kemiasta eksaktina luonnontieteenä, sen merkityksestä, uusimmista tutkimusmenetelmistä ja saavutuksista sekä käytännön sovelluksista elämän eri aloilla

— perehdyttää oppilaat materiaan rakenteeseen, materiaan ominaisuuksiin, kemiallisten ilmiöiden lainalaisuuksiin sekä reaktioissa tapahtuviin energian muutoksiin ja kemiallisen energian hyväksikäyttöön

— rakentaa mahdollisimman hyvä perusta kemian ja sovelletun kemian jatko-opinnoille, samoin jatko-opinnoille aloilla, joilla tarvitaan kemian tuntemusta

— luoda oppilaille edellytykset tulevana työyhteisön jäsenenä tai päätöksentekijöinä ymmärtää kemiallisen teknologian kysymyksiä

— antaa objektiivinen kuva siitä, miten kemia voi palvella ihmistä ja nyky-yhteiskuntaa, niin että luonnon tasapaino säilyy.

Kemian opetuksen tavoitteena tulee olla myös oppilaan kokonaispersoonallisuuden kehittäminen tämän oppiaineen keinoin.

Oppiaines

1. kurssi Aine ja kemialliset ilmiöt

Oppisisällöt

Kemia luonnontieteenä

- Kemia osana luonnontieteitä
- Kemian merkitys elämän eri aloilla.

Aineen rakenteesta ja ominaisuuksista

- Puhtaat aineet ja seokset
- Atomin rakenne; pääenergiatasot
- Alkuaineiden jaksollinen järjestelmä
- Kemialliset sidokset
- Alkuaineiden elektronegatiivisuus
- Ionit
- Molekyylit
- Aineen olomuodot ja niiden muutokset

- Kiteisen aineen, nesteiden ja kaasujen rakenne ja ominaisuudet
- Liuottimet ja liukeneminen
- Vesi liuottimena
- Diffuusio ja osmoosi.

Kemiallisia suureita

- Suhteellinen atomi-, molekyyli- ja kaavamassa
- Ainemäärä
- Avogadron laki ja kaasujen moolitilavuus, myös yksinkertaisia laskutehtäviä
- Konsentraatio, myös yksinkertaisia laskutehtäviä.

Kemiallisista reaktioista

- Reaktion nopeuteen vaikuttavia tekijöitä; katalyyssi vain esimerkein
- Reaktion käänteisyys ja tasapaino kvalitatiivisesti
- Reaktioyhtälö ja sen kvantitatiivinen merkitys
- Hapettuminen ja pelkistyminen
- Protolyysi
- Hapot, emäkset ja amfolyytit
- pH-käsite
- Neutraloituminen.

Integraatio

Kemian 1. kurssin tehtävänä on perehdyttää oppilaat aineen rakenteeseen, joten tältä osin kurssista on hyötyä myös biologian ja fysiikan opiskelussa. Olomuotojen muutoksia tarkastellaan kemiassa aineen rakenteen kannalta. Kaasulaeista 1. kurssissa käsitellään Avogadron laki. Biologian opetusta tukevia ovat edellä mainittujen lisäksi vesi liuottimena, liukeneminen, diffuusio, osmoosi, protolyysireaktiot ja pH. Kemian sovelluksia esiteltäessä otetaan integrointitarve kohtuullisessa määrin huomioon.

2. kurssi **Elinympäristömme kemiaa**

Kemiallinen energia

- Energian muutokset kemiallisissa reaktioissa: ekso- ja endotermiset reaktiot, reaktiolämpö, tärkeimmät kemiallisen energian lähteet.

Tärkeitä epäorgaanisia yhdisteitä

- Typen, fosforin ja rikin sekä näiden tärkeimpien yhdisteiden kemiaa; typpiteollisuuden tuotteet, kemian teollisuuden prosesseja.

Orgaanisten yhdisteiden kemiaa

- Orgaaniskemiallisen teollisuuden tärkeimmät tuotteet
- Orgaanisten yhdisteiden ryhmittely
- Hiiliyhdisteiden molekyylien rakenne, konstituutioisomeria
- Tyydyttyneet ja tyydyttymättömät yhdisteet
- Avoketjuiset ja rengasrakenteiset yhdisteet
- Tärkeimmät funktionaaliset ryhmät ja niiden reaktioita

(käsitellään tavallisimpia hiilivetyjä, alkoholeja, aldehydejä, ketoneja, karboksyylihappoja, estereitä ja amiineja)

— Biokemiallisesti merkityksellisiä yhdisteitä: tärkeimmät hiilihydraatit, aminohapot, valkuaisaineet, solubiologisesti merkittävät typpiemäkset ja adenosiinitrifosfaatti

— Kolloidiset liuokset.

Ympäristökemiaa

— Elinympäristömme ja siihen vaikuttavat aineet

— Ympäristönsuojelu ja kemiallinen teknologia.

Integraatio

Biologian opetusta tukevasta orgaanisen kemian aineksesta mainitakoon erityisesti hiilihydraatit, rasvat, aminohapot, proteiinit ja biologisesti merkittävät typpiemäkset. Biologiassa käsiteltävien fysiologisten ja geneettisten ilmiöiden ymmärtämiseksi tarkastellaan em. yhdisteiden rakenteita ja reaktioita sekä lisäksi kolloidisten liuosten ominaisuuksia (unohtamatta ensimmäisessä kurssissa käsiteltyjen integrointiaiheiden merkitystä fysiologian kannalta). Suositettava on myös lyhyt orgaanisen kemian tutkimusmenetelmien esittely esimerkiksi diasarjan avulla.

Kemiallisen elinympäristön, ympäristöön vaikuttavien aineiden, mukaan luettuina lääke- ja muut fysiologisesti vaikuttavat aineet, esittely integroi kurssia biologiaan, psykologiaan ja terveystietoon. Ympäristökemiallisten kysymysten käsittely yhdistää kurssin sisältöä maantieteeseen. Kemian teollisuuteen liittyvät kysymykset, esimerkiksi ammoniakksisynteesi, rikkihappo, räjähteet, lääkeaineet ja luonnonvarojen hyödyntäminen, luovat yhteyksiä historiaan ja taloustietoon sekä maantieteeseen. Tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä on myös kemiallisten analyysimenetelmien hyödyntäminen valvottaessa ympäristömyrkkujen ja taisteluaineiden sopimustenk mukaista käyttöä. Kemian sovelluksia käsiteltäessä otetaan integraation tarve kohtuullisesti huomioon.

3. kurssi Alkuaineiden kemiaa

Aineen rakenne ja ominaisuudet

— Atomin rakenne: atomin elektroniparven rakenne ja sen yhteys jaksolliseen järjestelmään, atomiorbitaalit

— Alkuaineiden ryhmäominaisuuksia (tutustutaan 3. jakson alkuaineiden happi- ja vety-yhdisteiden kemialliseen luonteeseen ja suoritetaan vertailu saman ryhmän alkuaineiden kesken)

— Siirtymäalkuaineiden ominaisuuksia

— Alkuaineita ja niiden yhdisteitä (käsitellään kloori, pii, kalsium, rauta ja kupari)

— Hapettumisluvut.

Sähkökemialla

— Elektrodipotentiaalit

— Normaalipotentiaalit ja jännitesarjat

— Sähköpari

- Korroosio
- Elektrolyysi
- Elektrolyysin sovelluksia, myös kvantitatiivisia.

Harjoitustehtävien aiheita

- Reaktioyhtälön kertoimien määrittäminen
- Ainemäärien, massojen ja kaasutilavuuksien laskeminen, yleisen kaasuvakion käyttö
- Yhdisteen kaavan määrittäminen.

4. kurssi **Kemiallinen tasapaino**

Reaktion kinetiikka ja kemiallinen tasapaino

- Reaktion nopeus: aktivoitumisenergia, nopeuden riippuvuus konsentraatiosta
- Konsentraatiosta riippuva tasapainovakio
- Tasapainon siirtäminen: konsentraation muutoksen vaikutus kvantitatiivisesti, lämpötilan ja paineen vaikutus esimerkein.

Kemiallisen tasapainon sovelluksia

- Happo-emästatasapainot
- Protolyysivakiot
- pH:n määrittäminen
- Sovelluksia: pH-laskuja, puskuriliuokset demonstroiden
- Liukoisuustasapaino
- Liukoisuustulo: niukkaliukoisten suolojen liukoisuus puhtaaseen veteen, yksinkertaisia laskusovelluksia.

Hiihiyhdisteiden kemiaa

- Orgaanisten molekyylien geometria
- Stereoisomeria: cis-transisomeria, optinen isomeria, konformaatio
- Orgaaniskemiallisia reaktiotyyppejä: substituutio, additio, eliminaatio, polymeroituminen
- Makromolekyylien kemiaa: additio- ja kondensaatiopolymeroituminen, tavallisimmat polymeerit
- Reaktiomekanismeja: radikaali- ja ionimekanismi yksinkertaisin esimerkein.

Kemialliset tutkimusmenetelmät

- Tiedonhankintamenetelmiä sekä tiedon arvioinnin ja soveltamisen periaatteita; modernin kemian tutkimusmenetelmiä.

Lukion kemian oppimäärän kokoava tarkastelu

- Kertaava katsaus lukion kemiaan
- Tulevaisuuden haasteet kemialle.

Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Kunnan opetussuunnitelmassa voidaan korostaa sellaisten työtapojen käyttöä, joilla katsotaan olevan erityistä merkitystä lukion tavoitteiden saavuttamiseen. Tällaisia työtapoja ovat mm. teollisuusvierailut ja oppilastyöt.

9.4.13 Fysiikka

Fysiikan opetuksen tavoitteet

Fysiikka on perusluonnontiede, joka muodostaa kaikkien luonnontieteellisten ja luonnontieteitä soveltavien alojen yhteisen tiedollisen, käsitteellisen ja metodisen perustan.

Lukion fysiikan opetuksen tehtävänä on antaa se tiedollinen ja metodinen pohja, jolle nykyaikainen luonnontieteellinen tietämys ja ajattelutapa sekä tuotantoelämän perustana oleva teknologia rakentuvat. Fysiikan opetuksen tarkoituksena on

(1) välittää kuva fysikaalisesta tietämyksestä, tiedon luonteesta, mahdollisuuksista ja rajoituksista, tiedonhankintamenetelmistä sekä sovellusmahdollisuuksista eli opettaa tuntemaan

- fysikaalinen peruskäsitteistö
- luonnon objektien ja systeemien fysikaalinen perusrakenne
- fysikaaliset perusilmiöt
- fysikaaliset luonnonlait sekä syy- ja seuraussuhteet
- fysiikan keskeisten teorioiden pääperiaatteet ja pätevyysalueet
- yksikköjärjestelmä
- keskeiset mittausten menetelmät ja mittaustulosten käsittelytavat
- keskeisten käytännön sovellusten fysikaaliset periaatteet
- kokeellisen tiedon, teorian, ennusteiden ja sovellusten keskinäinen suhde fysiikan metodissa

(2) opettaa käyttämään vastuullisesti fysiikan tarjoamia tietoja erilaisissa tilanteissa ja käytännön sovelluksissa eli opettaa ymmärtämään

- ihmisen asema fysikaalisen todellisuuden osana
- fysikaalisten luonnonlakien tarjoamat vaikutusmahdollisuudet ja rajoitukset
- fysikaalisten luonnonlakien hyväksikäytön vaikutukset luontoon

(3) ohjata fysiikalle ominaiseen ajattelutapaan, ns. reaaliajatteluun, eli

- ottamaan ajattelussa ja toiminnassa huomioon realiteetit
- arvostelemaan tarjottua tietoa realiteettien perusteella
- analysoimaan erilaisia ilmiöitä ja tilanteita ja erottamaan niissä olennaiset reaaliset tekijät
- soveltamaan yleisiä periaatteita ja teorioita käytäntöön tarkaten näiden pätevyyttä kriittisesti realiteettien valossa

(4) tutustuttaa tuotantoelämän perustana olevaan teknologiaan sekä työelämään ja tuotantoon.

Lukiolle asetetusta yleisen korkeakoulukelpoisuuden tavoitteesta seuraa, että niiden oppilaiden osalta, jotka aikovat korkeakoulussa

suuntautua matemaattiselle, luonnontieteelliselle tai luonnontieteitä soveltavalle alalle, lukion fysiikan opetuksen tavoitteena on edellisten lisäksi

(5) antaa laskennallinen valmius tyyppillisten perusprobleemien käsittelyyn kaikilla fysiikan keskeisillä aloilla.

Fysiikan yleisen oppimäärän tavoitteet

Fysiikan yleisen oppimäärän opetuksessa pyritään edellä mainittuihin tavoitteisiin 1—4 keskittymällä tärkeimpään perusoppiaineeseen ilman laskennallisen valmiuden pyrkimystä (5). Tämä merkitsee, että

fysiikan yleisen oppimäärän tavoitteena on fysiikan kokonaisuuden tunteminen kvalitatiivisen ymmärtämisen tasolla.

Fysiikan laajan oppimäärän tavoitteet

Lukion fysiikan laajan oppimäärän tarkoituksena on yleisen oppimäärän tavoitteiden lisäksi antaa korkeakoulukelpoisuus matemaattisille, luonnontieteellisille ja luonnontieteitä soveltaville aloille. Opetuksen suunnittelussa on tavoitteiden 1—4 ohella otettava huomioon tavoite 5. Tämä merkitsee, että

fysiikan laajan oppimäärän tavoitteena on fysiikan kokonaisuuden tunteminen perusprobleemien laskennallisen hallinnan tasolla.

Sisällön valinnan kriteerit

Yleinen oppimäärä

Tavoitteiden 1—4 perusteella voidaan oppisisältöjen suunnittelua varten tehdä eräitä johtopäätöksiä:

(1) sisällön valinnan kriteeriksi on asetettava toisaalta käsitteen, ilmiön, periaatteen tai lainalaisuuden yleisyys ja yleispätevyys, toisaalta sen merkitys käytännön sovelluksissa. Tällä perusteella perusoppiaineeseen tulee sisältää

- aineen rakenne
- neljä perusvuorovaikutusta
- ehdottomat invarianssit sekä
- lämpöopin ensimmäinen ja toinen pääsääntö siten esitettyinä, että näiden periaatteellinen yleispätevyys ja käytännön merkitys käyvät ilmi

(2) jotta oppilas saa kuvan fysiikan metodista, oppimäärään on liitettävä yksi esimerkki fysiikan teoriasta siten käsiteltynä, että mittauksen teorian, ennusteen ja sovelluksen keskinäinen suhde fysiikassa käy ilmi. Tällä perusteella perusoppiaineeseen kuuluvat klassisen mekaniikan perusteet ja selvitys niiden pätevyysalueesta.

Tätä ratkaisua tukee myös mekaniikan merkitys teknologiassa ja tuotannossa

(3) kuvan antamiseksi fysikaalisen tiedon luonteesta ja merkityksestä sekä reaaliajattelun kehittämiseksi oppimäärän on sisällettävä ainesta, joka korostaa fysikaalisen tiedon rajallista pätevyysaluetta, kokeellisen havainnon ensisijaisuutta sekä inhimillisen käsitteistön makrosidonnaisuutta. Näin ollen perusoppiaineeseen kuuluvat klassisen mekaniikan pätemättömyyttä atomaarisissa ilmiöissä osoittavat ilmiöt: aalto-hiukkasdualismi ja kvantittuminen sekä atomimallit

(4) tuotantoelämän perustana olevaan teknologiaan sekä fysiikan merkitykseen tekniikan kehitykselle perehdytään liittämällä fysikaalisten ilmiöiden ja lainalaisuuksien käsittelyyn teknisten sovelusten esittely sekä tuotantoon ja työelämään tutustuminen. Tätä periaatetta toteutetaan integroidusti koko fysiikan oppimäärässä.

Laaja oppimäärä

Laajan oppimäärän tulee

(1) sisältää fysiikan kaikkien keskeisten alojen peruskäsitteet ja pääperiaatteet sekä näiden soveltaminen ja merkitys tekniikassa ja tuotantoelämässä:

- mekaniikka, myös jäykän kappaleen dynamiikka ja statiikka
- sähkö- ja magnetismioppi
- aineen olomuotojen mekaniikka ja termodynamiikka
- aaltoliikeoppi, erityisinä sovelluksina akustiikka ja optiikka
- aineen rakenteen, atomien ja ydinten fysiikka
- kvanttifysiikan ja suhteellisuusteorian alkeet

(2) korostaa fysiikan yhtenäisyyttä ja kokonaiskuvaa ja sisältää erityisesti yleisen oppimäärän yhteydessä esitetty perusoppiaines

(3) määrittellä kultakin osa-alueelta ne perusprobleemit, jotka esitettyjen käsitteiden ja periaatteiden avulla hallitaan.

Kurssien tavoitteet ja oppisisällöt

Yleinen oppimäärä

1. kurssi **MAAILMANKUVA Tutkiva ja keksivä ihminen**

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- antaa perusteet luonnontieteellisen maailmankuvan muodostamiselle ja luonnontieteellisen ajattelutavan kehittämiseksi

- antaa yleiskuva fysikaalisesta tietämyksestä, sen kehityksestä ja merkityksestä sekä hyväksikäytön vaikutuksista elinympäristöön ja ihmiskunnan historiaan
- herättää mielenkiintoa fysiikkaan ja opettaa näkemään fysikaalisen tiedon käyttökelpoisuus ja tarve jokapäiväisessä elämässä ja eri ammateissa
- opettaa tuntemaan yksinkertaisia fysikaalisia mittaus- ja havaintomenetelmiä ja kokeellisen fysiikan perusteita, sekä valottaa fysiikan eksaktia luonnetta.

Oppisisällöt

(1.1) Maailmankaikkeus

- tähtitieteellisen maailmankuvan kehitys
- tähtien ja avaruuden tutkimus
- maailmankaikkeuden rakenne ja mittasuhteet
- maailmankaikkeuden synty ja kehitys
- elämän edellytykset maailmankaikkeudessa.

(1.2) Liike

- liike luonnon perusilmiönä
- liikeopin peruskäsitteet (rata, nopeus, kiihtyvyys)
- liikkeen mittaaminen
- liikkeen yksinkertaiset mallit (tasainen ja tasaisesti kiihtyvä liike)
- mittaaminen tiedon perustana (luonnontieteiden kokeellinen perusta)
- mittaus- ja laskutulosten järkevyyden arvioiminen.

(1.3) Voima

- dynamiikan peruslaki (voiman määritelmä, liikeyhtälö)
- voiman ja vastavoiman laki, vuorovaikutukset
- luonnossa esiintyvät voimat
- voimien yhdistäminen ja tasapaino
- vakiovoiman aiheuttama liike
- etenemisen ja pyörimisen säilymislait
- dynamiikan merkitys tekniikassa
- teorian merkitys fysiikassa (malli, ennuste).

(1.4) Klassisen fysiikan maailmankuva

- fysiikan ilmiömaailman kartoitus
- klassisen fysiikan pääperiaatteet kokeellisina lakeina, niiden kehittyminen ja pätevyysalue
- maailmankaikkeus mekaanisena systeeminä, gravitaatio
- sähkömagneettiset perusilmiöt
- aine mekaanisena systeeminä
- klassisen fysiikan rajat suhteellisuusteorian ja kvanttimekaniikan suuntaan
- sovellusten asema fysiikassa (fysikaalisen tiedon merkitys, keksintöjen historiaa).

(1.5) Luonnonlait atomimaailmassa

- mikromaailman tutkimus
- epätarkkuusperiaate
- dualismi
- todennäköisyyslait
- atomimaailman ilmiöt ja klassisen maailmankuvan muuttuminen.

2. kurssi ENERGIA Toimiva ja vaikuttava ihminen

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- antaa perustiedot energiasta yhtenä fysiikan keskeisimpiä käsitteitä, energiaa hallitsevista peruslaeista ja näiden ilmenemisestä kaikissa luonnonilmiöissä ja tekniikassa
- opettaa tuntemaan energiaa koskevien luonnonlakien merkitys tekniikassa ja tuotannossa sekä arvioimaan näiden valossa energian hyväksikäytön mahdollisuuksia ja rajoituksia
- antaa energia- ja ympäristökysymyksiä koskevat fysikaaliset perustiedot
- antaa tiedolliset perusedellytykset energian kulutukseen ja tuotantoon liittyvän vastuun ymmärtämiseksi.

Oppisisällöt

(2.1) Energian säilymlaki

- energiaperiaate ja energian säilymlaki
- mekaaninen energia ja työ
- lämpöenergia ja I pääsääntö
- sähköenergia ja sähkövirran teho
- kemiallinen energia
- säteilyenergia
- energia ja massa
- energian eri muotojen muuttuminen toisikseen
- kone ja hyötysuhde.

(2.2) Lämpöopin toinen pääsääntö

- ilmiöiden suunta ja energian huononeminen
- energia ja järjestys
- lämpövoimakone, jäädytyskone ja lämpöpumppu
- toisen pääsäännön merkitys tuotannon ja kulutuksen ympäristövaikutuksissa.

(2.3) Energian kvantittuminen

- viivaspektrit
- säteilykvantit
- atomaarisen systeemin energiatilat
- spektroskopia.

(2.4) Ydinfysiikan perusilmiöt

- ytimen rakenne ja sidosenergia
- fissio ja fuusio
- radioaktiivisuus
- säteilyn vaikutukset ja säteilysuojelu
- isotooppien käyttö
- hajoamislaki ja hiiliajoitus
- ydinenergian käyttö.

(2.5) Energia ihmisen palveluksessa

- energian lähteet ja varannot sekä niiden käyttömahdollisuudet
- ihminen ja kone
- fysiikan teknisen hyödyntämisen vaikutukset yhteiskuntaan ja ihmisen elinoloihin
- nykyaikaisen teollisuuslaitoksen toiminta energian käytön, automaation, ympäristövaikutusten ja työympäristön kannalta
- energian ja materiaalien säästäminen.

Oppiaineiden välinen integraatio

Erityistä huomiota on kiinnitettävä integraatioon ja käytännön yhteistyöhön eri aineiden kesken varsinkin seuraavissa kohdissa:

1. kurssi

- biologia: elämän edellytykset maailmankaikkeudessa ja esimerkiksi ilmiömaailman kartoitus, sovellusten asema, mikromaailman tutkimus
- kemia: aine mekaanisena systeeminä ja mikromaailman tutkimus (aineen rakenteen käsittely on perustettava kemian varaan tarpeetonta päällekkäisyyttä välttämällä), lisäksi esim. ilmiömaailman kartoitus, sovellusten asema
- maantiede: maailmankaikkeuden rakenne, gravitaatio, lisäksi esim. säilymislait, ilmiömaailman kartoitus, sovellusten asema
- historia ja yhteiskuntaoppi: eri yhteyksissä maailmankuvan, fyysikaalisen ajattelutavan ja menetelmän, tutkimuksen ja tekniikan kehityksen sekä näiden vaikutusten tarkastelu.

2. kurssi

- biologia: energia biologisessa prosessissa, toisen pääsäännön biologinen merkitys, säteilyn biologiset vaikutukset (esim. fotosynteesi ja solujen tuhoutuminen), hiiliajoitus, ympäristökasvatus
- kemia: kemiallinen energia, atomien energiatilat ja spektroskopia, radioaktiivisuus, ympäristökasvatus
- maantiede: energia geofysikaalisissa ilmiöissä, energiavarannot, ympäristökasvatus
- historia ja yhteiskuntaoppi: hiiliajoitus, koneistumisen ja automaation yhteiskunnalliset vaikutukset

— oppilaanohjaus: työelämään tutustuttaminen toteutetaan yhteistyössä oppilaanohjauksen ja eri oppiaineiden (mm. kemia, yhteiskuntaoppi) kanssa.

Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Kurssin otsikoinnin järjestystä ei ole tarkoitettu sitomaan toteutusta. Aiheiden tulee muodostaa kurssin pääsisältö sellaisessa järjestyksessä ja sellaisin painotuksin, että kurssi kaikkiaan muodostaa maailmankuvaa hahmottavan kokonaisuuden. Kurssi tarjoaa mahdollisuuden erilaisiin lähestymistapoihin, esim. historiallisen kehityslinjan selvempään korostukseen ja otsikoiden sen mukaiseen uudelleenjärjestelyyn.

Kunnan opetussuunnitelmassa voidaan korostaa sellaisten työtapojen käyttöä, joilla katsotaan olevan erityistä merkitystä lukion tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Tällaisia työtapoja ovat mm. teollisuusvierailu ja oppilastyöt.

Laaja oppimäärä

Kurssien tavoitteet ja sisällöt

Tavoitteet

Oppisisältö

1. KURSSI: Mekaniikan maailmankuva

(1.1) YLEISKATSAUS

— mielenkiinnon herättäminen fysiikkaa kohtaan	— fysiikan asema tieteenä
— kvalitatiivisen yleiskuvan antaminen fysiikasta ja sen merkityksestä	— fysiikan menetelmä
— kuvan antaminen mekaniikasta kaiken fysiikan perustana.	— fysikaalinen tietämys
	— fysiikan merkitys tekniikan perustana
	— fysiikka ihmisen elinympäristössä.

(1.2) FYSIKAALISET SUUREET JA NIILLÄ LASKEMINEN

— suureilla ja likiarvoilla laskemisen hallinta	(1.2.1) Suureet ja mittajärjestelmä
— mittaamisen merkityksen ymmärtäminen fysikaalisen tiedon perustana	— SI-järjestelmä
— mittaamisen merkityksen ymmärtäminen tekniikan perustana.	— perussuureet ja yksiköt
	— johdannaisuureet
	— kerrannaisyksiköt
	(1.2.1) Suurelaskenta
	— suureyhtälö
	— järjestelmään kuulumattomat yksiköt.

(1.2.3) Mittaaminen ja mittaus-tarkkuus

- fysiikan mittausten rajallinen tarkkuus
- satunnainen ja systemaattinen virhe
- absoluuttinen ja suhteellinen virhe.

(1.2.4) Likiarvoilla laskeminen

- laskutehtävän vaiheet ja tarkistukset
- tuloksen tarkkuus.

(1.2.5) Graafinen esitys

- kahden suureen välisen riippuvuuden kuvaaminen
- graafinen derivointi ja integrointi.

(1.3) ETENEMISLIIKKEEN KINEMATIikka

Seuraavien perusprobleemien hallinta:

- siirtymän ja nopeuden määrittäminen liikkuvan havaittajan suhteen
- nopeuden ja kiihtyvyyden määrittäminen tunnetun radan avulla
- nopeuden ja radan määrittäminen tunnetun kiihtyvyyden avulla.

(1.3.1) Liikkeen mittaaminen

- etäisyys ja aikaväli
- liikkeen suhteellisuus.

(1.3.2) Suoraviivainen liike

- rata, nopeus ja kiihtyvyys
- tasainen liike
- tasaisesti kiihtyvä liike.

(1.3.3) Käyräviivainen liike (kvalitatiivisesti)

- rata ja ratakäyrä
- nopeus vektorisuurena
- kiihtyvyys vektorisuurena.

(1.4) DYNAMIIKKA

- klassisen mekaniikan perusteiden ymmärtäminen
- kappaleeseen vaikuttavien voimien päättelemisen hallinta ja taito kirjoittaa liikeyhtälö näiden avulla.

Seuraavien perusprobleemien laskennallinen hallinta:

- voiman määrittäminen, kun kiihtyvyys tunnetaan
- kiihtyvyyden määrittäminen voimat tunnetaan
- nopeuden muutoksen määrittäminen

(1.4.1) Toinen peruslaki

- massa
- dynamiikan peruslaki voiman määrittelmänä
- dynamiikan peruslaki liikeyhtälönä.

(1.4.2) Voiman ja vastavoiman laki

- voima vuorovaikutuksen osapuolena
- voimien yhdistäminen
- perusvuorovaikutukset
- kosketusvoimat.

tys tunnetun impulssin avulla

- yhden nopeuden tai massan määrittäminen liikemäärän säilymislain avulla yksiulotteisessa törmäyksessä.

(1.4.3) **Jatkavuuden laki ja liikemäärän säilyminen**

- jatkavuuden laki
- impulssi ja liikemäärä
- liikemäärän säilyminen.

(1.4.4) **Klassisen mekaniikan pätevyysalue**

- systeemin tila ja liikeyhtälö
- mekaaninen systeemi luonnonilmiöiden mallina, suhteellisuusteoreettinen ja kvanttimekaaninen raja.

2. KURSSI: Energia ja lämpö

(2.1) ENERGIA

- energian säilymislain yleispätevyyden ja erityisesti sen teknisen merkityksen ymmärtäminen.

Seuraavien perusprobleemien laskennallinen hallinta:

- voiman tekemän työn ja voimaa vastaan tehdyn työn määrittäminen, kun voima ja kappaleen liike tunnetaan
- suureista alkunopeus, loppunopeus ja siirtymä yhden määrittäminen, kun kaksi muuta sekä kappaleeseen työtä tekevät voimat tunnetaan; energiahäviön määrittäminen kokonaisenergian muutoksesta.

(2.1.1) **Työ ja teho**

- voiman tekemä työ
- voimaa vastaan tehty työ
- teho.

(2.1.2) **Energiaperiaate**

- liike-energia
- potentiaalienergia
- mekaaninen kokonaisenergia
- mekaanisen energian kuluminen.

(2.1.3) **Energian säilymlaki**

- energian käsite
- säilymislain merkitys
- koneen hyötysuhde.

(2.2) AINEEN TERMODYNAAMINEN TILA

- paineen ja lämpötilan mittausten perusteiden tunteminen

- termodynaamisen tasapainotilan muutosten hallinta laskennallisesti ja graafisesti yksinkertaisissa tapauksissa

- paineen ja lämpötilan atomaarisen selityksen kvalitatiivinen ymmärtäminen.

(2.2.1) **Paine**

- voiman aiheuttama paine
- nesteiden ja kaasujen paine
- Arkhimedeen laki
- painemittarit.

(2.2.2) **Lämpötila**

- lämpötila perussuurena
- lämpötilan mittaaminen.

(2.2.3) **Tilanyhtälö**

- termodynaamisen systeemin tila ja tilanmuuttajat

- termodynaaminen tasapainotila
- lämpölaajeneminen.

(2.2.4) Kaasun tilayhtälö

- Boylen laki
- Gay-Lussacin laki
- Avogadron hypoteesi
- ideaalikaasu.

(2.2.5) Aineen olomuodon muutokset

- olomuodon muutokset
- faasidiagrammit.

(2.2.6) Aine mekaanisena systeeminä

- kineettinen kaasuteoria.

(2.3) LÄMPÖENERGIA

- lämpöopin pääsääntöjen luonteen ja yleispätevyyden ymmärtäminen
- lämpötekniikan fysikaalisten perusteiden tunteminen
- pääsääntöjen atomaarisen selityksen kvalitatiivinen ymmärtäminen
- tiedollisten perusedellytysten luominen energian kulutukseen ja tuotantoon liittyvän vastuun ymmärtämiseksi.

(2.3.1) Lämpöopin I pääsääntö

- lämpö energiana
- työ ja lämpömäärä
- sisäenergia
- sulamis- ja höyrystymislämpö.

(2.3.2) Lämpöopin II pääsääntö

- luonnonilmiöiden suunta
- järjestys ja entropia
- energian huononeminen.

(2.3.3) Sovelluksia

- lämpövoimakone
- jäädytyskone
- lämpöpumppu
- terminen hyötysuhde
- energiavarat
- energian tuotanto ja kulutus pääsääntöjen kannalta.
- paikalliset sovellukset

3. KURSSI: Aaltoliike

(3.1) AALTOLIIKE

- aaltoliikkeen ymmärtäminen mekaniikan lakien alaisena ilmiönä ja energian etenemismuotona sekä aaltoliikkeen syntymisen ja peruso-

(3.1.1) Harmoninen värähdysliike

- harmoninen voima
- harmonisen liikkeen rata
- värähdysliikkeen energia

minaisuuksien ymmärtäminen tätä kautta

- harmonisen värähtelyn ja sinimuotoisen aaltoliikkeen tunteminen värähtelyn ja aaltoliikkeen perusmalleina sekä näihin liittyvien suureiden laskennallinen hallinta.

(3.1.2) Aaltoliikkeen synty ja eteneminen

- värähtelyjen leviäminen väliaineessa
- sinimuotoinen aaltoliike
- pulssi
- aaltoliikkeen energia

(3.1.3) Interferenssi

- superpositioperiaate
- pulssien kohtaaminen
- sinimuotoisten aaltojen interferenssi
- Huygensin periaate.

(3.1.4) Aaltoliikkeen käyttäytyminen rajapinnassa

- heijastuminen ja taittuminen
- kokonaisheijastus
- seisova aaltoliike.

(3.1.5) Aaltoliikkeen spektri

- spektrin käsite.

(3.2) ÄÄNI

— äänen syntymekanismin ja sen käyttäytymistä hallitsevien lainalaisuuksien ymmärtäminen äänen aaltoliikkeen ominaisuuksien perusteella

— äänen teknisten käyttömahdollisuuksien ja haittojen tunteminen.

(3.2.1) Ääni aaltoliikkeenä

- äänen lähteet
- äänen aalto-ominaisuudet
- äänen eteneminen väliaineessa.

(3.2.2) Kuultava ääni

- äänen korkeus, voimakkuus ja väri.

(3.2.3) Sovelluksia

- äänen tekninen tuottaminen ja havaitseminen
- akustiikka
- infra- ja ultraääni
- meluntorjunta.

(3.3) VALO AALTOLIIKKEENÄ

— sähkömagneettisen aaltoliikkeen ja erityisesti valon käyttäytymiseen liittyvien lainalaisuuksien ymmärtäminen aaltoliikeluonteon perusteella

(3.3.1) Sähkömagneettisen säteilyn lajit

- sähkömagneettisen säteilyn aaltoluonne
- valon spektri ja sen laajennus

- valon käyttäytymisen laskennallinen hallinta aallokkeen yleisten lakien sovelluksena yksinkertaisissa esimerkitapauksissa
- säteilyn lähteet
- sähkömagneettinen säteily energian muotona.

(3.3.2) Valon nopeus

- mittaaminen
- valon nopeus luonnonvakiona
- nopeus väliaineessa, dispersio ja prisma.

(3.3.3) Valon interferenssi ja diffraktio

- interferenssi ohuissa kalvoissa
- koherenssi, laser
- Youngin koe
- hila ja spektrin muodostuminen hilassa.

(3.3.4) Valon polarisaatio

- polarisaatio rajapinnassa
- polarisaatiosuodatin.

(3.4) SÄDEOPTIIKKA

- optiikan keskeisten teknisten sovellusten tunteminen
- geometrisen optiikan likimääräisen luonteen ymmärtäminen
- valonkulun geometrinen ja algebrallinen hallinta yksinkertaisissa optisissa kojeissa.

(3.4.1) Sädeoptiikan perusteet

- perusaksioomat
- peilit
- linssit.

(3.4.2) Kuvausvirheet

(3.4.3) Optiset kojeet

4. KURSSI: Makromekaniikka

(4.1) JÄYKÄN KAPPALEEN KINEMATIikka

- jäykän kappaleen liikkeen vapautusasteiden tunteminen
- Seuraavien perusprobleemien hallinta:
- kiihtyvyyden määrittäminen tasaisessa ympyräliikkeessä
- kulmanopeuden ja -kiihtyvyyden laskeminen tunnetussa pyörimisessä
- ratasuureiden määrittäminen kulmasuureiden avulla ja päinvastoin

(4.1.1) Tasainen ympyräliike

(4.1.2) Pyöriminen kiinteän akselin ympäri

- kulmanopeus ja kulmakiihtyvyys

- tasainen ja tasaisesti kiihtyvä pyörimisliike.

(4.1.3) Yhdistetty eteneminen ja pyöriminen

- kiertymän laskeminen ajan funktiona, kun kulmakiikkyvyys ja kulmanopeuden alkuarvo tunnetaan.

(4.2) STATIIKKA

- jäykkään kappaleeseen vaikuttavien tukivoimien päätteleminen hallinta ja taito kirjoittaa kappaleen tasapainoehdot niiden avulla
- yksinkertaisten kappaleiden sisäisten ja ulkoisten tukivoimien laskennallinen hallinta
- yksinkertaisten kappaleiden massakeskipisteen laskennallinen määrittäminen
- statiikan teknisen merkityksen ymmärtäminen.

(4.2.1) Tasapaino

- statiikassa käsiteltävät voimat.

(4.2.2) Tasapaino etenemisen suhteen

(4.2.3) Tasapaino pyörimisen suhteen

- voiman momentti.

(4.2.4) Massakeskipiste

(4.2.5) Tasapainoehtojen sovelluksia

- yksinkertaiset koneet
- statiikan merkitys rakenteiden suunnittelussa.

(4.3) JÄYKÄN KAPPALEEN DYNAMIIKKA

- kiinteän akselin ympäri tapahtuvan pyörimisen laskennallinen hallinta tunnetusta momentista ja hitausmomentista lähtien
- energiaperiaatteen laskennallinen hallinta kiinteän akselin ympäri tapahtuvassa pyörimisliikkeessä
- etenemisen ja pyörimisen lakien samankaltaisuuden ymmärtäminen
- sen ymmärtäminen, että voimat määräävät painopisteen liikkeen ja että momentit määräävät painopisteen ympäri tapahtuvan pyörimisen
- jäykän kappaleen dynamiikan teknisen merkityksen ymmärtäminen.

(4.3.1) Pyörimisen liikeyhtälö

- hitausmomentti
- momentin aiheuttama pyörimisliike.

(4.3.2) Energiaperiaate pyörimisliikkeessä

- momentin tekemä työ
- pyörimisen liike-energia
- teknisiä sovelluksia.

(4.3.3) Liikkeen jako etenemiseen ja pyörimiseen

(4.3.4) Mekaniikan kolmas säilymlaki

- pyörimismäärän säilyminen.

(4.4) GRAVITAATIO

- yleisen vetovoimalain ja sen merkityksen ymmärtäminen

(4.4.1) Yleinen vetovoimalaki

taivaankappaleiden liikkeitä hallitsevana lakina

- taivaankappaleiden liikkeen ja heittoliikkeen hallinta yksinkertaisissa tapauksissa.

(4.4.2) Gravitaation alainen liike

- heittoliike
- taivaankappaleiden liike
- potentiaalienergia gravitaatiokentässä.

(4.4.3) Maailmankaikkeuden rakenne ja kehitys

5. KURSSI: Sähkö ja magnetismi

(5.1) SÄHKÖKENTTÄ

- varauksen ja sähkökenttään liittyvien perusilmiöiden ymmärtäminen sähkömagneettisen vuorovaikutuksen ilmenemismuotoina

- näitä koskevien peruskäsitteiden tunteminen ja käsitys näitä koskevien lakien selitymisestä osana yleistä sähkömagnetismin teoriaa

- sähkövarausten aiheuttaman sähkökentän ja potentiaalin määrittämisen laskennallinen hallinta yksinkertaisissa tapauksissa

- varauksellisen hiukkasen liikkeen laskeminen sähkökentässä ja energiaperiaatteen soveltaminen siihen

- yksinkertaisen kondensattorisysteemin kapasitanssien, jännitteiden ja energioiden määrittäminen

- tärkeimpien teknisten sovellusten tunteminen.

(5.1.1) Sähköiset perusilmiöt

- sähkövaraus
- Coulombin laki.

(5.1.2) Sähkökentän voimakkuus

- pistevarauksen kenttä
- homogeeninen kenttä.

(5.1.3) Hiukkanen sähkökentässä

- hiukkasen rata
- sovelluksia.

(5.1.4) Potentiaali ja jännite

- energiaperiaate sähkökentässä
- Coulombin potentiaali
- homogeenisen kentän potentiaali
- jännite
- kiihdytysjännite.

(5.1.5) Aine sähkökentässä

- johde
- eriste, permittiivisyys.

(5.1.6) Kondensaattori

- kapasitanssi
- levykondensaattori
- kondensaattorin energia
- kondensaattorien kytkennät.

(5.2.) MAGNEETTIKENTTÄ

- magneettien ja sähkövirtojen aiheuttamiin kenttiin liittyvien ilmiöiden ymmärtä-

(5.2.1) Magneettiset perusilmiöt

- magneetit

- minen sähkömagneettisen vuorovaikutuksen ilmene-
mismuotoina
- Seuraavien perusproblee-
mien laskennallinen hallinta
yksinkertaisissa tapauksissa:
- sähkövirran aiheuttaman
magneettikentän määrittäminen
- magneettikentässä virtajoh-
timeen vaikuttavan voiman
ja virtasilmukkaan vaikutta-
van momentin määrittäminen
- varauksellisen hiukkasen
liikkeen määrittäminen homo-
geenisessä magneettikentässä
- tärkeimpien teknisten sovel-
lusten tunteminen.

- virtajohdinten välinen voi-
ma
- sähkövirta perussuurena.

- (5.2.2) **Magneettivuon tiheys**
- suoran virtajohtimen kenttä
  - virta-alkion kenttä
  - virtasilmukan kenttä
  - liikkuvan varauksen kenttä.

- (5.2.3) **Magneettikentän aiheut-
tama voima**
- virtajohtimeen vaikuttava
momentti
  - virtasilmukkaan vaikuttava
voima
  - sähkövirran mittaaminen
  - varauksellinen hiukkanen
magneettikentässä
  - sovelluksia.

- (5.2.4) **Aine magneettikentässä**
- permeabiliteetti
  - sähkömagneetti.

(5.3) SÄHKÖVIRTA

- tasavirran syntyyn ja vaiku-
tuksiin liittyvien ilmiöiden
ymmärtäminen sähkömag-
neettisen vuorovaikutuksen
ilmenemismuotoina
- näitä koskevien peruskäsit-
teiden ja lakien tunteminen
- virta- ja jännitemittarin käy-
tön tunteminen
- peruskytkentöjen käytön
tunteminen
- sähkövirtojen, jännitehäviö-
iden, resistanssien sekä
energian tuoton ja kulutuk-
sen määrittämisen laskennalli-
nen hallinta yksinkertaisessa
tasavirtapiirissä
- tärkeimpien teknisten sovel-
lusten tunteminen.

- (5.3.1) **Sähkövirtaan liittyvät
perusilmiöt**

- varauksen kuljettajat
- virran vaikutukset.

- (5.3.2) **Virran synnyttäminen**
- virtalähteet
  - lähdejännite.

- (5.3.3) **Virran kulku**
- tehon tuotto ja kulutus vir-
tapiirissä
  - resistanssi, resistiivisyys
  - Ohmin laki, jännitehäviö
  - Joulen laki.

- (5.3.4) **Tasavirtapiirit**
- vastusten kytkennät
  - virtapiiriin liittyvät mittauk-
set
  - virtalähteiden kytkennät
  - Kirchhoffin säännöt.

6. KURSSI: Sähködynamiikka ja elektroniikka

(6.1) SÄHKÖMAGNEETTINEN INDUKTIO

- muuttuvaa sähkömagneettista kenttää koskevien peruslakien tunteminen
  - vaihtovirran synnyn ja käytömahdollisuuksien ymmärtäminen näiden lakien perusteella
  - vaihtovirtapiireihin liittyvien peruskäsitteiden tunteminen
  - muuttuvan magneettikentän ja virran aiheuttamien induktiojännitteiden ja -virtojen laskennallinen määrittäminen
  - sähkövirran, jännitteen, näiden tehollisten arvojen, vaihe-eron, impedanssin ja tehon määrittäminen vaihtovirtapiirissä
  - sähkömagneettisen induktion ja vaihtovirtojen tärkeimpien teknisten sovellusten tunteminen.
- (6.1.1) **Induktiolaki**
    - liikkuva johdin magneettikentässä
    - magneettivuo
    - johdinsilmukka muuttuvassa magneettikentässä.
  - (6.1.2) **Induktiolain sovelluksia**
    - generaattori
    - muuntaja
    - pyörrevirrat.
  - (6.1.3) **Induktanssi**
    - keskinäisinduktio ja itseinduktio
    - magneettikentän energia.
  - (6.1.4) **Vaihtovirtapiirit**
    - resistanssi, induktanssi ja kapasitanssi vaihtovirtapiirissä
    - impedanssi
    - virran ja jännitteen teholliset arvot
    - vaihtovirran teho
    - sähköinen energiansiirto.

(6.2) SÄHKÖMAGNEETTINEN SÄTEILY

- sähkömagneettisen säteilyn syntymisen ja luonteen kvalitatiivinen ymmärtäminen sähkömagnetismin yleisten lakien perusteella
  - värähtelypiirin ominaistajuuden laskennallinen hallinta
  - Braggin lain laskennallinen käyttö
  - röntgendiffraktion tieteellisen ja teknisen merkityksen sekä sähkömagneettisen viestinnän perusteiden tunteminen.
- (6.2.1) **Säteilyn synty**
    - värähtelypiiri ja antenni
    - kiihtyvä varaus
    - röntgensäteily.
  - (6.2.2) **Sovelluksia**
    - röntgendiffraktio
    - sähkömagneettinen viestintä.

(6.3) ELEKTRONIikka

- elektroniikan komponenttien, näiden toiminnan ja
- (6.3.1) **Elektroniputket**
    - purkausputket

- tärkeimpien sovellusten tunteminen
  - elektronikan tieteellisen, teknisen ja yhteiskunnallisen merkityksen ymmärtäminen.
- diodi ja triodi
  - muita tyhjiöputkia.
- (6.3.2) Puolijohdekomponentit**
- lämpö- ja säteilyherkät komponentit
  - diodi
  - transistori
  - muita komponentteja.
- (6.3.3) Teknisiä sovelluksia**
- tasasuuntaus
  - kytkin
  - vahvistin
  - loogiset piirit
  - muita sovelluksia.

7. KURSSI: Atomi- ja ydinfysiikka

- nykyaikaisen luonnontieteellisen maailmankuvan atomaaristen perusteiden tunteminen
- energiatasokaavioiden käytön hallinta atomi- ja ydinprosessien kuvaamisessa.

(7.1) DUALISMI

- dualismin ja kvantittumisen kokeellisen perustan tunteminen ja näiden ymmärtäminen klassisessa fysiikassa selittämättöminä ilmiöinä
  - todennäköisyystulkinnan ja epätarkkuusperiaatteen tunteminen ja näiden yleisen merkityksen ymmärtäminen
  - hiukkas- ja aaltomallin välisen yhteyden laskennallinen hallinta.
- (7.1.1) Valon hiukkasluonne**
- valosähköinen ilmiö
  - Comptonin ilmiö
  - fotonit.
- (7.1.2) Elektronien aaltoluonne**
- de Broglien hypoteesit
  - elektronisuihkun aalto-ominaisuudet.
- (7.1.3) Yleinen dualismi**
- hiukkanen ja aalto malleina
  - epätarkkuusperiaate
  - kaksoisrakokoe.

(7.2.) KVANTITTUMINEN

- kvantin absorboitumisen ja emission laskennallinen hallinta energiatasokaaviota käyttäen
- (7.2.1) Viivaspektrit**
- emissio- ja absorptiospektri
  - Ritzin yhdistelyperiaate.

- spektroskopian tieteellisen ja teknisen merkityksen tunteminen.

(7.3) ATOMIN RAKENNE

- atomimallien ja niiden tärkeimpien kokeellisten perusteiden tunteminen.

(7.2.2) Atomin energiatilat

- kokonaisenergian kvantittuminen
- energiatasokaaviot
- Franckin ja Hertzin koe.

- Rutherfordin koe
- Bohrin atomimalli
- kvanttimekaaninen atomimalli
- kvanttiluvut ja spin
- Paulin kieltoääntö ja alkuaineiden järjestelmä.

(7.4) YDINFYSIIKKA

- nuklidien tunnusten käytön hallinta ytimen rakenteen ja ydinprosessien kuvaamisessa
- ydinten sidosenergian las-kennallinen hallinta
- ydinprosessien ja radioaktiivisen säteilyn keskeisimpien perusominaisuuksien ja sovellusten tunteminen
- puoliintumisaajan käytön hallinta yksinkertaisissa sovelluksissa
- ydinenergian teknisen merkityksen ymmärtäminen ja sen käyttöön liittyvien ympäristökäytösten tunteminen.

(7.4.1) Ytimen rakenne

- nukleonit, nuklidit
- sidosenergia.

(7.4.2) Radioaktiivisuus

- α -hajoaminen
- β -hajoaminen
- hajoamislaki.

(7.4.3) Ydinreaktiot

(7.4.4) Ydinenergian tuotto

- fissio
- reaktorit
- fuusio.

(7.4.5) Sovelluksia

- säteilyn havaitseminen ja mittaaminen
- säteilyn vaikutukset
- radioisotoopit ja niiden käyttö
- hiiliajoitus.

(7.5) ALKEISHIUKKASET

- alkeishiukkasten tärkeimpien luokitteluperiaatteiden tunteminen.

- tuotto ja havaitseminen
- luokittelu.

8. KURSSI: Fysiikan kokonaiskuva

(8.1) KLASSISEN FYSIIKAN KOKONAISUUS

- aikaisempien kurssien klassisen fysiikan tietokokonai-

(8.1.1) Mekaaninen systeemi

- Newtonin lait ja vuorovai-

suudesta ja merkityksestä antamien tietojen jäsentäminen, syventäminen ja täsmentäminen.

- kutukset
- energiaperiaate, impulssiperiaate ja impulssimomenttiperiaate
- värähtely ja aaltoliike.

(8.1.2) Kenttä

- gravitaatio
- sähkömagneettinen kenttä
- säteily.

(8.1.3) Termodynaaminen systeemi

- tila
- pääsäännöt.

(8.1.4) Klassiseen fysiikkaan perustuva tekniikka

(8.2) AINEEN RAKENNE JA SEN TUTKIMUS

- yhtenäisen kuvan muodostaminen aikaisemmissa kursseissa tarkastelluista aineen ominaisuuksista seitsemännessä kurssissa esitettyjen kvanttimekaanisten periaatteiden valossa
- aineen rakenteen tutkimusmenetelmien tunteminen.

(8.2.1) Rakentumisperiaate

- rakenteiden hierarkia
- molekyylit ja atomit aineen rakennesosina
- siron- ja diffraktiomenetelmät, Braggin laki.

(8.2.2) Aineen fysikaaliset ominaisuudet

- mekaaniset ominaisuudet
- termiset ominaisuudet
- sähköiset ja magneettiset ominaisuudet
- optiset ominaisuudet.

(8.3) SÄILYMISLAIT

- yleiskuvan muodostaminen fysiikan invarianttien suureiden merkityksestä luonnontieteiden keskeisinä, läpäisevinä käsitteinä.

(8.3.1) Invarianssien merkitys luonnontieteessä

(8.4) UUSINTA TIETOA FYSIIKAN TUTKIMUKSESTA

- tietoa ajankohtaisesta luonnontieteellisestä ja soveltavasta tutkimuksesta.

- opetuksen tapahtumahetkellä ajankohtaisia fysiikan ja tekniikan tutkimuskohteita, -tuloksia ja -menetelmiä

Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Työtavat

Kunnan opetussuunnitelmassa voidaan korostaa sellaisten työtapojen käyttöä, joilla katsotaan olevan erityistä merkitystä lukion tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Tällaisia työtapoja ovat mm. teollisuusvierailu ja oppilastyöt.

Sisällöt

Riittävän ajan varaamiseksi kiireetöntä ja monipuolista opetusta varten osa oppisisällöistä voidaan osoittaa ainekseksi, jota ei tarvitse välttämättä käsitellä. Tällaisia sisältöjä ovat

oppimäärä-
suunnitel-
man
kohta

sisältö

- 2.2.4 — kaasulämpömittari
— ideaalikaasun tilanyhtälön atomaarinen johto
- 2.2.5 — olomuotojen muutosten mekaniikka (potentiaali-
kuoppa)
— faasidiagrammit
- 2.2.6 kineettinen kaasuteoria: kuitenkin paineen ja lämpö-
tilan atomaarinen selitys tuodaan esille kvalitatiivises-
ti
- 3.1.4 heijastumisen ja taittumisen selittäminen Huygensin
periaatteen avulla (käsitellään kokeellisina lakeina)
- 3.3.2 — valon nopeuden mittaaminen
— prisman laskennallinen käsittely
- 3.3.3 — valon interferenssi ohuissa kalvoissa
— Youngin koe
- 3.4.1 peilin kuvausyhtälön johtaminen
- 3.4.2 kuvausvirheet
- 4.3 Jäykän kappaleen dynamiikka: käsitellään vain hi-
tausmomentti, pyörimisliikkeen liike-energia, liikkeen
jako etenemiseen ja pyörimiseen.
- 4.4.2 gravitaatiokentän potentiaali
- 5.2.2 — suoran virtajohtimen kenttä
— virta-alkion kenttä
— virtasilmukan kenttä
- 5.2.4 permeabiliteetti: käsitellään kuitenkin ferromagnetis-
min atomaarinen selitys
- 5.3.2 virtalähteet

- 6.2.2 röntgendiffraktio
- 6.3.1 elektroniputket: sähkön kulku kaasussa käsitellään
- 6.3.2 — transistorin laskennallinen käsittely
  - muita komponentteja (lämpö- ja säteilyherkät komponentit, diodi ja transistori käsitellään)
- 6.3.3 — kytkin
  - loogiset piirit
- 7.1.3 yleinen dualismi
- 7.2.1 Rizin yhdistelyperiaate
- 7.2.2 Franckin ja Herzin koe.

9.4.14 Maantieto

Tavoitteet

Maantiedon tehtävänä on antaa jäseneltyä tietoa siitä ympäristöstä, jossa ihminen liikkuu. Tämä koskee sekä luonnonympäristöä että sosiaaliympäristöä. Yleistavoitteissaan maantiedon oppimäärä nojautuu lukio-opintojen ja luonnontieteiden sisältöalueen tavoitteisiin.

Tiedollisen kasvatuksen alueella maantiedon tavoitteena on saada oppilaat ymmärtämään alueellisia järjestelmiä ja että heille muodostuva maailmankuva vastaa todellisuutta ja pohjautuu luonnon- ja kulttuurimaantieteen uusimpiin saavutuksiin. Tavoitteeseen pyritään antamalla oppilaille tietoa

- toimivasta maapallosta,
- ihmisestä ja hänen ympäristöstään,
- ihmisen toiminnan alueellisista rakenteista ja
- maantieteen yhteiskunnallisista sovelluksista, kuten aluesuunnittelusta ja kansainvälisestä yhteistyöstä.

Asenteellisen kasvatuksen alueella tavoitteena on, että oppilaat

- kiinnostuvat ajankohtaisista alueellisista kysymyksistä,
- tiedostavat alueellisen vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan merkityksen sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla,
- suhtautuvat objektiivisesti ristiriitaisiin ja moniselitteisiin tilanteisiin.

Taidollisen kasvatuksen alueella tavoitteena on, että oppilaat saavuttavat valmiuksia jäsentää ja eritellä alueellisia ongelmia sekä paikallisella että globaalilla tasolla.

Oppisisällöt

1. kurssi Toimiva maapallo

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on saada oppilaat tuntemaan ja ymmärtämään elottoman ja elollisen luonnon järjestelmien rakenteita ja toimintoja. Heitä opetetaan tiedostamaan eri järjestelmien välisiä alueellisia vuorovaikutuksia sekä rakentamaan maailmankuvansa tällä perusteella. Oppilaita opetetaan maantieteelliseen ajattelutapaan ja tiedonetsintään.

Oppisisällöt

JOHDANTO

Mitä maantiede on

JÄRJESTELMÄT MAANTIETEESSÄ

MAAPALLO MAAILMANKAIKKEUDESSA JA TOIMINTOJEN PERUSTEET

Aurinkokunnat, galaksit, maailmankaikkeus

Maan liikkeet ja niiden merkitys

Taivaankappaleiden välinen vetovoima ja sen merkitys

Auringon ja Maan välinen hiukkas- ja säteilysysteemi

Maapallon sisäinen energia

ELOTTOMAN LUONNON VIRTAAUSJÄRJESTELMÄT

Tuulet

Veden kierto ilmassa ja maalla

Merien veden virtaukset

Maapallon sisäiset virtaukset

ELOTTOMAN LUONNON RAKENNE JA MUUTOKSET

Sisäsyntyiset eli endogeeniset tapahtumat

Ulkosyntyiset eli eksogeeniset tapahtumat

EKOSYSTEEMIT

Ekosysteemien rakenne ja luokittelu

Energian virta ja aineen kierto ekosysteemissä

Ekosysteemin tuottavuus

Ekosysteemin muutokset

LUONNON JÄRJESTELMIEN SÄÄTELY

AIKA LUONNONMAANTIETEESSÄ

2. kurssi Ihminen ja ympäristö

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on saada oppilaat ymmärtämään ihmisen ja hänen ympäristönsä vuorovaikutussuhteita, ihmiskunnan riippuvuus luonnonvaroista ja yksilön vastuu näiden käytöstä. Heidän tulee oivaltaa ihmisen toiminnan alueellisen rakenteen perusero-
aatteet ja toiminnat. Oppilaat tutustutetaan maantieteen yhteiskun-
nallisiin sovelluksiin aluesuunnittelussa. Heidät ohjataan kiinnos-
tumaan alueellisten kysymysten käsittelystä ja päätöksenteosta
sekä yhteistyön merkityksestä kansallisella ja kansainvälisellä tasol-
la.

Oppisisällöt

ELOTTOMAN LUONNON HYÖDYNTÄMINEN

Energian lähteet

Raaka-aineet

ELOLLISEN LUONNON HYÖDYNTÄMINEN

Maapallon elintarviketuotanto

Elintarvikkeiden riittävyys

Muut uusiutuvat luonnonvarat

VÄESTÖNKEHITYS

Väestönkehitys ja siihen vaikuttavat tekijät

Väestön alueellinen jakautuminen

TULEVAISUUS

IHMISEN TOIMINNAN ALUEELLISET JÄRJESTELMÄT

Toiminnan perusta ja keskuskeskukset

Liikenneverkot

Maankäyttö

Järjestyksen muuttuminen ja kokeminen

MAANTIEDE JA YHTEISKUNTA

Maantiede ja suunnittelu

Aluepolitiikka ja aluesuunnittelu

KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

3. kurssi **Toimivat alueet**

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on tarkastella kooltaan ja luonteeltaan erilaisia alueita syventävästi. Oppilaita opetetaan huomaamaan luonnon ja ihmisen vuorovaikutuksen merkitys ja vuorovaikutukseen liittyviä alueellisia ongelmia sekä paikallisella että globaalilla tasolla. Heidän tulee ymmärtää maantieteen tarjoamat mahdollisuudet alueen jäsentämisessä, käytössä ja alueellisten ongelmien ratkaisuyrityksissä. Oppilaat opettelevat omakohtaisesti käyttämään näitä mahdollisuuksia sekä soveltamaan aikaisemmin oppimia tietoja eritasoisten ongelmien selvittämisessä ja kohdealueen alueellisen kehittämisen suunnittelussa.

Oppisisällöt

KYLÄ TAI KAUPUNGINOSA ELINYMPÄRISTÖNÄ

KUNTA TAI KAUPUNKI TOIMII

SEUTUKUNTA, SEUTUKAAVALIITON ALUE TAI LÄÄNI
ALUEELLISENA JÄRJESTELMÄNÄ

VALTIO ALUEELLISENA JÄRJESTELMÄNÄ

MONIJAKOINEN MAAILMA

Jokaiselta aluetasolta käydään läpi seuraavia asiakokonaisuuksia käytettävissä olevan lähdemateriaalin pohjalta:

— Kohdealueen tunnistaminen. Kohdealueen sijainti ja asema osana laajempaa aluekokonaisuutta, osana toiminnallisten alueiden monitasoista järjestelmää.

— Luonnonympäristön kuvaus, joka sisältää ennenkaikkea luonnonvarojen selvityksen.

— Väestö ja asuminen. Väestön määrä, jakautuminen ja muutokset. Asumisen tehokkuus, monipuolisuus, toimivuus, viihtyvyys.

— Työpaikat ja toimeentulo. Väestön elinkeinot ja toimeentulo alueen luonnonvaroihin ja muihin toimeentulomahdollisuuksiin nähden.

— Palvelutaso. Pienillä alueilla yksittäiset peruspalvelut, suuremilla eritasoiset palvelukeskukset. Palvelujen kysynnän ja tarjonnan suhde.

— Tieverkko ja muut yhteydet. Eriasteinen tiestö, eri osa-alueiden väliset yhteydet sekä alueen yhteydet laajempiin aluekokonaisuuksiin.

— Kohdealueen toimintaan ja kehitykseen vaikuttavat hallinnon alat ja eturyhmät, kuten kunnallis- ja valtionhallinto sekä yritykset.

— Alueellinen kehittäminen. Alueellisen kehittämisen suuntaviivat päämääränä kehityksen alueellinen tasapainottaminen.

Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Opiskeltaessa maantieteellisiä ilmiöitä omassa elinympäristössä korostuu kuntatasoisten asioiden opetuksen tarpeellisuus. Kuntatasoa koskevat asiat voidaan ottaa huomioon kaikilla kursseilla. 1. ja 2. kurssilla voidaan teoriaa selventää omasta kunnasta otetuin esimerkein. 3. kurssilla on yhtenä aluetasona kuntataso. Koko opiskelu voidaan rakentaa siten, että kuntaa koskevia tietoja kerätään jo 1. ja 2. kurssilla ja tietojen lopullinen sovellus tapahtuu 3. kurssilla.

9.4.15 Biologia

Tavoitteet

Lukion biologian opiskelun tiedollisena tavoitteena on antaa oppilaalle yleissivistykselliset tiedot biologiasta yhtenä luonnontieteiden keskeisenä osana. Tähän päästään hankkimalla tietoa elävästä luonnosta ja erityisesti ihmisen biologiasta sekä ekologisista vuorovaikutussuhteista. Opiskelun välityksellä oppilas kykenee sisäistämään perusnäkemysten keskeisistä biologisista ilmiöistä, erityisesti elollisen luonnon elinehtoihin, elinympäristön suojeluun ja ihmisen oman terveyden vaalimiseen liittyvistä asioista.

Asenteellisen kasvatuksen alueella on tavoitteena virittää oppilaassa mielenkiintoa ihmisen biologiaa ja ympäröivää luontoa kohtaan sekä herättää hänessä vastuuta elämän säilymisestä ja harrastusta luonnon ja ympäristön suojelemiseen.

Taidollisen kasvatuksen alueella tavoitteena on opettaa oppilasta tekemään itsenäisesti luotettavia päätelmiä, arvioimaan kriittisesti tietoa sekä soveltamaan sitä mm. yhteiskuntasuunnittelussa ja maailmanlaajuisten ongelmien yhteydessä.

Oppisisällöt

1. kurssi Solusta yksilöksi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on ohjata oppilaita syventämään ja täydentämään peruskoulussa oppimaansa biologian käsitteistöä, saamaan kuva biologian tutkimusmenetelmistä ja biologiasta tieteenä sekä perehtymään eliökunnan järjestelmään. Heitä opetetaan hankkimaan tietoja molekyylibiologian keskeisistä kysymyksistä ja solun tason elämänilmiöistä, mikrobien toiminnasta ja merkityksestä sekä yksilönkehityksen biologiasta lähinnä ihmisen osalta.

Oppisisällöt

BIOLOGIA TIETEENÄ

Käsitykset elämästä

Tutkimusmenetelmät

Suhteet muihin tieteisiin

ELIÖKUNNAN JÄRJESTELMÄ

Alkeistumalliset, alkueliöt

PERINTÖTEKIJÄT POPULAATIOSSA

Mendelistinen populaatio
Kehitystekijät populaatiossa
Perinnöllisyystieteen sovellukset

EVOLUUTIO

Tutkimusmenetelmät
Kemiallinen evoluutio
Biologisen evoluution aikataulu
Ihmisen evoluutio
Lajiutumisen
Evoluutioteoriat

LUONNON JA IHMISEN VUOROVAIKUTUS

Muuttuva luonto
Nykytilanne
Ihmisen vastuu

4. kurssi **Ihmisen biologiaa**

Tavoitteet

Kurssi noudattaa lukion yleistavoitteita. Oppisisällöltään ihmiseen keskittyvän kurssin erityistavoitteena on korostaa ihmisen asemaa luonnosta riippuvaisena ja siihen vaikuttavana ilmiönä sekä tarjota ihmisen toimintojen välityksellä kiinteä kokonaiskuva biologisesta todellisuudesta samoin kuin ihmisen sisäisen ja ulkoisen ympäristön lainalaisuuksista.

Oppisisältö syventää ja täydentää kaikille yhteisen oppimäärän kursseja. Lisäksi se tuo esille biologian keskeisten alojen tärkeimmät sovellukset. Kurssissa käsitellään ihmisen biologiaa yksilön, populaation ja ekosysteemin kannalta.

Oppisisällöt

ELIMISTÖN VIESTINTÄ

Aistit ja hermosto
Hormonit
Immunologia
Ravitsemusfysiologia
Energia-aineenvaihdunta
Terveys ja sairaus

IHMISYHTEISÖJEN BIOLOGIA

Väestönkasvu
Perhesuunnittelu
Sairauksien periytyminen ja eugeniikka
Sukupuolisen käyttäytymisen kehitys
Kulttuurievoluutio

IHMINEN LUONNON HYVÄSIKÄYTTÄJÄNÄ

Maatalouden biologiaa

Pellot ja kasvihuoneet

Tuotantomenetelmät ja torjunta

BIOLOGISTEN PROSESSIEN HYVÄSIKÄYTTÖ

Elintarvikkeiden suojelu

Mikrobit elintarvikkeiden valmistuksessa

Mikrobit ja jätteet

VAIKUTUKSET BIOSFÄÄRIIN

Vesi

Ilma

Myrkyt

Alkuaineiden kiertoja

Vastuu ympäristöstä

Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Kuntakohtaisuutta voidaan soveltuvin osin osoittaa biologian kaikissa kursseissa. Erityisesti sitä voidaan toteuttaa 2. kurssissa ekologiaa käsittelevissä asioissa sekä 3. kurssissa ihmisen perinnöllisyyttä ja evoluutiota koskevilla sisällöillä. 4. kurssin oppimäärä tarjoaa kokonaisuudessaan mahdollisuuksia kunta- ja aluekohtaisuuksien tarkasteluun sovellettaessa ja syvennettäessä aiemmin opittuja asioita.

9.4.16 Historia ja yhteiskuntaoppi

Oppimäärän tavoitteet

Lukion historian ja yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet on johdettu lukio-opintojen yleistavoitteista. Tavoitteita asetettaessa on otettu huomioon paitsi jatko-opiskelun vaatimuksia erityisesti yhteiskuntaelämässä tarvittavien tietojen ja valmiuksien lisääminen. Tavoitteet ilmaistaan asennetavoitteina, taidollisina tavoitteina ja tiedollisina tavoitteina.

Oppimäärän asennetavoitteet

Oppilas omaksuu YK:n ihmisoikeuksien julistukseen pohjaavan, inhimillisiä oikeuksia ja omantunnonvakaumusta kunnioittavan sekä toisinajatteleviin suvaitsevaisesti suhtautuvan elämänasenteen. Oppilaalle on kehittynyt terve itsetunto ja vastuu itsensä kehittämisestä sekä kyky itsenäiseen toimintaan. Oppilas kykenee yhteisvastuulliseen, demokraattiseen toimintaan sekä myönteisiin ihmissuhteisiin yhtä hyvin suhteessa lähiympäristöönsä kuin omaan kansaansa sekä koko ihmiskuntaan: hän kykenee toimintaan tasa-arvon, kansainvälisen yhteisymmärryksen ja rauhan puolesta.

Oppilas omaksuu työtä arvostavan asenteen.

Oppimäärän taidolliset tavoitteet

Oppilaalla on motivaatiota ja valmiutta erilaisin menetelmin hankkia historian ja yhteiskuntaopin eri alueilta monipuolista sekä historiallista että ajankohtaista tietoa ja käsitellä sitä niin, että hän osaa

— arvioida asiallisesti tietolähteiden ja tietojen luotettavuutta ja merkitystä

— arvioida asiallisesti ilmiöiden syntyä ja merkitystä kunkin ajan omista lähtökohdista ja vertailla niitä keskenään, myös nykyajan

— eritellä ilmiö- ja tapahtumakokonaisuuksien eri tekijöiden vaikutussuhteita

— käyttää ja soveltaa hankkimaansa tietoa opiskelun, työ- ja muun yhteiskuntaelämän ja vapaa-ajan eri tilanteissa.

Oppilaalla on valmius laaja-alaisesta kulttuurikäsityksestä lähtien tuotanto- ja työelämää sekä koko muuta yhteiskuntaelämää kehittäväan ja uudistavaan ajatteluun ja toimintaan.

Oppimäärän tiedolliset tavoitteet

Oppilaalla on yleiskäsitys yhteiskunnallisen toiminnan eri tekijöistä ja kehityksen päävaiheista. Oppilaalla on riittävästi tietoja kyetäk-

seen analysoimaan inhimillistä kulttuuria ja ympäröivää todellisuutta elämänkatsomuksen muodostamiseksi. Oppilas hallitsee pääpiirteet länsimaisen (eurooppalaisen) ja suomalaisen kulttuurin kehityksestä ja näihin vaikuttaneista tekijöistä sekä tuntee keskeisiä piirteitä muista kulttuureista.

Oppimäärän tiedollisista tavoitteista on johdettu kurssikohtaiset tavoitteet.

Tavoitteiden saavuttaminen

Oppimäärän tavoitteet on laadittu siten, että tietojen ja harjaantumisen avulla pyritään saavuttamaan taidolliset tavoitteet. Asennetavoitteiden saavuttamiseen tulee pyrkiä kautta koko oppimäärän.

Kaikille yhteisen oppimäärän taidolliset tavoitteet on ryhmitelty osatavoitteiksi kutakin luokka-astetta varten. Osatavoitteiden avulla pyritään asteittain saavuttamaan koko oppimäärän taidolliset tavoitteet erilaisia työtapoja käyttäen.

Ensimmäisen luokan taidolliset osatavoitteet ovat seuraavat: Oppilaalla on motivaatiota ja valmiutta erilaisin menetelmin hankkia historiallista ja ajankohtaista tietoa. Oppilas osaa laatia lyhyen kirjoitelman käyttäen hyväkseen muutamia historiallisia lähteitä.

Toisen luokan taidolliset osatavoitteet ovat seuraavat: Oppilas osaa arvioida asiallisesti tietolähteiden ja tietojen luotettavuutta ja merkitystä. Oppilas osaa arvioida asiallisesti ilmiöiden syntyä ja merkitystä kunkin ajan omista lähtökohdista ja vertailla niitä keskenään, myös nykyaikaan. Oppilas osaa eritellä ilmiö- ja tapahtumakokonaisuuksien eri tekijöiden vaikutussuhteita. Oppilas osaa käyttää ja soveltaa hankkimaansa tietoa opiskelun eri tilanteissa.

Kolmannen luokan taidollisena osatavoitteena on edellisten luokka-asteiden taidollisten osatavoitteiden perustalta pyrkiä saavuttamaan ne taidolliset tavoitteet, jotka on asetettu koko oppimäärän opiskelun ja opetuksen päättymisvaiheelle.

Pyrkimystä oppimäärän tiedollisten tavoitteiden asteittaiseen saavuttamiseen on ilmenetty siten, että osatavoitteet on määritelty kolmiportaisesti: 1) tietää, tuntee; 2) ymmärtää, osata; 3) hallita. Tavoitetaso "tietää, tuntee" tarkoittaa kokonaisuuden hahmottamiseen tarvittavia asiatietoja. Tämän tason tieto saattaa kertautua uudessa yhteydessä muuttua tavoitetason "ymmärtää, osata" tiedoksi, jolla tarkoitetaan kykyä hahmottaa kokonaisuuksia sekä näiden osien keskinäisiä suhteita ja yhteyksiä kokonaisuuksiin. Tämän tason tietoa kyetään käyttämään vertailussa. Tavoitetaso "hallita" tarkoittaa kykyä arvioiden ja analysoiden käyttää omaksettuja tietoja ja rakentaa niistä uusia kokonaisuuksia.

Oppimäärän kurssikohtaiset tiedolliset tavoitteet on määritelty käsittämään suhteellisen laajoja kokonaisuuksia, koska tavoitteena

ei ole yksittäisten ja irrallisten tietojen osaaminen niiden itsensä vuoksi. Faktatietoa tulee omaksua sen vuoksi, että ilman sitä ei voi hahmottaa kokonaisuuksia, havaita kokonaisuuksien ja näiden osien suhteita ja yhteyksiä kokonaisuuksiin eikä oppia analysoimaan ja arvioimaan tietoja ja rakentamaan niistä uusia kokonaisuuksia.

Oppimäärän ja sen kurssien rakentamisen yleiset periaatteet

Yhteinen oppimäärä on laadittu seuraavien periaatteiden mukaan:

- a) Oppimäärä rakentuu sekä tavoitteiltaan että sisällöiltään peruskoulun historian ja yhteiskuntaopin opiskelun pohjalle.
- b) Oppimäärä on perusrakenteeltaan kronologinen, ja sen runkoaines koostuu keskeisesti taloudellisista, yhteiskunnallisista ja aatteellisista sisällöistä.
- c) Oppimäärä ja sen kurssit on rakennettu tavoitteellisiksi kokonaisuuksiksi siten, että pääpaino keskitetään ilmiökokonaisuuksiin ja niiden muutosprosesseihin sekä näiden vertailuun.
- d) Oppimäärän opiskelu perustuu suhteellisen runsaan tekstimateriaalin lukemiseen ja sen oppitunnilla tapahtuvaan käsittelyyn joko opettajajohtoisesti tai oppilastöiden pohjalta.
- e) Oppimäärän viiteen kurssiin sisältyy runkoaineuksen lisäksi teema-ainesta, jonka opiskelun tiedolliset tavoitteet ovat opettajan ja oppilaiden yhdessä määriteltävissä. Teema-aineuksen opiskelun yhteydessä pyritään korosteisesti toteuttamaan oppimäärälle asetettuja taidollisia tavoitteita.

Opiskelun ja opetuksen kohteena ovat painotetusti historialliset muutosprosessit, joita tarkastellaan pitkin aikavälein. Tämän vuoksi kronologia soveltuu hyvin oppimäärän rakentamisen runkoksi. Oppimäärän sisältöjen runkoaineekseksi on valittu taloudelliset, yhteiskunnalliset ja aatteelliset ilmiöt ja näiden väliset vaikutussuhteet. Tämä perustuu näiden keskeisyyteen historiallisten ilmiöiden ja muutostapahtumien selittämisessä ja ymmärtämisessä. Toisaalta ratkaisu perustuu siihen, että lukion historian opiskelun ja opetuksen tulee kehittää oppilaan kykyä nähdä nykyisyys yhtenä historian vaiheena. Runkoaineuksen yhteydessä käytetään ja laajennetaan peruskoulussa opittua, sisältöalueelle ominaista terminologiaa tämän käyttövalmiuden kehittämiseksi.

Peruskoulun historian opiskelussa ja opetuksessa tapahtumahistorialla on keskeinen osuus. Peruskoulun opetussuunnitelma ei kuitenkaan luo aukotonta kronologista pitkittäislinjaa edes pääpiirteitten osalta. Toisaalta erityisesti peruskoulun ala-asteella opiskeltujen varhaisempien aikakausien yksityiskohdat ovat jo saattaneet oppilaan muistissa hämärtyä. Tämän vuoksi on esim. oppimateriaalin avulla tai muilla käytännön opetustilanteeseen soveltuvilla keinoilla huolehdittava siitä, että oppilas saa käsiteltävien asioiden omaksumiselle välttämättömän tapahtumahistoriallisen yleiskuvan.

Tämän luominen ei kuitenkaan saa muodostua opiskelun ja opetuksen keskeiseksi sisällöksi.

Teema-aineksen avulla täydennetään runkoaineksen sisältöä ja pyritään korosteisesti toteuttamaan niitä oppimäärälle asetettuja taidollisia tavoitteita, jotka vaativat aikaa ja harjaantumista. Tämän vuoksi erityisesti teemojen opiskelussa käytetään oppilaskeskeisiä aktiivisia työtapoja. Teematyöskentelyn luonne edellyttää, että sille varataan suhteellisen runsaasti aikaa. Teematyöskentelyn kohteet päätetään yhteissuunnittelun avulla niissä kurseissa, joissa on valittavana eri vaihtoehtoja. Teematyöskentely sijoitetaan kurssin ohjelmaan tarkoituksenmukaiseen kohtaan eikä sen tarvitse olla kurssin päätösvaihe, vaikka eri kurssien sisällöissä teemat on merkitty aina viimeiseksi osioksi. Teematyöskentelyn tiedolliset tavoitteet päätetään yhteissuunnittelussa.

Kulttuurihistoriallista ainesta oppimäärään sisältyy varsinaisen runkoaineksen lisäksi erityisesti teemoihin. Runkoaineksen yhteydessä oppilaat saavat kulttuuri-ilmiöiden ymmärtämiseksi tarvittavan perustan. Merkittäviin kulttuuri-ilmiöihin liittyvä yksityiskohdaisempi tietoaines voidaan esitellä oppimateriaalissa.

Kansalaisen lakitiedon kurssi (kurssi 8, III luokan valinnainen jatko-oppimäärä) täydentää ja laajentaa yhteiskuntaopin (kurssi 7) opetusta. Kurssi on tarkoitettu lisäämään täysi-ikäiseksi kansalaiseksi varttuneen oppilaan mahdollisuuksia toimia oikein ja asiallisesti sellaisissa arkielämän tilanteissa, joita yhteiskunta on lailla säännellyt.

Kurssit

1. kurssi Länsimaisen kulttuurin kehityksen perusta

Tiedolliset tavoitteet

1.1 Oppilas ymmärtää historiatieteen tavoitteet ja historiallisen tiedon luonteen, käytön ja merkityksen sekä tuntee tutkimusmetodiikan pääpiirteet.

Oppilas tietää, että vaikka tiedoista vallitsisikin yksimielisyys, katsomukset niiden keskinäisistä yhteyksistä, merkityksestä ja laadusta saattavat vaihdella.

1.2 Oppilas tietää inhimillisen kulttuurin varhaiskehityksen pääpiirteet sekä luonnon ja sen hyväksikäytön merkityksen vanhimpien yhteiskunta- ja valtiomuodostumien taloudellisena perustana.

1.3 Oppilas tuntee antiikin ajan Välimeren alueen keskeiset taloudelliset, yhteiskunnalliset ja sivistykselliset kehityslinjat.

Oppilas tietää rahatalouden ja vaihdannan merkityksen taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa kehityksessä.

Oppilas ymmärtää antiikin merkityksen Euroopan kulttuurikehitykselle.

1.4 Oppilas ymmärtää myöhäisantiikin ja varhaiskeskiajan murroskauden väestöliikkeiden taustan ja merkityksen Euroopan myöhemmälle kansalliselle ja kielelliselle kehitykselle. Oppilas tietää kirkon aseman ja merkityksen keskiajan alun yhteiskunnallisessa ja sivistyksellisessä kehityksessä.

Oppilas tuntee Euroopan itäisen ja läntisen kulttuuripiirin muotoutumisen pääpiirteet.

Oppisisällöt

1.1 Propedeuttinen osa

1.1.1 Historian ja yhteiskuntaopin lukio-opiskelun luonne ja tavoitteet.

1.1.2 Historia-käsite, historiantuntemuksen tavoitteet ja keinot, historiallisen tiedon hankinta, luonne ja käyttö. Kirjoitelmaharjoitus.

1.1.3 Ihminen yhteiskunnallisena ja historiallisena olentona, ihmislajin varhaiskehitys, kulttuurin varhaisvaiheet ja luonnon hyväksikäytön alku.

1.2 Suurten jokilaaksojen kulttuuri

1.2.1 Agraariyhteisöstä urbaaniyhteisöön, urbanisoitumiskehityksen taloudellinen pohja.

1.2.2 Kaupungistumisen vaikutus yhteiskuntaan, yhteiskunnallinen eriytyminen, yhteiskuntaluokkien synty ja taistelu vallasta.

1.2.3 Tieteen synty, edellytykset ja varhaisia saavutuksia.

1.3 Välimeren maailma antiikin aikana

1.3.1 Kreikkalaisen maailman yhtenäisyys ja ristiriidat, taloudellisen ja valtiollisen kehityksen pääpiirteet. Ateenan kaupunkivaltio.

1.3.2 Helleeninen kulttuuri: uskonnollinen perusta, filosofia, kirjallisuus ja kuvaamataiteet. Hellenismin synty.

1.3.3 Rooman imperiumin synty ja päävaiheet.

1.3.4 Rooman laajenemisen vaikutus Välimeren piiriin yhteiskuntaan ja talousjärjestelmiin.

1.3.5 Rooman suurkaupunki toiminnassa.

1.3.6 Rooman imperiumi ja (hellenistisen) kulttuurin maantieteellisen ja ajallisen vaikutuksen laajentuminen.

1.3.7 Välimeren alueen taloudellinen pirstoutuminen, paluu luon-
toistalouteen.

1.4 Euroopan syntytekijät

1.4.1 Germaanien, slaavien ja arabien vaellukset. Viikingit.

1.4.2 Idän ja lännen välialueiden asuttaminen ja asutustoiminta, maaseudun ja kaupungin välinen muuttoliike.

1.4.3 Bysantti antiikin kreikkalaisen kulttuuriperinnön siirtäjänä ja kehittäjänä, idän kirkko, Kiova ja Novgorod.

1.4.4 Paavius ja keisarius, universaalisuus ja lännen kirkko.

1.4.5 Euroopan kielellinen muotoutuminen.

1.5. Teemat

1.5.1 Arabilainen kulttuuri.

2. kurssi Laajenevan vaihdannan yhteiskunta

Tiedolliset tavoitteet

2.1 Oppilas tietää pääpiirteet feodalisesta yhteiskunnasta, sen taloudellisesta pohjasta, valtasuhteista ja hallintojärjestelmästä.

Oppilas tietää pääpiirteet keskiajan kulttuurielämästä.

Oppilas tietää Välimeren alueen kolmen kulttuuripiirin kilpailun pääpiirteet ja ymmärtää tämän vaikutukset itäisen ja läntisen Euroopan kehitykseen keskiajan jälkipuoliskolla.

Oppilas tuntee maailmanhistorian jäsentelyn perusteita.

2.2 Oppilas ymmärtää absoluuttiseen hallitusjärjestelmään johtaneet taloudelliset, yhteiskunnalliset ja aatteelliset kehityslinjat ja tuntee absoluuttisen hallitusjärjestelmän rakenteen.

Oppilas ymmärtää tieteellisen tiedon ja uudenlaisen maailmankuvan yhteydet sekä tuntee maailmankuvan muuttumisen rakenteelliset tekijät.

2.3 Oppilas ymmärtää pääpiirteet Englannin, Pohjois-Amerikan ja Ranskan vallankumousten taloudellisista, yhteiskunnallisista ja aatteellisista tekijöistä ja tuntee uusien vallankäyttömuotojen keskeiset piirteet ja ymmärtää niiden vaikutukset.

Oppilas tuntee rahatalouden, työnjaon ja vaihdannan merkityksen taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa kehityksessä.

Oppisisällöt

2.1 Feodalismien yhteiskunta- ja talousjärjestelmä

2.1.1 Feodalismien taloudellinen pohja: kartanotalous.

2.1.2 Feodalistinen hallintojärjestelmä ja yhteiskuntafilosofia.

2.1.3 Bysantin, Rooman (läntinen Eurooppa) ja arabien kilpailu sekä laajenemisyrittämiset, ristiretket.

2.1.4 Kaupan ja kaupunkien kasvu: porvariston synty, kaupunkivaltiot ja -liitot.

2.1.5 Luostarit ja yliopistot kulttuurikeskuksina.

2.1.6 Katolisen kirkon kriisi, sen yhteiskunnalliset perusteet ja vaikutukset. Humanismi ja sen uskontokritiikki.

2.1.7 Renessanssi.

2.2 Absoluuttisen hallitusjärjestelmän muotoutuminen

2.2.1 Aasian, Afrikan ja Amerikan mantereiden alkuperäisväestöt: esimerkkejä näiden kulttuurista ennen eurooppalaisten tuloa.

2.2.2 Löytöretkien edellytykset ja seuraukset: tekniikan kehitys, uudet tuotteet, markkinoiden laajentuminen, uudet taloudelliset painopistealueet, rahatalouden yleistymisen ja kauppa kapitalismi, yrittäjyys, merkantilismi.

2.2.3 Vallan keskittyminen hallitsijalle, esimerkkeinä Ranska ja Venäjä.

2.2.4 Eri yhteiskuntaryhmien valtasuhteiden kehitys sekä elintaso ja elämänlaatu.

2.2.5 Mekanistisen maailmankuvan muotoutuminen: mekanististen periaatteiden tulo luonnontieteisiin, empiirisen tarkastelutavan läpimurto, tieteellisen tutkimuksen uudet tavoitteet, uusien tieteellisten instituutioiden perustaminen.

2.3 Porvarillisen yhteiskunnan vahvistuminen

2.3.1 Englannin, Pohjois-Amerikan ja Ranskan vallankumousten luonne.

2.3.2 Kumousten yhteiskunnallinen, taloudellinen ja aatteellinen perusta.

2.3.3 Luonnontieteellisen ja humanistisen tutkimuksen kehitys.

2.3.4 Teollistumisen alkuvaiheet, teollistuvien ja agraaristen maiden erilaisuus.

2.4 Teemat

2.4.1 Kiinan tai Intian tai Afrikan kulttuuri ennen eurooppalaista vaikutusta.

3. kurssi Säätö-yhteiskunta Suomessa

Tiedolliset tavoitteet

Oppilas ymmärtää, että tieteellisen tutkimuksen keinoin ei kyetä luomaan ehdottoman varmaa kuvaa menneisyydestä ja että opiskelijan tiedon varmuus saattaa siksi eri asioiden kohdalla vaihdella.

3.1 Oppilas ymmärtää, että Suomen historia on kytkeytynyt ja kytkeytyy Euroopan ja maailman historiaan ja että Suomen kansainvälisessä asemassa on tapahtunut muutoksia. Oppilas ymmärtää oman maan historian maailmanhistoriaa yksityiskohtaisemman käsittelemisen perusteet.

3.2 Oppilas tietää Suomen väestöpohjan muotoutumisen ja tuntee muinaissuomalaisen yhteiskunnan rakenteen ja siihen vaikuttaneet tekijät.

3.3 Oppilas ymmärtää sääty-yhteiskunnan käsitteen.

3.4—3.5 Oppilas tietää sääty-yhteiskunnan muotoutumisen, kiinteytymisen ja alkavan hajoamisen yhteydet taloudelliseen, yhteiskunnalliseen ja poliittiseen kehitykseen. Oppilas ymmärtää modernin valtion hallinnon järjestämisen taustan. Oppilas tuntee suomalaiskansallisen ajattelun taloudelliset, yhteiskunnalliset ja aatteelliset lähtökohdat.

Oppisisällöt

3.1 Suomi ja Eurooppa

3.1.1 Suomen maantieteellinen asema, kulkuyhteydet ja niiden merkitys.

3.1.2 Suomen asema Euroopan historiallisessa kehityksessä: Ruotsin ja Euroopan reuna-alue, välialue, vaikutus idästä ja lännestä.

3.1.3 Suomen suhteuttaminen yleiseen historiaan: väestön määrä ja Suomen merkitys, Suomen historian painotetun käsitteilyn perusteet.

3.2 Muinaissuomalainen yhteiskunta

3.2.1 Suomen väestöpohjan muotoutuminen.

3.2.2 Heimoyhteiskunta: heimoyhteisön toiminnallinen kokonaisuus, metsästy- ja kalastuspohjainen talous, heimoyhteisöjen suhteet.

3.2.3 Saamelaisten paimentolaisuus: luonnonvaraisen yhteisön kulttuuripiirteitä.

3.2.4 Suomi kiista-alueena: Suomen alue kansainvälisen kaupan kannalta, kirkot sekä Novgorodin ja ruotsalaisten pyrkimykset ja niiden toteutuminen.

3.3 Sääty-yhteiskunnan muotoutuminen

3.3.1 Yhteiskuntaryhmien muotoutuminen: privilegioitujen (erioikeutettujen) ryhmien synty ja muut yhteiskuntaryhmät.

3.3.2 Hallitsijanvallan lujittuminen: vaalikulunkuudesta perinnölliseen monarkiaan.

3.4 Vakiintuneen sääty-yhteiskunnan toiminnallinen rakenne

3.4.1 Ruotsi-Suomen ekspansiokausi (n. 1560—1721) ja sen taloudellisyhteiskunnalliset seuraukset: valtionhallinnon järjestäminen, aatelin vallan kasvu ja heikkeneminen, kaupunkilaitoksen laajeneminen, koulutuksen uudistaminen.

3.4.2 Säätyjaon kiinteytyminen: säädyt ja säätyläiset, säätyjen ulkopuolelle jääneet.

3.4.3 Kuninkaan ja valtiosäätyjen valtasuhteiden kehitys.

3.4.4 Ruotsi-Suomen talouden agraarisuus ja yhteiskunnan merkantilistinen säätely.

3.5 Sääty-yhteiskunnan alkava hajoaminen

3.5.1 Uusi valtiollinen asema ja sen taloudellis-yhteiskunnalliset vaikutukset: irtaantuminen Ruotsista ja asema Venäjän yhteydessä, virkavaltaisuuden vahvistuminen, uudet taloudelliset mahdollisuudet.

3.5.2 Kansakunnan synnyn aatteelliset ja yhteiskunnalliset lähtökohdat: säätyrajojen hämärtyminen taloudellisen kehityksen ja nopean väestönkasvun johdosta, kansallisuusaatteen viriäminen (1860-luvulle saakka).

3.6 Teemat

3.6.1 Koulutus sääty-yhteiskunnassa.

3.6.2 Kansallinen/alueellinen/paikallinen kulttuuriperinne.

4. kurssi Teollistuva yhteiskunta

Tiedolliset tavoitteet

4.1 Oppilas tietää keskeiset teollistumiseen vaikuttaneet tekijät sekä teollistumisen aiheuttamien yhteiskunnallisten muutosten pääpiirteet.

Oppilas tuntee pääpiirteet uusista poliittis-yhteiskunnallisista aatteista (nationalismi, liberalismi, konservatismi, sosialismi) ja näiden toteuttamistavoista sekä ymmärtää näiden taloudellisyhteiskunnalliset yhteydet ja kansainvälispoliittiset vaikutukset.

Oppilas ymmärtää tieteiden ja teknologian saavutusten vaikutuksen ihmisten elintason paranemiseen sekä kulttuurin eri alueisiin.

4.2 Oppilas tietää teollistuneen markkinatalousjärjestelmän laajentumisen pääpiirteet toiseen maailmansotaan saakka ja tuntee teollistumisen vaikutukset maatalouteen.

Oppilas ymmärtää teollistumisen ja sen nopeutumisen aiheuttamat yhteiskunnalliset muutokset.

Oppilas ymmärtää taloudellisen kasvun ja palvelusten kehittymisen taloudelliset yhteydet.

Oppilas tuntee imperialismiin pääpiirteet ja vaikutukset yhteisöjen elämään imperialismiin kohdealueilla sekä ymmärtää imperialismiin vaikutukset kansainväliseen politiikkaan.

Oppilas tuntee Yhdysvaltain, Kiinan ja Japanin taloudellisyhteiskunnallisen kehityksen 1800-luvulta 1900-luvun alkupuolelle.

4.3 Oppilas tuntee Venäjän taloudellisyhteiskunnallisen kehityksen 1800-luvulta sekä vuoden 1917 vallankumouksen ja ymmärtää taloudellisyhteiskunnallisen kehitysasteen ja maailmansodan vaikutukset vallankumoukseen.

Oppisisällöt

4.1 Teollistuneen markkinatalousjärjestelmän synty

4.1.1 Maatalousvaltaisesta teollistuvaan yhteiskuntaan: teollistumisen edellytyksiä ja seurauksia (keksinnöt ja teknologian kehitys, tieteellisen tutkimuksen ja teknisen kehityksen yhteydet, nopea väestönkasvu, työvoiman liikkuvuuden lisääntyminen, siirtolaisuus, kaupungistuminen, uusien yhteiskuntaluokkien synty, sarjatuotanto, kulttuurin eri lajien kysynnän laajeneminen sekä näiden tarjonnan ja sisällön monipuolistuminen, elintason paraneminen.

4.1.2 Teollisuuskaupunki toiminnassa: kaupunkirakenteen muutos, liikenneyhteyksien ja kunnallistekniikan kehittyminen ja näiden vaikutus teollisuuden ja asutuksen sijoittumiseen. Eri yhteiskuntaluokkien erilaiset asuinympäristöt. Palvelusten kehittyminen.

4.1.3 Teollisuusyksikkö toiminnassa: työnantajat, työntekijät, työaika ja -olot. Työväestön ammatillisen järjestäytymisen alku.

4.1.4 Nationalismi, liberalismi, konservatismi, sosialismi: sisältö, kannatus, vastustus ja leviäminen sekä näiden yhteydet kansallisyhteiskunnalliseen kehitykseen.

4.1.5 Taide aikansa kuvastajana. Elinkeinorakenteen muutosten ja yhteiskunnallisten aatteiden vaikutus kulttuurin eri alueilla.

4.2 Teollistuneen markkinatalousjärjestelmän laajeneminen

4.2.1 Teollisuuden ja maatalouden kehityslinjat Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Suurtuotannon synty, teollisuuden suuryksiköt ja maatalouden rakennemuutokset. Taloudellisen kasvun ja palvelusten kehittymisen yhteydet.

4.2.2 Elinkeinorakenteen muutoksen vaikutukset yhteiskuntaan.

4.2.3 Imperialismi, toinen siirtomaajärjestelmä: alueelliset ja taloudelliset imperiumipyrkimykset, imperialististen valtioiden kilpailu, imperialismiin vaikutus alistettujen yhteisöjen elämään kohdealueilla Intiassa ja Afrikassa.

4.2.4 Kiina ja Japani esi-imperialistisesta kaudesta 1900-luvulle. Imperialismin vaikutus Kiinaan ja Japaniin.

4.2.5 Latinalainen Amerikka.

4.2.6 Yhdysvallat itsenäistymisestä ensimmäiseen maailmansotaan.

4.2.7 Tie ensimmäiseen maailmansotaan ja ensimmäinen maailmansota.

4.3 Sosialistisen suunnitelmatalousjärjestelmän synty

4.3.1 Venäjä 1800-luvulta vuoteen 1917.

4.3.2 Neuvostoliiton synty ja uuden järjestelmän vakiintuminen.

4.4 Teemat

4.4.1 Kulttuurihistoriallisia näkökulmia 1800- ja 1900-luvulla: esimerkiksi ideologian synty- ja leviämistekijöitä:

— Naisasialiikkeen synty ja sisältö

— Rauhanliikkeen ilmeneminen

— Liberalismin suhtautuminen yksilönvapauteen ja demokratiaan

— Konservatismiin suhtautuminen yksilönvapauteen ja demokratiaan

— Nationalismin vaikutukset kansojen itsemääräämisoikeuteen

— Darwinismin ja sosiaalidarvinismin vaikutus elämän eri alueilla

tai aineellisen ja henkisen kulttuurin kehityslinjoja:

— Taloudellinen liberalismismi ja maailmannäyttelyt

— Uusklassismi ja yksinvalta

— Rautateiden merkitys

— Matkailun kehittyminen

— Asuminen eri yhteiskuntaluokissa

— Kaupungistumiskehitys — haasteita suunnittelulle ja rakentamiselle

— Huoneiden sisustaminen

— Tekstiiliteollisuuden kehittymisen yhteydet pukeutumiseen ja muodin kehitys

— Automaatio ja amerikkalainen yhteiskunta

— Joukkotiedotusvälineiden kehitys.

4.4.2 Henkilöt, jotka muuttivat maailmaa: esimerkki tiedemiehen vaikutuksesta henkisen tai aineellisen kulttuurin alueelta (Lister, Fleming, Bell, Einstein jne.) tai esimerkki jonkin huomattavan valtiomiehen toiminnasta (Napoleon, Bismarck, Lenin jne.).

4.4.3 Jonkin taiteen lajin sisältö ja sanoma — osion 4.1.5 syventävä tarkastelu.

5. kurssi Nykyajan maailma

Tiedolliset tavoitteet

Oppilas ymmärtää, että vaikka tiedoista vallitsisikin yksimielisyys, katsomukset niiden keskinäisistä yhteyksistä, merkityksestä ja laadusta saattavat vaihdella.

5.1 Oppilas tietää toisen maailmansodan syttymiseen vaikuttaneet keskeiset taustatekijät ja toisen maailmansodan päätapahtumat.

5.2 Oppilas tuntee kansainvälisen politiikan kehityslinjat toisen maailmansodan päättymisestä nykypäivään.

Oppilas ymmärtää Yhdistyneille Kansakunnille asetetut tavoitteet ja tuntee sen työn tuloksia.

Oppilas ymmärtää vallan painopisteiden muuttumisen ja uusien itsenäisten valtioiden muodostumiseen vaikuttaneiden tekijöiden keskinäiset yhteydet sekä tietää laajan itsenäistymisprosessin vaikutuksia kansainväliseen aatteellis-poliittiseen kehitykseen.

Oppilas ymmärtää kilpavarustelun aiheuttaman vaaran ja kansainvälisen jännityksen lieventämisen ja asevarustelun rajoittamisen merkityksen.

5.3 Oppilas tuntee toisen maailmansodan jälkeisen taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen pääpiirteet ja ymmärtää tämän yhteydet kansainväliseen poliittiseen kehitykseen.

Oppilas tuntee maailman jakautumisen taloudellisten resurssien ja näiden hyödyntämistason mukaan.

Oppilas ymmärtää tieteellis-teknisten sovellusten yhteydet kumulatiivisesti nopeutuvaan muutokseen ja tästä johtuvat kehityserot sekä näiden kasvamisen maailman eri osissa. Oppilas ymmärtää nopean ja jatkuvan taloudellisen kasvun aiheuttamat ekologiset ja yhteiskunnalliset ongelmat sekä osaa arvioida näiden ratkaisumahdollisuuksia.

5.4 Oppilas ymmärtää tieteellis-teknisen ja taloudellisen kehityksen aiheuttamat kansainväliset riippuvuussuhteet. Oppilas ymmärtää kansainvälisen yhteistyön pääpiirteet ja yhteistyön suurimmat ongelmat.

Oppilas tietää teknisen kehityksen vaikutuksia kulttuuriin.

Oppilas tuntee pohjoismaisen yhteistyön keskeisiä muotoja.

Oppisisällöt

5.1 Maailmansodasta toiseen maailmansotaan

5.1.1 Taloudellis-yhteiskunnalliset ongelmat I maailmansodan jälkeen ja länsimaisen demokratian kriisi; fasismin ja militarismin nousu. Ideologinen kilpailu.

5.1.2 Tie toiseen maailmansotaan ja toinen maailmansota.

5.2 Kansainvälisen politiikan kehityslinjat toisen maailmansodan jälkeen

5.2.1 Yhdistyneiden Kansakuntien synty ja tavoitteet.

5.2.2 Kylmä sota: synty ja asetelmat, sotilasliittoutumat.

5.2.3 Aasian ja Afrikan kansojen itsenäistyminen. Latinalainen Amerikka.

5.2.4 Kiinan kansantasavalta: uuden poliittisen suurmahdin synty ja voimistuminen.

5.2.5 Kaksinapaisuudesta monenkeskisyyteen kansainvälisessä politiikassa.

5.2.6 Kilpavarustelu ja sen vaikutus kansainväliseen politiikkaan. Aseidenriisuntaongelmat. Liennytskehitys.

5.3 Taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen piirteet ja tulevaisuuden näkymät

5.3.1 Maailman taloudelliset resurssit.

5.3.1.1 Väestön kehitys ja elintarviketuotanto, pääomavarat, teollistumiskehitys ja sen eri vaikutukset, kansainvälinen kauppa.

5.3.1.2 Maailman jakautuminen taloudellisten resurssien ja niiden hyödyntämistapojen mukaan.

5.3.1.3 Elintaso ja elämänlaatu jälkiteollisessa maassa (esim. Ruotsi ja DDR) ja agraarisessa maassa (esim. Tansania tai jokin muu Afrikan maa ja/tai Kiina).

5.4 Kansainvälistyminen

5.4.1 Kansainvälisen yhteistyön tarve ja muodot.

5.4.1.1 Taloudellinen yhteistyö, taloudellinen ja poliittinen yhdenytyminen, kulttuuriyhteistyön laajentuminen.

5.4.1.2 Humanitaarinen yhteistyö ja kansainvälinen sosiaalipolitiikka.

5.4.2 Kulttuurin kansainvälistyminen.

5.4.2.1 Tekninen kehitys ja kulttuuri: kulttuurin saavutettavuuden uudet ulottuvuudet, teknistyvän kulttuurin muutosnopeus.

5.4.2.2 Kansallisen kulttuurin mahdollisuudet ylikansallisen kulttuurin rinnalla.

5.4.2.3 Taide ajan kuvaajana — esimerkkejä eri alueilta.

5.4.3 Pohjoismaat ja pohjoismainen yhteistyö.

5.5 Teemat

5.5.1 Kansainvälisen politiikan ajankohtaisia kysymyksiä.

6. kurssi Nyky-Suomen perusta

Tiedolliset tavoitteet

6.1—6.2 Oppilas ymmärtää teollistumisprosessin edellytysten muodostaman kokonaisuuden ja sen seuraamusten laaja-alaisuuden sekä Suomen teollistumisen erityispiirteet.

Oppilas ymmärtää rahatalouden ja vaihdannan merkityksen taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa kehityksessä.

Oppilas osaa analysoida taloudellisen kasvun vaiheita ja vaikutuksia yhteiskunnan rakenteeseen.

6.3—6.4 Oppilas tuntee Suomen aseman muuttumisen taustatekijöitä ja ilmenemismuodot sekä ymmärtää autonomian ajan lopun taloudellis-yhteiskunnallisen ja aatteellisen kehityksen merkityksen ja yhteyden Suomen poliittisen aseman muuttumiseen.

6.5 Oppilas hallitsee Suomen itsenäistymisproessin taloudellis-yhteiskunnalliset ja kansainväliset yhteydet. Oppilas ymmärtää Suomen sisäisen kehityksen ja ulkopoliittikan pääpiirteet itsenäistymisestä toisen maailmansodan päättymiseen ja näiden yhteydet historialliseen taustaan ja aikakauden kansainväliseen kehitykseen.

6.6 Oppilas hallitsee Suomen aseman muuttumisen kansainväliset ja kansalliset perustekijät 1800-luvulta nykypäiviin. Oppilas ymmärtää Suomessa tapahtuneen taloudellis-yhteiskunnallisen murroksen vaikutukset ja yhteydet nykypäivään.

Oppisisällöt

6.1 Taloudellisen ja yhteiskunnallisen murroksen lähtökohdat

6.1.1 Taloudellisen murroksen tekijät: sääty-yhteiskunnan ajan perintö, raaka-aine-, työvoima-, energia- ja pääomavarat, Euroopan taloudellisen kehityksen vaikutus Suomessa, valtiovallan toimien merkitys.

6.1.2 Sääty-yhteiskunta ja kansalaisyhteiskunta: poliittisen ja aatteellisen yhteiskunnan uusi organisoituminen, koulutuksen uudet tavoitteet, tiedonvälityksen tehostamisen tarve.

6.2 Taloudellinen kasvu

6.2.1 Taloudellisen kasvun kehityslinjat 1860-luvulta autonomian ajan loppuun: väestönkasvu ja muuttoliikkeen vilkastuminen, teollisuuden rakenne, käsityön asema maaseudulla ja kaupungeissa, maatalouden tuotantosuunnan muutos ja tuoton kasvu, kotimaankaupan rakenne ja monipuolistuminen, ulkomaankaupan rakenne ja suunta.

6.3 Suomen aseman muuttuminen Venäjän yhteydessä

6.3.1 Venäjän strategiset tavoitteet Itämerellä.

6.3.2 Yleisvaltakunnallistamisen politiikka.

6.4 Kansalaisyhteiskunnan muotoutuminen

6.4.1 Poliittinen ryhmittäminen, suurlakko ja eduskuntauudistus.

6.4.2 Ammatillinen järjestäytyminen, aatteellinen järjestötoiminta.

6.4.3 Koulutustason nousu.

6.4.4 Kirjallisuus, kuvataiteet ja musiikki kansakunnan muotoutumisen kuvastajana.

6.5 Itsenäistymiskehityksestä toisen maailmansodan loppuun

6.5.1 Suomen itsenäistyminen ja kansalaissota.

6.5.2 Kansallisen identiteetin etsiminen: turvallisuuspoliittisten ratkaisujen etsiminen, sisäpolitiikan suuntauksia, itsenäistyneen Suomen kulttuuri-ilmasto.

6.5.3 Suomi toisessa maailmansodassa: Suomen aseman vaikeutuminen jännityksen kiristytessä Euroopassa, sotavuodet ja sodasta irtaantuminen.

6.6 Suomi toisen maailmansodan jälkeen

6.6.1 Suomen kansainvälisen aseman uudelleen muotoutuminen: ulkopoliittikan uudet perusteet, Suomen puolueettomuuspolitiikan kehitys, kansainvälisten yhteyksien ja yhteistyön kasvu.

6.6.2 Sisäpoliittisen kehityksen päälinjat: poliittisen vallan painopisteet ja niiden muutokset, poliittinen ilmasto.

6.6.3 Suomen elinkeinorakenteen muuttuminen: teollisuuden ja maatalouden kehitys, väestörakenteen ja työvoiman kysynnän sekä tarjonnan muutokset, Suomen sopeutuminen yhdentyvään markkinatalousjärjestelmään, Suomen asema kansainvälisten taloudellisten suhteiden uudelleen muotoutumisessa.

6.6.4 Suomalaisen yhteiskunnan muuttuminen: demokratian kehittyminen, huoltotoimesta sosiaaliturvaan, asumis- ja työolojen muuttuminen, koulutusmahdollisuuksien lisääntyminen (alueellinen ja sosiaalinen näkökulma), joukkotiedotuksen uudet ulottuvuudet, korkeakulttuurin kehitys ja saavutettavuus, kulttuurin alueen laajeneminen.

7. kurssi Yhteiskunnan rakennetekijät

Tiedolliset tavoitteet

7.1 Oppilas ymmärtää, että yhteiskunnallinen elämä syntyy ja kehittyy luonnon asettamissa rajoissa ja että näiden lisäksi yhteiskunnan kulloinenkin väestörakenne ja ihmisen oma tuotantotoiminta vaikuttavat yhteiskuntaelämän muotoihin.

7.2 Oppilas hallitsee Suomen taloudellisen järjestelmän pääpiirteet. Oppilas ymmärtää, että kansantalouden toimintaa pyritään ohjaamaan talouspoliittisin keinoin ja että eri tilanteissa käyttökelpoisista talouspoliittisista ratkaisumalleista esiintyy erilaisia tulkintoja.

7.3 Oppilas hallitsee Suomen valtiollisen ja yhteiskunnallisen järjestelmän pääpiirteet. Oppilas ymmärtää, että virallisten järjestelmien lisäksi yhteiskunnalliseen toimintaan vaikuttavat erilaiset epäviralliset järjestelmät.

7.4 Oppilas tuntee suomalaisen yhteiskunnan tärkeimmät yhteiskunnalliset palvelut ja ymmärtää niiden tarkoituksen. Oppilas ymmärtää yhteiskunnallisen osallistumisen merkityksen yhteiskunnan kehittämisessä.

Oppisisällöt

7.1 Yhteiskuntaelämän perusteet

7.1.1 Luonto.

7.1.2 Väestö.

7.1.3 Tuotanto.

7.2 Talouselämän rakenteet ja toiminta

7.2.1 Taloudellisen kasvun ja teknologisen kehityksen vaikutukset.

7.2.2 Talousjärjestelmän pääpiirteet huoltotaseen kuvaamina.

7.2.2.1 Julkinen talous ja yksityistalous.

7.2.2.2 Tuotanto, kulutus ja investoinnit.

7.2.2.3 Ulkomaisten taloussuhteiden merkitys kansantaloudessa.

7.2.3 Kansantalouden ongelmia.

7.2.3.1 Talousteoriat ongelmien selittämisen lähtökohtina.

7.2.3.2 Talouspoliittisia vaihtoehtoja.

7.2.3.3 Talouspolitiikan ajankohtaisia ongelmia: suhdannevaihtelut, stagflaatio, rahajärjestelmän toimivuus, tulopolitiikka ja työmarkkinakysymykset, työllisyys.

7.2.4 Tulevaisuuden näkymiä.

7.3 Poliittinen järjestelmä

7.3.1 Valta ja vallankäyttö.

7.3.1.1 Valtio- ja valtateorioita.

7.3.1.2 Poliittiset järjestelmät.

7.3.2 Suomen valtiollinen järjestelmä.

7.3.2.1 Valtiosääntö vallankäytön ohjaajana: päätöksenteko, toimeenpano, tuomiovalta.

7.3.2.2 Turvallisuuspolitiikka.

7.3.2.3 Kunnallinen itsehallinto.

7.3.2.4 Vaikuttajaryhmät.

7.3.2.5 Joukkotiedotus.

7.3.2.6 Valtiosäännön uudistussuunnitelmat ja niiden toteutuminen.

7.4 Yksilö ja yhteiskunta

7.4.1 Yhteiskunnalliset palvelut.

7.4.1.1 Sosiaalipalvelut: terveydenhoitopalvelut, eläke ja muu sosiaalivakuutus, lapsiperheiden tukeminen, muut sosiaalipalvelut.

7.4.1.2 Koulutus ja kulttuuripalvelut.

7.4.1.3 Vapaa-ajan ja virkistyspalvelut.

7.4.1.4 Muita yhteiskunnallisia palvelumuotoja.

7.4.2 Yhteiskunnallisiin toimintoihin osallistuminen.

7.4.2.1 Yksilön mahdollisuudet osallistua yhteiskunnalliseen päätöksen tekoon.

7.4.2.2 Suunnittelun asema ja merkitys yhteiskunnassa.

8. kurssi (valinnainen jatko-oppimäärä) Kansalaisen lakitieto

Taidolliset tavoitteet

Oppilaalla on kyky ja valmius valvoa oikeuksiaan ja etujaan. Oppilas osaa saattaa asiansa viranomaisen käsiteltäväksi. Oppilas osaa toimia erilaisissa tilanteissa asiallisesti ja lain edellyttämällä tavalla.

Tiedolliset tavoitteet

8.1 Oppilas tuntee Suomen oikeusjärjestyksen keskeiset periaatteet.

8.2—8.3 Oppilas tuntee yksilön ja yhteiskuntaelämän kannalta tärkeitä piirteitä siviili-, rikos-, työ- ja perheoikeudesta. Oppilas tuntee hallinnon keskeiset muodot ja ymmärtää, miten kansalainen voi valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Oppisisällöt

8.1 Johdantojakso

8.1.1 Suomen oikeusjärjestyksen historiallinen perusta ja keskeiset periaatteet.

8.1.2 Tuomioistuinlaitos.

8.1.2.1 Suomen tuomioistuinlaitoksen pääpiirteet: yleiset, hallinnolliset ja erikoistuomioistuimet.

8.1.2.2 Oikeustapauksen käsittely (prosessioikeuden periaatteita).

8.2 Kansalaisen lakitiedon perusteemat

8.2.1 Perhettä koskeva lainsäädäntö.

— Avioliittolainsäädäntö

- Lapsen asema
- Perintökysymykset

8.2.2 Siviilioikeuden eräät osat.

8.2.2.1 Yleiset sopimusoikeudelliset periaatteet.

8.2.2.2 Esimerkkejä siviilioikeuden alueelta:

- Asunnon hankkiminen (vuokraaminen, ostaminen)
- Osamaksukauppa
- Velkasuhde
- Vahingonkorvaus

8.2.3 Rikosoikeus.

8.2.3.1 Rikosoikeuden yleiset periaatteet.

8.2.3.2 Esimerkkejä rikosoikeuden alueelta:

- Henkilöön kohdistuvat rikokset
- Omaisuuteen kohdistuvat rikokset
- Julkiseen valtaan kohdistuvat rikokset
- Alkoholi- ja huumerikokset

8.2.4 Hallinto.

8.2.4.1 Hallinnon ja sen lainkäytön koneisto.

8.2.4.2 Kansalainen ja virkakoneisto; esimerkkitapauksia seuraavilta alueilta.

- Verovalitus
- Muu muutoksenhaku viranomaisen tekemään päätökseen
- Hakemus

8.3 Kansalaisen lakitiedon valinnaisteemat

8.3.1 Työn oikeudellinen säätely.

8.3.2 Kuluttajansuojalainsäädäntö.

8.3.3 Yhteisön/yrityksen taloudellista toimintaa koskevaa lainsäädäntöä.

Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Historian ja yhteiskuntaopin oppimäärän Suomen historiaa käsittelevissä kursseissa (3 ja 6) tarkastellaan historiallisia ilmiöitä myös oman kotiseudun ja kotimaakunnan näkökulmasta. Suomen historian ja yhteiskuntaopin (7) tarvitsema syventävä esimerkkiaines voidaan ottaa oman kotiseudun menneisyyteen ja nykypäivään liittyvistä ilmiöistä.

Kurssin 3 kulttuuriperinteeseen liittyvä teema voidaan kansallisen tason ohella tai sen asemasta liittää myös alueelliseen tai paikalliseen perinteeseen.

Kolmannen luokan jatko-oppimäärän (kurssi 8) valinnaisteemoja päätettäessä otetaan huomioon oppilaiden omaan elämäntilanteeseen ja elinympäristöön liittyvät tekijät.

9.4.17 Evankelis-luterilainen uskonto

Tavoitteet

Lukion evankelis-luterilainen uskontokasvatus jatkaa laajentaen ja syventäen peruskoulun vastaavaa tunnustuksellista uskonnonopetusta. Sen tavoitteena on

— perehdyttää oppilaat Raamatun ja kirkon opetukseen, jotta he saisivat virikkeitä henkilökohtaisen vakaumuksensa muodostamiseksi

— ohjata oppilaat sisäistämään oman kirkkonsa perinnettä ja tapoja, ymmärtämään jumalanpalvelus- ja rukouselämää sekä muuta hengellistä toimintaa

— antaa oppilaille kokonaiskuva oman kirkkonsa ja koko kristikunnan vaiheista sekä kirkon asemasta ja tehtävästä nyky-yhteiskunnassa

— tutustuttaa oppilaat muiden kristillisten yhteisöjen uskonnolliseen elämään ekumeenisessa hengessä, antaa tietoja ei-kristillisistä uskonnoista ja ohjata kunnioittamaan toisten ihmisten uskonnollista vakaumusta Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksien julistuksen hengessä

— kasvattaa rakkauteen kaikkia lähimmäisiä ja kansoja kohtaan sekä elämään ja tekemään työtä myös eri tavoin ajattelevien kanssa moniarvoisessa yhteiskunnassa

— kasvattaa oppilaita ihmisarvon ja elämän kunnioittamiseen

— opettaa oppilaille valoisaa kristillistä maailmankatsomusta, jotta he saisivat rohkeutta kohdata uudet ja yllättävät elämäntilanteet.

Oppisisällöt

1. kurssi Maailmanuskonnot

I Johdanto

Tutustutaan suurten maailmanuskontojen maantieteelliseen levinneisyyteen, tilastolliseen merkitykseen ja kuvallisiin tunnuksiin. Valaistaan uskontojen merkitystä ajankohtaisen maailmantilanteen kannalta. Perehdytään uskonnon määrittelyongelmiin. Pohditaan muiden uskontojen kohtaamiseen liittyviä ennakkoluuloja ja rajoituksia sekä uskonnon merkitystä yksityisen ihmisen elämässä. Tutkitaan varhaiskantaisia uskontoja.

II Hindulaisuus

Tarkastellaan nykyisen Intian kulttuuriympäristöä ja sen uskonnon ymmärtämisen kannalta tärkeitä erityispiirteitä. Selvitellään, miten uskonto ymmärretään Intiassa ja mitä sana hindulaisuus merkitsee.

Tutustutaan lyhyesti hindulaisuuden historiaan. Pehdytään hindujen moni-ilmeiseen kulttiin sekä jooga- ja mietiskelyperinteesen. Pohditaan hindujen ajatuksia kuoleman kohtaamisesta ja jälleensyntymisestä. Tutkitaan hindulaisuuden haasteita mm. länsimaiselle ajattelulle.

III Buddhalaisuus

Pehdytään buddhalaisuuden syntyvaiheisiin, leviämiseen ja nykytilanteeseen. Selvitellään buddhalaisuuden ydinajatuksia, kuten käsityksiä elämän tarkoituksesta, kärsimyksestä ja kuolemasta. Tutkitaan buddhalaisuuden koulukuntia sekä alueellisia erikoispiirteitä ja filosofiaa.

IV Kiinan ja Japanin vanhat uskonnot

Pehdytään kiinalaisten ja japanilaisten muinaisen ja nykyisen maailmankatsomuksen pääpiirteisiin sekä uskonnollisiin tapoihin ja perinteisiin. Kiinan vanhoista katsomuksista käsitellään taolaisuus ja kungfutselaisuus sekä tarkastellaan niiden vaikutusta yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Pehdytään sintolaisuuteen Japanin kansallisuskontona. Tutustutaan Kauko-idän nykyiseen uskontotilanteeseen.

V Juutalaisuus

Kerrataan juutalaisuuden historialliset vaiheet kiinnittäen erityisesti huomiota uskonnon merkitykseen kansallisesti yhdistävänä tekijänä ja sen erityispiirteisiin, tooraan, sapattiin ja ympärileikkaukseen. Käsitellään juutalaisen monoteismin ydinajatuksia. Selvitellään juutalaisuuden ja juutalaisten ajattelijoiden vaikutusta ihmiskunnan kulttuuriin.

VI Islam

Tutustutaan Muhammedin elämään, toimintaan ja hänen kulttuuritaustansa. Erityisesti tutkitaan Muhammedin merkitystä uuden monoteistisen uskonnon luoja. Tarkastellaan Koraanin syntyä ja pääajatuksia. Selvitellään islamin leviämistä, islamilaisen yhtenäiskulttuurin syntyä ja nykytilannetta. Kiinnitetään huomiota islamin pääsuuntiin ja niiden yhteiskunnalliseen ja maailmanpoliittiseen merkitykseen.

VII Uskonto ja sen tutkimus

Maailmanuskontojen käsittelyn antamien tietojen pohjalta pehdytään uskontotieteen keskeisiin käsitteisiin ja lähestymistapoihin.

Pyritään hahmottamaan uskonnolliselle kokemukselle ja käyttäytymiselle tyypillisiä piirteitä. Kiinnitetään huomiota uskontojen yhtäläisyyksiin ja eroavuuksiin.

2. kurssi Ihminen ja Jumala Raamatussa

I Johdatusta Raamattuun

Palautetaan mieliin muiden uskontojen pyhät kirjat ja näiden merkitys kyseisessä uskonnossa. Selvitellään Raamatun syntyä, kirjoittajia ja kieltä. Pohditaan Raamatun tekstien ja käsikirjoitusten säilymiseen liittyviä ongelmia.

II Jumalan ja ihmisen suhde VT:ssa

Selvitellään alkukertomusten sekä patriarkkakertomusten ihmis- ja jumalakäsitystä. Tutkitaan Moosesta uskonnon perustajana ja kymmenen käskyn sanomaa. Kiinnitetään huomiota Jumalan ja ihmisen väliseen dialogiin VT:ssa sekä kuvauksiin Jumalan johdatuksen kokemisesta yksityisen ihmisen ja kansan elämässä.

III Jumalalta tehtävän saanut ihminen VT:ssa

Tutustutaan VT:n profeettoihin ja selvitellään, millaisia tehtäviä heidän kerrotaan saaneen Jumalalta. Perehdytään profeettojen esittämään jumalakuvaan, heidän yhteiskunnalliseen merkitykseen ja heidän sanomansa arvostukseen kristinuskon piirissä.

IV Uskonnollinen kokemus ja elämänviisaus VT:ssa

Tarkastellaan Raamatun tekstien erilaista kirjallista luonnetta. Tutkitaan Psalmeja ihmisen ja yhteisön uskonnollisesta kokemuksesta kertovana runoutena. Etsitään viisaukirjallisuudesta yleisihmillistä elämänviisautta. Etsitään VT:sta vastausta kärsimyksen ongelmaan.

V Kristinuskon sanoma evankeliumeissa

Tarkastellaan evankeliumeja ja niiden historiaa. Tutkitaan evankeliumien erilaisia tekstejä (mm. puheita, ihmekertomuksia, vertauksia). Kerrataan Jeesuksen toiminnan ja sanoman pääpiirteet evankeliumien mukaan. Temaattisena kokonaisuutena tutkitaan Vaapahtajan kärsimyshistoria ja pääsiäisilmiestykset.

VI Uskonnollisesta kokemuksesta teologiaan

Tutustutaan Paavalin toiminnan ja teologian pääpiirteisiin. Tarkastellaan erityisesti hänen ihmis- ja pelastuskäsitystään. Pohditaan uskon ja uskonnollisen kokemuksen yhteenkuuluvuutta sekä teologisen ajattelun luonnetta.

VII Raamattu tieteellisen tutkimuksen kohteena

Tutkitaan Raamatun kääntämisen ongelmia. Tutustutaan Raamatun tieteellisen tutkimuksen vaiheisiin ja erilaisiin käsityksiin Raamatun arvovallasta.

VIII Raamatun vaikutus kulttuuriin

Tutustutaan Raamatun merkitykseen taiteen eri alueilla ja yleensäkin sen vaikutukseen kulttuurin syntyyn ja kehittymiseen.

3. kurssi (vaihtoehto A) Kristikunta maailmassa

I Kristinuskon leviäminen

Kerrataan lyhyesti, miten kirkko on syntynyt ja kehittynyt maailmanlaajuisesti kristikunnaksi. Kristinuskon leviämistä valaistaan myös tilastollisesti. Tuodaan esille eri maanosien lähetyshistorian erityispiirteitä ja merkittäviä persoonallisuuksia. Alusta alkaen kristikunnasta puhutaan maailmanlaajuisena yhteisönä, jolloin opetus integroituu lukion muuhun kansainvälisyyskasvatukseen.

II Kirkkokuntien erityispiirteitä

Opetetaan kristikunnan tärkeimpien kirkkojen ja kirkollisten ryhmittymien maantieteellinen levinneisyys, hallinnolliset rakenteet ja opilliset erityispiirteet. Kiinnitetään huomiota erilaisiin kirkkokäsityksiin.

III Uudistuva kristikunta

Osoitetaan, miten kirkko historiansa aikana on elänyt uudistumisen ja jähmettymisen välisessä jännityksessä. Kiinnitetään huomiota kirkon suuriin uudistajiin ja heidän ajatteluunsa. Keskeisen aseman saa Martti Lutherin toiminta oman aikansa kirkon uudistamiseksi sekä uskonpuhdistuksen periaatteiden toteutuminen koko kristikunnassa. Kiinnitetään huomiota protestiliikkeiden kehittymiseen omiksi organisaatioiksi sekä niiden jäsentymiseen kirkon organisaatioon. Ekumeeninen lähestymistapa ilmenee siinä, että kiinnitetään erityisesti huomiota niihin yhteisiin raamatullisiin virikkeisiin, jotka ovat vaikuttaneet kristikunnan uudistumiseen.

IV Kristillinen jumalanpalvelus ja kirkkomusiikki

Perehdytään kristillisen jumalanpalvelusperinteen moni-ilmeisyyteen ja osoitetaan sen riippuvuussuhteita kirkon opillisesta perinteestä ja kulttuuritaustasta. Syvennytään erityisesti jumalanpalveluselämän vertauskuvalliseen ilmaisutapaan. Opetus voi integroitua musiikinopetukseen.

V Kuvataide kristinuskon ilmentäjänä

Kuvataiteen ja arkkitehtuurin avulla perehdytään kristilliseen ajatteluun ja elämäkäsitykseen. Analysoidaan kristillisten motiivien taiteellisia tulkintoja ja niiden sanomaa. Opetusta voidaan integroida kuvaamataitioon.

VI Kristillisen kirjallisuuden klassikoita

Asiasta kiinnostuneille oppilaille mahdollistetaan henkilökohtainen tutustuminen uskonnollisen kirjallisuuden klassikoihin. Tutustuminen voidaan integroida kirjallisuuden ja kielten opetukseen.

VII Ykseyttä etsivä kirkko

Annetaan tietoja ekumeenisen liikkeen synnystä, kehityksestä, toiminnasta ja sen perusajatuksista. Opetus integroituu muuhun koulussa annettavaan kansainvälisyys- ja rauhankasvatukseen.

3. kurssi (vaihtoehto B) Kristikunta eilen ja tänään

I Kristinuskon synty ja kirkon hahmottuminen

Ensimmäinen opetuskokonaisuus niveltää kurssin raamattutiedolliseen kurssiin (2.). Uuteen testamenttiin nojautuen selvitetään Jeesuksen merkitys kirkon perustajana sekä Paavalin työ opin kehittäjänä ja sanoman levittäjänä. Tämän jälkeen osoitetaan, miten kristikunta organisoitui lähetyseurakuntien pohjalta kirkollisiksi rakenteiksi. Tutkitaan kirkon ja valtion suhteita sekä kirkon sanoman vaikutusta yhteiskuntaan Rooman valtakunnassa. Teologian kehittymistä kuvataan tarkastelemalla yhtä vanhan kirkon suurista opettajista (esim. Augustinusta).

II Eurooppalainen kristikunta

Selvitetään, miten kristinuskko eurooppalaistui ja mikä merkitys kristinuskoon kääntymisellä oli tämän maanosan kulttuurille. Tutkitaan itäisen ja läntisen kristikunnan muotoutumista ja ominaispiirteitä. Etsitään syitä läntisen yhtenäisyyden alkavalle pirstoutumiselle. Käsitellään idän kirkon sisäinen luonne ja hartauselämä nykyaikaan asti.

III Läntisen kristikunnan hajaantuminen

Annetaan kokonaiskuva siitä läntisen Euroopan kulttuurin murroskaudesta, jonka tuloksena kirkkojen kartta radikaalisti muuttui. Kiinnitetään huomio uskonnollisten ja yhteiskunnallisten tekijöiden aiheuttamaan muutospaineeseen sekä luovien persoonallisuuksien osuuteen. Kunkin kirkkokunnan osalta pyritään löytämään sille ominaiset piirteet, jotka ovat edelleenkin tunnistettavissa. Opin ja rakenteiden ohella näitä tarkataan myös jumalanpalveluselämässä.

IV Rooman kirkkoTrentosta eteenpäin

Annetaan kokonaiskuva katolisen kirkon reformaation jälkeisestä luonteesta ja toiminnasta. Tarpeellisen taustan luomiseksi hahmotellaan lyhyesti niitä tekijöitä, jotka ovat uudella ja uusimmalla ajalla aiheuttaneet syvällisen maailmankuvan muuttumisen. Eri-tyistä huomiota kiinnitetään konsiileihin kirkon kehityksen ilmentäjinä. Tuodaan esille katolisuuden moni-ilmeisyys ja aktiivisuus eri puolilla maailmaa.

V Protestanttisten kirkkojen elämää

Annetaan kuva protestanttisten kirkkojen nykytilanteesta. Taus-taksi käsitellään lyhyesti niiden reformaation jälkeisen historian olennaisimpia piirteitä sekä samanaikaisia yhteiskunnallisia muu-toksia. Huomiota kiinnitetään kirkkojen tapaan reagoida ajan yhteiskunnallisiin haasteisiin. Suurten kirkkojen ohella käsitellään myös ns. vapaita suuntia. Kirkkojen nykytilanteesta annetaan tietoja mm. karttojen, tilastojen ja graafisten kuvaajien avulla. Eriyttämismahdollisuuksia tarjoaa myös eri suuntien jumalanpal-veluksen ja musiikin käsittely.

VI Kristikunta tänään

Käsitellään kristillisten kirkkojen pitkälle eriytyneitä tavoitteita, jotka eivät ole kiinteästi sidoksissa vain tiettyyn kirkkokuntaan. Lähetystyö ja ekumenia ovat keskeisiä teemoja. Tarkastellaan myös kirkkojen uusimpia työtapoja sekä nykyistä uskonnollista liikehdintää kristikunnan alueella. Esitellään kirkon ja nykyaikai-sen valtion suhteiden ratkaisumalleja eri ideologioissa.

4. kurssi Kristillinen elämä ja ajattelu

I Luojaista

Pohditaan kristinuskon käsitystä Jumalasta kaiken luoja ja ylläpitäjänä sekä uskon tiedollisia ongelmia. Pyritään osoittamaan uskonnollisen kielen omaleimaisuus verrattuna esimerkiksi luon-nontieteelliseen kieleen. Selvitetään, että todellisuuden kuvaustavat taiteessa, tieteessä ja uskonnossa ovat erilaiset. Tarkastellaan nykyaikaisia teorioita maailman synnystä ja elollisten olioiden kehityksestä sekä luomisuskon suhdetta niihin. Pohditaan Jumalan kaikkivaltiuden ja inhimillisen kärsimyksen ongelmaa.

II Lunastajasta

Autetaan oppilasta ymmärtämään kirkon tunnustusten pohjalta Jeesuksen persoonan ja työn merkitys kristilliselle elämälle ja ajattelulle.

III Pyhittäjästä

Perehdytetään oppilaat Raamatun opetukseen Pyhästä Hengestä. Pohditaan hengellisen kokemuksen luonnetta ja merkitystä.

IV Luterilaisen etiikan perusteet

Kristinuskon ydinajatusten käsittelyn jälkeen luodaan pohjaa eettisten ongelmien tarkastelulle luterilaisesta näkökulmasta. Erityisesti hahmotetaan etiikan asemaa suhteessa uskonpuhdistuksen perusajatuksiin. Samalla tutustutaan etiikan käsitteistöön.

V Ihminen ja hänen työnsä

Pyritään tiedostamaan työhön liittyviä kestäviä arvoja ja käytännöllisiä päämääriä, joiden puolesta kannattaa ponnistella. Pohditaan tuotannon ja kulutuksen sekä elintason ja elämänlaadun ongelmia.

VI Ihminen ja hänen kotinsa

Pohditaan kristillisestä näkökulmasta avioliiton, perheen ja perhepolitiikan ongelmia muuttuvassa yhteiskunnassa. Pyritään auttamaan oppilaita myönteisiin ihmissuhteisiin myös oman kotinsa piirissä. Opetus voi integroitua mm. psykologiaan.

VII Ihminen, kulttuuri ja luonto

Painotetaan, että ihmisellä on rajallisuudestaan huolimatta mahdollisuus valintoihin ja itsensä kehittämiseen. Tarkastellaan ihmistä kulttuuria luovana olentona, jolla on moraalisia velvoitteita. Tutkitaan tieteen ja tekniikan aiheuttamia moraaliongelmiä.

VIII Ihminen ja hänen yhteiskuntansa

Tarkastellaan yhteiskuntaa ja valtiota kristillisestä näkökulmasta. Tutustutaan UT:n opetukseen esivallan kunnioittamisesta, väkivaltaiseen ja väkivallattomaan taisteluun yhteiskunnan uudistamiseksi ihmiskunnan historiassa, kristittyinä elämisen ongelmiin erilaisissa yhteiskunnallisissa järjestelmissä ja itsenäisen isänmaan puolustamisen etiikkaan.

IX Ihmisoikeudet

Kristillisen humanismin keskeisten piirteiden kertaamisen lisäksi selvitellään Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeusasiakirjojen luontaisoikeudellisia perusteita ja niiden historiaa. Oppilaita kasvatetaan rauhaan ja kansainvälisyyteen.

5. kurssi Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa

I Kirkot ja uskonnolliset yhteisöt Suomessa

Pyritään antamaan kuva uskonnoista ja uskonnollisesta toiminnasta maassamme. Kiinnitetään jäsenmäärien lisäksi huomiota jumalanpalveluksiin ja muihin tilaisuuksiin osallistumiseen sekä eri toimintamuotoihin. Tutkitaan, millaisen määrällisen kuvan tilastot yleensäkin antavat uskonnollisesta elämästä Suomessa.

II Uskonto ja yhteiskunta Suomessa

Selvitellään Suomen tärkeimmät uskontoon liittyvät säännökset ja tutkitaan periaatteita, joiden pohjalta ne on laadittu. Kiinnitetään huomiota säännösten yhteiskunnalliseen historiaan ja sidonnaisuuteen sekä uskonnonvapausajattelun kansainväliseen kehitykseen.

III Suomalaisen uskonnollisuuden ilmenemismuotoja

Valotetaan suomalaisen uskonnollisuuden sekä Suomessa esiintyvien hengellisten liikkeiden erityispiirteitä. Selvitellään herätys- ja kasvatuskristillisyyden luonnetta. Tutkitaan syitä, jotka ovat vaikuttaneet uususkonnollisuuden kasvuun Suomessa.

IV Uskonto ja kulttuuri Suomessa

Tutustutaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutukseen Suomessa. Tarkastelun kohteena ovat mm. uskonnon vaikutus suomalaiseen kansanrunouteen, katolinen kirkko keskiajan kulttuurin luojana, uskonpuhdistuksen kulttuurimerkitys, kansanopetuksen synty puhasoppisuuden kaudella ja yhteiskuntaan suuntautunut hyödynajan kristillisuus. Tutustutaan uskontoon suomalaisessa kirjallisuudessa, musiikissa, kuvataiteessa ja rakennustaiteessa, jolloin teemat tarjoavat mahdollisuuksia myös itsenäiseen työskentelyyn ja kotiseutuperiaatteen huomioon ottamiseen oppilaiden harrastuneisuuden mukaan.

V Uskonto ja moraalit Suomessa

Selvitellään kristillisen ajattelun ja toiminnan virikkeitä sosiaalisen työn kehittämiseksi ja yhteisvastuun kantamiseksi Suomessa. Tutkitaan Suomen ajankohtaisia kansallisia moraaliongelmia ja yrittää etsiä niihin vastauksia kristillisestä näkökulmasta. Tutustutaan piispojen ajankohtaisiin kannanottoihin moraaliongelmiin.

VI Suomalaisten kristittyjen kansainvälinen toiminta

Tutustutaan suomalaisten kristittyjen kansainväliseen työhön eri puolilla maailmaa. Kiinnitetään huomiota lähetys- ja kehitysyhteistyön tavoitteisiin ja menetelmiin erityisesti omana aikanaamme.

9.4.18 Ortodoksinen uskonto

Tavoitteet

Lukion ortodoksinen uskontokasvatus jatkaa laajentaen ja syventäen peruskoulun vastaavaa tunnustuksellista uskonnonopetusta. Sen tavoitteena on

— kasvattaa oppilaista aktiivisia seurakunnan jäseniä sekä synnyttää ja kehittää omakohtaista kristillistä vakaumusta ja siltä pohjalta kasvavaa kristillis-eettistä mieltä

— ohjata oppilaat perehtymään Raamatun sanomaan, omaksumaan kirkon pyhät tavat, ymmärtämään jumalanpalveluselämää ja saada syntymään rukousmieltä sekä herättää heissä kiinnostusta ja myönteistä suhtautumista isien kirkkoa kohtaan

— antaa oppilaille kokonaiskuva ortodoksisen kirkon vaiheista, asemasta ja tehtävästä nyky-yhteiskunnassa sekä harjaannuttaa heitä myös itse hankkimaan tietoja ortodoksisen vakaumuksen pohjaksi

— tutustuttaa oppilaat evankelis-luterilaisen kirkon ja muiden kristillisten yhteisöjen uskonnolliseen elämään ekumeenisessa hengessä, antaa tietoja ei-kristillisistä uskonnoista ja ohjata kunnioittamaan toisten ihmisten uskonnollista vakaumusta

— kasvattaa lähimmäisenrakkauteen ja sopeutuvuuteen toisiin ajattelevien kanssa

— opettaa nuoria huomaamaan nyky-yhteiskunnan eettisiä ongelmia ja etsiä ratkaisuja, jotka lisäisivät jokaisen yksilön ihmisarvon toteutumista eri elämänalueilla

— kohdella oppilaita niin, että luokasta ja koulusta muodostuisi yhteisö, jossa jokaisen oppilaan ihmisarvo tunnustetaan suoritustasosta riippumatta

— luoda sosiaalista mieltä ja valoisaa ortodoksisesta maailmankatsomusta sekä vaalia oppilaiden tunne-elämän kehittämistä.

Oppisisällöt

1. kurssi Ortodoksisen kirkon historia

I Apostolien ja marttyyrien aika

Tarkastellaan Rooman valtiollista ja uskonnollista tilannetta sekä juutalaisuutta kirkon lähetystyön taustaksi. Uuteen testamenttiin nojautuen selvitetään Jeesuksen Kristuksen merkitys kirkon perustajana ja Pyhän Hengen vaikutus apostolien ja kirkon toiminnas-

sa. Perehdytetään apostolien lähetystyöhön ja pohditaan kirkon apostolisuuden jatkuvuutta.

Tutustutaan kristittyjen vainoihin sekä marttyyrikertomuksiin ja kiinnitetään huomiota siihen, että marttyyrien muisto on edelleenkin kirkon elävää traditiota (esimerkiksi marttyyrien muistopäivät, elämäkerrat, hymnit, ikonit ja reliikit).

Perehdytään alkukristilliseen seurakuntaelämään, ehtoollisen viettoon sekä sakramenttien toimittamiseen ja tarkastellaan, kuinka näistä alkumuodoista on nykyajan ortodoksisen kirkon keskeisin toiminta-alue jumalanpalveluksineen ja muine pyhine toimituksineen kehittynyt.

II Kirkolliskokousten aika

Käsitellään Konstantinus Suuren kirkkopoliittikkaa, joka merkitsi uuden aikakauden alkua kirkon historiassa. Tarkastellaan ekumeenisten eli yleisten kirkolliskokousten dogmaattisia ja kanoonisia päätöksiä sekä niiden merkitystä apostolisen tradition vaalijoina ja kirkon yhteyden säilyttäjinä. Perehdytään myös suuriin kirkkoihin, jotka taistelivat harhaoppeja vastaan ja täydensivät kirjoituksillaan yleisten kirkolliskokousten opetuksia. Tarkastellaan luostarilaitoksen syntyä ja askeesia, jotka syvensivät kirkon piirissä harjoitettua kilvoituselämää.

III Bysantin kirkko

Tutkitaan Bysantin kulttuuripiirissä syntyneitä perinteitä, jotka ovat saaneet pysyvän sijan ortodoksisen kirkon toiminnassa, kuten esimerkiksi ikonien kunnioitus ja tähän liittyen tietty maalausperinne, hymnirunous, loistokas liturgia, joka lähes yhdenmuotoisena toimitetaan koko ortodoksisessa maailmassa, juhlakalenteri, askeettinen mystiikka sekä valtion ja kirkon keskinäinen toimintamalli, jotka ortodoksiset kansat sovelsivat käytäntöön vielä vuosisatoja myöhemmin.

IV Lännen kirkot

Tarkastellaan kirkon jakaantumista idän ja lännen kirkoksi. Perehdytään roomalaiskatolisen kirkon keskiajan historiaan, paaviuteen, luostarilaitokseen, jumalanpalveluksen piirteisiin ja syihin, jotka johtivat reformaation syntyyn. Rooman kirkon uuden ajan historiasta tarkastellaan reformaation seurausilmiöitä ja kiinnitetään huomiota konsiilien aikaansaamiin muutoksiin kirkon elämässä.

Tarkastellaan lännen kirkon pirstoutumista reformaatiossa. Kuttakin protestanttista kirkkoa tarkastellaan opin, rakenteen ja jumalanpalveluselämän osalta sekä kunkin yhteyksiä ortodoksisen kirkon kanssa.

Annetaan tietoa ekumeenisen liikkeen synnystä, toiminnasta ja perusajatuksista. Tarkastellaan ortodoksien asemaa liikkeen piiris-

sä. Opetus integroituu muuhun koulussa annettavaan kansainvälisyys- ja rauhankasvatukseen.

V Venäjän kirkko

Tarkastellaan Bysantin slaavilaislähetystä ja ”slaavien apostolien” Kyrilloksen ja Methodioksen työn merkitystä. Tehdään selkoa kristinuskon saapumisesta Venäjälle, Venäjän kirkon kansallisesta kehityksestä, luostarilaitoksesta ja lähetystyöstä sekä luodaan katsoja kirkon asemaan Neuvostoliitossa.

VI Nykytilanne

Tarkastellaan Balkanin kirkkojen itsenäistymistä Konstantinopolin ekumeenisen patriarkaatin alaisuudesta 1800-luvun kansallisuusaatteen innoittamina. Tehdään selkoa ortodoksien asemasta islamuskoisten keskuudessa ja sosialistimaiden ateististen hallitusten alamaisuudessa. Toisaalta selvitetään ortodoksisten kansojen keskuudesta lähteneiden siirtolaisten ja emigranttien kirkollista diasporatilannetta länsimaissa, erityisesti Amerikan mantereella, sekä eri kansalliskirkkojen keskinäisiä yhteistyöpyrkimyksiä.

2. kurssi Ortodoksinen kirkko suomalaisessa yhteiskunnassa

I Kristinuskon saapuminen Suomeen

Tarkastellaan ortodoksisen uskon saapumista maahamme sekä idän ja lännen kirkon taistelua Karjalassa, yhdistyneenä Novgorodin ja Ruotsin aluepyrkimyksiin. Tutustutaan maamme ortodoksisten luostarien syntyyn ja seurakuntaelämän varhaisvaiheisiin.

II Ortodoksisen ja luterilaisen kirkon kohtaaminen

Tehdään selkoa Suomen uskonpuhdistuksesta ja puhtasoppisuuden ajasta. Tarkastellaan Ruotsi-Suomen suurvalta-ajan kirkkopolitiikkaa valloitetussa Karjalassa ja Inkerissä 1600-luvulla sekä Venäjälle suuntautunutta muuttoliikettä, joka oli seurauksena käännystoimenpiteistä.

III Valistuskysymykset nousevat esiin

Kuvataan Suomen autonomian ajan kansallisten virtausten heijastusta ortodoksiväestön keskuuteen, kansanopetusta, siirtymistä kansankielisten jumalanpalvelusten käyttöön ja suomenkielisen ortodoksisen kirjallisuuden syntyvaiheita. Tarkastellaan luostarien asemaa. Tutkitaan kalevalaisen kulttuurin yhteyksiä ortodoksiseen perinteeseen. Arvioidaan venäläisen sortokauden vaikutusta Karjalassa.

IV Hallinnolliset yhteydet

Tarkastellaan Suomen seurakuntien asemaa Venäjän kirkon yhteydessä ja oman hiippakunnan perustamista ja sen jälkeen otetaan selvää autonomian eli sisäisen itsenäisyyden saavuttamisesta ja Konstantinopolin ekumeenisen patriarkaatin alaisuuteen siirtymisestä. Perehdytään nykyiseen seurakunnan ja kirkon hallintoon.

V Ortodoksinen kirkko itsenäisessä Suomessa

Tarkastellaan ortodoksinen kirkon toimintaa maamme itsenäisyyden alkuvuosikymmeninä, siirtolaisuutta ja jälleenrakennusta toisen maailmansodan jälkeen, järjestötoimintaa sekä ortodoksien sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan toisuskoisten keskuudessa.

V Kristillisyyden ilmeneminen Suomessa

Kuvataan Suomen luterilaisen kirkon toimintaa ja sen piirissä esiintyviä herätysliikkeitä. Tarkastellaan muita uskonnollisia yhteisöjä kiinnittäen huomiota jäsenmäärien lisäksi niiden keskeisiin opillisiin erikoispiirteisiin ja toimintamuotoihin. Tutkitaan mikä asema on kansankirkoilla suomalaisessa yhteiskunnassa sekä tutustutaan uskonnolliseen lainsäädäntöön. Tarkastellaan ekumeenista toimintaa Suomessa ja sen merkitystä ortodoksinen kirkon kannalta katsottuna.

VI Kristillinen taide

Tarkastellaan ikonitaidetta, kirkkoarkkitehtuuria sekä hymnirunoutta ja kirkkomusiikkia.

3. kurssi Raamattutieto

I Raamattu kirkon kirjana

Raamatun asema kirkossa, sen jumalanpalveluksessa ja opin perustana sekä kristittyjen elämänohjeena. Pyhien kirjoitusten synty Vanhan testamentin yhteisössä ja Uuden testamentin kirkossa. Vanhan ja Uuden testamentin keskinäinen yhteenkuuluvuus. Raamatun tulkinta kirkossa.

II Vanha testamentti

Israelin kansan historian päävaiheet. Historian tapahtumien vaikutus Vanhan testamentin kirjojen muotoutumiseen. Luominen ja muut alkukertomukset. Patriarkat Israelin uskon perustana. Moosesen laki Jumalan ja Israelin liiton merkinä. Profeettojen julistus. Psalmi Vanhan testamentin yhteisön ja Uuden testamentin kirkon rukouskirjana. Viisauks- ja opetuskirjallisuuden ajaton sanoma.

III Kirkon synty

Kirkon syntyajan valtiolliset ja yhteiskunnalliset olot sekä kulttuurin yleispiirteet. Jeesuksen persoona ja opetus. Kristinuskon synty ja leviäminen juutalais-hellenistisessä kulttuurissa.

IV Evankeliumit

Evankeliumikirjallisuuden synty ja kiteytyminen. Evankeliumien keskeinen sisältö: Jeesuksen vertaukset ja muu opetus, ihmetteot, kärsimyshistoria ja ylösnousemuskertomukset. Synoptisten evankeliumien yhtäläisyyksiä ja eroja. Johannes Teologin evankeliumi.

V Apostoli Paavali ja muut apostolit

Paavalin henkilökuva ja lähetystyö. Seurakuntaelämä apostoli Paavalin kuvaamana. Apostoli Paavalin eettinen opetus. Paavali teologina. Katolisten kirjeitten keskeinen sanoma.

VI Raamatun tulevaisuudennäkymät

Raamatun ennustukset ja niiden toteutuminen. Vanhan testamentin odotus ja Uuden testamentin täyttymys. Jeesuksen näkemykset tulevaisuudesta. Jeesuksen ylösnousemus aikakausien käännekohtana. Ilmestyskirjan profetiat. Raamattu ja kirkon eskatologinen opetus.

VII Raamattu tutkimuksen ja tulkinnan ongelmana

Raamatun asema ja auktoriteetti eri aikoina ja eri tilanteissa. Raamatun kääntämisen ongelma. Raamattu tieteellisen tutkimuksen kohteena.

4. kurssi (osa 1) Maailmanuskonnot

I Johdanto

Tutustutaan suurten maailmanuskontojen maantieteelliseen levinneisyyteen ja tilastolliseen merkitykseen. Pehdytään uskonnon määrittelemisen ongelmiin. Pohditaan muiden uskontojen kohtaamiseen liittyviä ennakkoluuloja ja rajoituksia sekä uskonnon merkitystä yksityisen ihmisen elämässä.

II Hindulaisuus

Tarkastellaan nykyisen Intian kulttuuriympäristöä ja sen uskonnon ymmärtämisen kannalta tärkeitä erityispiirteitä. Selvitellään, miten uskonto ymmärretään Intiassa ja mitä sana hindulainen merkitsee.

Tutustutaan lyhyesti hindulaisuuden historiaan. Pehdytään hindujen moni-ilmeiseen kulttiin sekä jooga- ja mietiskelyperinteesseen. Pohditaan hindujen ajatuksia kuoleman kohtaamisesta ja jälleensyntymisestä. (Tutkitaan hindulaisuuden haasteita mm. länsimaiselle ajattelulle.)

III Buddhalaisuus

Perehdytään buddhalaisuuden syntyvaiheisiin, leviämiseen ja nykytilanteeseen. Selvitellään buddhalaisuuden ydinajatuksia, kuten käsityksiä elämän tarkoituksesta, kärsimyksestä ja kuolemasta. Tutkitaan buddhalaisuuden koulukuntia sekä alueellisia erikoispiirteitä.

IV Kiinan ja Japanin vanhat uskonnot

Perehdytään kiinalaisten ja japanilaisten muinaisen ja nykyisen maailmankatsomuksen pääpiirteisiin sekä uskonnollisiin tapoihin ja perinteisiin. Kiinan vanhoista katsomuksista käsitellään taolaisuus ja kungfutselaisuus sekä tarkastellaan niiden vaikutusta yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Perehdytään sintolaisuuteen Japanin kansallisuskontona. Tutustutaan Kauko-idän nykyiseen uskontotilanteeseen.

V Juutalaisuus

Kerrataan juutalaisuuden historialliset vaiheet kiinnittäen erityisesti huomiota uskonnon merkitykseen kansallisesti yhdistävänä tekijänä ja sen erityispiirteisiin, tooraan, sapattiin ja ympärileikkaukseen. Käsitellään juutalaisen monoteismin ydinajatuksia.

VI Islam

Tutustutaan Muhammedin elämään, toimintaan ja hänen kulttuuritaustaansa. Erityisesti tutkitaan Muhammedin merkitystä uuden monoteistisen uskonnon luoja. Tarkastellaan Koraanin syntyä ja pääajatuksia. Selvitellään islamin leviämistä, ja nykytilannetta. Kiinnitetään huomiota islamin pääsuuntiin ja niiden yhteiskunnalliseen ja maailmanpoliittiseen merkitykseen. Tarkastellaan ortodoksien asemaa islamilaisilla alueilla.

VII Uskontojen yleispiirteitä

Kerrotaan uskontotieteen synnystä ja maailmanuskontojen käsitteilyn antamien tietojen pohjalta perehdytään uskontojen luokitteluun.

4. kurssi (osa 2) Ortodoksinen yhteiskuntaetiikka

I Eettisen ajattelun perusteet

Tutustutaan etiikan käsitteisiin ja eettisiin järjestelmiin ja otetaan selvää ortodoksinen etiikan erikoispiirteistä.

II Valtion kansalaisena ja ihmiskunnan jäsenenä

Tarkastellaan kristillisen etiikan näkökulmasta yhtäältä kansallista ajattelua ja toisaalta kansainvälistä vastuuta. Tutustutaan Uuden testamentin opetukseen esivallan kunnioittamisesta. Selvitellään

ongelmia, jotka liittyvät valtion ja kirkon suhteisiin sekä sodan ja väkivallan kysymyksiin. Tarkastellaan kirkkojen tehtävää rauhan-työssä ja Suomen kirkkojen asennetta maanpuolustukseen. Selvitetään Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeusasiakirjojen syntyä ja perusteita.

III Avioliitto ja perhe-elämä

Tarkastellaan avioliiton sakramentin ja kristillisen etiikan näkökulmasta perheen ja perhepolitiikan ongelmia muuttuvassa yhteiskunnassa. Pyritään auttamaan oppilaita myönteisiin ihmissuhteisiin myös oman kodin piirissä.

IV Ihminen ja teknistyvä maailma

Pyritään tiedostamaan työhön liittyviä keskeisiä arvoja ja käytännöllisiä päämääriä, joiden puolesta kannattaa ponnistella. Tarkastellaan varallisuutta, elintasoa ja elämisen laatua eettisenä kysymyksenä ortodoksisen kilvoituselämän näkökulmasta. Pohditaan yhtäältä tekniikan suorittamia palveluja, mutta toisaalta sen aiheuttamia haittoja ihmiskunnalle sekä kiinnitetään huomiota moraali-ongelmiin, joita tiede ja teknologia synnyttävät tiedemiehille, poliitikoille, hallituksille ja kansalaisille.

5. kurssi Johdatus kristilliseen ajatteluun

Kurssin tavoitteena on antaa kuva keskeisestä kristillisestä uskon-näkemyksestä, jonka pohjana on vanhan kirkon uskontunnustus. Samalla kun pyritään luomaan uskonopillinen synteesi, on syytä tähdentää, ettei ortodoksinen kirkko pidä ensisijaisen tärkeänä oppirakennelmia vaan opin ja elämän välillä vallitsevaa yhteyttä ja vuorovaikutusta. Kurssin tavoitteena on siten antaa elämäntutkimuksellista ainesta ja osoittaa uskonopin kiinteä yhteys käytännön kristillisyyteen. Tutkitaan liturgisten tekstien uskonopillisia tulkin-toja ja siten pyritään ymmärtämään, kuinka liturginen elämä vaalii kirkon pyhää traditiota ja alkukirkon opillista näkemystä.

Vaikka kurssi rakentuu uskontunnustuksen pohjalle, aiheiden sovelluksissa on otettava huomioon oppilaiden elämäntutkimuksia ja pyrittävä yhteisesti etsimään niihin vastauksia. Näin oppilaita halutaan ohjata yksilöllisesti syventymään uskonkysymyksiin ja ymmärtämään myös kirkon opetuksen merkitys kristityn elämässä.

I Kristillisen opin perusteet

Tutkitaan uskon olemusta ja uskonopin lähteitä, Raamattua ja pyhää traditiota, ja näiden keskinäistä suhdetta.

II Luoja

Ohjataan oppilaita ymmärtämään kristillistä käsitystä Jumalasta luoja ja kaitsijana. Samalla kiinnitetään huomiota siihen, että ortodoksinen teologia tähdentää kokemusta Jumalan tuntemisen

muotona. Jumalalle voidaan antaa inhimillisiä ominaisuuksia, mutta näiden esittäminen on hyvin rajallinen. Näytteet ortodoksisten mystikkojen kirjoituksista auttavat ymmärtämään Jumalan kokemisen ja ymmärtämisen luonnetta ja merkitystä. Opetuskokonaisuus antaa mahdollisuuden verrata kristillistä jumalakäsitystä eri uskontojen vastaaviin käsityksiin.

Oppilaita autetaan myös ymmärtämään ihmiskuvaan liittyviä ongelmia, joihin etsitään vastausta ortodoksisesta ihmiskäsityksestä. Tämän perustana on Genesiksen sanonta, että ihminen on luotu Jumalan kuvaksi ja kaltaiseksi. Pohditaan, miten ihminen tämän mukaan on eettinen yksilö, luova persoona, vapaan tahdon omaava ja kahden maailman kansalainen. Tavoitteena on myös oppia ymmärtämään ja arvostamaan ihmisenä olemista Jeesuksen täydellisen ilmoituksen valossa. Viitataan muihinkin ihmiskäsityksiin.

Tarkastellaan nykyaikaisia teorioita maailman synnystä ja elollisten olioiden kehityksestä sekä luomisuskon suhdetta näihin. Pohditaan synnin, kärsimyksen ja kaitselmuksen ongelmaa.

III Lunastaja

Autetaan oppilaita ymmärtämään Jeesuksen Kristuksen kahden luonnon, jumalallisen ja inhimillisen, merkitys kristittyjen elämälle, ajattelulle ja pelastukselle. Inkarnaatio-opin yhteydessä kiinnitetään huomiota ortodoksisen ”jumaloitumisoppiin”.

IV Pyhä Henki ja kirkko Pyhän Hengen armon välittäjänä

Tarkastellaan Pyhän Hengen toimintaa Raamatun valossa: Elämän Henki, Totuuden Henki, Hengen Hedelmät.

Tutkitaan kirkon ominaisuuksia. Kiinnitetään huomiota liturgisen elämän pneumatologiseen näkemykseen (sakramentit, epikleeesi, vedenpyhitys ja helluntain ehtoopalveluksen rukoukset ja rukous Pyhälle Hengelle).

V Mysteerit eli sakramentit kristillisen ajattelun tulkina

Pohditaan, miten sakramentit ja muut pyhät toimitukset, heijastavat ortodoksista ajattelua ja elämäntavomusta. Tutustutaan toimituksiin syventymällä niiden teksteihin ja sisältöihin. Samalla kiinnitetään huomiota siihen, kuinka liturgiset tekstit runollisesti esittävät ortodoksisen uskon opinkappaleita.

VI Ajan pyhittäminen: päivittäiset jumalanpalvelukset

Perehdytään ehto- ja aamupalveluksen yleiseen rakenteeseen ja kiinnitetään erityistä huomiota siihen, miten ne tulkitsevat ja symbolisesti esittävät pelastushistorian. Tavoitteena on myös osoittaa oppilaille, miten päivittäisissä jumalanpalveluksissa pelastushistorian tapahtumat liitetään vuorokaudenaikoihin ja miten itse luonto opettaa ihmistä ajattelemaan elämänsä juuri pelastushistorian näkökulmasta, joka huipentuu ylösnousemukseen.

9.4.19 Elämänkatsomustieto

Tavoitteet

Lukion elämänkatsomustiedon opetuksessa tulee pyrkiä lukion kasvatuspäämäärään ja noudattaa kasvatusperiaatteita seuraavia tavoitteita toteuttaen:

— auttaa oppilaita kasvamaan myönteisiin ihmissuhteisiin kykeneviksi, oman yksilöllisen, yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen vastuun tunteviksi, suvaitseviksi, elämänsä mielekkääksi kokeviksi ihmisiksi

— auttaa oppilaita kasvamaan rauhantahtoiksi, isänmaallisiksi ja kansainvälisesti ajatteleviksi sekä edistämään omalla toiminnallaan Yhdistyneitten Kansakuntien määrittelemien ihmisoikeuksien toteutumista

— antaa tietoja erilaisista maailmankatsomuksista ja uskonnoista, erityisesti humanistiseen perinteeseen liittyen sekä valmiuksia oman elämänkatsomuksen tavoitteiden toteuttamiseen

— edistää oppilaiden valmiuksia omakohtaiseen tiedonhankintaan, kriittiseen tiedon arviointiin ja keskusteluun sekä tieteelliseen ajatteluun. Erityisesti syvennyttään yksilö- ja yhteiskuntaetiikkaan, ihmisen asemaan luonnossa ja tietämyksen rajoihin.

Sisällön valinnan perusteet ja oppisisällöt

Oppiaineksen valinnasta

Lukion elämänkatsomustiedon oppiaineeseen kuuluvat arvotietoisuuteen ja moraaliin liittyvät käsitykset, yhteiskunta- ja maailmankuvan katsomukselliset piirteet sekä käsitykset ihmisen tietämyksen mahdollisuuksista.

Oppiaineen valinnassa on otettava huomioon, että oppiainetta opetetaan uskontokuntiin kuulumattomille oppilaille. Opetuksen tulee kunnioittaa kotien katsomusperinnettä antaa virikkeitä sukupolvien väliselle katsomukselliselle vuorovaikutukselle.

1. kurssi Moraali ja elämänkatsomus

Tavoitteet

— auttaa oppilasta ymmärtämään moraalin luonne ja merkitys ihmisen käyttäytymiselle

— antaa tietoja yksilöiden ja yhteisöjen ratkaisuja säätelevistä moraalinormeista.

Oppisisällöt

1. Ihmiselämän tavoitteet

Tarkastellaan elämänsuunnitelman muotoutumista ja siihen liittyviä arvotavoitteita. Käsitellään omien ja muiden etujen välillä syntyviä jännitteitä lähtien solidaarisuudesta lähipiireille, omalle kansalle, ihmiskunnalle ja tuleville sukupolville. Pohditaan omia odotuksia, yhteiskunnan ja kasvatuksen tavoitteita.

2. Moraaliarvostelmien luonne ja sisältö

Tarkastellaan käsityksiä arvojen luonteesta ja niiden suhteesta moraaliin. Käsitellään ihmisoikeuksia ja niiden perusteluja. Pohditaan moraalinormien johtamista yleisemmistä periaatteista sekä sitä miten normeja ja periaatteita voidaan arvioida suhteessa moraaliseen hyvään ja pahaan.

3. Moraalin erityispiirteet

Tarkastellaan moraaliarvostusten ilmenemistä kielessä. Pyritään selvittämään tavan, lain ja moraalin erityispiirteet käyttäytymisen määräytymisessä. Tarkastellaan luonnon inhimilliselle toiminnalle asettamia rajoja. Pohditaan tiedon ja tunteen osuutta moraalisisessa asenteessa.

4. Moraalin perusteet

Tarkastellaan moraalien yleispätevyyden ja perusteltavuuden ongelmaa. Selvitetään erilaisia moraalioppeja kuten omavastuista, auktoriteettiin perustuvaa, onneen tai hyötyyn perustuvia moraaleja. Tarkastellaan käsityksiä yksilön moraalikehityksestä.

5. Ihmissuhteiden etiikka

Tarkastellaan eettisten periaatteiden soveltamista ihmissuhteisiin, erityisesti suhdetta lähimmäiseen ja ihmissuhteen välineellisyyttä. Pohditaan ystävyyden, rakkauden ja yhteistyön ilmenemistä ihmissuhteissa sekä ristiriitoja ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

6. Elämäkatsomukset ja elämäntapa

Tarkastellaan uskonnotonta ja uskontoperustaista elämäkatsomusta sekä niihin perustuvia elämäntapoja.

2. kurssi **Maailmankuva, maailmankatsomus ja elämäkatsomus**

Tavoitteet

- auttaa oppilasta ymmärtämään maailmankuvan, maailmankatsomuksen ja elämäkatsomuksen välisiä suhteita
- antaa tietoja erilaisista käsityksistä maailmasta sekä tieteestä ja taiteesta maailman selittäjänä.

Oppisisällöt

1. Maailmankuvan pätevyys

Käsitellään tiedon ja totuuden ongelmaa sekä tutkimuksen suhdetta maailmankuvan muotoutumiselle. Pohditaan maailmankuvan ja maailmankatsomuksen suhdetta, erityisesti arvojen osuutta maailmankuvassa. Tarkastellaan historiallisesti maailmankuvan muutosta. Pohditaan tieteen, taiteen ja uskonnon lähestymistapoja maailman tarkastelussa.

2. Olemassaolon rajat ja luonne

Käsitellään erilaisia näkemyksiä todellisuuden luonteesta ja rajoista. Tarkastellaan käsityksiä ihmisen ja luonnon suhteesta, kuten ihmistä luonnon osana, tajunnan ja materian suhteesta sekä tavoitteellisuuden ilmenemisestä. Käsitellään yrityksiä todistaa ylliluonnollisen olemassaolo sekä selityksiä syistä, miksi yliluonnollisen olemassaoloon uskotaan. Pohditaan elämään ja kuolemaan liittyviä kysymyksiä.

3. Tiede

Tarkastellaan tieteen tunnusmerkkejä, tieteen käsityksiä maailman ja yhteiskuntien tulevaisuudesta. Pohditaan tieteeseen liittyvää moraalialia ja tieteen ja näennäistieteen erottelua. Pohditaan tieteen suhdetta maailmankatsomukseen ja ihmistä oman elämän- ja maailmankatsomuksen muodostajana ja kehittäjänä.

4. Taide

Käsitellään taiteen tapaa ilmaista maailmaa ja taiteen kykyä avartaa ihmisen maailman- ja elämäkatsomusta.

3. kurssi Yhteiskuntakuva ja elämäkatsomus

Tavoitteet

- auttaa ymmärtämään yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden merkitys omassa maassamme ja koko maailmassa
- antaa tietoja eettisesti merkittävistä yhteiskunnallisista ongelmista sekä maailmankatsomuksista.

Oppisisällöt

1. Oikeudenmukaisuus

Tarkastellaan käsityksiä oikeudenmukaisuudesta ja oikeudenmukaisuuden toteutumisesta. Perehdytään ihmiskäsityksen ja ihmisoikeuksien suhteisiin. Pohditaan ihmisyyden toteutumista sekä väkivallan eri ilmenemismuotoja. Tarkastellaan katsomusvapauden toteutumista eri maissa, erityisesti uskontokuntiin kuulumattomien osalta.

2. Valta, vapaus ja vastuu

Tarkastellaan ihmisen vapautta, kansalaisen oikeuksia ja velvollisuuksia sekä valtion oikeuksia ja velvollisuuksia kansalaisiaan kohtaan. Pohditaan vallankäytön keinoja ja oikeutusta. Tarkastellaan ihmisoikeuksien toteutumista ja väkivaltaa.

3. Elämän mielekkyys ja vieraantuminen

Tarkastellaan elämän mielekkyyden ja elämänhallinnan kokemista. Selvitetään erilaisia vieraantumisen muotoja ja niiden voittamista. Pohditaan käsityksiä oikeasta ja väärästä tietoisuudesta sekä rauhanliikkeiden ja erilaisten vaihtoehtoliikkeiden merkitystä.

4. Yhteiskunnallisista tavoitteista

Tarkastellaan eri käsityksiä yhteiskunnallisesta todellisuudesta ja ihanneyhteiskunnasta. Pohditaan erilaisia yksilö- ja yhteisötason tavoitteenasettelutapoja ja käsityksiä Suomen yhteiskuntakehityksen todennäköisistä suunnista. Tarkastellaan kristillisen, sosialistisen ja humanistisen ajatteluperinteen käsityksiä.

4. kurssi Kulttuuriperinteet ja elämänkatsomus

Tavoitteet

- auttaa oppilaita ymmärtämään perinteiden kehitystä, vuorovaikutusta ja tehtäviä yhteisöissä
- antaa tietoja merkittävien katsomusten peruspiirteistä.

Oppisisällöt

1. Alkuperäiskansojen katsomuksia

Tarkastellaan esihistoriallisten yhteisöjen elämänkatsomuksia, erityisesti moraalikäsityksiä ja niiden muuttumista laajempien yhteisöjen vahvistuessa. Pehdytään lisäksi eräiden alkuperäiskansojen, esimerkiksi Afrikan, Pohjois-Aasian, Australian, Amerikan tai Arktisten alueiden katsomusperinteeseen.

2. Intialaisen kulttuuriperinteen katsomuksia

Tarkastellaan intialaisten katsomusten taustaa. Käsitellään veda-perinteen uskontoja sekä kastijärjestelmän hylänneitä katsomuksia, erityisesti buddhalaisuutta, jainalaisuutta ja ateistisiä katsomuksia. Pohditaan intialaisen kulttuuripiirin katsomusten vaikutuksia länsimaissa.

3. Itä-Aasian kulttuuriperinteen katsomuksia

Käsitellään Kiinan kulttuurialueen perinteisiä sekä nykyisiä katsomuksia. Tutustutaan Japanin kulttuuriperinteen katsomuksiin.

4. Lähi-idän kulttuuriperinteen katsomuksia

Tarkastellaan zarathustralaisuutta, juutalaisuutta ja hellenistisen ajan mysteeriuskontoja sekä niiden suhdetta kristinuskon perusoppiin muotoutumiseen. Käsitellään islamin peruspiirteet sekä islamin kulttuuripiirin valistusfilosofiaa.

5. Länsimaisen kulttuuriperinteen katsomuksia

Käsitellään antiikin ja keskiajan filosofisia ja uskonnollisia katsomuksia. Tarkastellaan eurooppalaisen valistuksen ja marxilaisen katsomusperinteen näkemyksiä ja uskonnottoman humanistisen liikkeen järjestäytymistä. Pohditaan eri perinteiden merkitystä nykypäivän elämäkatsomukselliselle ajattelulle.

5. kurssi Elämäkatsomusongelmien ratkominen

Tavoitteet

- auttaa oppilaita ymmärtämään elämäkatsomuksellisten kysymysten luonne
- antaa tietoja erilaisista tavoista ratkoa katsomuksellisia ongelmia.

Oppisisällöt

Yhteissuunnittelussa valitaan aiheet ja sovitaan käsiteltävästä. Aiheet voidaan valita lukion elämäkatsomustiedon muiden kursien oppisisällöistä tai tähän kurssiin liittyvistä ehdotuksista.

Kurssissa voidaan käsitellä esimerkiksi seuraavia aiheita:

1. Vastuu teoista

Pohditaan moraalisen vastuun edellytyksiä ja vastuullista toimintaa. Tarkastellaan moraalista välinpitämättömyyttä, vastuusta vetäytymistä sekä vastuun kantamista tulevaisuudesta.

2. Oikeudenmukaisuuden toteutuminen

Selvitetään ihmisoikeuksien ja ihmiskäsityksen yhteyksiä. Pohditaan eri kulttuuriperinteiden oikeutta kehittyä omilla ehdoillaan. Selvitetään sukupuolten tasa-arvoon, taloudelliseen oikeudenmukaisuuteen ja katsomusvapauden toteutumiseen liittyviä kysymyksiä.

3. Maailman tulevaisuus

Selvitetään rauhaan ja elinympäristöön liittyviä kysymyksiä, erityisesti yksilön mahdollisuuksia ja veloituksia toimia maailman ja rauhan säilymistä puolesta. Tarkastellaan tieteen käsityksiä maailman ja yhteiskuntien tulevaisuudesta.

4. Elämän mielekkyys

Tarkastellaan käsityksiä elämän tavoitteista, sukupolvien ristiriidoista ja vuorovaikutuksesta. Pohditaan elämän mielekkyuden perustana olevia arvoja.

5. Elämäkatsomuksista

Tarkastellaan tällä hetkellä Suomessa vaikuttavia ei-uskonnollisia ja uskonnollisia elämäkatsomuksia.

Lukion kasvatuseriaatteet elämäkatsomustiedon opetuksessa

Elämäkatsomustiedon opetus pyrkii tukemaan oppilaan persoonallisuuden monipuolista kehitystä antamalla valmiuksia oman elämäkatsomuksen muodostamiseen ja kehittämiseen. Näin opetus antaa yhteiskunnan ja työelämän, ammatinvalinnan ja jatko-opintojen kannalta tarpeellisia eettisiä ja sosiaalisia valmiuksia.

Oppiaineen opetus pyrkii lukion kasvatuseriaatteiden mukaisesti osoittamaan eettisen näkökulman merkityksen arvioitaessa elinympäristön ja luonnon suojelemista, kansallista kulttuuria ja kansallisia arvoja sekä kansainvälisen yhteistyön, rauhan ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä.

Opetuksen järjestäminen

Lukion elämäkatsomustiedon opetus voidaan tarkoituksenmukaisella tavalla järjestää usean vuosiluokan oppilaista muodostetuissa opetusryhmissä. Yhdistetyssä opetusryhmässä toteutetussa opetuksessa voidaan kurssijärjestystä muuttaa luokka-asteesta riippumatta kuitenkin niin, että 5. kurssi opetetaan yleensä lukion 3. luokan oppilaille.

Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteiden saavuttamista tukee opetuksen sisältöjen yhdistyminen oppilaan kokemusmaailmaan. Siten paikallisten olosuhteiden ottaminen huomioon opetuksessa on aiheellista. Kunta voi täsmentää oppiainesta ottamalla huomioon paikallista ja alueellista kulttuuri- ja elämäkatsomusperinnettä.

9.4.20 Liikunta

Tavoitteet

Liikuntaa voidaan pitää yhtenä oppilaan persoonallisuuden monipuolisen ja tasapainoisen kehittymisen ehtona.

Liikunnan erityistehtävänä on huolehtia persoonallisuuden toiminnallisen alueen kehittymisestä eli kasvattaa oppilaat liikuntaan. Tämä tarkoittaa liikunnan aseman ja merkityksen selkiennyttämistä oppilaan arvojärjestelmässä sekä selkiintymisen ilmenemistä oppilaan käyttäytymisessä.

Toisena tärkeänä tehtävänä on yleisten kasvatustavoitteiden saavuttamisen varmistaminen käyttäen hyväksi liikunnan erityisluonnetta eli kasvattaminen liikunnan avulla. Tähän on reaalisia mahdollisuuksia, sillä liikunnanopetuksen erityispiirteet: toiminnallisuus, opettajan ja oppilaan läheinen vuorovaikutus, olosuhteiden vaihtelevuus sekä reaktioiden runsaus ja monipuolisuus mahdollistavat aidot kasvatus- ja vaikuttamistilanteet.

Oppilaan kasvattaminen liikuntaan käsittää

- (1) toimintakykyisyyden säilyttämisen ja edistämisen
- (2) liikuntaharrastuksen selkiennyttämisen ja vahvistamisen.

Oppilaan kasvattaminen liikunnan avulla käsittää

- (1) arvostettujen luonteenpiirteiden vahvistamisen
- (2) yhteistyökyvyn kehittämisen.

Oppisisällöt

Ydinkurssit (kurssit 1–2)

Ydinaineksella pyritään ensisijaisesti perustavoitteiden saavuttamisen varmistamiseen. Keskeistä on myös tietojen syventäminen, taitojen oppiminen ja harjoittelu sekä asenteiden selkiennyttäminen.

Ydinaines on käytävä läpi kaikissa lukioissa, joissa se olosuhteet huomioon ottaen suinkin on mahdollista. Pääsääntöisesti ydinaines käydään läpi lukion I luokalla. Mikäli opetussuunnitelman käyttöönnoton jälkeen tästä poiketaan, ratkaisuihin on oltava riittävät perusteet.

Ydinkursseihin sisältyvät seuraavat liikuntamuodot ja -lajit:

- (1) Kuntoharjoittelu
  - Juoksutyypinen kuntoharjoittelu
  - Kuntopiiri- ja kuntoratatyyppinen harjoittelu
  - Kuntovoimistelu
- (2) Voimistelu ja rytmiliikunta
  - Perusvoimistelu
  - Rytmiliikunta
  - Telinevoimistelu
- (3) Maastoliikunta
  - Retkeily ja suunnistus
  - Hiihto
- (4) Palloilu
  - Jokin ulkopeli
  - Jokin sisäpeli
- (5) Koulukohtainen laji

Edellä mainittuja liikuntamuotoja ja -lajeja tulee opetusohjelmassa olla tasapuolisesti. Koulukohtainen laji voi olla joko kokonaan em. lajiluettelon ulkopuolelta, tai tuntimäärä voidaan jakaa luettelossa olevien lajien kesken tai käyttää jonkin em. lajin opetukseen.

Lisäainekurssit (kurssit 3—5)

Liikunnan lisäainekursseissa voi olla seuraavia sisältöjä

- ydinaineksen sisällöt syvennettyinä
- ydinainekseen kuulumattomat pallopelit
- luistelu ja jääpelit (taitoluistelu, pikaluistelu, jääkiekko, jääpallo)
- yleisurheilu
- kuntosaliharjoittelu
- vesiliikunta (uinti, vesivoimistelu, uimahypyty, vesipallo)
- rytminen kilpavoimistelu
- tanssi eri muodoissaan
- pyöräily.

Opetus tulee järjestää niin, että ohjelmassa on osittain ydinaineksen syventämistä, osittain uusien lajien opettamista. Kun lisäaineksen avulla oppilaita tutustutetaan uusiin lajeihin, opetusohjelmaan saadaan vaihtelua.

Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Opetussuunnitelmassa päätetään kuntakohtaisesti lisäaineksen sisällöt. Ne voivat olla kouluittain erilaiset.

9.4.21 Terveystieto

Tavoitteet

Terveystiedon oppimäärän keskeisenä tavoitteena on oppilaan kasvattaminen terveelliseen ja turvalliseen elintapaan. Tämän saavuttaminen edellyttää sekä terveyden arvostamista että terveyteen liittyvien asiatiетоjen sekä tiettyjen terveystapojen ja -tottumusten omaksumista.

Lukio-
koulutuksen
yleinen tavoite

OPPILAAN PERSONALLISUUDEN MONIPUOLISEN JA
TASAPAINOISEN KEHITTÄMISEN EDISTÄMINEN

Terveyskasva-
tuksen tavoite

OPPILAAN KASVATTAMINEN TERVEYTTÄ YLLÄPITÄ-
VIIN JA EDISTÄVIIN TERVEYSTAPOIHIN

Terveystiedon
opetuksen
tavoitteet

TERVEYDEN
MERKITYKSEN
YMMÄRTÄMINEN

TERVEYSTAPO-
JEN
JA -TOTTUMUS-
TEN
OMAKSUMINEN

TERVEYDEN JA
TERVEELLISTEN
ELINTAPOJEN
ARVOSTAMINEN

Tavoiteltavat
käyttäytymis-
piirteet

Oppilas
— tuntee keskeiset
terveyttä säätele-
vät tekijät ja nii-
den vaikutusme-
kanismit
— tietää, mistä voi
itsenäisesti hank-
kia terveyttä kos-
kevaa tietoa.

Oppilas
— huolehtii omasta
ja ympäristön ter-
veydestä
— osaa käyttää tar-
koituksen mukai-
sesti terveyspalve-
luja.

Oppilas
— arvostaa omaa ja
elinympäristönsä
terveyttä ja tun-
tee näistä vastuu-
ta.

Oppisisällöt

Terveystiedon kurssi jakautuu ydin- ja lisäaineeseen. Ydinaines käydään läpi jokaisessa opetusryhmässä. Sen lisäksi perehdytään — oppilaiden tarpeiden ja toivomusten mukaan — vähintään kolmeen lisäaineeseen sisältöalueeseen. Opetusta voidaan edelleen täydentää tutkimustiedolla ja aiheilla, joiden opetukseen on erityis-
tarvetta (esim. epäterveelliset muotivirtaukset).

Ydinaineen
sisältöalueet

- (1) Terveys ja sairaus
- (2) Kansanterveystyö
- (3) Liikunta ja terveys
- (4) Päihde- ja vaikuteaineet

Lisäaineksen
sisältöalueet

- (5) Mielenterveys ja ihmissuhteet
- (6) Ravinto ja terveys
- (7) Sukupuolinen kehitys ja käyttäytyminen
- (8) Tapaturmat ja ensiapu
- (9) Ympäristön terveydenhoito
- (10) Työterveydenhuolto

Keskeiset oppisisällöt

Oppisisällön ensisijainen tavoite

(1) TERVEYS JA
SAIRAUS

Oppilas

- Terveiden ja sairauden käsitteet
  - Terveiden merkitys
  - Terveelliset elämäntavat
  - Sairauksien ehkäisy ja hoito
— lääkkeiden käyttö.
- tuntee terveyden eri ilmene-
mismuodot
  - ymmärtää, mikä merkitys
terveydellä on sekä yksilölle,
ympäristölle että yhteiskun-
nalle
  - ymmärtää vastuunsa omas-
ta, lähimmäistensä sekä seu-
raavan sukupolven tervey-
dentilasta
  - osaa järjestää päivittäiset
toimintansa terveyttä ylläpi-
tävästi ja edistävästi
  - tuntee sairauksien ilmene-
mismuotoja
  - osaa ehkäistä sairauksia ja
käyttää lääkkeitä oikein.

(2) KANSANTERVEYSTYÖ

Oppilas

- Kansanterveys
  - tavallisimmat kansan-
taudit
  - Tartuntataudit
  - Terveidenhuolto
— terveydenhoito (terveys-
kasvatus, terveyspalvelu-
jen käyttö)
  - sairaanhoito, (sairaan-
- tietää suomalaisten tervey-
dentason
  - tuntee tavallisimpien
kansantautien syntyyn
vaikuttavat tekijät sekä
ehkäisy- ja hoitokeinot
  - tietää, millaisia tartuntatau-
teja esim. ulkomaille mat-
kustavan on varottava
  - tuntee kansanterveystyön ta-
voitteet ja sisällön pääperi-
aatteet
  - tuntee terveydenhuoltopal-
velut ja osaa käyttää niitä

hoito-, kotisairaanhoido) tarkoituksenmukaisesti
— kuntoutus

- Terveyspolitiikka — tietää, miten erilaisilla ter-
— kansanterveyslaki veyspoliittisilla päätöksillä
— sosiaaliturva voidaan vaikuttaa kansan-
— terveydenhoitolaki. terveyteen.

(3) LIIKUNTA JA TERVEYS Oppilas

- Liikunnan ja terveyden yh- — ymmärtää liikunnan ja ter-
teydet veysten yhteydet eri ikäkau-
sina
— Liikunnan vaikutus elimis- — tuntee liikunnan välittömät
töön ja pysyvät vaikutukset
— Liikunta ja psyykinen ter-
veys

Keskeiset oppisisällöt Oppisisällön ensisijainen tavoite

- Liikunta ja sosiaalinen ter-
veys — käsittää säännöllisen liikun-
nan harjoittamisen yhdeksi
— Liikunta ja fyysinen suori- terveyden perustekijäksi ja
tuskyky motivoituu jatkuvaan, mo-
— fyysisen suorituskyvyn nipuoliseen liikunnan har-
tarkkailu rastamiseen
— Liikunta eri ikäkausina ja — tuntee yleisimpiä liikunta-
erilaisissa erityisryhmissä vammoja sekä näiden ehkäi-
sykeinoja ja hoitotapoja.
— Liikuntaan liittyvät riskiteki-
jät.

(4) PÄIHDE- JA VAIKUTEAINEET Oppilas

- Tupakointi — tuntee tupakoinnin kansan-
— tupakoinnin syyt ja hai- terveydelliset haitat ja riskit
tat — tuntee tupakoinnin lopetta-
— lopettaminen misen mahdollisuuksia ja
— tupakkalaki keinoja
— Alkoholien käyttö — tietää keskeiset alkoholin
— alkoholin käytön syyt käytön syyt
— alkoholin käytön vaiku- — tuntee alkoholin vaikutukset
tukset ja haitat ja kansanterveydelliset hai-
— alkoholi ja työ tat
— alkoholismi ja sen hoito — tuntee alkoholinkäytön vaa-
— alkoholilaki rallisuuden erityisesti työ- ja

- Huumeiden käyttö
  - huumeiden käytön syyt
  - huumeiden käytön haitat
  - hoito- ja huoltomenetelmät
  - huumausainelaki
- Lääkkeiden väärinkäyttö.

(5) MIELENTERVEYS JA IHMISSUHTEET

- Mielenterveyden käsite
- Mielenterveyden merkitys yksilölle ja yhteiskunnalle
- Ihmissuhteet
- Yleisimpien mielenterveyshäiriöiden syyt, ehkäisy ja hoidon periaatteet

Keskeiset oppisisällöt

- Stressi, väsymys, lepo, uni, vapaa-aika/työ
- Mielenterveystyö

(6) RAVINTO JA TERVEYS

- Ravinnon tarve

- perhe-elämässä sekä liikenteessä
- tietää, mitä alkoholismi on, ja tuntee hoitokeinoja
- tietää yleisimmät huumeiden käytön syyt
- tuntee pääpiirteittäin erilaisien huumeiden vaarat
- tuntee maassamme käytettävissä olevia hoitomahdollisuuksia
- tuntee huumausainelain ja sen rikkomisen seuraukset.

Oppilas

- tietää, mitä mielenterveys on
- ymmärtää mielenterveyden merkityksen oman itsensä ja ympäristön kannalta
- ymmärtää rakentavan sosiaalisen käyttäytymisen ja myönteisen ihmissuhteiden merkityksen mielenterveyden ylläpidossa
- tuntee yleisimmät mielenterveyden häiriöitä aiheuttavat tekijät sekä ehkäisy- ja hoitokeinot

Oppisisällön ensisijainen tavoite

- ymmärtää työn, levon ja virkistyksen tasapainon merkityksen mielenterveydelle
- toimii koulussa, vapaa-aikana ja myöhemmin työelämässä omansa ja muiden ihmisten mielenterveyden kannalta rakentavasti.

Oppilas

- tietää, millainen ravinnon tarve on esim. eri ikäisillä ja erilaista työtä tekevilla

- Terveellinen ravinto
- Ravitsemuksen epäkohtia
- Ravinto ja liikunta
- tuntee suomalaisen ruokavalion hyvät ja huonot puolet ja omaksuu sen perusteella terveelliset ravintotottumukset
- tuntee puutteellisen ruokavalion ja väärin ravintotottumusten haitat ja erilaisiin dieetteihin liittyvät ongelmat
- ymmärtää ravitsemuksen ja liikunnan yhteydet.

(7) SUKUPUOLINEN KEHITYS JA KÄYTTÄYTYMINEN

Oppilas

- Sukupuolinen kehitys fyysiseltä, psyykkiseltä ja sosiaaliselta kannalta
- Sukupuolisuus ja ihmissuhteet
- Perhe
- Suvunjatkaminen
- Ehkäisyneuvonta
- Sukupuolihygienia ja sukupuolitaudit
- Sukupuolielämän ongelmat
- Aborttilaki.
- tuntee pääpiirteittäin sukupuolisen kehityksen erityispiirteet
- ymmärtää erilaisia ihmissuhteita, omaksuu vastuuntuntoisen asenteen sukupuoli-käyttäytymisessään
- perustaa oman sukupuolisen käyttäytymisen keskinäiselle kunnioittamiselle
- tietää perhesuunnittelun taroituksen ja tuntee raskauden ehkäiskeinoja
- tuntee sukupuolielinten sairauksien synnyn, oireet sekä ehkäisy- ja hoitokeinoja
- tuntee ja ymmärtää sukupuolielämän alueella ilmeneviä erilaisia ongelmia ja niiden ratkaisumalleja
- tuntee aborttiin liittyvät ongelmat ja aborttilain pääpiirteissään.

(8) TAPATURMAT JA ENSIAPU

Oppilas

- Mitä turvallisuus on
- ymmärtää, mitä tarkoitetaan fyysisellä ja psyykkisellä ja sosiaalisella turvallisuudella

Keskeiset oppisisällöt

- Yleisimmät tapaturmat ja niiden ehkäisy
- Käyttäytyminen onnettomuus- ja vaaratilanteissa
- Ensiapu ja elvytys

(9) YMPÄRISTÖN TERVEYDENHOITO

- Luonto ja ihminen
  - Fyysinen ympäristö
- Kemialliset ympäristötekijät
  - vesistöjen pilaantuminen
  - maaperän pilaantuminen
  - ilman pilaantuminen
- Psykososiaaliset ympäristötekijät
- Yleismaailmalliset ympäristön terveysongelmat.

(10) TERVEYDENHUOLTO

- Työnteon terveydelle asettamat vaatimukset
  - fyysinen kuormittavuus, dynaaminen/staattinen lihastyö
  - oikeat työasennot ja -liikkeet, istuma- ja seisomatyö

Oppisisällön ensisijainen tavoite

- tietää tavallisimmat tapaturmatyypit ja onnettomuuksien syitä
- pystyy toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarkoituksenmukaisesti
- osaa tapaturman sattuessa antaa oikean ensiavun.

Oppilas

- ymmärtää ympäristönsuojelun ja ympäristön terveydenhoidon merkityksen
- tuntee ympäristön terveydelliset haitat
- pyrkii omalla käyttäytymisellään ehkäisemään ympäristön turmelemista ja pilaantumista
- tuntee rakennetun ympäristön yhteydet psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin
- tuntee ihmisen ja hänen ympäristönsä vuorovaikutuksen ja ottaa huomioon luonnon merkityksen koko inhimillisen toiminnan ja terveyden perustana
- osaa suhteuttaa maamme luonnon ongelmat muiden maiden ongelmiin.

Oppilas

- osaa arvioida työnsä terveydellisiä oloja ja ergonomisia tekijöitä
- tietää oikean lihastyön terveydelliset edut
- osaa yleisimmät työliikkeet ja asennot
- tuntee työnteosta aiheutuvia

- psyykkinen kuormitettavuus
- Työympäristön terveellisyys-
teen vaikuttavia tekijöitä
- Työsuojelu
- Työterveydenhuolto
- Työpaikkaliikunta
- paineita ja keinoja niiden
haittojen ehkäisemiseksi ja
poistamiseksi
- tuntee työympäristön fyysi-
kaaliset ja kemialliset haitat
ja osaa ehkäistä niitä
- ymmärtää työsuojelutoimien
terveydellisen perustan
- tuntee työterveyshuollon ta-
voitteet ja sisällön pääpiir-
teet
- osaa tauko- ja harrasteli-
kunnan muotoja ja ymmär-
taa taukoliikunnan tervey-
dellisen merkityksen.

9.4.22 Kuvaamataito

Kuvaamataidon opetuksen tavoitteet

Kuvaamataidon opetus toteuttaa muiden oppiaineiden rinnalla esteettistä kasvatusta oppilaan persoonallisuuden kehittämiseksi:

- (1) Kuvaamataidon opetus välittää taiteen keskeisiä saavutuksia ja kehittää kykyä niiden arvostavaan ja arvioivaan vastaanottamiseen.
- (2) Kuvaamataidon opetus kehittää omakohtaisen työskentelyn avulla esteettistä havainnointia, taiteelliselle ilmaisulle välttämätöntä taitoa sekä tahtoa ja kykyä kauneuden kokemiseen luovassa toiminnassa. Kuvaamataidon opetus on kasvattamista tutkimaan todellisuutta taiteelle ominaisin välinein. Taiteen menetelmää voidaan siis kutsua maailman tutkimiseksi, vaikka sen lähtökohta onkin toinen kuin teoreettisesti yleistävän tieteellisen menetelmän.

Persoonallisuuden kehitysvaatimuksesta lähtevä, koulun opetus-suunnitelmaan niveltävä kasvatustukee myös kulttuuritarpeiden muodostumisen ja taiteellisen sivistyksen koko perustan luomista.

Kuvaamataito kuuluu I ja II lukiovuoden yhteisiin oppimääriin vaihtoehtoisena musiikin kanssa. Yhteinen oppimäärä antaa oppilaille kuvaamataidon yleissivistävät ja jatko-opintoihin valmentavat tiedot ja taidot.

Valinnaiset oppimäärät tarjoavat mahdollisuuden kuvaamataidon eriytyviin ja syventäviin opintoihin.

Oppisisältöjen rakenneperiaate

Opiskelu alkaa omakohtaisesta taiteellisesta työskentelystä, syvenee ja laajenee taidehistorian merkkiteosten tuntemukseksi, sisältö- ja muotoseikkojen analyysiksi sekä omakohtaisen jäsentämisen, muuntelun ja kehittelyn avulla että diasarjojen, taidejäljennösten ja näyttelykäyntien perusteella. Toisena lukiovuonna sisällöt laajenevat kansantaiteen, sovelletun taiteen ja suunnittelun sisältöalueille ja sekä edelleen taiteellistekniseen ilmaisuun.

Kurssien tavoitteet ja oppisisällöt

1. kurssi Kuva ja ympäristö I

Tavoitteet

- tarkistaa ja kerrata peruskoulun antama kuvan tekemisen perustietous
- syventää ja laajentaa peruskoulussa hankittuja kuvan tekemisen taitoja ja tietoja sekä eri tekniikkojen hallintaa
- kehittää myönteistä asennoitumista taiteellista toimintaa kohtaan
- kehittää kauneudentajua.

Oppisisällöt

- (1) Sommittelun perusteet (keinot, elementit) ja käsitteet: piste, viiva, pinta, tilavuus, peruselementtien muuntelu, pinnan rakenne, muoto, liike, tila, aika, kuva-ainesten jäsentely ja kuvan rakentaminen.
- (2) Väriopin käsitteiden kertaus ja syventäminen: värijärjestelmät, värin synty, väriteoriat, värien ominaisuudet, värivastakohtat ja väriharmonia, väripsykologia.
- (3) Tila ja sen kuvaaminen: tilan hahmottaminen, syvyyden havaitseminen, ilma- ja väriperspektiivi.

2. kurssi Taidehistoria

Tavoitteet

- tutustuttaa pääpiirteittäin yleisen taidehistorian keskeisiin tyyli-kausiin
- syventää ja laajentaa näkemystä taiteen tehtävästä, taidekriittikin käytännöstä ja taiteen tutkimuksesta
- opettaa erittelemään taidekuvien muotoa suhteessa sisältöön omakohtaisten jäljennös- ja analysointitehtävien avulla.

Oppisisällöt

- (1) Yleinen taidehistoria. Keskeiset tyylikaudet Suomen taiteessa. Aikamme taide.
- (2) Taidehistorian teemoja: ihmiskuva taiteessa, muotokuva, maisema, eläinaiheet, asetelma fantasiat.
- (3) Taideteosten sommittelu- ja värianalyyseja.

Taidehistoria voidaan käsitellä kronologisesti tai teemoittain omakohtaisen taiteellisen työn sekä taideteoksiin tutustumisen avulla. Taidehistorian opiskeluun liittyvät näyttely- ja opintokäynnit.

3. kurssi Kuva ja ympäristö II

Tavoitteet

— tarkistaa ja kerrata esineellisen kulttuurihistorian, kansantaiteen ja taideteollisuuden sekä ympäristösuunnitteluun liittyvä perustietous

— syventää ja laajentaa peruskoulussa hankittua muotoon, materiaaliin ja käyttötarkoitukseen pohjaavaa suunnittelutaitoa

— kehittää myönteistä asennoitumista ympäristön esteettisten arvojen vaalimiseen sekä aktiivista kiinnostusta ympäristösuunnitteluun.

Oppisisällöt

(1) Kansanperinne

— kansantaiteen esineistö ja vaatetus

— kansanomaiset rakennusperinne, rakennusten säilyttäminen ja entisöinti

— rakentamisen ja asumisen historia.

(2) Taideteollisuus

— taidekäsityö

— teollinen tuotesuunnittelu.

(3) Ympäristökasvatus

— ympäristön esteettiset ja toiminnalliset tekijät

— ympäristösuunnittelun lainsäädännöllinen perustietous.

4. kurssi Kuvallinen viestintä

Tavoitteet

— soveltaa kuvallisen ilmaisun taitoja käyttögrafiikan ja tuotesuunnittelun keinoihin ja päämääriin

— jäsentää, eritellä ja arvioida visualisoinnin, valokuvauksen, elokuvakerronnan keinoja ja päämääriä

— opettaa näyttelyn rakentamista visuaalisen viestinnän muotona.

Oppisisällöt

(1) Graafinen suunnittelu

— käyttögrafiikan perusteet

— kirjoitus, tekstaus, merkit, symbolit.

(2) Visualisoinnin, valokuvauksen, elokuvan ilmaisukieli, historia ja analyysi.

(3) Näyttelyn rakentamisen tekniikka.

(4) Suomen taide.

Valinnainen jatko-oppimäärä: 5–6 kurssi

Tavoitteet

III luokan valinnaisen jatko-oppimäärän tavoitteena on edistää oppilaiden valmiuksia jatko-opintojen ja ammatinvalinnan kannalta merkittävillä kuvaamataidon alueilla sekä herättää harrastus-eriytyneeseen työskentelyyn taiteen ja sovelletun taiteen parissa:

- antaa valmiudet jatko-opiskeluun
- antaa mahdollisuus aikaisemmin opittujen asioiden itsenäiseen soveltamiseen
- kehittää kykyä itsenäisesti valita ja suunnitella eri vaihtoehtoisia omien edellytysten ja tarpeiden, mm. jatko-opiskelun, mukainen ohjelma
- kerrata yleissivistyksen kannalta tarpeellisia tietoja kuvaamataiteesta.

Oppisisällöt

Valinnaiseen jatko-oppimäärään sisältyvä tutkielma on lopputyö kouluaikana opituista kuvaamataiteen asioista. Lopputyötä varten oppilas voi koota töitä koko lukion ajan, joskin pääasiallinen työskentely tapahtuu jatko-oppimäärän aikana. Oppimäärä muodostuu suunnitteluvaiheesta, toteutus- ja väliraportointivaiheesta ja näyttelystä/esityksestä. Suunnitteluvaiheessa oppilas laatii opettajan ohjannassa työsuunnitelman aihepiiristä, materiaaleista ja ajankäytöstä. Toteutusvaiheessa opettaja jatkuvan seurannan ja oppilaan väliraporttien avulla tukee suunnitelman toteutumista. Lopuksi varataan aikaa näyttelyn rakentamiseen tai esityksen valmistamiseen. Oppilaan oma-aloitteinen työ johdattelee korkeakouluopintojen vaatimaan työskentelyyn.

Lopputyössä tutkitaan yhteisen tai valinnaisen oppimäärän aihepiireihin liittyvää teemaa syventävästi. Teema voi olla kaikille yhteinen tai oppilaskohtainen. Tuloksena voi olla piirroksia, maalauksia, grafiikkaa, kuvaselosteita, valo- ja elokuvia, diasarja, taidehistorian tutkielma, ympäristötutkielma, teknisen piirustuksen syventäviä tehtäviä jne. Näyttely toimii informaationa kuvaamataidosta sekä oppimateriaalina muille oppilaille.

Kurssien aikana tehdään mahdollisuuksien mukaan myös kaikille yhteisiä tehtäviä.

Opetuksen eheyttäminen

Lukion kuvaamataidon opetuksen eheyttäminen tapahtuu sekä kuvaamataidon sisäisenä että eri oppiaineiden välisenä integraationa.

Kuvaamataidon sisäisessä eheyttämisessä aihepiirejä lähennetään toisiinsa opettavien asioiden avulla. Eheyttäminen osoittaa aihepiirien riippuvuussuhteet ja liittymäkohdat. Aihepiireille yhteisiä

asioita palautetaan mieliin uudessa yhteydessä, mutta niitä ei välttämättä tarvitse opettaa uudestaan, mikäli asia jo hällitaan.

Eheyttämisen päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään laajoja asiayhteyksiä ja kokonaisuuksia. Eheyttäminen on luonteeltaan soveltavaa ja edellyttää tarvittavan oppiaineiden hallintaa.

Kuvaamataidon integraatiossa muihin oppiaineisiin otetaan huomioon kuvaamataidon ja muiden oppiaineiden oppimäärien yhteiset tavoitealueet.

Eheyttäminen tapahtuu sekä erillisten läpäisyaiheiden kuten ympäristökasvatuksen, viestintäkasvatuksen, mielenterveyskasvatuksen ja kansainvälisyyskasvatuksen että yhteisesti valittujen teemojen pohjalta. Lähtökohtana laajojen oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle on opettajan ja oppilaiden yhteinen suunnittelu ja aiheiden valinta.

Yhteissuunnittelussa ja yhteisten aiheiden valinnassa ja toteuttamisessa tarvitaan yhteistoimintaa muiden teeman toteuttamiseen osallistuvien aineiden kanssa. Eheyttämisessä huolehditaan kuvaamataidon omaleimaisuuden säilymisestä. Monipuolisesti kehitettävän oppimistapahtuman edellytyksenä on kunkin osallistuvan oppiaineen omintakeinen osuus työskentelyssä.

Oppimäärän kuntakohtainen soveltaminen

Kuvaamataidon kurssveja voidaan muunnella ja syventää paikallisen taidekulttuurin näkökulmasta samoin kuin koulun ja opettajan erityiskiinnostuksen mukaan (tietokoneet ja taiteellinen ilmaisu, kuvankäsittely, video jne.).

9.4.23 Musiikki

Yleistavoitteet

Lukion musiikinopetuksen tehtävänä on antaa oppilaille musiikin yleissivistys siten, että nämä saavuttavat muodollisen valmiuden korkeakouluissa tapahtuviin opintoihin.

Lukion musiikinopetuksen tavoitteet ovat seuraavat

Oppilailla on valmius vastaanottaa ja valita kriittisesti musiikkia.

Oppilailla on valmius musiikin tietojen ja taitojen soveltamiseen.

Oppilailla on valmius musiikin jatkuvaan harrastamiseen ja oman elinympäristön musiikkikulttuurin kehittämiseen.

Oppilailla on valmius musiikin keinoin tapahtuvaan yhteistoimintaan sekä persoonallisuuden kehityksen kannalta tarpeelliseen musiikin esteettiseen kokemiseen koulussa ja koulun ulkopuolella.

Kurssit

1. kurssi Musiikki ja me

Tavoitteet

Kurssi tukee lukion musiikinopetuksen yleisiä tavoitteita siten, että

- oppilailla on valmius musiikin keinoin tapahtuvaan yhteistoimintaan

- oppilaat suhtautuvat myönteisesti musiikkiin sen erilaisissa ilmenemismuodoissa.

Kurssin päättyessä edellytetään, että

- oppilailla on perustiedot musiikin eri aineksista, lajeista ja rakenteista

- oppilaat kykenevät kriittiseen ja valikoivaan musiikin kuunteeluun.

Oppisisällöt

Kurssissa käsitellään aihepiiriin ”Musiikin perusainekset” yhteydessä rytmiä musiikin peruselementtinä, melodiaa musiikillisten ajatusten ilmaisijana, harmonian olemusta, sointiväriä, musiikin rakenteellisia periaatteita sekä musiikin esitys- ja merkintätapoja. Musiikin perusaineksia käsitellään peruskoulun oppimäärään niveltäen ja johdantona lukion myöhemmälle musiikin opiskelulle.

Tästä syystä aineistona käytetään musiikin aikakausille luonteomaisia esimerkkejä sekä kansanmusiikkia.

Musiikin perusainekset

Rytmi musiikin peruselementtinä

Rytmin peruskäsitteet ja merkintätavat

Tutustumista tanssirytmieihin

Tutustumista rytmin asemaan eri aikakausina ja erilaisissa musiikkikulttuureissa

Rytmi musiikin muotoa luovana tekijänä

Melodia musiikillisten ajatusten ilmaisijana

Melodian olemuksen analysointi:

melodian syntyminen, ominaisuudet, tonaliteetin merkitys ja kehitys, melodia muotoa luovana tekijänä

Harmonian olemus

Yksiaänisyydestä moniäänisyyteen

Sointujen käyttö

Merkintätavat

Sointiväri

Ääniopin perusteet

Sointivärin merkitys eri aikakausina

Soittimien rakenteelliset perusteet

Eri aikakausien ja kulttuurien soittimet

Ihmisiäänen käyttötavat

Musiikin rakenteelliset periaatteet

Musiikin perusaineksien pohjalta käsitellään musiikin rakenteelliset periaatteet, muotoa luovat tekijät ja muotorakenteet

Musiikin esitys- ja merkintätavat

Musiikin esitystavat, dynamiikka, agogiikka

Musiikin merkintätavat:

nuottikirjoituksen kehitys

2. kurssi **Musiikin aikakaudet**

Tavoitteet

Kurssi tukee lukion musiikinopetuksen yleisiä tavoitteita siten, että se

— kehittää oppilaiden valmiutta aktiivisesti osallistua kuunteluun, lauluun, soittoon ja luovaan ilmaisuun

— antaa oppilaille näkemyksen kulttuuriperinnön merkityksestä.

Kurssin päättyessä edellytetään, että oppilaat ovat omaksuneet seuraavat tavoitteet:

- oppilailla on perustiedot musiikin kehityksestä eri aikakausina
- oppilaat kokevat musiikin tuottamisen ja vastaanottamisen henkilökohtaisesti rikastuttavana tapahtumana.

Oppisisällöt

Kurssissa perehdytään länsimaisen musiikin historialliseen kehitykseen, josta annetaan yleiskuva.

Musiikin aikakausien keskeisten sävellysmuotojen ja -lajien sekä tunnettujen sävelteosten opiskeluun liittyy syventävän kuuntelun lisäksi oppilaiden omia laulu- ja soittoharjoituksia, esitelmiä, yksilö- ja ryhmätyöskentelyä. Suomen musiikin kehitysvaiheita käsitellään sopivissa yhteyksissä.

500—1400	Keskiajan maallinen musiikki Gregoriaaninen laulu Moniäänisen musiikin alku
1400—1500	Renessanssin moniääninen vokaalimusiikki: messu, motetti, madrigaali Yksiääninen laulu — ja soitinmusiikki Alkava soitinmusiikki
1600—1750	Soitinmusiikin muodot: konsertto, sarja, sonaatti Musiikkidraaman muodot: ooppera, oratorio, passio Barokin ajan säveltäjiä
1750—1820	Galantti tyyli Klassinen tyyli Sonaatti, sinfonia ja kamarimusiikki Wieniläisklassikot
1820—1900	Romantiikan ilmeneminen Ohjelmamusiikki, lied, soolosoitinmusiikki Ooppera, baletti, operetti Romantiikan ajan säveltäjiä Kansallisromantiikka ja impressionismi

3. kurssi Suomen musiikki

Tavoitteet

Kurssi tukee lukion musiikinopetuksen yleisiä tavoitteita siten, että se

- luo pohjan kansallisen musiikkikulttuurin ymmärtämiselle ja arvostamiselle
- laajentaa oppilaan kykyä jäsentää suomalaisen musiikin asemaa kansainvälisessä musiikkikulttuurissa.

Kurssin päättyessä edellytetään, että oppilaat ovat omaksuneet seuraavat tavoitteet:

- oppilailla on perustiedot suomalaisen musiikin vaiheista ja kehityksestä
- oppilailla on perustiedot Suomen musiikkielämän organisaatiosta ja koulutusteistä
- oppilailla on valmiudet suomalaisen musiikin valintaan, käyttöön ja harrastamiseen
- oppilaat suhtautuvat myönteisesti suomalaiseen musiikkiin
- oppilaat osaavat käyttää hyväkseen yhteiskunnan tarjoamia musiikkipalveluja.

Oppisisällöt

Kurssissa oppilaat tutustutetaan suomalaisen musiikin vaiheisiin. Aiheen käsittelyssä seurataan suomalaisen musiikin kehitystä eri puolilla maata. Sisältöjen valinta aloitetaan kansanmusiikin ilmiöistä ja kerrostumista. Perehdytetään suomalaisen musiikin kehityksen keskeisiin ilmiöihin eri vuosisatojen aikana.

Painopisteiden määrittelemisessä ja sisältöjen käsittelyssä otetaan koko ajan huomioon ajankohtainen kotimainen musiikkikulttuuri, joka luo pohjaa kriittiselle musiikin valinnalle ja tuntemukselle.

Kansanmusiikki	Ilmiöt ja kerrostumat
Vähemmistö-kulttuurit	Suomenruotsalainen musiikki Saamelaisten ja mustalaisten musiikki Ortodoksien ja muiden uskontokuntien musiikki
Keskiaika	Kirkko- ja koulumusiikki
1500—1600	Piae Cantiones Virsilaulu Turun musiikkielämä
1700-luku	Soitannolliset seurat Ensimmäiset säveltäjät
1800-luku	Suomalainen romantiikka Kansanperinteen merkitys Helsinki musiikkikeskuksena Musiikkiharrastusten leviäminen Kansallisromantiikka
1900-luku	Eurooppalaiset vaikutukset Kalevalaiset vaikutukset Suomalainen ooppera Suomalainen modernismi ja nykypäivä Työväenmusiikki Jazz- ja popmusiikki Musiikkielämän organisaatio

4. kurssi Vanhat ja uudet musiikkikulttuurit

Tavoitteet

Kurssi tukee lukion musiikinopetuksen yleisiä tavoitteita siten, että se

— antaa valmiudet eri musiikkikulttuurien ymmärtämiseen ja arvostamiseen

— ohjaa oppilaita ymmärtämään musiikin aseman ja merkityksen yksityisen ihmisen, yhteisöjen ja kulttuurien vuorovaikutussuhteissa.

Kurssin päättyessä edellytetään, että oppilaat ovat omaksuneet seuraavat tavoitteet:

— oppilailla on perustiedot eri kulttuuripiirien musiikin ominaispiirteistä

— oppilailla on perustiedot 1900-luvun musiikin keskeisistä ilmiöistä.

Oppisisällöt

Kurssi perehdyttää syventävästi eri kulttuuripiirien musiikkiin eri aikakausina. Tällä tavoin kurssin sisältö edistää muissa kursseissa käsiteltyjen musiikin aikakausiin liittyvien aiheiden ymmärtämistä.

Toisaalta kurssin sisältö auttaa tiedostamaan musiikin merkityksen yhteiskunnallisena vaikuttajana, viestintävälineenä, terapeuttisena tekijänä ja esteettisenä kasvattajana sekä kansainvälisenä ilmiönä.

Eri kulttuuri- piirien musiikki	Eurooppalainen kansanmusiikki Perinteinen aasialainen musiikki Saharan eteläpuolisen Afrikan musiikki Etelä- ja Pohjois-Amerikan intiaanikansojen musiikki Tyynenmeren saarten musiikki Australian alkuaikaväestön musiikki Arktisten kansojen musiikki
1900-luvun musiikki	Vuosisadan alun musiikin suuntaukset Nyky-musiikki Viihde-, jazz- ja popmusiikki Musiikki ja joukkoviestintä

Oppimäärän rakenne lukion III luokalla

Lukion kolmannella luokalla oppilaat voivat valita kunnan opetus-suunnitelman mukaan yhden tai kaksi musiikin kurssia, kurssit 5 ja 6.

Viidennessä kurssissa seurataan laulu- ja soitinmusiikin pitkittäisiä kehityslinjoja, jolloin kurssin ”Musiikin aikakaudet” sisältöjä syvennetään uudella tavalla. Tällöin käytetään hyväksi oppilaiden

musiikin aikakausista omaksumia tietoja ja taitoja sekä painotetaan kuuntelun osuutta.

Kuudennessa kurssissa ”Taiteen tuntemus” oppilaat ohjataan musiikin ja muiden taiteiden tyylikausien eheyttävään tuntemukseen. Jokin tyylikausi otetaan poikittaisen tarkastelun kohteeksi, mikä edellyttää eri aineiden välistä yhteissuunnittelua. Syventävä lähestymistapa perustuu oppilaiden omien musiikin tietojen ja taitojen hyödyntämiseen sekä kuunteluun. Aiheiden ja aihepiirien käsittelyyn liitetään opintokäyntejä ja osallistumista taidetapahtumiin.

5. kurssi Musiikin lajien kehitys

Tavoitteet

Kurssi tukee lukion musiikinopetuksen yleisiä tavoitteita siten, että se

- lisää oppilaiden kykyä ymmärtää musiikin asemaa ja merkitystä eri aikakausina
- antaa oppilaille tietoja laulu- ja soitinmusiikin kehitykseen vaikuttaneista tekijöistä ja ilmiöistä
- syventää oppilaiden kykyä eläytyä musiikin kuunteluun
- antaa valmiuksia musiikin eri lajien arviointiin ja arvostamiseen.

Kurssin päättyessä edellytetään, että oppilaat ovat omaksuneet seuraavan tavoitteen:

- oppilaat tuntevat yleissivistykseen kuuluvan laulu- ja soitinmusiikin sekä sen yleiset kehityslinjat.

Oppisisällöt

Kurssin aikana oppilaat ohjataan laulu- ja soitinmusiikin kehityslinjoiden omaksumiseen niin, että he saavat kuvan musiikin kehitykseen eri aikoina vaikuttaneista ilmiöistä ja tekijöistä.

Laulumusiikin kehitys	Yksinlaulu Kuorolaulu Ooppera ja musiikkidraama
-----------------------	---

Soitinmusiikin kehitys	Soolosoitinmusiikki Yhtye- ja orkesterimusiikki
------------------------	--

6. kurssi Taiteen tuntemus

Tavoitteet

Kurssi tukee lukion musiikinopetuksen yleisiä tavoitteita siten, että se

- laajentaa oppilaiden persoonallisuuden kehityksen kannalta

tarpeellista musiikin esteettistä kokemista koulussa ja koulun ulkopuolella

— antaa oppilaille tilaisuuksia eheyttävien taide-elämysten kokemiseen

— kannustaa oppilaita omien musiikin taitojen ja tietojen hyväskäyttöön ja lisäämiseen.

Kurssin päättövaiheessa edellytetään, että oppilaat ovat omaksumineet seuraavat tavoitteet:

— oppilailla on kokonaisnäkemys musiikin ja muiden taiteiden asemasta ja merkityksestä

— oppilaat arvostavat musiikkia, ja heillä on valmius musiikin jatkuvaan harrastamiseen ja oman elinympäristön musiikkikulttuurin kehittämiseen

— oppilaat ovat sisäistäneet kurssin aikana käsitellyn tyylikauden taiteiden sisällöt ja näiden keskinäiset suhteet.

Oppisisällöt

Kurssissa oppilaat ohjataan musiikin ja muiden taiteenalojen eheyttävään tuntemukseen. Kurssi perustuu taiteen tuntemukseen liittyvien aineiden opettajien yhteissuunnitteluun, johon myös oppilaat osallistuvat.

Oppilaiden aikaisemmin omaksumia musiikin tietoja ja taitoja hyödynnetään eri aiheiden ja aihepiirien käsittelyssä.

Taiteen tuntemuksen syventäminen edellyttää oppilaiden mahdollisuutta osallistua taidetapahtumiin ja opintokäynteihin.

Jonkin tyylikauden syventävä ja integroiva käsittely valinnan mukaan. Tällöin tutustutaan käsiteltävän tyylikauden yhteiskunnalliseen taustaan, kirjallisuuteen, musiikkiin ja muuhun taiteeseen.

Kuntakohtainen liikkumavara

Kuntakohtaista oppimäärää sovelletaan lukion musiikinopetuksessa painottamalla sisältöjen valintaa oman elinympäristön musiikkikulttuuriin ja ottamalla huomioon oppilaiden valinnat esimerkiksi lukion 3. luokalla. Erityisen tarpeellista tämä on niissä lukioissa, joissa noudatetaan musiikkiin painotettua opetussuunnitelmaa.

Kuntakohtainen liikkumavara voidaan toteuttaa lukion 1. kurssin Musiikki ja me oppisisällöissä

Ajankohtaista musiikkia

Paikkakunnan musiikkielämä
Tiedotusvälineiden musiikkitarjonta
Musiikkitapahtumat
Kuuntelutapahtuma

Äänentoisto

Äänympäristön havainnointia ja tallentamista

Itse tuotettu äänitapahtuma tai sävellys

Lukion muissa musiikin kursseissa kuntakohtainen soveltaminen toteutuu luontevasti oppisisällöissä, jotka liittyvät kunnan musiikkikulttuuriin, musiikkitapahtumiin ja -toimintaan. Erityisesti se koskee kansanmusiikin ilmiöitä ja kerrostumia sekä kielivähemmistöjen ja vähemmistökulttuurien osuutta suomenruotsalaisessa musiikissa, saamelaisten ja mustalaisten sekä ortodoksien ja muiden uskontokuntien musiikkia.

Painotettua opetussuunnitelmaa noudattavissa lukioissa musiikin oppimäärän tehtävänä on syventää ja laajentaa sekä erikoistaa oppilaan musiikin taidollista ja tiedollista kehitystä. Tästä syystä valittavan oppiaineksen on yhteisen oppimäärän sisältöihin kytkeytyen annettava oppilaille enemmän tilaisuuksia musiikin tietojen ja taitojen käytännön harjoituksiin kuin muissa lukioissa.

9.4.24 Psykologia

Tavoitteet

Psykologian oppimäärässä painotetaan oppilaiden kehitysvaiheiden kannalta tärkeitä aineksia. Opetuksessa pyritään välittämään sellaisia tietoja, taitoja ja asenteita, jotka edistävät oppilaiden täysipainoista osallistumista yhteiskunnalliseen elämään ja kulttuuriin sekä näiden kehittämiseen. Mielenterveyteen liittyvää aineistoa esitellään siten, että terveyttä edistävät tekijät korostuvat. Tämä merkitsee itsetuntemuksen ja -ilmaisun lisäämistä, myönteisten ihmissuhteiden edistämistä sekä vastuullisen yhteistoimintakyvyn kehittämistä.

Lukion psykologian opetuksen tiedolliset tavoitteet ovat seuraavat:

Oppilaille muodostuu yleiskuva psykologisen tiedon luonteesta, sen mahdollisuuksista ja rajoituksista, tiedonhankintamenetelmistä sekä sovellusmahdollisuuksista.

Oppilaille muodostuu tutkimukseen perustuva kuva ihmisen psykisestä rakenteesta, toiminnasta ja kehityksestä sekä näiden biologisfysiologisesta ja yhteiskunnallisesta perustasta.

Oppilaat tietävät psykologiatieteen yhteiskunnallisia perusteita ja tuntevat mahdollisuuksia edistää myönteistä yhteiskuntakehitystä sekä selvittää yhteiskuntapoliittisten ratkaisujen psykologisia ja mielenterveydellisiä vaikutuksia.

Taitojen ja asenteiden kehittämisen tavoitteet ovat seuraavat:

Oppilaita ohjataan käyttämään hyväkseen psykologista tutkimustietoa ja lisätään heidän valmiuksiaan hankkia, arvioida ja soveltaa kriittisesti psykologista tietoa.

Kehitetään oppilaiden valmiuksia ylläpitää omaa mielenterveyttään sekä osallistua aktiivisesti ja rakentavasti sosiaaliseen vuorovaikutukseen.

Kurssit

1. kurssi Ihminen toimivana kokonaisuutena

Tavoitteet

(1) Oppilaat ymmärtävät ihmisen toimivaksi psykofyysiseksi kokonaisuudeksi, jota voidaan tarkastella useista lähtökohdista.

(2) Oppilaat tuntevat psykologisen tutkimuksen lähtökohtia ja mahdollisuuksia. He tunnistavat tieteellisen tutkimuksen luonteen ja näkevät, millaisiin kysymyksiin psykologia voi antaa vastauksia ja millaisia psykologisia palveluja yhteiskunnassa on tarjolla.

(3) Oppilaat osaavat arvioida ja soveltaa oppimisesta saamiaan tietoja oman kehitysvaiheensa ja opiskelunsa ymmärtämiseen ja mielenterveytensä tukemiseen.

Oppisisällöt

Toiminnan kuvaaminen organismien ja ympäristön vuorovaikutuksena.

Toiminnan perusprosessien kokonaisvaltainen tarkastelu syventyen johonkin näkökulmaan: ihminen esimerkiksi sosiaalisena, kehittyvänä, oppivana, dynaamisena tai systeemisena olentona.

Erilaisiin tarkastelutapoihin perustuvien ihmiskuvien esittelyä.

Käyttäytymisen selittäminen tieteellisen tutkimuksen avulla; psykologisen tutkimuksen erityistehtäviä ja -ongelmia.

Tutkimustapojen kuvaaminen psykologian perussisältöjen avulla.

Psykologisen tutkimustiedon luonteen esittelyä.

Oppimista ja aikuistumista koskevien perusteiden käsittely ja tietojen sovellusmahdollisuuksien osoittaminen oman koulutusuran suunnitteluun ja opiskelutaidon kehittämiseen.

Ihmisen toiminnan tietoisien ohjauksen mahdollisuudet ja rajoitukset.

2. kurssi Ihmisen kehitys ja sosiaalinen vuorovaikutus

Tavoitteet

(1) Oppilaat ymmärtävät fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden yhteyden ihmisen kehitykseen.

(2) Oppilaat ymmärtävät ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteenä ympäristöön ja toiminnan sosiaalisen sidonnaisuuden.

(3) Oppilaat tuntevat yhteiskunnan tarjoamia psykologisia palveluja ja osaavat käyttää niitä hyväkseen.

Oppisisällöt

Sensoristen, motoristen ja kognitiivisten toimintojen kehityksen pääkohdat; emotionaalisen kehityksen määräytyminen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Terveen psykososiaalisen kehityksen edellytykset.

Sosialisaatio eri ikävaiheissa.

Yksilö erilaisten ryhmien jäsenenä.

Sosiaalinen vaikuttaminen: viestintä ja asennoituminen.

Vuorovaikutussuhde laaja-alaisena: kansojen ja kulttuurien väliset erot.

Tärkeimmät alueet, joilla psykologiaa sovelletaan, esim. mielenterveysyö, ammatinvalinta ja työelämä, kasvatusta ja koulutus sekä yhdyskuntasuunnittelu. Psykologian sovellusalueita voidaan käsitellä myös kunkin osa-alueen yhteydessä, mikäli psykologisiin palveluihin on tutustuttu 1. kurssilla.

3. kurssi Kognitiiviset toiminnot

Tavoitteet

- (1) Oppilaat ymmärtävät kognitiivisten toimintojen luonteen.
- (2) Oppilaat hallitsevat tiedon vastaanottoa ja säilyttämistä koskevat periaatteet.
- (3) Oppilaat ymmärtävät kognitiivisten tekijöiden merkityksen toiminnan säätelyssä.

Oppisisällöt

Kognitiivisten toimintojen määrittely ja luonne.

Viittaus kognitiivisten, sosiaalisten, emotionaalisten ja orgaanisten tapahtumien vuorovaikutukseen.

Havaintotoimintojen lainalaisuudet.

Muistijärjestelmien toiminta ja yhteys oppimiseen.

Kielen, käsitteenmuodostuksen ja ajattelun suhde sekä osuus psyykkisissä toiminnoissa.

Ihminen aktiivisesti ohjaamassa toimintaansa, esimerkiksi ongelmanratkaisu, päätöksenteko ja luovuus.

Valinnainen jatko-oppimäärä

Psykologian valinnainen jatko-oppimäärä käsittää kunnan opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla yksi tai kaksi kurssia.

4. kurssi Toiminnan motiivit ja hermostollinen perusta

Tavoitteet

- (1) Oppilaat ymmärtävät motivaation osuuden psyykkisissä toiminnoissa.
- (2) Oppilaat ymmärtävät hermoston kehittyneisyyden ja psyykkisen toiminnan väliset yhteydet.

(3) Oppilaat tuntevat psyykkisten toimintojen hermostollisen perustan.

Oppisisällöt

Motiivit ja tunteet toiminnan ohjaajina.

Motivaation kuvausmallit.

Emootioiden kuvausmallit.

Toiminnan sisäisen säätelyn mekanismit: keskushermosto, autonominen hermosto, sisäeritys.

Hermoston kehitys ja toiminnan säätely.

Motiivien, vireyden ja emootioiden hermostollinen perusta.

Aistitoimintojen ja muistin hermostollinen perusta.

Ajattelun, kielen ja motoristen taitojen hermostolliset ohjausmekanismit.

5. kurssi Persoonallisuus kokoavana kuvauksena

Tavoitteet

(1) Oppilaat ymmärtävät persoonallisuus-käsitteen käytön psykologian tietoja integroivana kuvauksena.

(2) Oppilaat tuntevat yksilöiden välisten erojen perustaa ja ilmentymiä sekä osaavat suhtautua suvaitsevasti erilaisuuteen ja ymmärtävät psyykkisten häiriöiden luonnetta.

(3) Oppilaat osaavat laatia yli kurssien ulottuvan kokoavan kuvauksen psykologian oppimäärästä ja ymmärtävät psykologisen tiedon merkityksen persoonalliselle kehitykselle.

Oppisisällöt

Persoonallisuus psykologian käsitteenä ja tutkimuskohteena.

Biologisen, sosiaalisen ja psykologisen näkökulman yhdistäminen persoonallisuuden tutkimuksessa.

Lahjakkuuden ja luonteen muotoutuminen kehityksen, kulttuuriympäristön ja elämäntilanteen vaihtelussa.

Mielenterveys, poikkeavuus ja normaalisuus suhteellisina käsitteinä.

Psyykkiset häiriöt toiminnallisina ja rakenteellisina kehitysvaurioina.

Kertaavan työskentelyn soveltamista suhteutettuna yksilöiden erilaisuudesta esitettyihin tietoihin.

Psykologisen tiedon kehittyvä luonne ja yksilön tiedollisen joustavuuden vaatimus.

Kuntakohtaisia toteutusmahdollisuuksia

Psykologian oppimäärä on rakenteellinen kokonaisuus, joka tulisi tarjota oppilaille täydellisenä. Jatko-oppimäärän viides, viimeinen kurssi, Persoonallisuuden kurssi integroi muiden kurssien keskeiset teemat ja painottuu mielenterveyden ja persoonallisuuden ongelmatiikkaan.

Siinä tapauksessa, että kunnassa ei voida tarjota psykologian koko oppimäärää, vaan vain neljä kurssia, tulisi suosia viidettä kurssia tai jättää ratkaisu koulun päätettäväksi.

Yleensä psykologian kuntakohtainen painotus toteutuu lähinnä kunnan tarjoamien palvelujen puitteissa. Jos kunnan lastentarhat, esikoulut, kehitysvammalaitokset, tutkimuslaitokset ym. psykologisia palveluja tuottavat ryhmät voivat yhteistyössä lukioiden kanssa toteuttaa vierailukäyntejä, olisivat oppimääräsuunnitelman soveliaat kohdat seuraavat:

1. kurssi: Ihminen toimivana kokonaisuutena
  - psykologisen tiedon soveltaminen ja yhteiskunnan jäsenilleen tarjoamat palvelut
2. kurssi: Ihmisen kehitys ja sosiaalinen vuorovaikutus
  - kehitykseen liittyvät vierailijat ja laitokset (lastentarhat, neuvolat, esikoulut jne.) sekä psykologiset muut palvelut
5. kurssi: Persoonallisuus kokoavana kuvauksena
  - mielenterveyspalvelut
  - kehitysvammaispalvelut
  - erityisopetukseen tutustuminen.

Lisäksi kunta voi luoda integroituja kokonaisuuksia psykologian ja ainakin seuraavien oppiaineiden kesken

- biologia
- äidinkieli
- oppilaanohjaus
- historia
- uskonto.

9.4.25 Tietotekniikka

Tavoitteet

- Tietotekniikan opetuksen yleisinä tavoitteina lukiossa on
- tarjota myönteisiä tiedollisia ja taidollisia kokemuksia
  - opettaa näkemään tietotekniikka osana yhteiskunnallis-historiallista kehitystä
  - antaa valmiuksia tietokoneen käyttöön
  - opettaa ymmärtämään tietojärjestelmien toimintaperiaatteita ja niiden hyväksikäytön mahdollisuuksia
  - opettaa ymmärtämään tietotekniikan mahdollisuuksia ja vaaroja maailmanlaajuisten ongelmien ratkaisuisissa.

Opetuksen toteuttaminen

Oppimäärä muodostuu yhdestä tai kahdesta kurssista. Kurssi 1 käsittää tietotekniikan perusteet ja sen tulee kuulua välttämättä opetussuunnitelmaan.

Kurssin 2 tarkoituksena on syventää tietokoneen toiminnan ja käyttömahdollisuuksien ymmärtämistä tutustuttamalla oppilaat ohjelman suunnittelun ja jonkin ohjelmointikielen perusteisiin. Ohjelmointikielen valinnalla ei ole ratkaisevaa merkitystä, koska opetuksen pääpaino on ongelmanratkaisussa ja tavallisimpien ohjelmarakenteiden ymmärtämisessä. Oppiainesta käsittelevässä osassa on pohjana Pascal-tyyppinen kieli, joten oleellisesti toisentyypistä kieltä käytettäessä jouduttaneen painotuksia hieman tarkistamaan.

Opetuksessa tulisi pääpainon olla oppilaan omakohtaisessa työkentelyssä tietokoneen parissa. Harjoitus- ja ryhmätyöt voivat olla laajojakin ja ne voivat käsitellä muita oppiaineita tai liittyä muutoin oppilaan elämänpiiriin ja harrastuksiin. Opiskelulle on eduksi, jos tietotekniikan tunneilla tehtävät työt koetaan hyödyllisiksi ja muiden aineiden opiskelua ja oppilaiden harrastuksia tukeviksi.

Kunnan opetussuunnitelmassa voidaan painottaa joitakin oppisältöjä muita enemmän. Erityisesti tietotekniikan sovelluksiin tutustuttaessa tulisi ottaa huomioon kunnassa toimivien teollisuus- ja liikelaitosten tarjoamat mahdollisuudet.

Kurssit

1. kurssi Tietotekniikan perusteet

Tavoite

Kurssin tavoitteena on antaa yleiskuva tietotekniikan käytöstä ja mahdollisuuksista sekä keskeisimpien työvälineohjelmien piirteistä ja käyttöalueista.

Sisältö

Tietokoneen käyttö

- tietokonejärjestelmän esittely
- ohjelma tietokoneen toiminnan ohjaajana
- tietokonejärjestelmän rakenne

Tietojenkäsittely ja sen kehitysvaiheet

- historiallinen katsaus
- peruskäsitteistö.

Tietojenkäsittelyn sovelluksia

- työvälineohjelmat ja niiden käyttö
- tutustuminen erilaisiin atk:n ja automaation sovelluksiin
- tutustuminen asiantuntijajärjestelmiin.

Tiedonhallinta ja tietoliikenne

- tietokannat ja niiden käyttö
- tiedonsiirto.

Tietokoneen toiminnan ohjaaminen

- vuorovaikutus ihmisen ja koneen välillä
- ohjelmointikielten tarjoamat mahdollisuudet
- tutustuminen johonkin ohjelmointikieleen.

Tietotekniikan vaikutuksia

- vaikutus työhön ja ammatteihin
- vaikutus yksilöön
- vaikutus yhteiskuntaan ja palveluihin.

Opetusjärjestelyjä

Opetuksessa on pyrittävä käyttämään tietokonetta mahdollisimman runsaasti sekä havainto- että työvälineenä. Opetus pohjautuu paljolti valmisohjelmilla tehtäviin käytännönläheisiin sovellusesimerkkeihin. Ohjelmointikieliin ei ole tarkoitus tutustua kovin syvästi.

2. kurssi Ohjelmointi

Tavoite

Kurssin tavoitteena on

- opettaa ymmärtämään tietokoneen toimintaa

- totuttaa käsikirjojen käyttöön
- opettaa järjestelmällistä ja kurinalaista ohjelmointitekniikkaa
- harjaannuttaa omien ohjelmien tekemiseen
- opettaa näkemään työryhmien merkitys ohjelmistojen kehittämisessä.

Sisältö

Laitteiston ja käsikirjojen käyttö

- kertausta ja täydennystä
- ohjelmointiympäristöön tutustuminen
- valmiin ohjelman käyttö, kehittäminen ja täydentäminen.

Ohjelman yleinen rakenne

- vakiot ja muuttujat
- syöttö ja tulostus
- ohjelman rakenteeseen vaikuttavat tekijät.

Kontrollirakenteet

- peräkkäisrakenne
- valinta
- toisto.

Modulaarinen ohjelmointi

- ohjelman suunnittelu ja toteuttaminen moduuleina
- aliohjelmat.

Ongelman ratkaisu tietokoneella

- tehtävän määrittely ja ongelman ratkaisu
- ratkaisun kuvaaminen algoritmillä
- ohjelman laatiminen
- ohjelman testaus ja dokumentointi.

Tietokonegrafiikka

- kuvan muodostamisen periaatteita
- kuvan suunnittelu ja muodostaminen jonkin ohjelmointikielen avulla.

Tiedostojen käsittely

- taulukkomuuttujat
- tiedostotyypit
- tiedostojen rakenne
- tietojen tallentaminen ja haku
- tietojen päivitys.

Opetusjärjestelyjä

Ohjelmointi aloitetaan pienillä, muutaman käskyn ohjelmilla. Ohjelmien toimivuus testataan tietokoneen avulla. Kurssin aikana laaditaan myös laajahko harjoitustyö, joka voidaan toteuttaa ryhmätöinä.

9.4.26 Filosofia

Tavoitteet

Filosofian opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan omat elämän- ja maailmankatsomukselliset kysymykset, joiden ymmärtämiseen ja käsittelyyn filosofian opiskelu voi vaikuttaa selkiyttävästi. Filosofian opetukselle ja opiskelulle asetetaan seuraavat tavoitteet:

Oppilas on perehtynyt eräisiin keskeisiin filosofian kysymyksiin, jotka koskevat inhimillisen tiedon, ihmis- ja maailmankuvan sekä eettisen ja yhteiskunnallisen toiminnan perusteita. Oppilas pystyy tunnistamaan näitä kysymyksiä, ennen muuta tieteelliseen ajatteluun liittyviä ongelmia, lukion eri sisältöalueilta. Oppilas pystyy käyttämään eri tiedonaloja kokonaiskäsityksen muodostamiseen ihmisestä ja maailmasta.

Oppilas pystyy myös tunnistamaan ja arvioimaan ajankohtaisessa aatteellisessa keskustelussa erilaisia filosofisia katsomuksia ja näiden perustelutapoja sekä selkeästi perustelemaan omia katsomuksiaan. Asenteiden kehityksen kannalta on oleellista oppia ymmärtämään myös omista katsomuksista poikkeavien käsitysten perusteita sekä suhtautumaan myönteisesti rationaaliseen keskusteluun eri katsomustapojen välillä. Tärkeätä on myös tajuta filosofisten katsomusten ja ajatustapojen historiallisuus sekä liittyminen muihin kulttuuri- ja yhteiskuntakehitykseen.

Kurssit

1. kurssi Ihminen, etiikka ja yhteiskunta

Tavoite

Oppilas ymmärtää ihmisen ominaislaatuun, ihmisen eettisyyteen ja yhteiskunnallisuuteen sisältyviä filosofisia ongelmia, on perehtynyt erilaisiin näitä koskeviin katsomuksiin ja osaa käyttää lukiossa tai muutoin omaksumiaan tietoja omien perusteltujen käsitysten muodostamiseen näistä kysymyksistä.

Oppisisällöt ja näiden tavoitteet

(1) Ihminen

— Filosofinen problematiikka

Oppilas ymmärtää filosofisen ongelmanasettelun ja tutkimuksen yleisen luonteen, erityisesti ihmistutkimuksessa, ja tämän suhteen arkiajatteluun ja erityistieteisiin.

— Ihmisen ominaislaatu

Oppilas ymmärtää ja osaa arvioida ihmisen asemaa luonnossa tietoisesti kulttuurina luovana olentona.

— Tietoisuustoiminnot

Oppilas osaa analysoida ihmiselle ominaisia tietoisuustoimintoja, erityisesti ajattelun luonnetta, ja näiden merkitystä tiedonhankinnassa ja maailmankatsomuksen muodostamisessa.

— Ihmiskäsitykset

Oppilas osaa arvioida eri tieteiden merkitystä ihmiskäsityksen muodostamisessa ja tunnistaa erilaisia ihmiskäsityksiä.

— Elämän tarkoituksen ongelma

Oppilas osaa arvioida erilaisista lähtökohdista kysymystä elämän mielekkyydestä sekä itsekasvatuksen mahdollisuudesta.

(2) Etiikka

— Moraalin synnystä (moraalitaju)

Oppilas ymmärtää erilaisia vastauksia kysymykseen, mikä tekee ihmisestä moraalisen olennon.

— Moraalin relatiivisuus ja absoluuttisuus

Oppilas osaa analysoida moraalien pätevyyskysymyksiä sekä näihin annettujen vastausten merkitystä eettiselle toiminnalle.

— Eettiset pääsuunnat

Oppilas tuntee eettiset pääsuunnat sekä ymmärtää näiden riippuvuuden taustalla olevista ihmiskäsityksistä.

— Normit ja eettinen vastuu

Oppilas osaa analysoida kysymystä siitä, mikä tekee normien mukaisesta tai näiden vastaisesta käyttäytymisestä eettistä toimintaa.

— Tahdonvapaus

Oppilas ymmärtää tahdonvapausongelman erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja sekä näiden kiinteän liittymisen arvioon yksilön eettisen toiminnan edellytyksistä.

(3) Yhteiskunta

— Ihminen sosiaalisena olentona

Oppilas osaa analysoida sosiaalisena olentona toimivan ihmisen erityispiirteitä ja arvioida erityisesti kielen erilaisia funktioita.

— Yksilö ja yhteiskunta

Oppilas ymmärtää erilaisia katsomuksia yksilön ja yhteiskunnan suhteesta ja osaa arvioida erilaisia vapauden käsitteiden seuraamuksia.

— Yhteiskuntakäsityksiä

Oppilas tunnistaa ajankohtaisessa keskustelussa erilaisia yhteiskunnallisia peruskatsomuksia (esim. liberalismi, populismi, sosialismi) ja ymmärtää näiden perusteluja.

— Yhteiskunnallisen tiedon luonne

Oppilas osaa analysoida luontoa ja yhteiskuntaa koskevan tiedon luonnetta ja näiden keskinäistä suhdetta.

— Tietoisuuden ja yhteiskunnan suhde

Oppilas ymmärtää erilaisia käsityksiä tietoisuuden ja yhteiskunnan suhteesta (mm. idealismi ja materialismi) ja pystyy analysoimaan erityisesti ideologian käsitettä ja tämän seuraamuksia.

2. kurssi Tieto, tiede ja todellisuus

Tavoite

Oppilas ymmärtää filosofisia kysymyksiä, jotka koskevat inhimillisen tiedon, tieteellisen ajattelun, todellisuuskäsityksen ja maailmankatsomuksen muodostamisen perusteita, pystyy tunnistamaan näillä ongelma-alueilla ajankohtaisessa keskustelussa esiintyviä katsomustapoja sekä selkeästi perustelemaan omia katsomuksiaan.

Oppisisällöt ja näiden tavoitteet

(1) Tieto

— Tiedon määritelmä

Oppilas ymmärtää erilaisia käsityksiä inhimillisen tiedon luonteesta ja on perehtynyt erityisesti tiedon varmuuden ongelmaan.

— Tiedostamisen rakenne

Oppilas tunnistaa tiedostamisen erilaiset rakennetekijät ja osaa arvioida näiden merkitystä tiedostamisessa.

— Tiedon mahdollisuudet ja rajat

Oppilas ymmärtää erilaisia perusasenteita kysymyksissä tiedon mahdollisuudesta ja rajoista ja pystyy arvioimaan näiden seuraamuksia.

— Tiedon lähteet ja perustelut

Oppilas ymmärtää erottelun apriorisen (kokemuksesta riippumattoman) ja aposteriorisen (kokemusperäisen) tiedon välillä ja on perehtynyt erilaisiin käsityksiin tiedon alkuperästä.

— Totuusteoriat

Oppilas tunnistaa kysymyksen totuuden ja todennäköisyyden luonteesta arki ajattelun ja tieteellisten käsitysten taustalla ja ymmärtää keskeiset totuusteoriat (lähinnä vastaavuusteoria, koherenssiteoria ja pragmaattinen teoria).

(2) Tiede

— Tieteellisen tiedon luonne

Oppilas ymmärtää erottelun arkitiedon ja tieteellisen tiedon välillä ja tieteelliseen tietoon kohdistuvat yleiset vaatimukset.

— Tieteelliset lähestymistavat

Oppilas tuntee keskeisten tieteenfilosofisten suuntausten käsityksiä tieteellisestä menetelmästä.

— Tieteiden luokittelu

Oppilas ymmärtää tieteiden luokittelun perusteet, lähinnä luonnonilmion, kulttuuriesineen ja inhimillisen toiminnan käsitteet ja osaa soveltaa luokittelua olemassa oleviin tieteisiin.

— Tiede ja yhteiskunta

Oppilas tunnistaa tieteellisen toiminnan ja yhteiskunnallisen käytännön suhteen ajankohtaiset ongelmat (mm. kysymyksen tieteen ”hyödyllisyydestä” ja tieteen ohjautumisesta yhteiskunnallisten intressien mukaan).

— Tieteen kehityksen ongelma

Oppilas on perehtynyt keskusteluun tieteen kehityksen oletetuista

lainmukaisuuksista ("normaalitiede", "kriisitiede" ja "tieteen paradigmat").

(3) Todellisuus

— Metafysiikan luonne ja ongelmat

Oppilas tuntee käsityksiä metafysiikan mahdollisuudesta ja ymmärtää keskeisiä metafysisiä kysymyksiä (ulkomaailman olemassaolosta, olevan luonteesta, kaikkeuden alkuperästä ja tarkoituksesta).

— Todellisuuskäsityksiä

Oppilas ymmärtää erilaisia käsityksiä olevan luonteesta (mm. materialismi, idealismi, spiritualismi) ja on perehtynyt keskusteluun ulkomaailman olemassaolosta.

— Nykyajan filosofisia aatevirtauksia

Oppilas tuntee keskeisiä nykyajan filosofisia aatevirtauksia (lähinnä loogis-analyttinen filosofia, fenomenologia ja eksistentialismi, marxismi) ja näiden historiallista taustaa sekä osaa arvioida näiden merkitystä nykykulttuurissa.

Integrointi

Filosofian opetuksen yhtenä tavoitteena on auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys ihmisestä ja maailmasta eri tiedonalojen avulla. Tämä onnistuu osaltaan integroimalla filosofian kurssisisältöjä lukion muiden oppiaineiden kanssa. Kysymyksen tulevat mm. uskonto, historia ja psykologia.

Kuntakohtainen soveltaminen

Tehdyn tuntijakopäätöksen mukaan filosofiaa opetetaan yksi tai kaksi kurssia. Mikäli opetus on vain yhden kurssin laajuinen, voidaan kunnassa laatia filosofian oppimäärä myös yhdistämällä kurssien sisällöt.

9.4.27 Ilmaisutaito

Tavoitteet

Ilmaisutaito on sekä taito- että taideaine, jossa esteettisyyden ja toiminnallisuuden produktiivinen, ekspressiivinen ja reseptiivinen puoli muodostavat yhteisen kokonaisuuden. Ilmaisutaidossa syvennetään ja laajennetaan käsitystä todellisuudesta.

Ilmaisutaidon luovan lähtökohdan, puheviestinnän osuuden ja teatteritaiteen lähestymisen ajattelutapa ja opetusmenetelmällinen pohja ovat kansainvälisiä.

Ilmaisutaidon luonteeseen kuuluu, että sen opetuksen perustana on turvallisuuden tunteen luominen. Tätä tunnetta tarvitaan, jotta oppilas voisi vapautua käyttämään persoonallisuutensa eri puolia.

Tilanteiden ja menetelmien valinnassa tarvitaan väljyyttä. Ilmaisukasvatuksessa korostuvat myös terapeuttiset vaikutukset. Tämä luo parhaimmillaan hyvän vuorovaikutussuhteen opettajan ja oppilaiden kesken.

Oppilaiden kielelliset erot eivät saa vaarantaa turvallisuuden tunnetta. Siksi sanaton toiminta on aluksi välttämätöntä. Sanallista palautetta on aluksi vältettävä, koska oppilaiden henkilökohtaiset erot tuntemusten ja kokemusten kuvailemisessa saattavat olla suuret. Ilmaisutaidon tavoitteet toteutuvat kuitenkin parhaiten heterogeenisissä ryhmissä.

Ilmaisutaidon opetuksen tavoitteena on oppilaan ilmaisemisen kyvyn kehittäminen ja siihen liittyen

- oppilaan ohjaaminen yhteistoimintaan ja myönteisiin vuorovaikutussuhteisiin
- oppilaan kriittisyyden ja arvojen valintakyvyn kehittäminen
- oppilaan kasvattaminen taiteen kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kehittämiseen

Kurssisuunnitelmien laadinnan perusteet

Vaikka peruskoulussa ei ole ilmaisutaitoa oppiaineena, niin ilmaisukasvatukseen pyritään kuitenkin monissa peruskoulun oppiaineissa, etenkin äidinkielessä, musiikissa, liikunnassa ja kuvaamataidossa. Lukiossa ilmaisutaidon opetus lähtee siltä ilmaisukasvatukselliselta tasolta, millä oppilas peruskoulun käytyään on.

Myös lukiossa ilmaisutaidolla on yhteyksiä lähes kaikkiin oppiaineisiin. Niveltyminen peruskouluun ja integroituminen lukion oppiaineisiin on opetuksessa otettava huomioon siten, että harjoituk-

set perustuvat oppilaan aikaisempiin kokemuksiin ja että ne tuovat esiin luonnollisella tavalla aineiden välisen yhteyden.

Kurssit tavoitteineen ja sisältöineen

1. Kurssi

Peruskurssin tavoitteena on luoda psyykkisesti turvallinen ilmapiiri, kehittää sekä yksittäisten aistimusten vastaanottokykyä että samasta ärsyketilanteesta syntyvien havaintojen synestesiakykyä. Myönteinen kriittisyys ja arvojen valintakyky ovat tavoitteena kehitettäessä vuorovaikutusviestinnällistä ongelmaratkaisukykyä. Ensimmäisellä kurssilla keskitytään eri taiteiden kulttuuriperinnön vaalimisessa ja kehittämässä teatteritaiteen perusteisiin.

Kukin viidestä osa-alueesta on esitetty ensiksi (A) tavoitteiden asettelua ohjaavasti ja toiseksi (B) kuvaamalla alueen keskeiset sisällöt. Käsiteltävien alueiden järjestys vastaa opetuksen etenemistä.

1 Psyykkisen turvallisuuden luominen

A) Psyykkiseen turvallisuuteen pyritään luomalla luottava ilmapiiri ryhmään, joka koostuu mahdollisesti monista eri kouluista, monilta eri luokilta tulevista oppilaista. Ilman turvallisuuden kokemista myönteinen regressio ei mahdollistu. Turvallisuus luo myös terapeutin tilanteen: heti peruskurssin alusta lähtien oppilaiden keskinäinen sekä oppilaiden ja opettajan välinen etäisyys tulee näin mahdollisimman pieneksi. Koko ajan on kyse pyrkimyksestä vähittäin lisätä mahdollisuutta kohottaa harjoitusten vaativuutta.

B) Jos ryhmän jäsenet tai opettaja eivät tunne toisiaan edelliseltä lukuvuodelta, pidetään aluksi tutustumisharjoituksia. Ensiksi ovat vuorossa ryhmäharjoitukset. Täysin yksilölähtöiset harjoitukset sopivat vain poikkeuksellisen homogeenisille ja ilmaisukykyisille ryhmille.

2 Aistimusten vastaanottokyvyn kehittäminen

A) Aistimusten tietoisien vastaanottamisen kynnyks on esim. lukioikäisellä korkea. Vaikka aivojen ärsytys lisääntyy, suuri osa havainnoistamme jää tiedostamatta. Tarvitaan pysähtymistä yksityiskohtiin, hiljentymistä. Regressioharjoitukset pohjaavat varhaiseen ikään.

B1) Tuntoaisti (koskettaminen)

Mekaanisista aisteista tuntoaisti on yhteisnimitys monille kosketus-, kipu- ja paineaisteille. Ulkokohtaisten kosketusten määrä elämässämme on melko suuri. Lukioikäisellä oppilaalla saattaa tuntoaistin harjoituksissa olla edessään jo monenlaisten estojen muuri. Ohjaajalta vaaditaan erityisen paljon koskettamisharjoitusten intensiteettiä luotaessa. Nuorten parissa syntyy helposti eroot-

tista jännitettä, joka on pystyttävä purkamaan rakentavasti. Kosketus ei saa olla vain mekaaninen väline henkisen yhteyden luomiseksi.

B2) Liikeaistimukset

Erillistä liikeaistia ei ole. Liikkeen viestimässä on kyse liikkeen, esineiden, tilan asemista ja suhteista. Kehon omien, luennollisten liikerytmien hallinta edellyttää eri aistien kokonaisvaltaista yhteistoimintaa.

B3) Haju- ja makuaisti

Haju- ja makuaistin alueet edellyttävät voimakasta regressioitumista ja sopivasti siksi parhaiten synestesian yhteyteen.

B4) Kuuloaisti

Kuuloaistin harjoitukset voi jakaa kolmeen pääryhmään. Ensiksi harjoituksissa kiinnitetään huomio äänten erotteluun ja valikointiin. Toisessa vaiheessa keskitytään äänten paikallistamiseen ja seuraamiseen. Lopuksi ovat vuorossa äänten tuottamisharjoitukset.

B5) Näköaisti

Näköharjoitukset sopivat ensimmäiseksi sillaksi sanattomista harjoituksista kohti puhetta (verbaaleja harjoituksia).

3 Samasta ärsykkeestä syntyvien havaintojen synestesiakyvyn kehittäminen.

Synestesiaharjoituksilla pyritään tietoisesti herättämään ja yhdistämään saman ärsykkeen synnyttämiä aistihavaintoja.

4 Vuorovaikutusviestinnän hajaantuvan (divergentin) ongelmaratkaisukyvyn kehittyminen

A) Ilmaisukasvatus pyrkii vähitellen ja toimintaan tukeutuen muotoon eli esteettiseen maailman hahmottamiseen. Kun harjoituksissa on mukana puhe, peittävät vuorovaikutusviestinnän affektiivinen ja kognitiivinen alue toisiaan.

B) Ilmaisukasvatuksen vuorovaikutusviestintätilanteet ovat yhteisiä kokonaisuuksia, jolloin se vaara, että oppilas joutuu muodollisesti tarkkailemaan tuotoksensa moitteettomuutta, on vähäinen. Silloin kun vuorovaikutus pohjaa vapauttaviin ja avartaviin aistiharjoituksiin sekä synesteettisiin kokemuksiin, sen vaikutus on syvä ja merkittävä.

Pyrittäessä perusteltuun mielipiteeseen on tähdennettävä kuuntelemisen taitoa. Erilaisten kuuntelemisharjoitusten jälkeen seuraava konkreetti selostaminen. Tässä yhteydessä voi kiinnittää huomiota viestinnän moninaiisiin vaikuttamiskeinoihin.

5 Teatterin kohtaaminen

Ilmaisutaidon peruskurssin pitää pyrkiä jättämään tilaa myös kosketukselle kirjoitettuun draamaan ja sen esittämiseen. Vasta

tällöin oppilaalle syntyy käsitys elämän kokemisesta draaman lävitse eli siitä, mitä on kasvaminen ilmaisemalla.

Ensimmäisen kurssin kuntakohtainen soveltaminen

Koska eri kunnissa ja kouluissa ilmaisukasvatuksellinen perinne sekä ilmaisutaidon opetukselliset valmiudet, opetusmenetelmät ja opetusjärjestelyt voivat olla erilaisia, tulee kunnan opetussuunnitelmassa voida painottaa niitä sisältöalueita, jotka parhaiten toteuttavat ilmaisutaidon tavoitteita.

Kunnan asettamien painotusten ohella tulee huolehtia, että opetussuunnitelma sisältää valtakunnallisen oppimäärän kaikki viisi sisältöaluetta.

Kuntakohtaista suunnittelua toteutetaan siten, että yhteistyössä lukion muiden taito- ja taideaineiden kanssa

- laaditaan suunnitelma taidelaitosten, vapaan kansansivistystyön laitosten, muiden keskiasteen oppilaitosten ja peruskoulun ilmaisukasvatuksellisesta yhteistoiminnasta
- koordinoidaan kunnan kulttuuri-, teatteri-, nuoriso- ym. lautakuntien mahdollisuudet taide- ja ilmaisukasvatukselliseen yhteistoimintaan
- ohjataan oppilaita käyttämään oman ympäristön ilmaisukasvatukseen kuuluvia palveluja
- toimintaan ilmaisukasvatuksen selkiyttämiseksi ja taidekasvatuksen eheyttämiseksi

2. Muut kurssit

Ilmaisutaidon muut kurssit tulee suunnitella kunta- ja koulukohtaisesti. Toinen kurssi, paitsi syventää ja monipuolistaa ensimmäisellä kurssilla harjoitettuja ilmaisemisen taitoja, ottaa huomioon koulun perinteet, oppilaiden kiinnostuksen suuntautuneisuuden ja ympäröivän yhteiskunnan toiveet.

Mikäli ilmaisukasvatusta koulukohtaisesti painotetaan, ympäröivä yhteiskunta, erityisesti taidekasvatuksesta huolehtivat elimet ja laitokset voidaan ottaa mukaan oppimäärän suunnitteluun.

10 Oppilaanohjauksen ohjeet

Lukiolaki 18 § 1 mom.

Lukioasetus 20 § 1 ja 3 mom.

10.1 Oppilaanohjauksen tehtävä ja toteuttaminen

Oppilaanohjaus kuuluu osana lukion kasvatus- ja opetustyöhön. Ohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaissa erityisesti opiskelun, urasuunnittelun ja työelämän kannalta tarpeellisia valmiuksia sekä antaa virikkeitä monipuoliseen vapaa-ajan käyttöön. Oppilaanohjauksen avulla tuetaan oppilaiden itsenäistymistä ja tasapainoisen persoonallisuuden kehittymistä sekä pyritään edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Oppilaanohjausta annetaan lukion kunkin luokan ohjelmaan kuuluvilla oppilaanohjaustunneilla, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, monipuolisen tiedotus- ja työhöntutustumistoiminnan avulla sekä oppilaiden jatkokoulutukseen hakeutumisen avustamisena.

Koulun ja ympäröivän yhteiskunnan lähentämiseksi ja oppilaan uranvalinnan helpottamiseksi oppilaanohjauksen yhteyteen kuuluu työelämään tutustumista. Lukion työelämään tutustuttamisen tulee muodostaa luonteva ja täydentävä jatko peruskoulun vastaavalle toiminnalle. Työelämään tutustuttamissuunnitelma laaditaan kuntakohtaisesti valtakunnallisten oppimäärien puitteissa ottaen huomioon paikkakunnan erityisolosuhteet ja mahdollisuudet. Pääpaino on lukion toisella luokalla, jossa työelämään tutustuttamiseen voidaan käyttää enintään puolet oppilaanohjauksen kurssista eli kolmea työpäivää vastaava aika. Yksityisen oppilaan kohdalla tulee huolehtia siitä, että hän käytännössä saa tutustua vähintään kahteen eri alan ammattiin lukion aikana oman uranvalinnallisen suuntautumisensa mukaan. Työelämään tutustuttamista suunniteltaessa ja toteutettaessa on pyrittävä käyttämään hyväksi lukiolaisissa (LL 18 § 2 mom) tarkoitettuja eri aineiden yhteistyönä opetettavia aihekokonaisuuksia.

Luokanvalvoja pitää oppilaanohjaukseen kuuluvista kursseista ensimmäisellä ja toisella luokalla vähintään 12 tuntia kummallakin sekä kolmannella luokalla vähintään kuusi tuntia. Luokanvalvoja huolehtii ensisijaisesti koulu- ja luokkayhteisön toimintaan sekä tapakasvatukseen liittyvistä aiheista opinto-ohjaajan keskittyessä ensisijaisesti opiskeluun ja uranvalintaan liittyviin asioihin.

Luokanvalvoja seuraa myös oman luokkansa oppilaiden opintomenestystä ja osallistuu luokkaansa koskevaan tiedotustoimintaan.

Kunkin opettajan tehtävänä on ohjata oppilaita oman aineensa opiskelutaitojen saavuttamiseen. Samoin jokaisen opettajan tehtävänä on lukion tavoitteiden mukainen kasvatuksellinen ohjaus erilaisissa kasvatustilanteissa.

Oppilaanohjauksesta vastaa lukiossa pääasiassa opinto-ohjaaja, jonka tehtävät ovat seuraavat:

1. Opetussuunnitelman mukaisten oppilaanohjaustuntien hoitaminen lukuunottamatta luokanvalvojan osuutta.

2. Oppilaiden henkilökohtainen ja pienryhmäohjaus opiskeluun, koulutusuran ja ammatin valintaan liittyvissä sekä kasvatuksellisissa kysymyksissä.

3. Tiedotus-, järjestely-, yhteydenpito- ja seurantatehtävät: opinto-ohjaaja

a) seuraa alansa kehitystä mm. perehtymällä paikkakunnan ja talousalueen elinkeinoelämään sekä keski- ja korkea-asteen oppilaitoksiin ja osallistumalla koulu- ja työvoimaviranomaisten järjestämiin koulutus- ja neuvottelutilaisuuksiin

b) toimii yhteistyössä koulun johdon, luokanvalvojen ja muun henkilökunnan kanssa koulun kasvatus- ja opetustyötä koskevissa asioissa sekä tarvittaessa pitää yhteyttä koulun ulkopuolisiin alan asiantuntijoihin

c) osallistuu oppilaille ja heidän huoltajilleen järjestettävään tiedotustoimintaan lukio-opintoihin liittyvistä kysymyksistä, työelämään tutustumisesta, oppilaiden jatko-opintomahdollisuuksista ja opintoihin hakeutumisesta sekä vastaa osaltaan näiden asioiden vaatimista tehtävistä koulussa

d) seuraa oppilaiden ainevalintoja ja opintomenestystä lukiossa ja avustaa oppilaita heidän hakeutuessaan jatko-opintoihin.

Edellä olevia tehtäviä hoitaessaan opinto-ohjaaja toimii myös ammatinvalinnanohjauslain (43/60) ja ammatinvalinnanohjauksesta annettujen asetusten (623/64 ja 519/76) tarkoittamana yhdysohjaajana.

Muutoin opinto-ohjaajan työtä koskevat samat säännökset kuin koulun muitakin opettajia ja hänelle täten kuuluvat myös lukioasetuksen (719/84) 89 §:n mukaiset opettajan tehtävät.

10.2 Lukion oppilaanohjauksen sisällöt

Tavoitteet

Oppilas suhtautuu lukio-opiskeluun tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti, hallitsee lukio-opiskelun edellyttämät opiskelutaidot ja ymmärtää lukion merkityksen koulutusuransa osana sekä toimii kouluyhteisössään myönteisellä tavalla.

Oppilaalla on realistinen käsitys itsestään, ja hän ymmärtää persoonallisuuden jatkuvan kehittämisen tärkeyden ja mahdollisuudet. Oppilas tuntee myönteisiin ihmissuhteisiin vaikuttavia tekijöitä ja pyrkii toteuttamaan niitä omassa elämässään. Lukion päättyessä oppilas pystyy tekemään elämäntilanteensa ja yhteisönä kannalta mielekkäitä ratkaisuja.

Oppilas tuntee lukionjälkeiset uranvalintavaihtoehdot, on selvillä urasuunnitteluun vaikuttavista tekijöistä sekä pystyy laatimaan opinto-ohjelmansa realistisesti suhteuttaen sen ammattitavoiteisiinsa, omiin edellytyksiinsä ja työvoimatarpeisiin. Hän osaa käyttää ohjauspalveluita, tuntee jatkokoulutukseen hakeutumismenettelyt sekä pystyy ennakkoluulottomaan, itsenäiseen ja perinteisestä sukupuolirooliajattelusta vapaaseen ammattiuran suunnitteluun.

Kurssisuunnitelmat

1. kurssi Lukio-opiskelu ja uranvalinnan lähtökohdat

Tavoitteet

Oppilas tuntee lukio-opiskelun tavoitteet ja saa kokonaiskuvan lukio-opiskelusta.

Oppilas tietää lukio-opiskelun merkityksen koulutusuransa osana.

Oppilas omaksuu lukio-opiskelun edellyttämät opiskelutottumukset.

Oppilas ymmärtää omia kehittymismahdollisuuksiaan ja urasuunnitteluun vaikuttavia tekijöitä sekä pystyy tarkentamaan omaa opinto-ohjelmaansa realistisesti.

Oppilas toimii kouluyhteisössään myönteisellä tavalla.

Ohjauksen sisällöt

(1) Lukio-opiskelu

Tavoitteet ja merkitys

- peruskoulun ja lukion niveltymiseen liittyvät asiat
- lukion merkitys osana koulutusuraa

Opinto-ohjelma

- ainevalintojen soveltuvuus ja merkitys
- lukion työskentelyrytmi

Opiskelutaito

- lukion edellyttämät työtavat
- eri aineiden opiskelusta
- tiedon hankinta ja käsittely

Koulutyön arviointi

- suoritus- ja arviointiohjeet
- oman työn arviointi

Kouluyhteisön toiminta

- koulun tarjoamat palvelut ja henkilökunta
- työ- ja loma-ajat, tapahtumat
- luokan järjestäytyminen ja toiminta

- kodin ja koulun yhteistyö
- koulun säännöt ja toimintatavat
- maksut

Koulun ulkopuoliset palvelut

- työvoimahallinnon, mielenterveys- sekä muut paikalliset palvelut
- opintotukijärjestelmä
- lisäopiskelumahdollisuudet.

(2) Itsetuntemus ja ryhmien toiminta

Itsetuntemus

- minäkuvan muodostuminen vuorovaikutuksessa
- koulunkäyntivaikeudet, peloista ja ahdistuksista selviytyminen
- aikuistuminen ja itsensä hyväksyminen
- oman minän arviointimahdollisuuksia

(3) Uranvalintaan vaikuttavia tekijöitä

- pohjakoulutuksen merkitys
- uraan kohdistuvat odotukset
- roolisdonnaisuus ja muut asennetekijät
- työ- ja elinkeinoelämä

Kuntakohtainen osuus

Työ- ja elinkeinoelämää sekä lukiopohjaisia koulutusmahdollisuuksia tarkastellaan kunnan laatimaa peruskoulun työelämään tutustuttamisohjelmaa laajentaen ja täydentäen.

2. kurssi Aikuistuva nuori ja uranvalinta

Tavoitteet

Oppilas ymmärtää pitkäjänteisen ja itsenäisen työskentelyn merkityksen.

Oppilas toimii aktiivisena ja vastuullisena työyhteisönsä jäsenenä.

Oppilas tuntee myönteisiin ihmissuhteisiin vaikuttavia tekijöitä.

Oppilas kykenee arvioimaan omia kehittymisedellytyksiään.

Oppilaalla on tietoa ja omakohtaista kokemusta työelämästä.

Oppilas tuntee lukionjälkeiset uranvalintavaihtoehdot ja pystyy soveltamaan tietojaan omassa uransuunnittelussaan.

Ohjauksen sisällöt

(1) Lukio-opiskelu ja kouluyhteisön toiminta

Toisen lukuvuoden luonne ja merkitys

- pitkäjänteinen opiskelu
- säännöllisen koulutyön merkitys

- eri aineiden opiskelutaito
- itsenäisen työskentelyn taito

Opinto-ohjelma

- oppimäärät kokonaisuuksina
- 3. luokan valinnaiset oppimäärät
- oma opinto-ohjelma ja lukion päättötutkinto.

Kouluyhteisön toiminta

- työ- ja loma-ajat
- koulun tapahtumat ja perinteet
- luokan oma toiminta
- yhteisvastuu ja ryhmähenki.

(2) Itsetuntemus ja ihmissuhteet

Aikuistuva lukiolainen

Nuorten muuttuva arvomaailma

Omat tavoitteet ja edellytykset

Koulutettavuus — soveltuvuus

Kanssakäymisen taidot ja käyttäytyminen

(3) Uranvalinta ja työelämään tutustuminen

Lukionjälkeiset vaihtoehdot

- koulutusväylät
- työ- ja harjoittelumahdollisuudet
- muut vaihtoehdot

Uranvalintaratkaisu

- päätökseen vaikuttavat tekijät
- omakohtaisen päätöksenteon vaihe

Työelämään tutustuminen

- ammatit ja työ
- työelämätietous
- yrittäjyys yhteiskunnassa
- työelämän muutokset
- kokemukset työelämästä.

Kuntakohtainen osuus

Työelämään tutustuttaminen tapahtuu kunnan laatiman työelämään tutustuttamisohjelman pohjalta erityisesti oman paikkakunnan lukiopohjaista koulutusta vaativiin ammatteihin tutustumalla ja toisaalta oman paikkakunnan elinkeinoelämän puutteita ja laajentamismahdollisuuksia selvittäen.

3. kurssi Lukion päättäminen ja elämäntilanne

Tavoitteet

Oppilas suhtautuu päättöluokan opiskeluun tavoitteellisesti ja vastuuntuntoisesti sekä tuntee päättötutkinnon ja sen merkityksen.

Oppilaalla on yleiskuva elinkeinoelämästä, ammattialojen ja työllisyyden kehitysnäkymistä sekä ennakkoluuloton suhtautumistapa erilaisia työtehtäviä kohtaan.

Oppilaalle on muodostunut jäsentynyt ja realistinen kuva häntä kiinnostavista aloista ja ammateista sekä omista koulutusmahdollisuuksistaan.

Oppilas tuntee jatko-opintoihin hakeutumismenettelyt.

Oppilas pystyy tekemään elämäntilanteensa edellyttämiä ratkaisuja realistisesti ja itsenäisesti.

Oppilas suhtautuu avoimesti ja kriittisesti elämänkysymyksiin ja elinympäristöön sekä on valmis toimimaan yhteisössään aktiivisena jäsenenä.

Oppilas ymmärtää persoonallisuuden jatkuvan kehittämisen tärkeyden ja mahdollisuudet sekä toimii tämän mukaisesti.

Ohjauksen sisällöt

(1) Päätöluokan opiskelu

Vuoden työn suunnittelu

- opinto-ohjelman laadinta
- ylioppilastutkinto
- opintojen tukemis- ja uusintamahdollisuudet.

Kouluyhteisön toiminta

- työ- ja loma-ajat
- tapahtumat ja perinteet.

(2) Itsenäistyminen ja aikuisuus

Koulusta ja kodista irtautuminen

- taloudellinen vastuu ja käytännön kysymykset
- tuleva opiskelu- ja työyhteisö.

Oman persoonallisuuden kehittäminen, henkinen kasvu ja elämäntyylin etsiminen

- arvolähtökohtien kriittinen pohtiminen
- tunne-elämä ja ihmissuhteet
- vapaa-ajan käytön taito
- harrastukset ja osallistuminen eri yhteisöjen toimintaan
- jatkuva koulutus persoonallisuuden kehittäjänä.

(3) Uranvalintaratkaisu

Ammattiuran selkiennyttäminen

- koulutusväylät
- työvoiman kysyntä ja työllisyysnäkymät
- tasa-arvo ja etenemismahdollisuudet
- omat toiveet, mahdollisuudet ja suunnitelmat työelämässä
- jatkuva koulutus uran kannalta.

LIITE 1

Todistusten kaavat

Kouluhallitus on istunnessaan 22.1.1986 vahvistanut lukioasetuksen 45 §:n ja 120 §:n edellyttämät todistusten kaavat.

Päästötodistuksen kaava otetaan käyttöön, kun ensimmäinen luokiolain 20 § nojalla laadittua opetussuunnitelmaa noudattava oppilasikäluokka saa päästötodistuksen. Siihen saakka käytetään kouluhallituksen aikaisemmin, 21.2.1982 vahvistamaa kaavaa kuitenkin niin, ettei lukuaineiden keskiarvoa enää lukuvuonna 1986—87 merkitä. Sille varattuun kohtaan vedetään viiva.

Muut kaavat ovat välittömästi käytettävissä. Erotodistus syrjäyttää todistuksen lukiossa suoritetuista opinnoista. Erotodistus annetaan oppilaalle, joka ilmoittaa lopettavansa lukion käymisen ennen koko oppimäärän suorittamista.

Päästötodistuksessa oleva lisätietoja -kohta voi sisältää oppilaalle myönteisiä mainintoja. Siinä voidaan myös selvittää, miksi esimerkiksi ulkomailta palanneen oppilaan todistus on joltakin osin erilainen kuin muiden saman koulun oppilaiden päästötodistus.

Erotodistuksen lisätietoja -kohtaan merkitään esim. tieto siitä, miltä osin eroavan oppilaan luokan suoritus on puutteellinen, vaikka kaikki arvosanat olisivat keskiarvona hyväksytyjä. Muita oppilaalle kielteisiä asioita ei kohtaan saa merkitä.

EROTODISTUS LUKIOSTA

Koulun nimi _____

_____ / _____ 19 _____ mennessä

Oppilaan nimi _____

henkilötunnus _____

on suorittanut kokonaan lukion _____ luokan ja osan _____ luokkaa
ja saanut tähänastisista opinnoista seuraavat arvosanat:

Oppiaineet	Opiskeltujen kursseiden määrä	Arvosanat kirjaimin ja numeroin
Äidinkieli	_____	_____
_____ kieli _____ oppimäärä..	_____	_____
_____ kieli _____ oppimäärä..	_____	_____
_____ kieli _____ oppimäärä..	_____	_____
_____ kieli _____ oppimäärä..	_____	_____
Matematiikka _____ oppimäärä..	_____	_____
Fysiikka _____ oppimäärä..	_____	_____
Kemia	_____	_____
Maantieto	_____	_____
Biologia	_____	_____
Historia ja yhteiskuntaoppi	_____	_____
Uskonto	_____	_____
Elämänkatsomustieto	_____	_____
Kuvaamataito	_____	_____
Musiikki	_____	_____
Liikunta	_____	_____
Terveystieto	_____	_____
Psykologia	_____	_____
Tietotekniikka	_____	_____
Filosofia	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Lisätietoja _____

Oppilas on eronnut koulusta _____

_____ / _____ 19 _____

kuun _____

päivänä 19 _____

Arvosanat: kiitettävä 10 ja 9,
tyydyttävä 8 ja 7,
välttävä 6 ja 5,
heikko 4

Rehtori _____

Koulun leima _____

A-oppimäärä on pk:n ala-asteella alkanut oppimäärä
B-oppimäärä on pk:n 7. luokalta alkanut oppimäärä
C-oppimäärä on pk:n 8. luokalta alkanut oppimäärä
D-oppimäärä on lukion I luokalta alkanut oppimäärä

Todistuksenanto-oikeus koululle myönnetty
Kouluhallituksen 22.1.1986 vahvistama kaava.

Koulun nimi

YKSITYISOPPILAAN TODISTUS

lukion oppiaineen suorittamisesta

Oppilaan nimi

henkilötunnus

on suorittanut hyväksytysti seuraavat lukion _____ luokan oppiaineet ja saanut arvosanat:

Oppiaine	Suoritettujen kurssien määrä	Arvosana Kirjaimin	numeroin
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

Lisätietoja

kuun _____ päivänä 19 _____

Rehtori

Koulun leima

Arvosanat: kiitettävä 10 ja 9,
 tyydyttävä 8 ja 7,
 välttävä 6 ja 5,
 heikko 4

A-oppimäärä on peruskoulun ala-asteelta alkanut oppimäärä
 B-oppimäärä on peruskoulun 7. luokalta alkanut oppimäärä
 C-oppimäärä on peruskoulun 8. luokalta alkanut oppimäärä
 D-oppimäärä on lukion I luokalta alkanut oppimäärä

Todistuksenanto-oikeus myönnetty

Kouluhallituksen 22.1.1986 vahvistama kaava

Koulun nimi _____

YKSITYISOPPILAAN TODISTUS
lukioluokan suorittamisesta

Oppilaan nimi _____

henkilötunnus _____

on suorittanut hyväksytysti lukion _____ luokan ja saanut seuraavat arvosanat:

Oppiaineet	Opiskeltujen kurssien määrä	Arvosanat kirjaimin	numeroin
Äidinkieli	_____	_____	_____
_____ kieli _____ oppimäärä...	_____	_____	_____
_____ kieli _____ oppimäärä...	_____	_____	_____
_____ kieli _____ oppimäärä...	_____	_____	_____
_____ kieli _____ oppimäärä...	_____	_____	_____
Matematiikka _____ oppimäärä...	_____	_____	_____
Fysiikka _____ oppimäärä...	_____	_____	_____
Kemia	_____	_____	_____
Maantieto	_____	_____	_____
Biologia	_____	_____	_____
Historia ja yhteiskuntaoppi	_____	_____	_____
Uskonto	_____	_____	_____
Elämäkatsomustieto	_____	_____	_____
Psykologia	_____	_____	_____
Tietotekniikka	_____	_____	_____
Filosofia	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

Lisätietoja _____

_____ kuun _____ päivänä 19 _____

Arvosanat: kiitettävä 10 ja 9,
tydyttävä 8 ja 7,
välttävä 6 ja 5,
heikko 4

Rehtori _____

Koulun leima

- A - oppimäärä on pk:n ala-asteelta alkanut oppimäärä
- B - oppimäärä on pk:n 7. luokalta alkanut oppimäärä
- C - oppimäärä on pk:n 8. luokalta alkanut oppimäärä
- D - oppimäärä on lukion I luokalta alkanut oppimäärä

Todistuksenanto-oikeus myönnetty
Kouluhallituksen 22.1.1986 vahvistama kaava

Pyynnöstä annettu
Todistus osallistumisesta lukion
hallintoon ja oppilaiden vapaisiin
harrastuksiin (LA 42 § 7 mom.)

_____ lukiossa
Nimi _____ henkilötunnus _____

on saanut lukion päästötodistuksen tästä lukiosta.

Hän on lukioaikanaan toiminut
tehtävä _____ aika _____
johtokunnassa _____
oppilaskunnassa _____

Hän on osallistunut seuraavien kerhojen toimintaan
_____
_____
_____

_____, _____ kuun _____ päivänä 19____

_____
Rehtori

Koulun leima

Täytetään oppilaan/huoltajan pyytämältä osalta. Kouluhallituksen 22.1.1986 vahvistama kaava.

Pyynnöstä annettu
Todistus käyttäytymisestä ja osallistumisesta lukion hallintoon sekä oppilaiden vapaisiin harrastuksiin
(LA 43 § 2 mom.)

lukiossa

Nimi

henkilötunnus

on saanut erotodistuksen tästä lukiosta.

Hän on lukioaikanaan toiminut

tehtävä

aika

johtokunnassa

oppilaskunnassa

Hän on osallistunut seuraavien kerhojen toimintaan

Hänen käyttäytymisensä on ollut

kuun _____ päivänä 19 _____

Rehtori

Koulun leima

Täytetään oppilaan/huoltajan pyytämältä osalta. Kouluhallituksen 22.1.1986 vahvistama kaava.

Eräiden arvostelussa käytettävien asiakirjojen mallit

Kouluhallitus on istunnossaan 22.1.1986 antanut lukioasetuksen 45 §:n 1 momentin nojalla mallit opintokirjaksi, oppilaskortiksi ja kurssipäiväkirjaksi. Mallit noudattavat tähän asti käytössä olleita kaavoja. Niihin on kuitenkin tehty käyttökelpoisuudesta ja arvostelusäännöksiä muutoksista johtuvia vähäisiä muutoksia.

Kurssipäiväkirja on edelleen oppilasarvostelun tulosten ensisijainen tosite, ja ne on säilytettävä koulun arkistossa siitä annettujen määräysten mukaisesti.

Oppilaskortin oikeaksi todistettu jäljennös annetaan toiseen lukioon siirtyvälle oppilaalle. Kaikille oppilaille se annetaan lukion III luokan varsinaisen koulutyön päättyessä entiseen tapaan. Mallissa on ohje opettajan harkintaan perustuvan korotuksen merkitsemisestä. Lisäksi koulun arkistoon on hyvä tallettaa opettajan nimikirjoituksellaan vahvistama luettelo oppilaista, joiden arvostamat hän on harkintansa mukaan korottanut ilman suullista kuulemistusta.

Opintokirjaa käytetään edelleen jaksottain oppilaalle annettavana tiedotteena kurssisuorituksista.

Koulun nimi

KURSSIPÄIVÄKIRJA
Lukuvuosi

Malli

Opetusryhmä		Kurssi nro	Jakso nro	Jakson alkamispäivä	Päätymispäivä				
Aine				Opettajan nimi			Tunnit		
Oppilaan nimi nro/nimi	S	U	Koe	Poissaolot (Poissaolotunnin numero)			nro	pvm	Opettaja
1							1		
2							2		
3							3		
4							4		
5							5		
6							6		
7							7		
8							8		
9							9		
10							10		
11							11		
12							12		
13							13		
14							14		
15							15		
16							16		
17							17		
18							18		
19							19		
20							20		
21							21		
22							22		
23							23		
24							24		
25							25		
26							26		
27							27		
28							28		
29							29		
30							30		
31							31		
32							32		
33							33		
34							34		
35							35		
36							36		
37							37		
38							38		
Paikka ja aika				Opettajan allekirjoitus					

nro	Tunnin aihe	Työtapa
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		
31		
32		
33		
34		
35		
36		
37		
38		

Malli

LUKION OPPIILASKORTTI

Oppilas	Oppilasnumero	Oppilaan nimi	Henkilötunnus	Koulun nimi
	Lähiosoite	Postinumero ja osoitetoimipaikka		Kotikunta
	Äidinkieli ☐ suomi ☐ ruotsi ☐ muu, mikä	Ulkonto ☐ ev.lut ☐ ortodoksi ☐ muu, mikä	Puhelin	Syntymäkunta
	Nimi ja osoite (jos eri kuin oppilaalla)			Ulkonto- kuntaan kuulumatot
	Nimi ja osoite (jos eri kuin oppilaalla)		Puhelin työhön/kotiin	Isä/Äiti/Muu
			Puhelin työhön/kotiin	Isä/Äiti/Muu
Luokalta siirrot	Luokka Päivämäärä	Siirretään jää luokalle luokalle	Endot ja niiden suoritus (aine/suorituspäivämäärä)	
	I			
	II			
	III			
	Päästötodistus,pvm	Kokonaiskurssimäärä,lkm		
Kouluatka	Kouluatkan pituus ja sen muutokset			
Lisätietoja				
			Päivämäärä	Rehtorin allekirjoitus
	Oppilas on eronnut koulusta lukion oppimäärää suorittamatta, luokalta			

LIITE 3

ATK:lla laaditut asiakirjat

Kouluhallitus on istunnossaan 20.4.1983 päättänyt, että myös ATK:lla voidaan tuottaa asiakirjoja, jotka vastaavat todistusten kaavoja.

Tuotettaessa ATK-laitteilla asiakirjoja noudatetaan seuraavia periaatteita:

1. Kunkin asiakirjan tulee sisältää samat tiedot kuin vastaavissa kaavoissa ja malleissa.
2. Opintokirjaa vastaavassa jaksotodistuksessa ei kuitenkaan ole välttämättä oltava oppilaskohtaisesti muita oppiaineita kuin ne, jotka kuuluvat oppilaan kyseisen lukuvuoden opinto-ohjelmaan.
3. Oppilaskortille ei tarvitse siirtää tietoja annetuista arvosteluista, ennen kuin oppilas eroaa koulusta tai saa kolmannen luokan koulunkäynnin päättyessä edellytetyn oppilaskortin oikeaksi todistetun jäljennöksen, josta ilmenevät kaikki hänen lukioaikaiset suorituksensa. Siihen saakka oppilasta koskevat arvostelutiedot voidaan säilyttää kurssipäiväkirjoissa sekä tietokoneen sellaisella muistivälillä, jossa ne pysyvät luotettavasti. Muistivälillä voidaan käyttää magneettista tallennetta, kuten tietolevykettä, magneettinauhaa tai levykasettia.

Lopullisesti arkistoitavalle oppilaskortille siirretään tiedot siinä vaiheessa, kun oppilaille kirjoitetaan päästötodistus.

4. Kurssipäiväkirjojen sisältämät tiedot tallennetaan jaksottain atk:lle. Tiedot tallennetaan saman sisältöisinä, kuin ne ovat kurssipäiväkirjoissa. Tallenteessa voi tarvittaessa lisäksi olla myös muita tietoja.

Tallenteesta tulee olla varmuuskopio, joka säilytetään huolellisesti. Kutakin jaksoa koskeva tallenne on oma kokonaisuutensa, joka pidetään erillään muista, mieluummin omalla tietovälillä. Sitä ei saa tuoda magneettien, magneettikenttien tai magnetoituneiden esineiden lähelle. Tallenne on suojattava lialta, lämmönvaihteluilta ja mekaaniselta rasitukselta. Ennen tallenteen käyttöä on varmistauduttava siitä, että laitteisto on varmasti kunnossa.

5. Tallennusohjelmasta tulee olla mahdollista saada tarkistusluettelo tallennetuista tiedoista. Virheiden korjaus ja korjausten tarkistaminen pitää tämän jälkeen olla välittömästi mahdollista.
6. Tallennettuun arvosteluun myöhemmin tehtävät korjaukset (uusintakuulustelut, ehtosuoritukset) tulee jättää myös kirjallisina asianomaisen kurssipäiväkirjan yhteydessä säilytettäviksi.
7. Päästötodistuksen tulee olla kaavan mukainen.

8. Tietokoneella tuotettujen kurssipäiväkirjojen, oppilaskorttien sekä päästötodistusten ja niiden koululla säilytettävien jäljennösten tulee olla arkistokelpoisesti tallennettuja.

Koulujen antamien virallisesti oikeaksi todistettujen todistusjäljennösten tulee olla arkistokelpoisia. Mm. yliopistot ja korkeakoulut ovat esittäneet tästä toivomuksensa, koska ko. todistukset säilytetään pysyvästi arkistossa.

LIITE 4

Ohjeet koulun vuosittaisesta työn suunnittelusta lukiossa

Lukiolaki	20 § 2 mom
Lukioasetus	3 § 1 mom 5)
	7 § 1 mom 2)
	10 § 2 mom
	13 § 1 mom 2)
	29—31 §
	58 § 1 mom

Opetussuunnitelmajärjestelmän ja oppilaiden ryhmittelyä koskevien menettelytapojen muuttumisen johdosta koulun vuosittaisen työn suunnittelu saa entistä merkittävemmän aseman opetussuunnitelman toteuttamisessa.

Lukioasetuksen 29 §:ssä on säädetty, että opetussuunnitelmaan kuuluu koulukohtaisena erityisenä osana jokaista lukuvuotta varten laadittu työsuunnitelma, jossa määrätään

- opetuksen jaksotuksesta,
- lukioasetuksen 39 §:ssä tarkoitettujen tuntien käyttämisestä eri oppiaineiden ja kurssien opettamiseen sekä muuhun lukion tehtävän mukaiseen toimintaan,
- opettajien ja tuntiopettajien työmäärä,
- lukion rehtorin opetustunnit,
- koulun ulkopuolella annettavasta opetuksesta ja
- oppilaskerhotyöstä.

Lukioasetuksen 29—30 §:n mukaan laadittava työsuunnitelma on ensisijaisesti koulun hallinnollisen ja pedagogisen suunnittelun asiakirja. Sen muoto ei ole tarkoin määrätty, eikä sille vahvisteta kaavaa. Sitä ei myöskään käytetä tilastollisten rekisteritietojen keräämiseen.

Koulun työn suunnittelun tulee perustua eduskunnan lukiolaissa koululle säätämään päämäärään ja kasvatuseriaatteisiin. Kunkin lukuvuoden lopulla tulisi eri tahojen arvioida, miten kuluneelle lukuvuodelle asetetut tavoitteet on pystytty koulussa saavuttamaan ja ryhtyä siltä pohjalta laatimaan tulevan lukuvuoden suunnitelmaa.

Työsuunnitelman laadinnan perusteita käsitellään lukioasetuksen 58 §:ssä tarkoitettussa kouluyhteistyökokouksessa. Ehdotuksen koulun työsuunnitelmaksi laatii rehtori yhteistoimin opettajien kanssa. Lukioasetuksen 10 §:n mukaan koulun oppilaskunta voi antaa lausuntoja ja tehdä ehdotuksia työsuunnitelmasta. Työsuunnitelman hyväksyy koulun johtokunta ja vahvistaa koululautakunta, joka voi myös tehdä siihen muutoksia. Kun asiakirja on vahvistettu, on se toimitettava viipymättä lääninhallitukselle tiedoksi.

Mikäli koululautakunta antaa ohjeita seuraavan lukuvuoden työsuunnitelmasta, ne tulisi antaa ennen edellisen lukuvuoden koulutyön päättämistä.

Työsuunnitelma on luonteensa vuoksi saatava valmiiksi välittömästi koulutyön alettua. Työsuunnitelma laaditaan tämän johdosta sen tilanteen mukaan, joka vallitsee koulussa viikon kuluttua koulun alkamisen jälkeen. Työsuunnitelman yhteydessä koulun johtokunta päättää opettajien tehtäväjaosta ja opetus- ym. tuntien määrästä sekä vahvistaa koulun oppilasmäärän. Tähän päätökseen perustuvat myös opettaja- ja oppilaitosrekisteriin annettavat tiedot.

Vaikka työsuunnitelmalle ei vahvisteta kaavaa, tietynlainen yhtenäisyys helpottaa asian hallinnollista käsittelyä. Jäljempänä on ehdotus työsuunnitelman muodosta, mutta koululautakunta voi antaa myös omia ohjeita sen sisällöstä ja asioiden esittämismuodosta. Työsuunnitelman tulee sisältää aina asetuksessa mainitut tiedot.

Kansilehtenä ja tuntikertymäisivuna voidaan käyttää myös samoja lomakkeita, joilla annetaan tiedot opettaja- ja oppilaitosrekistereihin.

Työsuunnitelman alkuun tulee merkitä yleistiedot koulusta sekä asiakirjan hallinnollisesta käsittelystä.

Lukiolain 21 §:ssä ja lukioasetuksen 39 §:ssä tarkoitettujen tuntien sekä ns. tuntikehyksen käyttämisestä annetaan seuraavat tiedot:

- luokittaiset oppilasmäärät;
- tuntikehyksen suuruus (koulun perustuntikehyksellä tarkoitetaan sitä asetuksen määräämää osaa käytettävästä tuntimäärästä, josta koululautakunnan päätösvaltaan kuuluva osa on vähennetty);
- selvitys opetuksen jaksotuksesta. Tämä selvitys voidaan antaa parhaiten liittämällä mukaan lukuvuotta varten laadittu kurssi-järjestys;
- sanalliset (pedagogiset ym.) perustelut tuntikehyksen käytöstä;
- selvitys ainevalinnoista ja tuntikehyksen käyttämisestä eri oppiaineisiin (lomake on yhteinen opettaja- ja oppilaitosrekisterin kanssa).

Opettajien ja tuntiopettajain työmäärä sekä koulun rehtorin opetustunnit ilmoitetaan lomakemallin sivu 3 mukaan siten, että tiedot ovat samat kuin opettajarekisteriä varten täytetyissä lomakkeissa.

Opettajan kokonaistuntimäärä ja ylituntien määrä ilmoitetaan koulujen yhteisistä opettajista vain pääkoulussa. Muut tiedot tulee antaa kaikissa kouluissa.

Koulun ulkopuolella annettavasta opetuksesta tulee laatia suunnitelma, josta tulee ilmetä eri opetusmuotoihin käytettävä tuntimäärä, sen vaikutus tuntikehyksen käyttöön ja sijoittuminen lukuvuodelle.

Työsuunnitelman tulee sisältää nämä tiedot ainakin

- opintoretkien
- leirikoulujen ja
- työelämään tutustuttamisjaksojen osalta.

mikäli niihin käytetään aikaa yhtäjaksoisesti vähintään yksi työpäivä.

Oppilaskerhotoiminnasta tulee työsuunnitelmassa ilmoittaa seuraavat tiedot:

- lukuvuoden aikana oppilaskerhotoimintaan käytettävä viikkotuntimäärä
- jokaisen oppilaskerhon nimi, ohjaaja, viikkotuntimäärä ja lyhyt toimintasuunnitelma.

TUNTIKEHYS JA SEN KÄYTTÖ

2

☐ ala-aste		☐ yläaste		☐ lukio		Lukuvuosi		
Kunta				Koulu				
Oppilasmäärä luokittain							Ale-aste: PA 82 §:n mukaisia virkoja	Yläaste/lukio: Perusopetusryhmiä
Esiluokka	1/7/I	2/8/II	3/9/III	4/Lisäluokka	5	6	Yhteensä	Erityisopetus
Yleisopetuksen tuntikehys							Erityisopetuksen tuntikehys	
TUNTIKEHYKSEN MUODOSTUMINEN	Koulun perustuntikehys	Saatu koulu- lautakunnalta	Käytössä oleva tuntikehys	Käytetään tukio- petukseen	Yhteensä	Luokkamut- uotoinen 1)	Osa- aikainen 1)	

1. Kasvatus- ja opetustoiminnan painottaminen, peruskoulu

1. Selvitys opetuksen jaksottamisesta, lukio

2. Tuntikehysten käyttö eri oppiaineisiin ja sen pedagogiset ym. perusteet

1) Lukuvuosina 1985-1986 ja 1986-1987 leikkauksaan merkitään tuntikehysten sijasta koulu-
lautakunnan päätöksen mukaiset tuntikertymät (K:n ryhmäkirje R 39/1985).

Georg E. ...
für int. 433
Schulbuchhandlung
Braunschweig
Schulbuchhandlung

Lukuvuosi

Kunta	Koulu	Käytettävien työpölvien suu- niteltu määrä (luokittain)
Opetusmuoto		
1. Opintoretket (osallistuvat luokat, ajankohdat ja retkikohteet pääpiirteittäin)		
2. Leirikoulut (osallistuvat luokat, ajankohdat ja leiripaikat)		
3. Työelämän tutustuttamisjaksot (osallistujat ja ajoitus)		

KERHOTOIMINTA JA NUORISOTYÖ

7

Lukuvuosi

Kunta		Koulu		
Käytössä oleva kerhotuntimäärä		Oppilaskerhot		Nuorisokerhot
Kerhon nimi ja ohjaaja	Oppi- las- kerho	Nuori- sot kerho	Toimintasuunnitelma	Käytetään viikkotunteja

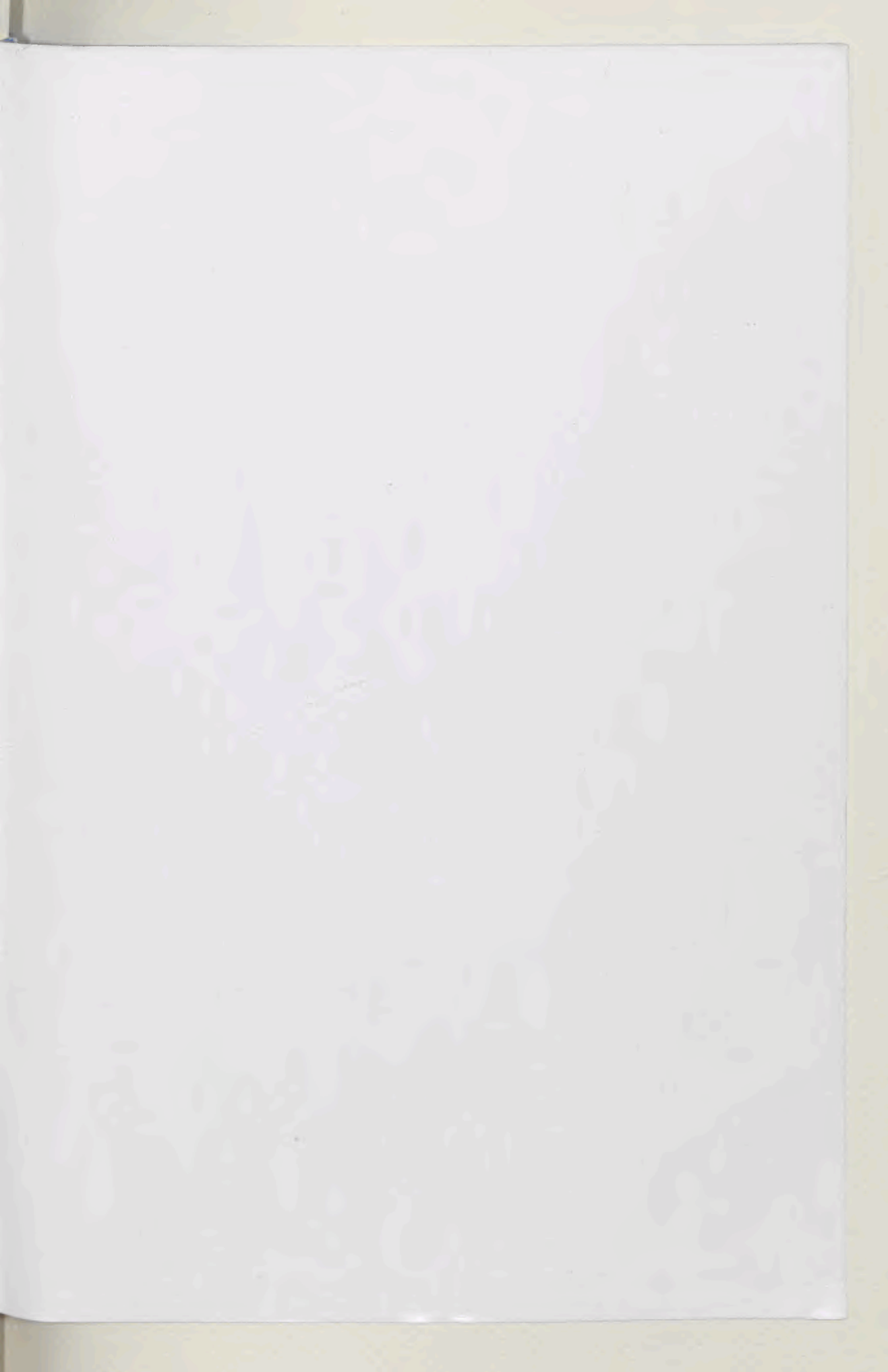

Tätä julkaisua myy

**VALTION
PAINATUSKESKUS**

POSTIMYYNTI

PL 516

00101 Helsinki

Valhde (90) 56 601

Telex 123458 vapk sf

KIRJAKAUPAT HELSINGISSÄ

Annankatu 44

(Et. Rautatiekadun kulma)

Valhde (90) 17 341

Eteläesplanadi 4

Puh. (90) 662 801

ISBN 951-860-001-7